

'Fidlen Tegn' m. 273.
24 Nov. 1937.

De norske grønlen- deres gåte løst.

Hvorfor den norske bosetningen på Grønland
gikk under.

Opsiktsvekkende foredrag i Norsk
Arkeologisk Selskap igår.

Hvalse kirke, nu Quagortoq ved Julianehåb.

Norsk Arkeologisk Selskap som
blev stiftet igår for et år siden,
holdt igår aftes generalforsamling.
Preses, høiesterettsadvokat Henrik
Bergh, ledet møtet. Han redegjør-
de i en inspirert og strålende tale
for den gunstige situasjon som
Norsk Arkeologisk Selskap hadde
utnyttet ved å tre frem nettop nu

da behovet for en slik sammenslut-
ning virkelig gjorde sig gjeldende.

(Forts. side 12)

mer!
1932
grøn-
dek-
ke et
Hvis
grøn-
eksten
a ikke
surser,
itt fe,
eet og
t ved
konkur-
arakte-
bygden
rdmenn
skallen.
sagn å

Et vevspyd med
mellem to menn som
sverd og skjold, og et u-
sifiks med høi-relieffer,
alt redskaper hvoriblan-
kniv av samme art som
sor Brøgger i sin tid
en så stor rolle i hus-
bondesamfundet i N-
grønlandske bruket er
dig og likeverdig kopi
gårdsbruk fra middela-
innskrifter og kleber-
ornamenter og deko-
under billedet av det
de samfund på denn
Derefter løftet p
ret fra den gåten so
ge undergangen a
ur Grønlandssamfund
vært. Den danske
Iversen har funnet
adklare lagene av n
e Grønland begynner Bipestovens hode av hvalrosstann.
stendig avsviðning
slutter med et uhyre skarpt lag
Lillehammer, men vi har ikke hørt
Norgesmeisterskapet er i år lagt til
stevne som er basert på publikum.
gen. Dertil kommer et større saks-
Som vanlig har vi skoleekskur-
ment i år?
— Skal det være noen arrange-
heller ikke skade.
vil holde sig. Litt mere sne skulde
Vi har begynt og nå håper vi kulden

nærbevegelsen rådet over. Den tidligere marinekaptein Lamaraquier er arrestert idag.

Myndighetene er ennvidere kommet i besiddelse av skisser over hvor ministre og medlemmer av deputertkammeret bor, altsammen personer man straks skulde sikre sig når kupet blev iverksatt samt planer over hvorledes venstreavisene skulde sprenges i luften og om bombeattentater mot sosialistiske deputerte. Ministrene og de deputerte man kunde nå, skulde arresteres ved det første signal til opprør.

En spesiell samling dokumenter inneholder detaljerte planer over de midler hvormed hærens, mobilgardens og de sivile myndigheters bilgarasjer og depoter skulde forhindres fra å tre i funksjon.

Sven Tillige-Rasmussen.

De norske grøn- lenderes gåte.

(Forts. fra side 1)

Arkeologene i Norge kjenner sin besøkestid, og i det forløpne år har selskapet fått nesten 500 innen- og utenlandske medlemmer.

Derefter holdt generalsekretæren, professor A. W. Brøgger et virkelig sensasjonelt foredrag hvor han fremla de hittil ukjente resultatene av forskningen på Grønland. For knapt en måned siden utgav professoren en bok om Vinlandsferdene, i dette foredraget fullførte han de linjene som han der trakk op. I boken sin påviste han at selv op til år 1500 var det norske samfundet på Grønland ingen forkrøplet og fattigslig utpost av den europeiske kultur, men et rikt og livskraftig lite samfund med intim kontakt med Europa. I sitt foredrag leverte han forklaringen på hvorfor det norske samfundet der i utkanten av Noregsveldet gikk under så plutselig.

Selve vinlandsferdene forutsetter et livskraftig norsk Grønland som basis, fremholdt professor Brøgger. Leiv Eirikson kan ikke tenkes uten et levende samfund bak sig. Og fra dette utgangspunktet redegjorde han for de norske grønlanders samfund som hadde vært en livsfrisk liten del av Norgesveldet. Utgravningene på Grønland begynte allerede i 1921, men først i de aller siste årene har de bragt sensasjonelle ting for dagen. Siste sommer gravde man i Daumannsdalen, den gudsforlatte dalen hvor Nansen kom ned etter sin ferd over isen. Her fant man en norsk gård som kunde dateres tilbake til Eirik Raudes dager. Den var såmen ikke fattigslig — den bestod av 22 mindre og 13 større rum anlagt omkring et centrum; her var det et innhus, en smie, et uthus, et stabbur, et fjøs, en stall, en skåle og i den ene stuen fant man en fullstendig bevart langpall slik som den kjennes fra norske og islandske be-retninger, men aldri er funnet tidligere.

Et vevspsyd med en innristet kamp mellom to menn som slåss med sverd og skjold, og et utskåret krusifiks med høi-relieffer, og fremfor alt redskaper hvoriblandt en lauvkniv av samme art som den professor Brøgger i sin tid påviste spilte en så stor rolle i husholdningen i bondesamfundet i Norge. Dette grønlandske bruket er en fullstendig og likeverdig kopi av et norsk gårdsbruk fra middelalderen. Runeinnskrifter og kleberstenskar med ornamenter og dekorasjoner fullender billedet av det rike og levende samfund på denne gården.

Derefter løftet professoren sløret fra den gåten som den plutselige undergangen av det norske Grønlandssamfund inntil nu har vært. Den danske botaniker dr. Iversen har funnet at de skarpe og klare lagene av norske funn på Grønland begynner med en fullstendig avsvidning av pilekrattet, og slutter med et uhyre skarpt lag

av puppehylstre av en nattsvermer! Denne nattsvermeren blev i 1932 iaktatt i slike mengder på Grønland at landet fullstendig var dekket av den, og den levnet ikke et gresstrå eller et grønt blad. Hvis dette er hendt for de norske grønlandingene, hvis altså misveksten er blitt total for dem, har de ikke kunnet gripe til noen ressurser, ikke kunnet innføre fôr til sitt fe, de har måttet slakte ned feet og forsøke å oprettholde livet ved fangst. Da er de kommet i konkurranse med eskimoene, og karakteristisk nok er det i Vestbygden funnet skjeletter av nordmenn med eskimopiler gjennom skallen. Eskimoene har — efter sagn å

Bladet:

Berlingske Tidende Aftenavis

skriver den 24 NOV 1936

mere:

„Grundlaget for Fortolkningen af alle Retskilder er den nationalsocialistiske Verdensanskuelse, navnlig som den finder Udtryk i Partiprogrammet og i vor Førers Udtalelser.“

Den nye tyske Strafferet er da ogsaa bygget paa dette Princip. Som General Görings Blad *National-Zeitung* udtrykker det:

„Ret er, hvad der gavner Folket, Uret, hvad der skader det“, idet Gavn og Skade forstaas i politisk, d. v. s. nationalsocialistisk Betydning.

I Sovjet-Rusland er de tilsvarende Principper gennemført i hele deres Konsekvens. August-Processen mod Trotskisterne havde saaledes først og fremmest et rent politisk Formaal, og den nye Proces gør ganske samme Indtryk. Om Ret og Uret er det ikke muligt at dømme. Men sin politiske Interesse har Processen vel først og fremmest derved, at den er et nyt Vidnesbyrd om Trotsky-Tendensernes Indflydelse i Rusland: Det er vedblivende nødvendigt for Regimet gennem politiske Forfølgelser og store Processer at værges sig mod den Landflygtiges gammel-revolutionære Doktriner.

Bl.

Berlingske Aftenavis, 24. 11. 36.

Nye Bidrag til Studiet af Nordbokulturen i Grønland

Aage Roussell: Sandnes and the neighbouring farms (Medd. om Grønland, Bd. 88, 2).

Anmeldt af Dr. phil. H. C. Broholm.

GRUNDLÆGGELSEN af Nordbokolonierne i Grønland udgør et af de mest spændende Kapitler i den nordiske Middelalders Historie.

Der hviler Romantik over dette Kolonisationsforetagende, hvorved en lille Flok modige Mænd og Kvinder tager Grønlands fjerne Kyster i Besiddelse og gennem flere Aarhundreder hævder den vanskelige Stilling som den yderste Forpost for den nordiske Kultur, og Romantikken forstærkes ved det Mørke, der indtil for faa Aar hvilede over Koloniernes Undergang.

Det er snart 100 Aar siden, de

første Forsøg blev gjort paa at kaste Lys i dette Mørke, der dækkede det gamle Grønlands Historie.

Med „Grønlands historiske Minde-mærker I—III“ (1838—45) leverede „Det kgl. Nordiske Oldskriftselskab“ en Ud-gave af de Kildeskrifter, hvori man maa søge de litterære Efterretninger om Nordbokolonierne, og gennem et omhyggeligt Studium af disse Kilder lykkedes det Finnur Jönsson (Det gamle Grønlands Topografi efter Kilderne, 1899) at fastslaa Beliggenheden af de vigtigste af de i Sagaerne omtalte Lokalteter.

Endnu betydningsfuldere end de litterære er dog de Bidrag, de arkæologiske Undersøgelser har ydet. Det er Mænd som Daniel Bruun, Mogens Clemmensen og fremfor alt Poul Nørlund, der her maa nævnes. Navn-

lig har Dr. Nørlunds Udgravninger paa Herjolfsnes, Gardar og Brattalid ydet et Materiale, der er af stor Interesse, og Resultaterne er publicerede i en Række videnskabelige Afhandlinger paa Engelsk samt i den fortrinlige Bog: De gamle Nordbo-bygder ved Verdens Ende (1934).

Som Medarbejder havde Dr. Nørlund ved sine Udgravninger fra 1926 Arkitekt Aage Roussell, der siden 1932 har varetaget Ledelsen af Udgravningerne i Grønland.

Efter 1930 har disse væsentlig drejet sig om Vesterbygden. I dette Efteraar udkom som et Hæfte af af Medd. om Grønland, Roussells ovennævnte Afhandling, der forelægger Resultatet af Udgravningerne paa 2 Lokalteter ved Ameralik Fjorden, hvoraf den ene kan betegnes med sit gamle nordiske Navn, Sandnes, medens det nordiske Navn ikke kendes for den andens Vedkommen-de; den kaldes kaldes paa Eskimoisk Umjiviarssuk. Publikationen er smukt udstyret ligesom sine Forgængere, til hvilke den ogsaa efter sit Indhold danner et værdigt Sidestykke. Der er gjort omhyggeligt og klart

Rede for Udgravningerne, der kan følges ved Roussells Opmaalingstegninger og fortrinlige Fotografier, og af de fremdragne Sager forefindes udmærkede Fotografier, udførte af Fotograf Bengtsson, hvis Optagelser af Runeindskrifterne er rene Mesterværker. Endelig behandler Erik Moltke i et Tilæg de fundne, desværre meget korte Runeindskrifter.

Husene, der undersøgtes paa disse Pladser, var af samme Art som dem, der kendes fra de andre Bygder; de har haft Vægge af Natursten og Jord og slutter sig nær til den Type, der kendes fra Jernalderbopladserne i Danmark og Norge, en Hustype, der endnu er i Brug paa Island og paa de skotske Øer, hvor de maa anses for et Relikt fra Nordbokolonisationen.

Boligen for Mennesker og Dyr er af samme Konstruktion. Ejendommeligt er det at se, hvor omhyggeligt man har sørget for en lun Placering af Kostalden; thi af Husdyrene, særlig Køerne, afhang jo Menneskenes hele Tilværelse.

Udgravningen har været meget vanskelig, idet man faktisk maatte

vente fra Dag til Dag paa, at den frosne Jord skulde tøj op, saa at man kunde komme videre. Men har Frost været til Ærgrelse for Arkæologerne under Udgravningen, da har den til Gengæld til Glæde for dem bevaret en Mængde Genstande, der ellers plejer at forsvinde. Takket være Jordfrostens, er Dele af Husenes Tagværk blevet bevaret, saa at man nu kan danne sig en Forestilling om, hvorledes det har været konstrueret; og i Husenes Døraabninger laa Bræddedørene flere Steder ganske velbevarede. Ved Sandnes har der været en Kirke med tilhørende Gravplads, og paa denne fandtes foruden flere smaa Trækors et Krucifiks af Træ samt en anden udskaaren Trægenstand (Pax?) til kirkeligt Brug. Ved Sandnes fandtes ligeledes en smukt udskaaren Arm til en Træstol, afsluttet med et Dyrehoved og forsynet med en Runeindskrift, der aabenbart angiver Kunstnerens Navn, Helge.

Der er Oldtidstradition i dette mærkelige Stykke, og det er der ogsaa i adskillige andre af de mange Sager fra det daglige Liv, der efter-

Bladet:

Berlingske Tidende Altid.

skriver den 24 NOV 1936

haanden drages frem af den sorte Is. Disse Sager maa man have Lov at betragte som det vigtigste, Udgravningen bragte, og gennem disse kommer Fundet fra Sandnes til at indtage en meget betydningsfuld Plads blandt de grønlandske Nordbofund. Skønt Fundene som Helhed næppe er ældre end det 14. Aarhundrede, lader mange af de fremdragne Genstande sig ligefrem parallelisere med Sager fra norsk Vikingetid, først og fremmest Osebergfundet.

Ikke alene Spiseredskaber, i hvilke Oldtidstraditionen endnu lever paa Færøerne, men Trug, Øsekar, Spader o. lign., slutter sig nær til Vikingetidens Former, og det samme gælder saadanne Stykker som Benkammene, hvortil Magen ogsaa kan findes i danske Oldtidsfund.

Eskimoerne — selv i Østgrønland — behersker i vore Dage Bødkerteknikken. Da Dr. Mathiasen for nogle Aar siden fandt Tøndestaver paa en gammel Eskimoboplads, udtalte han den Formodning, at Eskimoerne havde lært Bødkerarbejde af Nordboerne; men Bødkerarbejder var dengang ikke kendt fra Nordboernes

Boplads. Nu foreligger fra Sandnes og Nabogaardene en hel Del Tøndestaver og Laag til Bøtter, der beviser Rigtigheden af Mathiasens Hypotese.

I den lange, mørke Vinter har man foruden Pasningen af Husdyrene haft nok at gøre med at holde Redskaber og Husgeraad i Orden og forfærdige nye Sager. Kvinderne har spundet og vævet Tøj, der sammen med Hvalrostænder udgjorde en vigtig Handelsartikel.

Men man har ikke glemt Afvekslingens Betydning, og talrige Terninger, Dam- og Skakbrikker vidner om Sandnesfolkenes Glæde ved Spillet. Af Udskæringer i Træ og Ben, der vidner om Interesse for Kunst, foreligger foruden de nævnte Stykker kun fire, en Figur, der forestiller en Hvalros, en aldeles fortrinlig lille Isbjørnefigur samt to udskkaarne Menneskeansigter. Det ene er ganske raat udformet; det andet, der forestiller en Mand med en rund Hue, er derimod et karakterfuldt Arbejde; men Modellen maa, hvis det ikke er en Karikatur, ikke have været særlig skøn at skue. Overordentlig mor-

som er ogsaa en lille udskaaet Træbaad, der giver en Forestilling om, hvorledes de Baade saa ud, hvori Stedets Beboere foretog deres Jagt- og Fisketure til fjernere Strøg. Ogsaa her er Oldtidsreminiscenser tydelige.

I et af Rummene paa Gaarden i Umiviarssuk fandtes en Træramme, der sikkert har været en Seng. Det er lykkedes Arkitekt Roussell ved Hjælp af de forhaandenværende Rester af Stolperne at give en nøjagtig Rekonstruktionstegning af dette interessante Stykke, den eneste Seng, der er fundet i Grønland. Løse Sengesteder kendes ogsaa fra Oseberg- og Gokstadfundene og er den naturlige Form for Senge i Huse med Jordvægge. Først ret sent kommer i Norge faste Senge i Brug, da Huse af Træ i Løbet af den senere Middelalder bliver almindelige. Ogsaa her slutter Fundene sig saaledes til Oldtidens.

★

Af særlig Interesse er en lille Bygning, der fandtes foran Gaarden i Umiviarssuk, men lidt fjernet fra den.

Det er en Badstue af samme Form, som man kender fra Middelalderen i Skandinavien, som i visse Egne var i Brug helt ned til vor Tid, og som dels benyttedes som Badstuer, dels til Tørring af Brødkornet, naar dette ikke kunde blive tørt paa Marken. Badstuen bestaar af en Ovn af Sten, der kunde ophedes. Man slog saa Vand paa de hede Sten, hvorved der udviklede sig en stærk Damp. Badstuen, der omtales i Islandske Sagaer som en almindelig Indretning, havde en smal Dør, og modsat denne fandtes en Træbriks, hvorpaa de Badende tog Plads. Ogsaa her — det eneste Sted i Grønland, hvor en Badstue er fundet — var Træbriksen bevaret. Der var benyttet Brædder, hvis talrige Huller vidnede om, at de havde gjort Tjeneste andet Steds, især som Skibsplanker, før de endte i Badstuen — et af de talrige Eksempler paa, hvorledes man i det skovløse Land maatte økonomisere med Træet.

Betragter man de mange ejendommelige Smaating, den nye Fundpublikation lægger for Dagen, glæder man sig over at se, hvorledes

vort Kendskab til vore gamle Stannemefrænders Kultur beriges ved de fremdragne Materiale. Arkæologi og Kulturhistorie, og dens Maal maa være at tegne et alsidigt Billede af Menneskehedens Kultur fra de ældste Tider til Nutiden. Det Materiale, der raades over, er ifølge Sagens Natur saare fragmentarisk — der findes store Huller i det Stof, hvoraf vor Viden bygges op. Men hvert nyt Fund, der drages frem af Jorden, tjener til at udfylde disse Huller, og vi kommer Maalet nærmere. Det nye Materiale, som Arkitekt Roussell har draget frem af Vesterbygdens haarde Isjord, er af lige saa stor Værdi som det, de tidligere Udgravninger har ydet. Atter har det vist sig, at de gamle Nordboegarde gemmer et Materiale, der ikke alene belyser den fjerne Udbygds Kultur, men som er af den største Interesse for Studiet af Nordens gamle Kulturhistorie; de giver mere, end de lover.

H. C. BROHOLM

Bak Grønlands kulisser.

Hver gang de danske myndigheter og den danske presse mener å ha høve til det, trekker de frem eksempler på hvor utmerket det danske styre er på Grønland. Næsten rørende er det å lese om Danmarks omhu for «det lille naturfolk».

Men her i Norge har vi ment og mener vi, at det danske enevelde på Grønland lar meget tilbake å ønske. Og for dette vårt syn finner vi fra tid til annen støtte i danske avisers opplysninger om forholdene blandt den grønlandske befolkning.

I sommer har der været en dansk riksdagsdelegasjon på Vest-Grønland, og venstres representant, folketingsmann Jensen-Broby, har ved hjemkomsten uttalt sig til avisen Modersmaalet i Haderslev om sine inntrykk fra besøket.

Bl. a. uttaler hr. Jensen-Broby: «Det er en Kendsgerning, at Tuberkulosen vedblivende raader som en Svøbe mellem Grønlænderne, og det er faktisk det, der gør det stærkeste Indtryk, naar man som dansk, social-interesseret Mand gæster Grønland».

Det er trist å lese slikt, og man spør uvilkårlig hvad danskene gjør for å redde grønlænderne fra tuberkulosens svøpe. Naturligvis ligger der mange forhold til grunn for tuberkulosens herjinger, men hvordan er det så med hygien og smittefaren?

Om dette uttaler den danske folketingsmann at selv de moderne hus deroppe er høist spartanske boliger og endel av grønlænderne lever et «veritabelt Jordhuleliv». Familien sover klistret op til hverandre på en felles brisk. Og noen utbredt forståelse av personlig hygiene møter man ikke i almindelighet.

De veneriske sykdommers svøpe nevnes ikke med ett ord. Men vi kjenner jo til den også.

Nu kan man spørre: Hvori består da egentlig det danske kulturarbeide med det lille naturfolket? Her synes da faktisk å være syndet mot de mest elementære regler for det vi forstår med kultur.

Men jo, fremskritt er der, kan folketingsmannen fortelle: Man er så smått begynt å ta sig av drikkevannsspørsmålet. Det går ikke hurtig. «Dog er man kommet saa vidt at man er ved at komme bort fra, at Afløbene fra Kirkegaardene kan flyde ud og forgifte Drikkevandet».

Slike små foranstaltninger har man altså så vidt begynt å ta år

Sommer måned Angmagssalik på Sydøst-Grønland. Efter hvad en av besetningen uttaler, hersket der fortvilte forhold ved kolonien. Siste vinter døde en vesentlig del av befolkningen av en lungepest, og de gjenlevende så nu ut som tæringspatienter. De blev nektet adgang ombord, og fartøiet forlot kolonien snarest mulig.

Men det uhyggelige er, at siste vinter var der ingen læge i Angmagssalik og ikke sykehus. Der lå altså de syke menneskene i sine spartanske boliger og veritable jordhuler, klistret op ad hverandre på familiebriskene. Og for alt det vi vet, var drikkevannet også her forgiftet fra kirkegården.

Sendte da kolonistyre undsetning til Angmagssaliks døende befolkning? Gjorde styret det ringeste forsøk på å flyve en læge med medisiner dit?

Nei! Man lot «det lille naturfolket» dø som de best kunde. Men man beklaget det, og man satte i gang en privat innsamling til trøst for de efterlevende. Det var ikke så mange.

Og den norske læge Arne Høygaard søkte til de danske myndigheter om å få adgang til å overvintre i Angmagssalik 1926—27. Så vidt vites, for egen regning og risiko og uten lønn. Han fikk tilatelsen.

For utenforstående synes det som der hviler en trykkende og makaber, lummer atmosfære over det danske kolonistyre. Kirkegårdsvann, tuberkulose på familiebrisker, massedød i jordhuler uten lægetilsyn, — alt dette gjør sig dårlig i forbindelse med talen om kulturarbeide. Man har inntrykk av at der trenges endel mer hygiene, ikke bare blandt grønlænderne, men også blandt dem som pusler med og deklamerer om den danske kulturopgave der vest. Der kunde trenges litt frisk luft i dette klodens sundeste land. Man burde spare sig selv for bryderiet og ansvaret og grønlænderne for den danske kulturs redselsfulle følger. Man burde åpne landet!

Notat m. 219
21 Sept. 1936.

Bak Grønlands kulisser.

Hver gang de danske myndigheter og den danske presse mener å ha høve til det, trekker de frem eksempler på hvor utmerket det danske styre er på Grønland. Næsten rørende er det å lese om Danmarks omhu for «det lille naturfolk».

Men her i Norge har vi ment og mener vi, at det danske enevælde på Grønland lar meget tilbake å ønske. Og for dette vårt syn finner vi fra tid til annen støtte i danske avisers opplysninger om forholdene blandt den grønlandske befolkning.

I sommer har der været en dansk riksdagsdelegasjon på Vest-Grønland, og venstres representant, folketingsmann Jensen-Broby, har ved hjemkomsten uttalt sig til avisen Modersmaalet i Haderslev om sine inntrykk fra besøket.

Bl. a. uttaler hr. Jensen-Broby: «Det er en Kendsgerning, at Tuberkulosen vedblivende raader som en Svøbe mellem Grønlanderne, og det er faktisk det, der gør det stærkeste Indtryk, naar man som dansk, social-interesseret Mand gæster Grønland».

Det er trist å lese slikt, og man spør uvilkårlig hvad danskene gjør for å redde grønlanderne fra tuberkulosens svøpe. Naturligvis ligger der mange forhold til grunn for tuberkulosens herjinger, men hvordan er det så med hygien og smittefaren?

Om dette uttaler den danske folketingsmann at selv de moderne hus deroppe er høist spartanske boliger og endel av grønlanderne lever et «veritabelt Jordhuleliv». Familien sover klistret op til hverandre på en felles brisk. Og noen utbredt forståelse av personlig hygiene møter man ikke i almindelighet.

1936 e. Kr. En blir sittende forferdet over en så kynisk uttalelse om et så eminent svineri.

«Men,» sier hr. Jensen-Broby, «de sociale og hygiejniske Fremskridt maa aabenbart tillempes på passende Maade.»

Det vil med andre ord si, at bak monopolet kan det danske kolonistyre regjere i dette lukkede landet akkurat som det passer styret. Derfor er det naturligvis at man tviholder på monopolet.

En norsk fangstskute var i sommer innom Angmagssalik på Sydøst-Grønland. Etter hvad en av besetningen uttaler, hersket der fortvilte forhold ved kolonien. Siste vinter døde en vesentlig del av befolkningen av en lungepest, og de gjenlevende så nu ut som tæringspatienter. De blev nektet adgang ombord, og farteiet forlot kolonien snarest mulig.

Men det uhyggelige er, at siste vinter var der ingen læge i Angmagssalik og ikke sykehus. Der lå altså de syke menneskene i sine spartanske boliger og veritable jordhuler, klistret op ad hverandre på familiebriskene. Og for alt det vi vet, var drikkevannet også her forgiftet fra kirkegården.

Sendte da kolonistyret undsetning til Angmagssaliks døende befolkning? Gjorde styret det ringeste forsøk på å flyve en læge med medisiner dit?

Nei! Man lot «det lille naturfolket» dø som de best kunde. Men man beklaget det, og man satte i gang en privat innsamling til trøst for de efterlevende. Det var ikke så mange.

Og den norske læge Arne Høygaard søkte til de danske myndigheter om å få adgang til å overvintr i Angmagssalik 1936—37. Så vidt vites, for egen regning og risiko og uten lønn. Han fikk tilatelsen.

For utenforstående synes det som der hviler en trykkende og makaber, lummer atmosfære over det danske kolonistyre. Kirkegårdsvann, tuberkulose på familiebrisker, massedød i jordhuler uten lægetilsyn, — alt dette gjør sig dårlig i forbindelse med talen om kulturarbeide. Man har inntrykk av at der trenges endel mer hygiene, ikke bare blandt grønlanderne, men også blandt dem som pusler med og deklamerer om den danske kulturopgave der vest. Der kunde trenges litt frisk luft i dette klodens sundeste land. Man burde spare sig selv for bryderiet og ansvaret og grønlanderne for den danske kulturs redselsfulle følger. Man burde åpne lan-

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Aftenbladet

skriver den 21 JULI 1936

Lidt om Grønland.

—o—

Vi vil ikke sige, at det just falder som en Dukkert, men en Svaling er det i hvert Fald, et Pust fra det høje, kolde Nord, naar vi nu hører, hvad den hjemvendte Rigsdags-Delegation har at fortælle om Forholdene paa Grønland, Landet, dets Skønhed, dets Fjælde og Bræer og dejlige Fjorde ufortalt — alt det, der faar Mennesker, der har været der engang, til at længes tilbage dertil — er og bliver dog det fattige, stenede Land. Havet er dets eneste Rigdomskilde. Udtrykket falder saa let i Pennen, men Rigdom er der jo slet ikke Tale om, det er blot det, der skal give Grønlænderen hans daglige Livsophold. Andre har fortalt om de eventyrlige Fiskefangster, som kunde faas deroppe. Der var saa meget, at Grønlænderne slet ikke kunde naa at faa det opfisket. Det var jo blandt andet med den Motivering, Færingerne bad om udvidet Adgang til Fiskeri deroppe. De vilde kunne drage stor Fordel af det Fiskeri, som Grønlænderne ikke selv kunde udnytte. Og hvad melder d'Herrer saa om det Punkt? At Grønlænderne retter den Bøn til den danske Styrelse, at denne Tilladelse ikke vil blive givet, da den vil betyde en Katastrofe for Grønlændernes egne Forsyninger med Fisk . . . Der er maaske noget om det; hør blot, hvad Delegationen fortæller om, at det grønlandske Havfiskeri allerede nu maa søge andre Ting at arbejde med end de store Helleflyndere, der før var Maalet for dette Fiskeri. Der er ingen Helleflyndere mere paa Bankerne, og det varer Aar, før der kan komme ny Bestand. Helleflynderen er nemlig en meget langsomt voksende Fisk. Jo, jo, den Historie kender vi fra vore egne Farvande med Helleflynderens mindre Slægtning Rødspætten . . . Bankerne er ogsaa blevet tømt for den, og det varer nok Aar, før der kan komme en ny.

Saa var der Lidt om Faareavl. Der var Folk, der vilde fortælle, at Grønland bød paa Betingelser, saa vi kunde tænke os Landets befolkning af Faareavlere, et andet Australien laa deroppe og ventede kun paa Initiativet og Foretagsomheden. Ak, lad os ikke tale for højt

nans daglige Livsophold. Andre har fortalt om de eventyrlige Fiskefangster, som kunde faas deroppe. Der var saa meget, at Grønlænderne slet ikke kunde naa at faa det opfisket. Det var jo blandt andet med den Motivering, Færingerne bad om udvidet Adgang til Fiskeri deroppe. De vilde kunne drage stor Fordel af det Fiskeri, som Grønlænderne ikke selv kunde udnytte. Og hvad melder d'Herrer saa om det Punkt? At Grønlænderne retter den Bøn til den danske Styrelse, at denne Tilladelse ikke vil blive givet, da den vil betyde en Katastrofe for Grønlændernes egne Forsyninger med Fisk . . . Der er maaske noget om det; hør blot, hvad Delegationen fortæller om, at det grønlandske Havfiskeri allerede nu maa søge andre Ting at arbejde med end de store Helleflyndere, der før var Maalet for dette Fiskeri. Der er ingen Helleflyndere mere paa Bankerne, og det varer Aar, før der kan komme ny Bestand. Helleflynderen er nemlig en meget langsomt voksende Fisk. Jo, jo, den Historie kender vi fra vore egne Farvande med Helleflynderens mindre Slægtning Rødspættens . . . Bankerne er ogsaa blevet tømt for den, og det varer nok Aar, før der kan komme en ny.

Saa var der lidt om Faareavl. Der var Folk, der vilde fortælle, at Grønland bød paa Betingelser, saa vi kunde tænke os Landets befolkning af Faareavlere, et andet Australien laa deroppe og ventede kun paa Initiativet og Foretagsomheden. Ak, lad os ikke tale for højt om det. Jo, der arbejdes med Faareavlen deroppe, siges der, men der maa gaas meget forsigtigt frem, ellers vilde man blot slaa det hele i Stykker. En Spekulation i Stordrift vilde være det rene Vanvid. Til Gengæld har man da det glædelige Budskab, at man graver Marmor frem til hele Verdens Forsyning. Det er jo bare lidt vanskeligt at faa fat i. Og det kan ogsaa godt være, at man ikke just skal regne med hele Verden. Men mindre kan ogsaa gøre det, og bliver der her Tale om en god Indtægtskilde, saa er jo meget vundet; men det vil ogsaa først komme ad Aare.

Saadan lyder det deroppe fra, og det maa som sagt virke lidt afsværende paa de Hedhoveder, der taler om Grønland, som om den danske Regering spærrede for Adgangen til et nyt Eldorado. At det under de Forhold alligevel gaar frem for Landets Beboere, maa vel ligge i, at vi ikke vil gaa ind paa alt for vilde Eksperimenter med vor store nordlige Koloni. Og det viser jo ogsaa, at det Medlem af Delegationen, der erklærer, at for ham staar alt, som om man over „Indgangen“ til Grønland kunde sætte den samme Inskription som den, Dante har sat over Indgangen til Helvede: *Her lades Haabet ude*, ikke kan have helt Ret. Haabet er der, men det gælder nok netop, at man maa holde Hovedet en Smule koldt og fortsat lede de grønlandske Anliggender efter den samme rolige Linie, der hidtil har været lagt. Ellers er det vel muligt, at ogsaa Haabet brast.

Jens Hammer.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Socialdemokraten

Udkommer den **5 JUNI 1936**

Grønlands-Posten blev glemt under Afskeds-Hurraerne.

En Flyvemaskine maatte indhente »Disko« under Anholt,
ymmal hvor Postsækkene blev taget ombord.

Rigsdagens Gratulationsudvalg afrejst til Grønland i Gaar.

De unge Englændere, som skal til Søndre Strømfjord. Nr. 2 fra højre er
Lederen af Ekspeditionen, Ingeniør Mott.

Medens Solen brændte over Trantønderne, og Brisen bredte deres Duft ud over hele Pladsen, samledes i Gaar Morges et stort og repræsentativt Selskab paa Grønlands Handels Plads for at tage Afsked med Rigsdagsdelegationen, der skulde til Grønland for at gratulere de grønlandske Landsraad til Jubilæet.

Det er altid livligt og underholdende at overvære en grønlandsk Afrejse, og ikke mindst var det et afvekslende Billede, der tegnede sig i Gaar, da Glæden over den genopstandne Sommer kastede sin Glans over Afskeden. Afskedshilsenerne gjaldt naturligvis i særlig Grad de bortdragende Rigsdagsmænd, Delegationens Formand, Hr. Pürschel, Socialdemokraten Hauberg, Venstremanden Broby-Jensen og den radikale Gunnar Fog Petersen. Statsministeren, der jo tillige er Minister for Grønland, var selv mødt op for at sige Farvel og syntes meget tilbøjelig til at springe om Bord i Skibet og tage med.

To store Sølvpokaler som Gave.

— Jeg glæder mig meget til at se Grønland, sagde Folketingsmand Hauberg ved Afrejsen, og ikke mindst til at træffe de grønlandske Landsraad, der har udrettet et stort Arbejde for det grønlandske Selvstyre og for at fremme Befolkningens Velfærd overhovedet. Vi medbringer som den danske Rigsdags Lykønskning to store Sølvpokaler, der er ganske ens, og som skal overrækkes Landsraadene i Nord- og Sydgrønland ved de Møder, der arrangeres ved vor Ankomst.

Rigsdagsmændene var ikke ene om at tage Afsked i Gaar. Blandt Passagererne var de ni unge Englændere,

Den videnskabelige Del af »Disko.« Passagerer var igrønt ikke udtømt med Englænderne. Dr. Lauge Kochs mangeaarige Medhjælper, den svejtsiske Geolog, Dr. Wegman og Ingeniør Sølvter rejste med til Julianehaab for at foretage en Del vigtige geologiske Undersøgelser ved Julianehaab, og man venter sig i de videnskabelige Inderkredse meget af dette Arbejde. Og endelig var Styrelsens Næstkommanderende, Kontorchef Oldendow, med Skibet som Vært for Rigsdagsmændene. Direktør Daugaard-Jensen, som naturligvis var paa Kajen ved Afrejsen, venter til næste Disko-Rejse med sin aarlige Inspektionstur derop.

Den glemte Post afsendes pr. Flyvemaskine.

Og saa stod »Disko.« Havnen ud under Hurraraab og Hilsener, der genlød helt over til Kongens Nytorv. Men i Hurlumhejet havde man glemt at faa to meget vigtige Postsække med. I gamle Dage vilde det have betydet, at de maatte vente til næste Skib, nu gaar det nemmere. Der blev rekvireret en af Marinens Flyvemaskiner, som tog de to Sække Post om Bord og lidt før Kl. 18 startede for at indhente »Disko.« Det var temmelig uroligt i Kattegat i Gaar, og Flyveren havde derfor maattet vente, til han kunde beregne at møde »Disko.« i Læ af Anholt. Skibet var telegrafisk blevet underrettet, og da Flyvemaskinen, som førtes af Flyverløjtnant Christensen, landede paa Vandet, blev der sat en Baad ud for at tage Postsækkene om Bord.

Flyveren fik Post med hjem.

Flyverløjtnant Frantz Christensen var hjemme igen med Heinkel-Flyvebaa-

under Afskeds-Hurraerne.

En Flyvemaskine maatte indhente »Disko« under Anholt, hvor Postsækkene blev taget ombord.

Rigsdagens Gratulationsudvalg afrejst til Grønland i Gaar.

De unge Englændere, som skal til Søndre Strømfjord. Nr. 2 fra højre er Lederen af Ekspeditionen, Ingeniør Mott.

Medens Solen brændte over Trantønderne, og Brisen bredte deres Duft ud over hele Pladsen, samledes i Gaar Morges et stort og repræsentativt Selskab paa Grønlands Handels Plads for at tage Afsked med Rigsdagsdelegationen, der skulde til Grønland for at gratulere de grønlandske Landsraad til Jubilæet.

Det er altid livligt og underholdende at overvære en grønlandsk Afrejse, og ikke mindst var det et afvekslende Billede, der tegnede sig i Gaar, da Glæden over den genopstandne Sommer kastede sin Glans over Afskeden. Afskedshilsenerne gjaldt naturligvis i særlig Grad de bortdragende Rigsdagsmænd, Delegationens Formand, Hr. Pürschel, Socialdemokraten Hauberg, Venstremanden Broby-Jensen og den radikale Gunnar Fog Petersen. Statsministeren, der jo tillige er Minister for Grønland, var selv mødt op for at sige Farvel og syntes meget tilbøjelig til at springe om Bord i Skibet og tage med.

To store Sølvpokaler som Gave.

— Jeg glæder mig meget til at se Grønland, sagde Folketingsmand Hauberg ved Afrejsen, og ikke mindst til at træffe de grønlandske Landsraad, der har udrettet et stort Arbejde for det grønlandske Selvstyre og for at fremme Befolkningens Velfærd overhovedet. Vi medbringer som den danske Rigsdags Lykønskning to store Sølvpokaler, der er ganske ens, og som skal overrækkes Landsraadene i Nord- og Sydgrønland ved de Møder, der arrangeres ved vor Ankomst.

Rigsdagsmændene var ikke ene om at tage Afsked i Gaar. Blandt Passagererne var de ni unge Englændere, som skal op og kortlægge Egnene omkring Søndre Strømfjord, ikke de mindst livlige. De havde Feriehumør paa og lignede egentlig ikke adstadige Videnskabsdyrkere. En næsten drengeagtig Fornøjelse over Eventyret prægede dem alle. Foruden Kortlægning skal de ogsaa beskæftige sig med zoologiske, etnografiske og geologiske Undersøgelser, og deres Anfører er den ganske unge Ingeniør Mott. De har et meget stort videnskabeligt Udstyr med fra Oxford, hvor de studerer.

Blandt de øvrige Gæster var ogsaa fhv. Kirkeminister Poulsen, der er Formand for den grønlandske Børneforsorg og skal op for at inspicere de grønlandske Børnehjem.

Den videnskabelige Del af »Disko.« Passagerer var ivoirigt ikke udtømt med Englænderne. Dr. Lauge Kochs mangeaarige Medhjælper, den svejtsiske Geolog, Dr. Wegman og Ingeniør Sølvér rejste med til Julianehaab for at foretage en Del vigtige geologiske Undersøgelser ved Julianehaab, og man venter sig i de videnskabelige Kredse meget af dette Arbejde. Og endelig var Styrelsens Næstkommanderende, Kontorchef Oldendow, med Skibet som Vært for Rigsdagsmændene. Direktør Daugaard-Jensen, som naturligvis var paa Kajen ved Afrejsen, venter til næste Disko-Rejse med sin aarlige Inspektionstur derop.

Den glemte Post afsendes pr. Flyvemaskine.

Og saa stod »Disko.« Havnen ud under Hurraraab og Hilsener, der genlød helt over til Kongens Nytorv. Men i Hurlumhejet havde man glemt at faa to meget vigtige Postsække med. I gamle Dage vilde det have betydet, at de maatte vente til næste Skib, nu gaar det nemmere. Der blev rekvireret en af Marinens Flyvemaskiner, som tog de to Sække Post om Bord og lidt før Kl. 18 startede for at indhente »Disko.« Det var temmelig uroligt i Kattégat i Gaar, og Flyveren havde derfor maattet vente, til han kunde beregne at møde »Disko.« i Læ af Anholt. Skibet var telegrafisk blevet underrettet, og da Flyvemaskinen, som førtes af Flyverløjtnant Christensen, landede paa Vandet, blev der sat en Baad ud for at tage Postsækkene om Bord.

Flyveren fik Post med hjem.

Flyverløjtnant Frantz Christensen var hjemme igen med Heinkel-Flyvebaaden 20,15. Han fortæller selv om den lille raske Ekspedition:

— Det gik ganske udmærket. Vandet var ikke nær saa uroligt, som det kunde se ud til ved København. Jeg landede tæt ved Fyrtaarnet, hvor »Disko.« laa og ventede paa mig. Den satte en Baad ud og fik de to Postsække ombord, men havde allerede en lille Sæk Post, som jeg skulde have med tilbage. Adskillige af de Ombordværende havde benyttet Lejligheden til at sende en sidste Hilsen hjem, da de hørte, at der vilde komme en Flyvemaskine. Turen derop tog mig tre Kvarter og tilbage en Times Tid. Jeg havde lidt Modvind, men ellers gik det hele ganske normalt.

Bladet:

B.T.

skriver den - 4 JUNI 1936

RIGSDAGS-DELEGATIONEN REJSTE I DAG TIL GRØNLAND

Samtale paa Falderebet med Formanden, Generalauditor Pürschel

I Formiddags Kl. 10 afsejlede Grønlandsskibet *Disko* fra Tran-graven paa ordinær Grønlandsrejse, men dog i særlig Mission. Med Skibet fulgte nemlig den Rigsdagsdelegation, der skal bringe de to grønlandske Landsraad, henholdsvis for Syd- og Nordgrønland, Rigsdagens Hilsen og Lykønskning i Anledning af 25-Aaret for Landsraadenes første Møder i 1911.

Delegationen bestaar af Folketingsmand, Generalauditor *Pürschel*, Folketingsmand, Gdr. *Jensen Broby*, der repræsenterer Venstre, Socialdemokraten, Folketingsmand, Førstelærer *Hauberg* og Landstingsmand, Gdr. *Gunnar Fog-Petersen*, der er de Radikales Repræsentant.

Landsraadene staar ikke tilbage for en folkevalgt dansk Forsamling

Generalauditor *Pürschel*, der allerede flere Gange har været i Grønland, er Formand for Delegationen, og han fortæller om Rejsens Program:

— Vi skal først og fremmest til Godthaab og Godhavn for at deltage i Landsraadenes Jubilæumsmøder og overbringe Rigsdagens Gave, to ens, store Sølvpokaler, der er smykket med det danske Vaaben og Flag og en Række Ornamente med Motiver fra dansk Dyre- og Planteliv.

— Hvad har Landsraadene betydet for Grønland?

— De har opdraget den grønlandske Befolkning til et Selvstyre, der nogenlunde svarer til Selvstyret i Amtsrådene. Formand er Landsfogden, men ellers er Medlemmerne Grønlændere, og det er ganske udmærkede, velbegavede Folk, der med stor Interesse og Forstaaelse gaar op i Arbejdet. En Forhandling med dem staar ikke tilbage for en Forhandling med danske folkevalgte Raad.

— Skal det være Grønlændere, der vælges, kan ikke Danske, der opholder sig i Grønland, faa Sæde i et af Landsraadene?

— Det kan de godt, og der er ogsaa een dansk Mand i et af Raadene, nemlig Magister Torsild, men ellers er det altsaa Grønlændere, Befolkningen har valgt. Jeg tror, at disse Landsraad har betydet overmaade meget for vort Forhold til Befolkningen.

Til Marmor' uddet og og Færingehavn

— Hvor skal „Disko“ ellers hen?

— Sandsynligvis til Umanak for at se Børnehjemmet der — vi har fhv. Kirkeminister, Pastor *Povlsen* med i bans Egenskab af Formand for den grønlandske Børneforsorg — og Marmorbruddet. Endvidere skal vi til Christianshaab, Ivigtut og Færingehavn samt, hvis det er muligt, til Julianehaab, men her er normalt Isvanskeligheder langt hen paa Sommeren, saa det er maaske tvivlsomt.

— Har Delegationen særlige Formaal disse Steder?

— En Rigsdagsdelegation har jo altid et Formaal med at bese Forholdene, og overalt venter jeg Forhandlinger med Kommuneraadene, men specielle Opgaver har vi ikke.

— Hvornaar venter De at være hjemme igen?

— Omkring den 20. Juli.

Daugaard-Jensen paa Inspektionsrejse

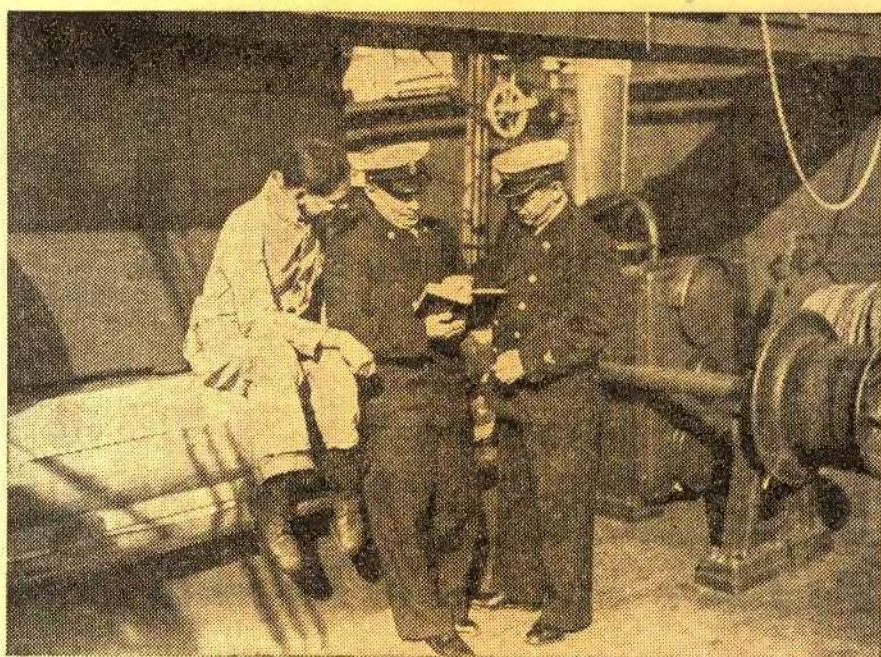
Med *Disko* rejste endvidere i Dag Di-

rektør *Daugaard-Jensen*, der ledsager Rigsdagsdelegationen og tillige skal paa sin aarlige Inspektionsrejse.

I øvrigt medførte Skibet flere Passage-rer, deriblandt en engelsk videnskabelig Ekspedition fra Oxford-Universitetet, som under Mr. *Peter Grey Mottis* Ledelse skal til Holsteinsborg for at studere Dyrelivet, samt Telegrafbestyrer *Møller* med Familie, der efter en Ferie vender tilbage til Godhavn.

Naar fhv. Kirkeminister *Povlsen* deltager i Rejsen, skyldes det, at der for Tiden er et stort Arbejde at udføre for Børneforsorgen, og at der ogsaa er blevet stillet ret betydelige Midler til Arbejdets Raadighed.

C. C.

B. T.s Fotograf aflagde i Morges tidlig et Besøg om Bord i „Disko“ i Tran-graven. Paa Billedet ses tre Mand af Besætningen, Assistent Topp, Assistent Jørgensen og Maskinmester Sørensen, der studerer Skibets Rute

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Ekstrabladet

skriver den 4 JUNI 1936

Paa vort Billede ses fra venstre Folketingsmændene Pürschel og Jensen-Broby og nedenunder Folketingsmand Hauberg. Derefter følger den engelske Ekspedition. I første Række ses fra venstre den unge Gibson, Stevens og Ingeniør Mott, der er Ekspeditionens Leder. I anden Række: W. E. Plowkett, H. G. Vevers, Sujden og i sidste Række: Etienne, Kershaw og Beard. — Yderst til højre ser man Landstingsmand Fog-Petersen og hans Datter. Indsat Pastor Povlsen.

DELEGATIONEN FRA RIGSDAGEN TIL GRØNLAND

Da „Disko“ stod mod Nord

„DISKO“ sejlede i Dag til Grønland. Og en Mængde Københavnerne havde i det smukke Vejr indfundet sig for at sige farvel til de mange Rejsende. Der var Trængsel om Bord, og der var Trængsel paa Land, hvor Folk stod i en tæt Klynge ved Landgangsbroen og hvor Bil holdt ved Bil.

Rigsdagsdelegationen

Blandt de kendte Passagerer lagde man især Mærke til Rigsdagsdelegationen, der skul op og ønske Grønlanderne til Lykke med Landsraadets 25 Aars Jubilæum. Der er en Repræsentant for de fire Partier: Socialdemokrater, Radikale, Venstre og Konservative. For de Konservative møder Hr. Pürschel, for de Radikale Landstingsmand Fog-Petersen, for Socialdemokraterne Folketingsmand Hauberg og for Venstre Folketingsmand Jensen-Broby. Endvidere den tidligere Kirkeminister Th. Poulsen, som er stærkt optaget af det sociale Arbejde paa Grønland, bl. a. Arbejdet for de grønlandske Børn.

Hr. Pürschel fortæller

Vi havde, inden Skibet gik, en Sam-

tale med Hr. Pürschel, der ogsaa var med i 1931, da Skibet kolliderede med et Isbjerg.

— Rejsens Formaal denne Gang er jo først og fremmest, udtaler Folketingsmanden, at lykønske Landsraadene med Jubilæet. Disse Landsraad har i det forløbne Aar i høj Grad bidraget til at fremme Samarbejdet med Grønlanderne, og det er mit Indtryk, at ogsaa Grønlanderne ved, at Landsraadene og den Udvikling, der er sket i de 25 Aar, har været til Lykke for Grønland.

Men nu kommer Landstingsmand Fog-Petersen og hans unge Datter, der er gaaet om Bord for at sige farvel til sin Far. Landstingsmanden er allerede brun af den danske Sol, og med lyst Humør drager han nordpaa til Landet, hvor Solen skinner ogsaa ved Midnattide.

Oxford-Ekspeditionen

Som meddelt i Gaar var der ogsaa en engelsk Ekspedition om Bord. Det er ni unge Videnskabsmænd fra Oxford, der vil undersøge og kortlægge nogle ukendte Arealer i Nærheden af Holstenborg.

Er Vestgrønland en uopdaget Verden?

Kraftig Misfornøjelse hos de unge Geologer.

Magister Noe-Nygaard bebuder en Offensiv mod Planløsheden i Grønlands Udforskning.

INDEN for de unge Geologers Verden kommer der ofte Misfornøjelse og Kritik til Orde, naar Talen er om Grønland, som de alle higer efter at faa Lov til at prøve Kræfterne paa. De unge Geologer er af den Opfattelse, at der intet rationelt gøres for at udforske det store arktiske Kolonirige og for derigennem at tilvejebringe Overblik over og Indsigt i, hvad vi besidder i Grønland, og hvilke mulige Rigsdomskilder Landet rummer.

Magister Noe-Nygaard.

Klarest og mest uforbeholdent kommer denne Misfornøjelse og Indignation til Udtryk i nogle Udtalelser, som den unge Videnskabsmand Magister Noe-Nygaard i Dag fremsatte over for os.

— Det er fuldkommen rigtigt, at hele den geologiske Ungdom har Grønland øverst paa Ønskelisten og jo for jo hellere vil give sig i Kast med de grønlandske Problemer — men lige saa uimodsigeligt er det, at de — som Forholdene ligger i Øjeblikket — ikke har nævneværdig Chance for at faa Lov at prøve deres Kræfter dér. Her maa jeg dog pointere, at jeg her specielt tænker paa

Vestgrønland. Man kan nemlig ikke paa nogen Maade frakende Dr. Lauge Koch, at han har forstaaet at sætte Undersøgelserne i Østgrønland storartet i Sving paa Basis af Dr. Knud Rasmussens og andre store Ekspeditionslederes banebrydende Forskningsværk, som han har forstaaet at føre videre med stor Indsigt og Dygtighed. Vestgrønland ligger praktisk talt brak geologisk set og er i det Forhold, bortset fra Kryolit-, Kul- og Marmorfundene, et terra incognita — og det er da ogsaa her, den unge Geolog ønsker at sætte ind.

Der er ikke Brug for nye

Ekspeditioner.

— Og hvordan skulde det ske? Gennem nye Ekspeditioner?

— Nej. Vejen til Vestgrønlands geologiske Udforskning gaar ikke gennem Forskningsstøtteri i Ny og Næ økonomisk baseret paa private Rigmænds tilfældige Gavnildhed. Det er en alfor ustabil Basis at bygge paa, hvor det gælder et saa stort videnskabeligt Foretagende som Grønlands geologiske Udforskning. Tiden er faktisk nu inde, da der maa lægges en fast og samlet Arbejdsplan med Sigte paa hele Grønland. Maalet maa være en fast Tilrettelægning og Stabilisering af Grønlands-Forskningen som den, man kender fra „Danmarks geologiske Undersøgelser“. Denne udmærket organiserede videnskabelige Institution i Gammel Mønt bør snarest have sin grønlandske Pendant. „Grønlands geologiske Undersøgelser“ vilde være den passende Betegnelse — og den skulde have til Formaal en kontinuerlig systematisk Udforskning af Grønlands Geologi, specielt med Hensyn til paa eventuelle Mineral-Forekomster. Kun paa den Maade vilde der kunne skabes et Helhedsbillede af, hvad Grønland rummer af Værdier og Rigsdomskilder, og hvad Grønland i det hele taget er for et Land, noget, vi indtil nu kun har sporadisk Kendskab til.

Frem med den geologiske

Farvelade.

Da i sin Tid Geodætisk Institut begyndte sit store Kortlægnings-Arbejde i Grønland, forklarer Magister Noe-Nygaard, var det efter Geologernes Hensigt, at man tog sit Udgangspunkt i Omraadet omkring Disko-Bugten, et Felt, der er af ganske særlig stor geologisk Interesse. Tanken var da, at Geologerne skulde følge i Geodæternes Spor. I samme Øjeblik, Kortene forelaa, skulde de saa være parate med deres Farvelade, og paa Grundlag af deres Forsknings-Resultater være i Stand til at forsyne de hvide Kortblade med Kulører til Angivelse af de kortlagte Territoriers forskellige geologiske Karakter. Men Geologerne lod man blive hjemme. Følgerne er, at nu, da Kortene foreligger, er man indtil videre henvist til at lade dem fremtræde i deres ferske Hvidhed uden den geologiske Farvepynt. I deres nuværende Skikkelse fortæller Kortene saaledes intet om, hvad Landet rummer i sit Skød, og hvilke mineralske Aflejringer der har været der.

Magister Noe-Nygaard.

Klarest og mest uforbeholdent kommer denne Misfornøjelse og Indignation til Udtryk i nogle Udtalelser, som den unge Videnskabsmand Magister Noe-Nygaard i Dag fremsatte over for os.

— Det er fuldkommen rigtigt, at hele den geologiske Ungdom har Grønland overst paa Ønskelisten og jo før jo hellere vil give sig i Kast med de grønlandske Problemer — men lige saa ulanodsigeligt er det, at de — som Forholdene ligger i Øjeblikket — ikke har nærværdig Chance for at faa Lov at prøve deres Kræfter dér. Her maa jeg dog pointere, at jeg her specielt tænker paa

— Nej. Vejen til Vestgrønlands geologiske Udforskning gaar ikke gennem Forskningstogter i Ny og Næ økonomisk baseret paa private Rigmænds tilfældige Gavnildhed. Det er en altfor ustabil Basis at bygge paa, hvor det gælder et saa stort videnskabeligt Foretagende som Grønlands geologiske Udforskning. Tiden er faktisk nu inde, da der maa lægges en fast og samlet Arbejdsplan med Sigte paa hele Grønland. Maalet maa være en fast Tilrettelægning og Stabilisering af Grønlands-Forskningen som den, man kender fra „Danmarks geologiske Undersøgelser“. Denne udmærket organiserede videnskabelige Institution i Gammel Mønt bør snarest have sin grønlandske Pendant. „Grønlands geologiske Undersøgelser“ vilde være den passende Betegnelse — og den skulde have til Formaal en kontinuerlig systematisk Udforskning af Grønlands Geologi, specielt med Hensblik paa eventuelle Mineral-Forekomster. Kun paa den Maade vilde der kunne skabes et Helhedsbillede af, hvad Grønland rummer af Værdier og Rigmønstre, og hvad Grønland i det hele taget er for et Land, noget, vi indtil nu kun har sporadisk Kendskab til.

Frem med den geologiske

Farvelade.

Da i sin Tid Geodætisk Institut begyndte sit store Kortlægnings-Arbejde i Grønland, forklarer Magister Noe-Nygaard, var det efter Geologernes Hensigt, at man tog sit Udgangspunkt i Omraadet omkring Disko-Bugten, et Felt, der er af ganske særlig stor geologisk Interesse. Tanken var da, at Geologerne skulde følge i Geodæternes Spor. I samme Øjeblik, Kortene forelaa, skulde de saa være parate med deres Farvelade, og paa Grundlag af deres Forsknings-Resultater være i Stand til at forsyne de hvide Kortblade med Kulører til Angivelse af de kortlagte Territoriers forskellige geologiske Karakter. Men Geologerne lod man blive hjemme. Følgerne er, at nu, da Kortene foreligger, er man indtil videre henvist til at lade dem fremtræde i deres ferske Hvidhed uden den geologiske Farvepynt. I deres nuværende Skikkelse fortæller Kortene saaledes intet om, hvad Landet rummer i sit Skød, og hvilke mineralske Aflejringer der her har deres Forekomst.

— Det er i det hele taget Vestgrønland, som er mest forsømt?

— Ja — og bortset fra de Ussingske meget specielle, men mønsterværdigt gennemførte Forskninger i Julianehaab-Distriktet, staar man i Vestgrønland geologisk set paa næsten bar Bund. Hidtil har man været prisgivet Tilfældigheden, hvad angaar de Rigmønstre og geologiske Fund, der er gjort. Da Tyskeren Giesecke omkring 1802 fandt Kryoliten ved Ivigtut, var det egentlig Englændernes Skyld. De havde nemlig blokeret København, saa den stakkels Mand ikke kunde komme hjem til København, hvorfor han saa benyttede de ufrivillige Venteaar til at gøre Studier paa den sydlige Del af Vestkysten, hvor han saa fandt Kryoliten. Saa har man jo ogsaa senere fundet Kul — og nu sidst Marmoret — men altsammen skyldes sporadisk Forskning — System og Metode har man hidtil savnet. Det Sløseri vil i Længden være ganske uforsvarligt. Danmark har ikke Raad til at lade Vestgrønlands Chancer ligge udnyttede og udforskede hen længere. De Penge, der her spares, vil blive os altfor dyre, medens vi derimod, hvis vi faar Metode i Forskningen, har de allerstørste Fremtidsudsigter, Muligheder, der i det store og hele hidtil er ladet haant om. Nu maa der absolut i dette Forhold ske en Kursændring. Saa snart jeg kan skaffe mig fri Bane dertil, vil jeg personlig kaste mig i Brechen for denne for vort Land saa livsvigtige Sag, der altfor længe har ventet paa sin Løsning.

Den hvide Aften
14 Nov. 1935

Vestgrønland er geologisk set et terra incognita.

Men nu har man Planer om en systematisk Udforskning af Landets mineralske Forekomster.

Den svenske Bjergingeniør Olof Eklund fortæller.

Bjergingeniør Olof Eklund.

I denne Sommer har Grønlands Styrelse, belært af de Erfaringer, der under Lauge Kochs Ledelse er gjort paa Østkysten med Hensyn til svensk Indsigt og Arbejdsduelighed, hvor det gælder Undersøgelse af Mineralforekomster og i det hele alt, hvad der har med Bjergindustri at gøre, haft Bjergingeniør Eklund til Assistance oven ved Umanakfjorden sammen med den svenske Minearbejder Evert Frederiksson fra Kolmården-Bjergværkerne.

50 Milliarder Tons Marmor!

Nu er Ingeniør Eklund vendt tilbage fra Grønland i Følge med Evert Frederiksson, og meget interessant berettede han os i Formiddags om den Virksomhed, han og hans Medhjælpere har udfoldet i den nu afsluttede Sæson med det For-

maal at studere Marmor-Forekomsterne ved Umanakfjordens Kyster.

— Det er en Forekomst af praktisk talt uendelige Dimensioner, forklarer han, og i hele Omraadet vil jeg skønne, at der findes omkring 50 Milliarder Tons Marmor af forskellige Sorter. Den bedste Brydnings-Plads er efter min Mening ikke Agpat-Oen, hvor man først tog fat, men derimod Arfsak-Omraadet, som ligger ca. 50 km Nord for Agpat-Oen, og kun en Snøs Minutters Motorbaadssejls fra Kamarajuk.

Ved Arfsak er Brydningsforholdene yderst gunstige og Udskibningsforholdene rent ud ideale. Marmoret dér er af en meget god Kvalitet, og der synes at være meget lovende Udsigter for en kommende Industri paa dette Sted.

Ingen ved endnu, hvad Vestgrønland rummer.

— Hvad er Deres Syn paa Vestgrønlands Fremtidsmuligheder set fra et Bjergforsknings-Standpunkt. Er det Deres

Evert Frederiksson fra Kolmården-Brudet.

Indtryk, at Landet gemmer store Rigdomskilder i sit Skød? spørger vi Ingeniør Eklund.

— Man ved altfor lidt endnu om Vestgrønlands Geologi til at kunne udtale sig herom. Hvad der hidtil er foretaget i Retning af Bjergforskning i Vestgrønland er af en rent sporadisk Karakter.

Geologisk set er Vestgrønland at betragte som et terra incognita. Det kan synes mærkeligt —, men ikke for Folk, der kender Grønlands uhyre Udstrækning. Grønland er ikke et Land. Det er en Verden, der i Længde rækker som herfra til Sahara og i Bredden, hvor det er bredest som fra København til Paris.

Danmark tænkte først paa

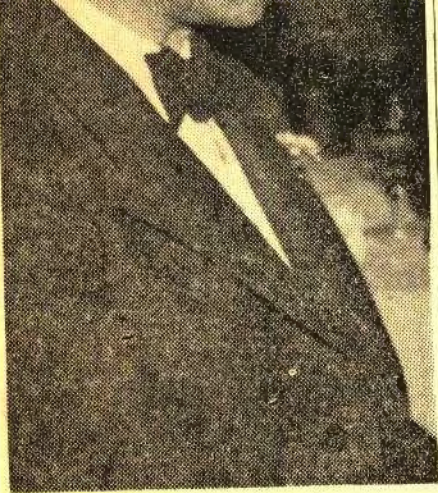
Kulturopgaverne.

Hvordan skulde Danmark med de forholdsvis beskedne Midler, det kan ofre til kulturelle Formaal kunde have overkommet alle de mangfoldige Opgaver, dette vældige Rige byder paa. Men det vil naas altsammen. Med beundringsværdigt Højsind har Danmark valgt den Fremgangsmaade først og fremmest at tage Vare paa den indfødte Befolknings Ve og Vel og kulturelle Højelse. Hensynet til sin egen økonomiske Fordel stillede man i anden Række.

ke Bjergværksforsker, idet man nu godt Overblik over, hvilke Terriler kan lades ude af Betragtning, det vil have sin rimelige geologiske grundelse at iværksætte nærmere nger. Med Hensyn til Vestgrønland man jo for Eksempel, hvor den sk-Hercynske Bjergkæde passerer Vej fra det amerikanske Kontinent nærmere bestemt fra Nova Scotia-Newfoundland, Davis Strædet og saab til Østgrønland. Denne Bjergpaa amerikansk Grund overordnetholdig, hvorfor der kan gen Grund til at formode, at den ønlanske Forlængelse paa den de Davis-Strædet og Baffins-Harummer betydelige Værdier. Det ert Fald vist sig i Østgrønland, glæden strækker sig gennem den Rødes Land, netop det Omr Lange Koch særlig har konne Forskninger og hvortil han isse Forventninger. Men Veststaar endnu tilbage hvad geokning angaar — og her vil der ende Aar blive meget at gøre ert med interessante Resultater, t man gaar metodisk og klogt

—K.

Bjergingeniør Olof Eklund.

I denne Sommer har Grønlands Styrelse, belært af de Erfaringer, der under Lauge Kochs Ledelse er gjort paa Østkysten med Hensyn til svensk Indsigt og Arbejdsduelighed, hvor det gælder Undersøgelse af Mineralforekomster og i det hele alt, hvad der har med Bjergindustri at gøre, haft Bjergingeniør Eklund til Assistance ovre ved Umanak-Fjorden sammen med den svenske Minearbejder Evert Frederiksson fra Kolmanden-Bjergværkerne.

50 Milliarder Tons Marmor!

Nu er Ingeniør Eklund vendt tilbage fra Grønland i Følge med Evert Frederiksson, og meget interessant berettede han os i Formiddags om den Virksomhed, han og hans Medhjælpere har udfoldet i den nu afsluttede Sæson med det For-

fra Kamarajuk.

Ved Arisak er Brydningsforholdene yderst gunstige og Udslibningsforholdene rent ud ideale. Marmoret dér er af en meget god Kvalitet, og der synes at være meget lovende Udsigter for en kommende Industri paa dette Sted.

Ingen ved endnu, hvad Vestgrønland rummer.

— Hvad er Deres Syn paa Vestgrønlands Fremtidsmuligheder set fra et Bjergforsknings-Standpunkt. Er det Deres

Evert Frederiksson fra Kolmanden-Brudet.

Indtryk, at Landet gemmer store Rigdomskilder i sit Skød? spørger vi Ingeniør Eklund.

— Man ved altfor lidt endnu om Vestgrønlands Geologi til at kunne udtale sig herom. Hvad der hidtil er foretaget i Retning af Bjergforskning i Vestgrønland er af en rent sporadisk Karakter.

Geologisk set er Vestgrønland at betragte som et terra incognita. Det kan synes mærkeligt —, men ikke for Folk, der kender Grønlands uhyre Udstrækning. Grønland er ikke et Land. Det er en Verden, der i Længde rækker som herfra til Sahara og i Bredden, hvor det er bredest som fra København til Paris.

Danmark tænkte først paa Kulturopgaverne.

Hvordan skulde Danmark med de forholdsvist beskedne Midler, det kan ofre til kulturelle Formaal kunde have overkommet alle de mangfoldige Opgaver, dette vældige Rige byder paa. Men det vil naas altsammen. Med beundringsværdigt Højsind har Danmark valgt den Fremgangsmaade først og fremmest at tage Vare paa den indfødte Befolknings Ve og Vej og kulturelle Højnelse. Hensynet til sin egen økonomiske Fordel stillede man i anden Række.

Nu er Tiden inde, da man kan spejde efter Rigdomskilder.

Man er dog nu takket være en storslaaet og imponerende Kulturindsats i de Aar, der er forløbet, en Indsats, der har af tvunget hele Verden den dybeste Beundring, naaet til det Stadium i Grønlands Udvikling, hvor Kulturopgaverne er bragt i et fast og sikkert Leje, saa sikkert, at man nu kan begynde for Alvor at koncentrere sin Opmærksomhed om, hvilken økonomisk Gevinst der vil være at hente fra Vestgrønlands Bjerge.

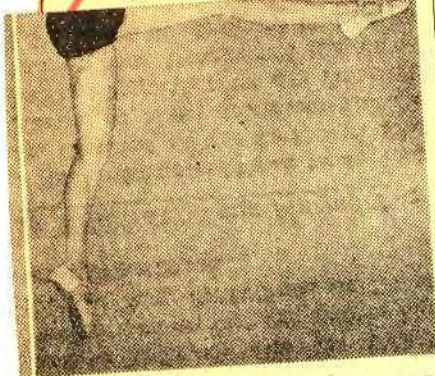
Det er Geologerne, der maa løse den Opgave.

Man er saa smaat begyndt og har foretaget spredte Forskninger, der kan faa deres store Betydning, men skal man virkelig kunne danne sig et sikkert Skøn over, hvad Vestgrønland rummer for Mineralværdier, saa er det den geologiske Videnskab, der maa tage Affære paa samme Maade som man er gaaet til Værks under Dr. Lauge Kochs Ledelse ovre paa Østkysten, hvor man dog takket være den faste Systematik, der har præget Forskningen, har naaet at skabe en omend langt fra udtømmende, saa dog virkelig yderst værdifuld Orientering med Hensyn til Metalforekomsterne i Erik den Rødes Land, som strækker sig fra Scoresbysund op til Danmarks-Fjorden. Der er et Grundlag at arbejde videre paa for den

ke Bjergværksforsker, idet man nu godt Overblik over, hvilke Terriler kan lades ude af Betragtning, er det vil have sin rimelige geologiske grundelse at iværksætte nærmere nger. Med Hensyn til Vestgrønland man jo for Eksempel, hvor den sk-Hercyniske Bjergkæde passerer Vej fra det amerikanske Kontinent nærmere bestemt fra Nova Scotia-Newfoundland, Davis Strædet og naab til Østgrønland. Denne Bjergpaa amerikansk Grund overordt mineralholdig, hvorfor der kan gen Grund til at formode, at den onlandske Forlængelse paa den de Davis-Strædet og Baffins-Harummer betydelige Værdier. Det ert Fald vist sig i Østgrønland, gkæden strækker sig gennem den Rødes Land, netop det Ombr Lange Koch særlig har konsine Forskninger og hvortil han isse Forventninger. Men Veststaar endnu tilbage hvad geoskning angaar — og her vil der nende Aar blive meget at gøre ert med interessante Resultater, t man gaar metodisk og klogt —k.

Men nu har man Play ning af Landet.

Man maa aldrig udelade Øvelsen for
ser det paa Billighederne her.

L og læg Dem derpaa, parat til Bug-
Øvelserne, som De kan variere, som De

LÆG et lille, blødt Tæppe paa Gulvet,
og læg Dem derpaa, parat til Bug-

Johanne".

i Luiten, til Tønerne at "Kan Du fløjle
ved, Skuldre, Arme og Ben dingler løs

vis paa højre og venstre Rod, mens Ho-
delas som mulig. Gør et lille Hop skifte-
Rælder om at være saa slappet og led-

Kludedukken, en Hop-Øvelse, hvor de

gør fult og helt, ikke stykkevis og delt"

den, til man løber Vejret. "Hvad du gør,
kalder for "Mavepine", og bliver ved med

derne paa Maveen ved den Øvelse, jeg
sætter alt ind paa at blive at med Fol-

som det vil være, hvis man udelukkende
siget. Men dette er lige saa taabeligt,

til hun bliver gul og blå ikke bare i An-
blevet lidt for udviklet, at "banke Bøt",

som synes, at hendes lille Bagparti er
Det er fristende for den unge Dame,

trænge i særlig Grad til Behandling
af Kroppen, som forekommer Dem at

af Deres Omsorg paa den enkelte Del
Artikler har stillet op, og derved kaste

at det System, som jeg nu i en Række
det end er — at udvælge en særlig Del

absolut forkasteligt — hvor fristende
naar De gør Gymnastik. Det er altsaa

og Hoved arbejdet som en Helhed,
derfor skal ogsaa Høfter, Arme, Ben

anden at gøre. Alt hører sammen, og
som ikke har noget med hin-

løst sammensatte Stykker,
ORt Legeme bestaar ikke at

praktiske Bjergværksforsker, idet man nu
har et godt Overblik over, hvilke Terri-
torier der kan lades ude af Betragtning,
og hvor det vil have sin rimelige geolo-
giske Begrundelse at iværksætte nærmere
Forskninger. Med Hensyn til Vestgrøn-
land ved man jo for Eksempel, hvor den
Caledonsk-Hercynske Bjergkæde passerer
paa sin Vej fra det amerikanske Konti-
nent eller nærmere bestemt fra Nova Sco-
tia via Newfoundland, Davis Strædet og
Julianehaab til Østgrønland. Denne Bjerg-
kæde er paa amerikansk Grund overor-
dentlig mineralholdig, hvorfor der kan
være nogen Grund til at formode, at den
i sin grønlandske Forlængelse paa den
anden Side Davis-Strædet og Baffins-Ha-
vet ogsaa rummer betydelige Værdier. Det
har i hvert Fald vist sig i Østgrønland,
hvor Bjergkæden strækker sig gennem
hele Erik den Rødes Land, netop det Om-
raade, hvor Lauge Koch særlig har kon-
centreret sine Forskninger og hvortil han
knytter visse Forventninger. Men Vest-
grønland staar endnu tilbage hvad geo-
logisk Forskning angaar — og her vil der
i de kommende Aar blive meget at gøre
— sikkert med interessante Resultater,
forudsat at man gaar metodisk og klogt
til Værks.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Socialdemokraten

skriver den **3 JUNI 1922**

Det store Mysterium: **NORDBOERN**

Blev Nordboerne paa Grønland udryddet af »Skrællingerne»? Eller omkom de paa Grund af Degeneration og Indgifte? — Døde de simpelthen af Sult, efter at Forbindelsen med den øvrige Verden svigtede? Eller uddøde de, fordi Klimaet blev strengere og Kampen for Tilværelsen haardere, end de med deres primitive Hjælpemidler kunde magte?

Runekors fra en Grav paa Herjolfsnæs med indridsede magiske Formler paa Græsk og Latin.

Vi ved vel alle, Småa og Store, at der i Vikingetiden har boet Nordboere paa Grønland? Enhver kender Erik den Røde's Navn — denne stolte »Landnamsmand», som efter Ufred paa Island landede ved en frugtbar Fjord i Sydgrønland og hurtig fulgtes af en Mængde islandske Herremænd med hele deres Husstand, som efterhaanden bosatte sig langs Kysterne, dog især omkring de to nuværende Kolonipladser Julianehaab og Godthaab, den Gang kaldet Østerbygden og Vesterbygden!

Vi husker ogsaa, at Forbindelsen med Nordboerne ophørte, og at Hans Egede i 1721 sejlede derop for at knytte Forbindelsen paany (efter at talrige Ekspeditioner gennem flere Aarhundreder forgæves havde ledt efter Nordboerne — hvad maaske færre ved); men at han til sin store Sorg kun traf Eskimoer, Efterkommere af det fra Nord-Amerika indvandrede Folk »Skrællingerne», som

man gennem Overleveringer vidste, de havde ligget i Krig med.

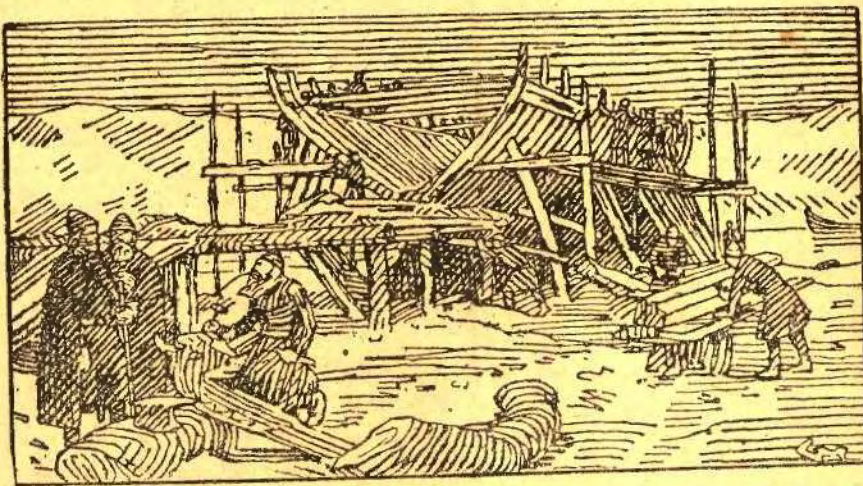
HANS EGEDE mente, at Nordboerne efterhaanden var sunket tilbage til det sorteste Hedenskab gennem deres absolute Isolation i flere Aarhundreder, uden Forbindelse med Kirken, som før havde spillet en saa stor Rolle, at der endog i dette fjerne Land »ved Verdens Ende» (som selve Paven betegnede det) var oprettet en Bispestol og bygget ikke faa Kirker. Bisen opholdt sig ganske vist for det meste i Norge; men han havde sine Stedfortrædere, indviede Præster, som døbte, giftede og begravede Folk med Udfoldelse af alle kirkelige Ceremonier. Dette, at Ligene ikke som hos Eskimoerne — helt op til vore Dage — blev lagt ovenpaa Jorden i en Stensætning, men gravet dybt ned i Jorden, som siden frøs til, skylder vi

En af de karakteristiske »Strudhætter». Der er ialt fundet 17, hvoraf de fleste var saa velbevarede, at de næsten kunde tages i Brug.

en stor Del af, hvad vi véd om de forsvundne Nordboere og deres daglige Liv.

Nu er der kommet en Bog af Dr. phil. Paul Nørlund: »De gamle Nordbobygninger ved Verdens Ende», som

Et Vikingskib bugtes. Tegning af den norske Kunstner Gerhard Munthe til Folkeudgaven af »Snorre».

Tekst og Tegning af Magnus Bengtsson.

indeholder alt, hvad man véd eller kan slutte sig til om Nordboernes Historie fra den allerførste Landgang til dens Udslettelse.

ET vægtigt Afsnit af Dr. Nørlunds Bog omhandler netop Gravfundene. Han har ovenikøbet personlig ledet en Række højst interessante Udgravninger ved den gamle Herjolfsnæs Begravelsesplads i Nærheden af Julianehaab, hvor man fandt talrige velbevarede Hverdagsdragter af uldent Vadmelsstof, mens selve Ligene forlængst var hensmuldret og kun en Del Skeletrester tilbage inde i Kjørtlerne.

Disse Dragter og Hætter er nu opbevaret paa Nationalmuseet her i København, efter at have gennemgaaet en omstændelig Konserveringsproces af Fagmænd. Frosten i Jorden havde konserveret dem gennem 500 Aar; men nu da de blev taget op, maatte de pakkes i vaade Mospuder for ikke at smuldre hen og forgaa paa faa Dage, før de blev endelig præpareret herhjemme.

EN kyndig Videnskabsmand som Dr. Paul Nørlund kan fortælle os meget, som vi ikke selv vilde finde paa ved at studere Gravfundene.

Særlig de munkekutteagtige »Strudhætter» med den sjove lange Nakkehale fortæller, at Nordboerne paa et langt senere Tidspunkt, end vi har skriftlige Beretninger om, stod i Samkvem med Omverdenen. De er nemlig nøjagtig Mage til de Strudhætter, som var højeste Mode i Europa, hvilket vi kan se af en Mængde samtidige Billeder. Men disse Hætter fra Grønland er de eneste af sin Slags i hele Verden, som er opbevaret for Eftertiden — takket være den froste Jord i Gravene. Alle andre er totalt forsvundet.

Det er spændende, som den mest fantastiske Roman, at følge Videnskabsmanden i hans omhyggelige logiske Udredning af alle Detailler fra Udgravningerne — og deres Sammenhæng med de skriftlige Optegnelser fra den Gang Erik den Røde første Gang kom

til Grønland (omkring Aar 1000), i hvilket Tidsrum meget livlig Skibsfart og Handelsveksling med Island — og især Bergen havde en Slags Monopol. Skibe skulde svare en vis Afskat til Varemængden.

FORUDEN den monopoliserede Handel foregik der naturligvis ogsaa en anden Handel — og den var især kostbar, Hvalrostander fra Grønland traadte i udstrakt Grad i Stedet for Hvalrostander i Udmykning af alle Slags Lu og Kirkeskatte. For dette

JERNES UNDERGANG FOR SKRÆLLINGERNE

Dybt inde mellem sneklædte Fjælde ligger Nordboernes 500 Aar gamle Krukeruin, et Vidne om Vikingernes æltgamle Kultur.

slæbe i den korte Sommer for at bjærge Høet! Men vi ved, at endog Løv af Birk og Pil har været anvendt, desuden Tang og Fiskeaffald.

Kvæget har sikkert, trods den strenge Kulde udenfor, staaet lunt i Staldene. Murene af Sten og Græstørv var 3-4 Meter tykke. Samme Tykkelse havde Væggene omkring selve Beboelseshusene. Og det var nok nødvendigt for at spare paa det sjældne Brændsel, som

antændtes i et Baal midt paa

DET har været et enestående især for Kvinderne. Det eneste Lys paa Handelsskibenes Ankomst længselsfuldt ventede Tuskvædet efterhaanden blev Elfenben og ogsaa Uld, Hollænderne og Englænderne bragte meget paa Markedet paa Grønland betalte sig straalende — det var meget at sende et Skib derop, mangt og efterhaanden udeblev de disse forskellige Grunde.

OG paa den Tid er det "Skrællingerne" blev vist sig. Nordboerne søgt dem i Begyndelsen — Nysgerrighed. Men de saad ned paa de smaa Folk, var jo en risk Afstamning, kom i Konflikt dem ved forskellige Lejligheder efterhaanden opdager "Skrællingerne" at selv om de er underlegne i styrke og Størrelse, kan de gaa op med Nordboerne, bare de har i Overlængsel — og med List. De kan ikke faa Beretninger om disse

Nordboernes "Skrællingerne"s Opfattelse. Eskimoiske Trædukker, der tydelig karakteriserer Nordboernes Hattedragt.

kunde Nordboerne tilbytte sig Jern, færdige Redskaber, Gavntre (de havde kun Flydetre selv, store Træstammer, som endnu den Dag i Dag kommer med Isen helt ovre fra Nordsibirien). Desuden Korn, som ikke kunde modnes paa Grønland.

Dog var Landbrug til Selvforsyning det vigtigste Erhverv, selv om baade Jagt paa Bjørn, Sæl og Hvalros og Laksefiskeri spillede en vigtig Rolle.

LANDBRUG! MEJERIVIRKSOMHED! Jo, der er Beviser nok. De mange Hustomter fortæller os ikke saa lidt om, hvad Køerne betød.

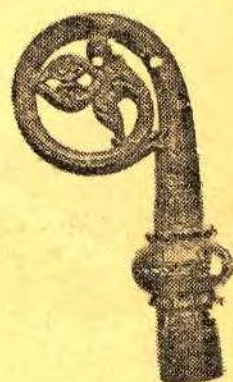
Allevegne er der Kostalde, ganske vist saa smaa, at der maa have været kneben Plads. Men Datidens Kvæg var — ogsaa ude i Europa — langt mindre end Nutidens forædlede. Ved enkelte Gaarde var der Stalde med Baase til over 100 Kreaturer. Om Sommeren gik Kvæget ude; men hele den lange Vinter, mindst 7 Maaneder, maatte det være i Hus. Og saa skulde der fulde Lader for at holde dem i Live. Græsset maatte tit hentes langvejs fra, højt oppe fra Bjergsiderne, transporteredes paa Hesteryg flere Mil eller med Baad fra Strandene langt inde i Fjordene. Hvor har de Mennesker dog maattet

omkring Aar 1000) til et Tidsrum der var sejsk og Handelsudvikling — og især Norge. Slags Monopol, og alle andre en vis Afgift af den monopoliserede foretog der en Del Handel — ogsaa fra Elfenben var meget stænder fra Grønland i Stedet for, til alle Slags Luksusvarer. For dette Materiale

ERGANG FOR SKRÆLINGERNE

Endnu i Dag
EN ULEST GADE

Bispestavens Hoved, smukt udskåret i Hvalrostand, som sammen med Pelsværk, Uld og Huder af Sæl og Hvalros var en vigtig Handelsvare, hvorfor man tiltuske sig se nyttige Ting som Raa-Jern, Redskaber, Træ, Korn og enkelte Luksusartikler.

fra Nordboerne selv. Men ogsaa „Skrællingerne“ har efterladt sig Minder i deres Sagn — f. Eks. Fortællinger om Overfald om Natten, eller naar Nordboerne var samlet til Gudstjeneste i Kirken — hvor det hændte, de blev brændt inde.

I en kort Artikel i et Dagblad kan der kun gives en Antydning af de mange spændende og interessante Afsnit, som Dr. Nørlunds Bog indeholder. Vi kan anbefale enhver Interesseret at studere den nøje.

Dybt inde mellem sneklædte
Fjælde ligger Nordboernes 500 Aar gamle
Kukerum, et Vidne om Vikingernes ælagamle Kultur.

slæbe i den korte Sommer for at bjærge Høet! Men vi ved, at endog Løv af Birk og Pil har været anvendt, desuden Tang og Fiskeaffald.

Kvæget har sikkert, trods den strenge Kulde udenfor, staaet lunt i Staldene. Murene af Sten og Græstørv var 3-4 Meter tykke. Samme Tykkelse havde Væggene omkring selve Beboelseshusene. Og det var nok nødvendigt for at spare paa det sjældne Brændsel, som

antændtes i et Baal midt paa Gulvet.

DET har været et ensomt Liv især for Kvinderne, trist Liv. Det eneste Lyspunkt var Handelsskibenes Ankomst med de længselsfuldt ventede Tuskvarer. Men efterhaanden blev Elfenben billigt, ogsaa Uld, Hollænderne og Englænderne bragte meget paa Markedet, Sejladsen paa Grønland betalte sig ikke saa straalende — det var meget risikabelt at sende et Skib derop, mange forliste, og efterhaanden udeblev de helt af disse forskellige Grunde.

OG paa den Tid er det saa, „Skrællingerne“ begynder at vise sig. Nordboerne har selv søgt dem i Begyndelsen — af pure Nysgerrighed. Men de saa alligevel ned paa de smaa Folk, var jo af krigersk Afstamning, kom i Konflikt med dem ved forskellige Lejligheder, og efterhaanden opdager „Skrællingerne“, at selv om de er underlegne i Legemsstyrke og Størrelse, kan de godt hamle op med Nordboerne, bare de angriber i Overfald — og med List. Vi kender ikke faa Beretninger om disse Kampe

Kortærmet Kvindeskjole. Den bedst bevarede af Nordboerdragterne, som blev fundet i Gravene ved Herjolfsnes Kirke. Den har holdt sig uperligt konserveret i den frosne Jord, mens kun nogle Skeletrester var tilbage af den for 500 Aar siden døde Nordboer.

Nordboer i „Skrællingerne“s Opfattelse. Eskimoiske Trædukker, der tydelig karakteriserer Nordboernes Hættedragt.

Allevegne er der Kostalde, ganske vist saa smaa, at der maa have været knæben Plads. Men Datidens Kvæg var — ogsaa ude i Europa — langt mindre end Nutidens forældede. Ved enkelte Gaarde var der Stalde med Baase til over 100 Kreaturer. Om Sommeren gik Kvæget ude; men hele den lange Vinter, mindst 7 Maaneder, maatte det være i Hus. Og saa skulde der fulde Lader for at holde dem i Live. Græsset maatte tit hentes langvejs fra, højt oppe fra Bjergsiderne, transporteredes paa Hesteryg flere Mil eller med Baad fra Strandene langt inde i Fjordene. Hvor har de Mennesker dog maattet

Bladet:
Socialdemokraten

skriver den **3 JUNI 1922**

ogsaa dens pragtfulde Billeder.

Spørgsmaalet om, hvorfor Nordboerne er uddøde, kan Videnskaben ikke løse helt. Den naar det maaske aldrig! Dr. Nørlund hælder, imødegaaet fra andre Sider, selv til den Anskuelse, at det er et strengere Klima, som efterhaanden har gjort det af med dem! Eller maaske Degeneration! Skeletfundene tyder derpaa. Racitis, Skævryggethed, Tuberkulose har været stærkt udbredt blandt de sidste Nordboere. De var saa efterhaanden blevet smaa og vantrevne imod de stolte Vikinger — deres Forfædre —, som i sin Tid stævne mod det ukendte Land. Flere af de fundne Kvinder har været ude af Stand til at føde Børn — paa Grund af Bækkenindsnævninger eller andre Misdannelser. Men dette kan ogsaa have Underernæring gennem flere Slægtled til Grund!

TIDSPUNKTET for Udslettelsen af af Nordboernes Middelalderkultur maa efter alt at dømme sættes til kort efter Aar 1500. Den allersidste, som maaske har set en af de gamle Nordboer — ganske vist ikke levende — er en islandsk Sømand, kaldet Jon Grønlænder, som sejlede med Handelskibe mellem Island og Hamborg, og paa flere af disse Rejser af ondt Vejr blev drevet til Grønlands Kyster.

Han fortæller et Sted i sine Beretninger, som lyder meget troværdige, at de gik i Land paa en øde Ø, hvor der var mange Skure og Boder og ogsaa Stenhuse til Fisketørring, meget lig dem han kendte fra Island.

„Der fandt vi — beretter han — en død Mand, som laa næsegrus paa Jorden. Han havde paa Hovedet en Hætte, vel syet, og ellers Klæder baade af Vadmæl og Sælskind. Hos ham laa en Tolle-

Kilde: ind

Kostald og Høladet skærmet af 3 Meter tykke Sten- og Græstørvolde ligesom Beboelseshusene. Baasene adskiltes af store flade Sten, sat paa Højkant. Køerne har næppe været ret store, og kunde endda ikke staa lige overfor hinanden. De har ogsaa haft svært ved at passere den smalle og krogede Indgang. I Midten er der en Afløbsrende, som udmunder gennem Endevæggen. Høladet har kun rummet en lille Del af alt det nødvendige Foder, Græs, Birke- og Pileløv og Tang. Køerne har maattet være paa Stald de to Tredjedele af Aaret.

Hallen ved Brattahild set fra oven. Det ældste Hus som kendes paa Grønland, maaske helt tilbage fra Eriks den Rødes Tid. Der har været ledet en Kilde tværs gennem Hallen, i Midten ses det udvidede Vandbassin. Lige ud for Indgangen er Hovedildstedet, som endnu bar Spor af forkullet Brændsel. De tykke Mure er bygget, som Grønlænderne gør det den Dag i Dag: af flade Natursten og Græstørv. Ved Døren er Væggene 3½ Meter tykke. De har været fortrinlig egnet til at holde Kulden ude. Rummet er 16 Meter langt, 4 Meter bredt, og brugtes til Fællesrum, hvor man baade kogte, spiste og sov. I Nærheden findes mange andre Boligtyper, f. Eks. med en Korridor mellem en Række Rum. Desuden Stalde for Køer og Faar med tilbyggede Forraadsrum og Hølader.

SIDE 14

En Eskimo-Familie fra vore Dage, Efterkommere af de smaa „Skrællinger“, som for 500 Aar siden bekæmpede — og overvandt Nordboerne. Manden kan godt se ud til at besidde de Egenskaber endnu, som i sin Tid lod hans Stamme sejre. Maaske flyder der endnu enkelte Draaber Blod i dem fra en af de hvide, som muligvis lod sig optage i den fremmede fjendtlige Stamme.

skandinaviske Jernalderkultur i Vikingetiden, som havde trængt sig frem, ikke alene til „Verdens Ende“. — men længere endnu, helt til Amerika, uden dog at sætte sig fast her. Og saa maatte den dog blandt andet af Mangel paa Interesse fra Moderlandene, bukke under for Eskimoernes specielt arktiske Kultur.

Denne paa en Maade meget primitive Kultur, som hverken havde Husdyr eller Jærnredskaber til Hjælp, men maatte klare sig udelukkende med Jagtens Produkter: Ben, Sener og Skind sammen med Sten og Flydetræ til Forfærdigelse af Redskaber, i endnu højere Grad baseret paa Selvforsyning indtil de mindste Detailler end Nordboernes — viste sig altsaa overlegen, da Forbindelsen med andre Lande svigtede.

Det hjalp ikke Nordboerne, at de baade havde Faar og Køer, og desuden forstod at gøde og bearbejde Jorden, saa den gav mere Græsudbytte.

Om Landbrug af samme Art drevet af Hvide, kan betale sig i Nutiden, — ja derom har længe staaet stor Strid. Begyndelsen er gjort. Der er store Faareflokke og ikke ubetydeligt Kohold i flere Kolonier, men drevet af Grønlændere.

De lever det samme yderst primitive

Liv, som Nordboerne i sin Tid for 500 Aar siden. Deres Køer og Faar græsser paa de samme Enge og Fjeldskraaninger. Men om hvordan Livet i Fremtiden vil forme sig, ved vi intet. Vil Grønlandske Handel, som har Monopolet, vedblivende modsætte sig Indvandring af Danske — som helt vil bosætte sig og leve deroppe til de dør paa Stedet? — ja dette er lige saa uvist som Aarsagerne til Nordboernes Undergang.

„Kun de Døde kan fortælle os om Aarsagerne til Nordboernes Udslettelse“, slutter Dr. Nørlund.

De Døde holder nok deres Mund, naar ikke Videnskabsmændene kan faa dem til at tale.

Men maaske vil nye Fund en Gang i Fremtiden aabenbare os de Gaader, der endnu i Dag er uløste.

Krydsords-Opgaven Søndag 20. Maj.

De tre Præmier vandtes af:

10 Kr.: Fru M. Sørensen, Valbygaardsvej 48, Wiggo Larsen, Kolding Landevej 36, Vejle.

5 Kr.: M. Mortensen, Guldbergsgade 18.

Vinderne kan afhente deres Præmie paa vor Ekspedition, Nr. Farimagsgade 49, Stuen.

Vindere i Provinsen faar Præmien tilsendt.

Løsninger fra Børnenes Søndag 20. Maj.

Løsning paa „Pjerrot“: Til Dyrchavsbakken. Vindere blev:

Gert Møller, Vesterfælledvej 43.
Efred Schneider, Drogdengade 4.
Ebba Hansen, Ved Chr.havns Vold 5.
Orla Møller, Engdraget 78.
Asta Hansen, Absalonsgade 39.
Gudrun Pedersen, Rye pr. Gørlev St.
Elna Petersen, Strandgade 43, Helsingør.
Johs. Baadsgaard, Tappernøje.
Ejnar Jørgensen, Ullerslev pr. Aunede.
Jonna Jensen, Skippergade 10, Nyborg.

Disse Børn kan hver afhente 2 Kr. paa vor Ekspedition, Nr. Farimagsgade 49, St. fra Tirsdag Morgen Kl. 9. Tilstrækkelig Legitimation maa medbringes.

Til Vindere i Provinsen bliver Præmien sendt.

Det Indre af Kirkeruinen ved Julianehaab, et af de bedst bevarede Bygningsværker fra Nordbotiden.

Politikens
18 jan. 1924.

Nordboernes Undergang paa Grønland

I *Politikens* Kronik hævdede Forfatteren *Harry Søiberg* i Mandags, at Grønlands Klima ikke har undergaaet de afgørende Forandringer, som Dr. phil. Poul Nørlund mener at kunne konstatere. *Harry Søiberg* støttede sig til det middelalderlige Skrift „Køngespejlet“ og til *Fridtjof Nansen*. I følgende Artikel svarer Dr. phil. *Poul Nørlund* paa Hr. Søibergs Kritik.

I *Politikens* Mandagskronik langer Forfatteren *Harry Søiberg* ud efter mig, fordi jeg har gjort mig til Talsmand for den Opfattelse, at det er en Forværring af de klimatiske Forhold paa Grønland, der — sammen med andre Faktorer — har forårsaget Nordboernes Undergang i 15. Aarhundrede.

Denne Opfattelse vedkender jeg mig gerne, og efter hver Undersøgelse, jeg har foretaget i Grønland, føler jeg mig bestandig mere overbevist om, at den er rigtig. Jeg ser saaledes paa det, at enten er der indtruffet en virkelig varig klimatisk Forværring, eller ogsaa er der kommet en midlertidig Tørke- eller Kuldeperiode med en Række strenge Isvintre, der næsten kunde gøre samme Ulykke ved at udrydde Kvægbesætningen for den isole-

rede Befolkning, som ikke kunde faa nye Avlsdyr tilført.

Klimaskifte-Teorien, som forevrigt er meget ældre end min Tid, er af mig altid kun fremsat som en sandsynlig Arbejdshypotese. Jeg beder Hr. Søiberg tilgive det, men den Art Hypoteser maa Videnskabsmænd have Ret til at arbejde med, naar de kan give rimelige Grunde herfor. Egentlige, tvingende Beviser er frygtelig vanskelige at skaffe ved den Art Forhold.

Da vi i 1921 paa Herjolfsnæs havde fundet de gamle skrøbelige Vadmelsdragter, der trods de forløbne 500 Aar havde holdt sig velbevarede i den frosne Jord, tolkede jeg Fundforholdene som et positivt Bevis for et Klimaskifte; men efter den Kritik, som er blevet fremsat af *Fridtjof Nansen* og en anden kyndig Nordmand, Professor *S. Hasund*, indser jeg, at Spørgsmaalet er mere sammensat. Nu vil jeg udtrykke det saaledes, at hvis man ad anden Vej kan godtgøre et Klimaskifte, saa har vi her en tydeligstgørende Forklaring ogsaa paa Bevaringsforholdene ved Herjolfsnæs.

Der er imidlertid ogsaa andre Omstændigheder ved Nordbopladserne, som kunde tyde paa en klimatisk Forværring. Hvis Hr. Søiberg kendte noget mere til de virkelige Forhold i Grønlands Nordboegne, end han aabenbart gør efter sine Turistbesøg i Landet, vilde han vide, at foruden de store Nordboplads, hvor der endnu er gode Muligheder for Kvæghold, findes der en Mængde Gaardtomter i af-sidesliggende, ufrugtbare, helt fortorrede Egne borte fra Fjordene, endog inde bag Fjorde som nu om Stunder paa Grund af Kalvis er utilgængelige de 11 Maaneder af Aaret eller endnu mere. Det er udelukket, at nogen moderne Landbruger

Statsbanerne tænker nu paa at anskaffe Radio.

LEERBECK & HOLM

vilde finde paa at slaa sig ned herinde, og det trænger til en Forklaring, hvorledes de Gamle har kunnet gøre det. Jeg kender ingen mere nærliggende Forklaring, end den, at en klimatisk Ændring, af hvad Art den være vil, har forringet Plantevæksten.

De overraskende store Stalde og Folde ved Høvdungegaardene har Hr. Søiberg selv omtalt. Det er ogsaa overraskende, at der har været Svinehold ved alle de store Gaarde, endog helt oppe i Vesterbygden ved Godthaab.

For at faa Klimaspørgsmaalet grundig belyst, har jeg været med til at foranledige, at der bliver foretaget rationelle Undersøgelser ved Nordbopladserne af de mest kompetente Geologer og Botanikere. Jeg kan føje til, at Problemet er ved at blive rejst i en større Sammenhæng, der fører det ud over Grønland. Jeg antager, at der i de kommende Aar

Politiken
15 jan. 1934.

„Politiken“s Kronik.

15—1—34

Klimaforandringer paa Grønland

Forfatteren Harry Seiberg
hælder i nedenstaaende Arti-
kel, at Grønland i vore Dage
har lige saa store Betingelser
for at ernære en Befolkning
som i Nordbotiden.

Dr. Poul Nørlund har i en Aar-
række fastholdt den Opfattelse over
for Offentligheden, støttet af hans in-
teressante Udgravninger paa Nordbo-
Kirkegaarden ved Herjolfsnæs, at de
klimatiske Forhold paa Grønland un-
der det sidste Afsnit af de gamle
Nordboers femhundredaarige Bebyg-
gelse har ændret sig i arktisk Retning.
Heri skulde ligge en Forklaring paa
Nordbokoloniernes Hensygnen. Jor-
den skal paa Grund af tiltagende
Kulde og ringere Nedbør have mistet
sin tidligere Evne til at yde Græs-
ning og Foder til det råt store Husdyr-
hold, som Undersøgelserne af Nordbo-
gaardenes Ruiner har fastslaaet var i
Brug.

I mere end et Hundrede Aar har

Nordbokoloniernes Undergang paa
Grønland været et videnskabeligt
aabent Spørgsmaal. Med lige blæn-
dende Fantasifuldhed og videnskabe-
lig Avtoritet har de forskellige Teo-
rier været fremsat og modgaaet. Eski-
moernes Overfald og Drab af Nord-
boerne, Nordboernes Opblanding med
Eskimoerne, Befolkningens gradvise
Degenerering og tæringsyge Uddøen,
Sorte-Dødens massedrabende Gæsteri
og nu Dr. Nørlunds Klimaforandrin-
ger, en Skala af Opfattelser, der er
saare fængslende, men som intet end-
nu har bevist, har været diskuteret.

Dr. Nørlunds Mening om de inde-
frosne Begravelser paa Herjolfsnæs
Kirkegaard er med saglig Styrke ble-
vet tilbagevist bl. a. af Prof. Fridtjof
Nansen, som med praktisk og omfat-
tende Viden paaviser, at hverken Kli-
maet eller Isforholdene ved Grønlands
Sydvestkyst har ændret sig paa noget
væsentligt Punkt, men at Besejlingen
af Landet foregaar i vore Dage under
akkurat de samme Isvanskeligheder
som i Middelalderen. Han henviser
til „Kongespejlet“ fra Midten af det
trettende Aarhundrede, den mest ud-
fyldende Beretning, som findes om
hine Tiders Grønland, baade socialt,
klimatisk og geografisk, og hvis Paa-

lidelighed aldrig er draget i Tvivl,
da det syvhundredaarige Billede, der
her gives af Landet, med en forbav-
sende Nøjagtighed netop dækker de
samme Forhold paa Grønland i Nu-
tiden.

Om disse Forhold oplyser „Konge-
spejlet“s gamle kundskabsrige For-
tæller: Saa snart En har faret over
meste Delen af Havet (Danmarks-
Strædet), da er der saa store Mæng-
der Is i Havet, at jeg véd ikke Eksem-
pel paa lignende andet Sted i Verden.
Isflagerne er somme saa flade, som om
de var frosset paa selve Havet, fire
til fem Alen tykke og ligger saa langt
ud fra Landet, at det bliver fire Dags-
rejser eller flere, for at Folk kan naa
ind til Landet. Men Isen ligger mere
i Nordost eller Nord ud for Landet
end i Syd og Vest, og derfor skal en-
hver, som vil naa Landet, sejle om
det mod Sydvest og Vest, indtil han
er kommet omkring (farbi Isen), og
saa sejle derfra til Land.

Den Kurs, der her angives, er netop
den, som vor Tids Grønlandsfarere
holder, naar Grønlandsskibene i Juli
søger ind til Julianehaabs Distriktet,
hvor Østerbygden laa. Prof. Fridtjof
Nansen gør opmærksom paa, at
„Kongespejlet“s Skildring ikke blot

kan gælde den Tid, da den er ned-
skrevet, omkring 1240, men ogsaa en
længere Tid forud. Altsaa netop det
Tidsrum, da Grønland efter Dr. Nør-
lunds Mening havde et varmere Klima
end omkring Aaret 1400, fra hvilken
Tid de afdækkede indefrosne Begrav-
elser paa Herjolfsnæs stammer.

Dr. Nørlunds vægtigste Bevis for
en Klimaforandring i den sidste Pe-
riode af Nordbotiden hviler som be-
kendt paa, at de fleste Dragter og ad-
skillige af Kisterne var gennemvokset
af Planterødder, medens de nu fandtes
i frossen Jord. Men dertil bemærker
Dr. V. Nordmann i en ret neutral Be-
tragtning over Dr. Nørlunds Under-
søgelser, at Bevarelsesstandene ikke
altid stod i Forhold til Genstandens
Beliggenhed under Jordoverfladen, og
lokale Forhold synes saaledes at have
spillet en Rolle. Enkelte Steder fandt
man saaledes Klædningsstykker 65, 55
og 45 cm under Kirkegaardens oprin-
delige Overflade, og af disse var de
nederste mest ødelagte, medens de
højere liggende maa betegnes som vel-
bevarede og var gennemvoksede af
Planterødder.

I Nutiden optør Jordbunden ved
Herjolfsnæs til en Dybde af højst
70—90 cm. Dr. Nørlund mener, at

Kirkegaardens oprindelige Overflade
laa 25—30 cm lavere end nu. Altsaa
optør Sommervarmen i vore Dage Jor-
den paa Herjolfsnæs Kirkegaard til
50—60 cm under den Jordoverflade,
hvorpaa de gamle Nordboers Fødder
traadte, da de bragte deres Paarøren-
de til Hvile i deres Grave. Fridtjof
Nansen udtaler herom i sin Imode-
gaaelse af Nørlunds Undersøgelser:
Tænker vi os, at Jordoverfladen i Ti-
dens Løb er blevet hævet 25—30 cm,
saa skulde Jordbunden om Sommeren
være toet til sin største Dybde af
80—100 cm under nuværende Over-
flade. Deraf vil man allerede se, at
der ikke har været nogen væsentlig
Forandring i Aarstemperaturen fra
den Tid til nu.

Det er ikke Hensigten med disse
Uddrag af Diskussionen om Klima-
forværringens Ødelæggelse af Livsbe-
tingelserne for Middelalderens Nord-
bobebyggelse paa Grønland at imøde-
gaa Dr. Nørlund. Men det er ikke
første Gang, der af Videnskaben
fremsættes Undersøgelsesresultater af
Forhold paa Grønland, som griber
ind i praktiske Bestræbelser for Op-
højning og Udnyttelse af Landet.

Det er sikkert endnu i Offentlig-
hedens Erindring, hvor afvisende en

af vore mest ansete Avtoriteter inden
for Fiskeriundersøgelserne, Prof. Adolf
Jensen, tog til Orde, da de første Med-
delelser om de rige Fiskeforekomster
langs Grønlands Vestkyst gav Initia-
tivet til at iværksætte en Udnyttelse
deraf. Her skal anføres hans Udtal-
else i den Anledning, fremsat 1916 og
offentliggjort, korrigeret af Professo-
ren, i „Det grønlandske Selskab“s
Aarskrift samme Aar, for at frem-
hæve, med hvor blind Tillid en Viden-
skabsmand kan udfolde sig om egne
Resultater: Med mit Kendskab til Fi-
skeriet deroppe — og jeg tænker ikke,
at nogen her vil vove at sætte sin Me-
ning op mod min, der er støttet paa
Forundersøgelser, udført af mig med
alle den praktisk-videnskabelige Fi-
skerimetodes Hjælpemidler — kan jeg
forsikre om, at der ikke er større Mu-
ligheder, end at Grønlænderne selv
med Lethed vil kunne overkomme dem.

Siden Prof. Adolf Jensen udtalte
disse affejende Ord, har Fiskeriet ved
Grønland udviklet sig paa en saa
produktiv Maade, at man nok tør sige,
at den videnskabelige Sagkundskab
her er blevet afvist. I 1931 bragte
Grønlændernes eget Fiskeri et Udbytte
af 7500 Tons indhandlet Torsk eller
ca. 5000 Tons i saltet Tilstand foruden

en stor Fangst paa Hellefisk og Helleflyndere. Samtidig har Færingerne paa Bankerne ud for Vestgrønlands Kyst skabt et Fiskeri, som i endnu højere Grad tilintetgør Professorens videnskabelige Resultater. Han ndtaler i samme ovenfor nævnte Aarskrift: At starte et Storfiskeri paa disse Banker er ganske umuligt, da Fiskesorter, paa hvilket et saadant skulde baseres, nemlig Torskfisk og Sildefisk, fuldstændig mangler herude. Paa min Rejse til Grønland 1931 talte jeg en Dag paa én Gang 22 Dampere, Harkskibe og Skonnerter, Franskmand, Amerikanere og Nordmænd, liggende i Strædet ret ud for den grønlandske Kyst. Et storslaaet Syn, der vidnede om praktiske Mænds dristige Foretagsomhed. Der, hvor Prof. Adolf Jensen efter sin toaarige Tjalfeeksepedition fastslog, at der ingen Fisk fandtes, der drives i Dag et Verdensfiskeri.

Selv om Dr. Nørlunds Mening om en Klimaforandring ikke berører saa omfattende Værdier som dem, et Storfiskeri fremskaffer, saa rammer hans Udtalelser dog meget vigtige Faktorer inden for Grønlands Fremtidsmuligheder. Som Adolf Jensens fejlagtige Iagttagelser i en Aarrække

hemmede det store Arbejde, der er udrettet for at skabe et dansk Storfiskeri ved Grønland, er ogsaa Dr. Nørlunds videnskabelige Undersøgelser af Begravelserne paa Herjolfsnæs' Kirkegaard blevet anvendt for at godtgøre, at Udviklingen af et Husdyrhold paa Nordbopladerne i Sydgrønlands Fjorde ikke byder paa større Fremtidsmuligheder, „end at Grønlænderne selv med Lethed vil kunne overkomme dem“. Det er en af Videnskabens fornemste Indsatser at tilvejebringe Kundskab og Grundlag for det praktiske Livs Arbejde, at vejlede og lette Mennesket Kampen for Tilværelsen. Men i de Tilfælde, hvor den træder vildledende og hindrende i Vejen for Fremskridtet, staar den saare beskæmmet.

Undersøger man de nuværende klimatiske Forhold i de sydvestgrønlandske Fjorde, netop de Tragter, hvor Nordboebyggelsen laa, dels ved Hjælp af de mange Beskrivelser og Oplysninger, der foreligger herom, og dels ud fra Selvsyn, modtager man uvilkaarlig det Indtryk, at der ikke kan herske Tvivl om, at der ogsaa i vore Dage stadig er Muligheder for at udvikle et Husdyrhold og et Jordbrug, tilmed af et betydeligt større Omfang end i

Nordbotiden.

Ved Undersøgelser af Ruintomterne er det fastslaaet, at paa Bispesædet Gardar har der i alt Fald en Tid været Besætninger paa over hundrede Stykker Hornkvæg, paa Bratali, Erik den Rødes Gaard, har Dr. Nørlund kunnet optælle Baase i Staldene med Plads til fyrretyve Stykker Hornkvæg. Man har opmaalt Faarefolde, hvis Størrelse beviser, at store Hjorde, der for Gardars Vedkommende maa have udgjort flere Tusinde Faar, har været knyttet til Gaardenes Drift.

Det er naturligt, at den Fremmede, der kommer derop fra vort moderne Landbrugsland, maa tvivle om, at denne vilde Odemark, der atter har tildækket disse gamle Kulturregner, virkelig engang har besiddet saadanne Muligheder for en Bebyggelse, at det er de samme Naturforhold, der nu præger Landet, som de islandske Udvandrere mødte, da de forlod Slægt og Ejendomme for at grundlægge nye Høvdingesæder. For et Kulturmeneske af vort sociale Niveau ligger den Form for Kampen for Tilværelsen, som bevægede det tiende Aarhundredes Landnamsmænd til at lovprise Landets Fremtidsmuligheder, saa fjern, at det er forstaaeligt, at Tanken om

en Klimaforandring kan opstaa for at søge denne Gaade løst.

At ville paavise, at Østerbygd- og Vesterbygdtragterne stadig besidder de samme Betingelser for at kunne ernære en Befolkning ved Landbrug og Husdyrhold i vore Dage, er ikke Fantasi; de Undersøgelser, der er tilvejebragt gennem det sidste halve Aarhundrede, taler et saa overbevisende Sprog, at Dr. Nørlunds Spørgsmaal om en Klimaforandring bliver uden Betydning.

Statskonsulent K. Hansen, der i 1925 af Grønlands Styrelse sendtes op til Julianehaabs Distriktet paa en landøkonomisk Undersøgelsesrejse, giver i sin Beretning følgende Udtryk af sit Møde med det første nutidige Landbrugsforsøg paa Grønland ved Faareavlsstationen ved Julianehaab: Ved Bestyrerboligen er opdyrket en „Hjemmemark“ paa et Par Hektar. Efter stedfunden Fjernelse af Stenene indtil fornøden Dybde samt Planering, Vandafledning og Godning frembyder Marken nu en Frugtbarhed, som man ikke venter at blive Vidne til i Grønland . . . og dette til Trods for, at denne Sommer sagdes at have været meget kold. I den forholdsvis varme Sommer 1924 blev samme Slags

Byg modnet, hvilket dog ikke vil kunne finde Sted i Aar . . . Det hele gav et haandgribeligt Vidnesbyrd om, at Klimaet selv i en kold Sommer ikke stiller sig hindrende for Plantedyrkning deroppe.

Om en lille Halvø Upernivarsuk, der ogsaa er knyttet til Faareavlsstationen, skriver K. Hansen: Dette Areal frembyder nu et smukt Eksempel paa, hvad der kan opnaas med en ganske vist besværlig og bekostelig Grundforbedring, idet det kultiverede Areal nu fremtræder som en Eng, der i Frodighed og Ydeevne maaler sig med de bedste Egne her i Landet. Nogen Klimaforandring til det værre synes i alt Fald ikke paa dette Omraade at have fundet Sted.

Det er psykologisk interessant at betragte de Indtryk, som dette fremmedartede, bjergfulde Fjordlandskab hibringer vor højtansete landbrugskyndige Landsmand. Hans uforbeholdne Bedømmelse af dette Opdykningsforsøg paa Grønland minder om en Besigtigelse af et lille dansk Statshusmandsbrug ud fra højmoderne Principer, der rigtignok kun bygger paa danske Forhold. Her er Bygmark, Havremark og Enge i fuld Trivsel, som hans Sagkundskab har Ind-

sigt i. Men læser man Statskonsulentens Beretning til Ende, afsvækkes i betydelig Grad denne autoritative Dømmekraft. At det smukke Resultat fra Faareavlsstationen ogsaa kan udføres andet Sted, synes han helt at glemme. Alle Vegne inde i Fjordene dækkes Tomter og Fjeldskraaninger af Krat og Græs og lavtkrybende Birke. Han er ikke i Tvivl om, at der er Foder nok til Dyr til Sommergræsning, mange Steder møder Øjet tilmed en overvældende Frodighed, men Sporene fra Nordbotidens femhundredaarige Udnyttelse af Landet er landbrugsmæssigt knap til at paavise.

I sin Motorbaad futter Statskonsulenten paa sin Runde om langs Fjordkysterne, kun de nærmeste Tomter bliver besigtiget, og snarest gør det videre til næste Sted. Men Undersøgelserne af Baglandet med Dalene og Søerne maa paa en saa omfattende Rejse udelades. Nu og da kastes der et Blik ind i de vældige Landomraader, ofte med Kikkert for Øje, at det var inde mellem Fjeldene, at Nordboernes Græsgange og Bejting for langt de fleste Gaarde laa, tillægges ikke afgørende Betydning for en Bedømmelse af Landet.

Vanskeligheden ved at forstaa Op-

„Dania“, Sk

retholdelsen
brugsdrift
som nu give
væsentligt et
gamle Nordl
kert paa afg
ke i sin Pri
sker og Hns
Typer, at d
Jordbrug ej
Sammenlign
lingstrin be
hold sig for
Aarhundred
Storrelsen
Kohold er
overdrevet.
Hovedgrund
Ernæring.
Geder, og K
rig. Lejlig
Fangst af S
fiskerige B
Faareavl
Uld til Kl
Kød til Sal
Ved Opr
nen ved Ju
bragt Bevi
genrejse et
land. Trod
liggerhed b

"Politiken"
15 jan. 1934.

„Dania“, Skibsreder Chr. Andresen.

SS. „Friesland“ af Klaipeda paa Rejse til Lybæk til Leith i Ballast, anløb i Gaar Refshaleen for Kulforsyning.

største Delen Tale om mindre Fartøjer,

Instr.: af 2. Dept.: M.: „

Mod i god Tid og hør de Radikales Krav i Sporvejssagen.

retholdelsen af Nordbotidens Landbrugsdrift under de Naturforhold, som nu giver Landet Præg, skyldes væsentligt et alt for moderne Syn. De gamle Nordboers Jordbrug havde sikkert paa afgørende Punkter sin Styrke i sin Primitivitet. Baade Mennesker og Husdyr var af saa haardføre Typer, at det inden for vore Dages Jordbrug er vanskeligt at finde en Sammenligning. Paa hvilket Udviklingsstrin befandt Bondernes Husdyrhold sig for øvrigt i det 11., 12. og 13. Aarhundrede her i vort eget Land. Størrelsen af de gamle Nordboers Kohold er sikkert ogsaa betydeligt overdrevet. Det har langt fra dannet Hovedgrundlaget for Befolkningens Ernæring. Man har malket Faar og Geder, og Kødforbruget har man haft rig. Lejlighed til at erstatte ved Fangst af Sæler samt ved Fiskeri i de fiskerige Fjorde og Elve, medens Faareavlen har givet Befolkningen Uld til Klæder og Talg til Lys og Kød til Saltning.

Ved Oprettelsen af Faareavlsstationen ved Julianehaab er der tilvejebragt Bevis for Muligheden af at genrejse et Husdyrhold i Sydvestgrønland. Trods Stationens uheldige Beliggenhed holdes der nu ca. 400 Moder

faar, et Par islandske Heste og nogle faa Køer, det er et Vidnesbyrd om, hvad moderne Fremgangsmaader kan udrette. Blev lignende Opdyrkningsforsøg gennemført blot paa de Pladser, Statskonsulenten paa sin hurtige Rundrejse fandt egnet dertil, og de kunde mangedobles baade ved Fjordene og i Fjelddalene, vilde Landet komme til at svømme i Mælk og Smør og Ost og bugoe af Kødspise.

Ved Narsak, der ligger paa Syd-kysten af den store Halvø, der adskiller Eriksfjord og Isafjord (Sermilik), og i hvis nordlige Del en stor Mængde Nordbogaarde laa, holdt Beboerne i 1931 godt 1000 Moderfaar, der græssede i Fjeldene, en halv Snes Køer og tre Heste. Ved Bratali, Erik den Rødes Boplads, er 6 Grønlænderfamilier blevet nedsat som Faareholdere, de udgør Faareavlsstationens første selvstændige Landbrugsforsøg med Grønlændere. Der taltes nu ca. 2000 Moderfaar, 12—15 Stykker Kvæg og 5 Heste og nogle Geder og Høns. En enkelt Grønlænder, Otto Frederiksen, hvis Tomt ligger i Nærheden af Ruinerne af Erik den Rødes Gaard, ejede 330 Faar, 2 Malkekøer, 4 Heste, 10 Geder. Og i 1930 solgte han for 3000 Kr. Lam og Uld til Faareavlsstationen. Inde

ved Gardar, hvor det gamle Bispesæde laa, holdtes ca. 1200 Moderfaar og i alt 46 Køer.

Paa disse Pladser var der ingen Opdyrkning foretaget, Vinterfoderet hentes paa de lettest tilgængelige Steder, ofte sejles det hjem fra de gamle Nordbotomter, hvor det er let at tage. Sent kommer Dyrene i Stald og slippes ud, saa ofte der er snebart Fjeld med Mulighed for Græsning. Nordboernes Jordbrug, der hvilede paa gammel Tradition og Udviklingen, kan næppe engang sidestilles med disse Grønlænderes primitive Forsøg. Men selv under disse Forhold øges Dyreholdet Aar for Aar.

I Efteraaret 1923 sendte Indenrigsministeriet den islandske landbrugs-kyndige Direktør S. Sigurdsson paa en Rejse til Julianehaab Distriktet med lignende Formaal som K. Hansen. Hans Indtryk af Landet minder om det, som Erik den Røde beretter om, han ser med hjemmевante Øjne paa Fjelde og Lier og Tomter. Dansk Landbrug er bekendt for sit høje Niveau, siger han, især paa det Omraade at omdanne mindre værdifulde Raaprodukter til dyriske Produkter af bedste Kvalitet. Visselig findes her Opgaver paa Grønland af lignende

Natur, som er værd at løse. Opgaver, som man skulde tro, der kunde finde Interesse i Danmark ... Med islandske Forhold for Øje kan i det mindste gøres gældende, at der i Grønland findes Græsgange, som kan yde lige saa meget og værdifuld Græsning, som 15,000 af Islands Landbrugsbefolkning bruger nu, med andre Ord, at Grønlands nuværende Folkemængde, hvad Græsning angaar, udelukkende kan leve af Husdyrhold.

Bestyreren af Faareavlsstationen Lindemand Walsøe udtalte i et Foredrag, holdt for den udsendte Rigsdagsdelegation 1931, idet han fremhævede sit indgaaende Kendskab til de sydgrønlandske Fjorde, at efter hans Erfaringer og uden paa noget Punkt at overdrive, vilde der med Lethed under de nuværende Forhold kunne fremkaffes Vinterfoder til 100,000 Moderfaar. Og hele den nuværende grønlandske Befolkning vilde kunne leve af Husdyrhold i Julianehaabs Distrikt.

Hvor stort Faareholdet og Hornkvægholdet har været i Nordbotiden, er vanskeligt at udtale en Mening om, Befolkningensmængden er anslaaet til ca. 4000, fordelt paa henved 300 Gaarde og mindre Brug. Selv om Mælk,

Smør, Ost har været almindelig Hverdagsskost, saaledes som det op til vore Dage har været Skik paa Landet, saa har man i alt Fald næppe produceret mere, end man skulde bruge. Og tager man i Betragtning, at ogsaa Faarene ligesom paa Island blev malkede, har Kvægholdet ikke været stort. Og Faareholdet har næppe været større end de 100,000 vinterfodrede Moderfaar, som Hr. Walsøe ud fra sit mangeaarige Kendskab til Fjordegne mener kan opretholdes. At tale om mildere og frødigere Klima i Sydvestgrønland i Middelalderen, for at kunne forstaa Opretholdelsen af Nordboernes Jordbrug og Husdyrhold i hine Tider, er overflødigt. Det er ikke Landets svigtende Ernæringsmuligheder, der har tilintetgjort Nordboerkolonien.

Med en tilsyneladende Lethed lykkedes det at faa Grønlænderne til at drive Fiskeri som Hovederhverv. Afvigelsen mellem et Jægerfolk og en Fiskerbefolkning er ikke iøjnefaldende stor, man er vedblivende knyttet til de gamle Jagtfelter paa Havet og i Fjordene. Men at ville omplante den grønlandske Befolkning til Husdyrholdere og Jordbrugere, saaledes som det er Grønlands-Styrelsens Formaal,

er en Opgave, der langt mere dybtgaaende griber ind i dens Livsforhold. Paa intet Omraade findes der her tilknyttede Anlæg, der kan videreføres. Men det vigtigste Spørgsmaal er dog, om den grønlandske Befolkning besidder den Befolkningensmængde, der er nødvendig for en Bebyggelse og Udnyttelse af de udstrakte Egne, som Fjordtragterne i Julianehaab og Godthaab Distriktet raader over. Det fremvoksende Fiskeri byder Befolkningen Virksomhed langt ud over, hvad den er i Stand til at udføre. I Virkeligheden eksisterer der allerede Mangel paa Arbejdskraft i Kolonierne. Skibene maa ofte losse og lade ved Hjælp af Kvinder og halvvoksne Børn, nu og da maa selv Indhandelen af Fiskefangsten standse i Dagevis for at fremskaffe den fornødne Arbejdshjælp til Skibenes Losning.

At genrejse en Nordboebebyggelse ved Hjælp af Indvandring af Danske har ofte været fremsat og lige saa ofte tilbagevist af de Mænd, der stadig hævder den gamle Opfattelse: Grønland for Grønlændere. Et Faktum maa her indrømmes, at en Udvaandring i større Stil som til andre Dele af Kloden byder Grønland ikke store Betingelser for. Men det kan ikke længer

15 Jan. 1939.

med Vægt bestrides, at de gamle Nordbotrakter inde omkring i Fjordene i Sydvestgrønland byder paa Betingelser, der med vore Dages Kommunikationer og Hjælpemidler langt overgaar de Muligheder, som de indvandrede islandske Bønder for henved tusind Aar siden formaaede at udnytte gennem fem Hundrede Aar.

Den væsentlige Hindring, som Tanken om en saadan Indvandring møder fra Statsmyndighedernes Side (Grønlands Styrelse), er Hensynet til Grønlænderne. Landet maa ikke tages fra dem, men Grønlænderne har i Virkeligheden aldrig udnyttet disse Egne, der her er Tale om. Deres Erhverv er knyttet til den yderste Rand af Kysten, en kort Sommertid har de nu og da gjort Fangsttogter ind i Fjordene, men siden hine Dage, da Grønlænderne naaede frem til denne Del af Landet, om det nu skete ved Drab af Nordboerne eller paa fredelig Vis, har de ladet det ligge unyttet hen. Og dette Forhold er stadig til Stede. Man frygter for, at Grønlænderne skal komme i Afhængighed eller Tyendeforhold til den Indvandrede. For en almen Opfattelse vil det være vanskeligt at forstaa, at det er værre for en Grønlænder at tjene som Tyende, end det er for vor egen Befolkning.

Hvor mangen dansk Husmand har større Indtægt af sit Brug end Grønlænderbonden paa Bratali. Blev der til dette Jordbrug knyttet et Fiskeri paa Fjorden, Opdyrkning af Jorder med Korn og Mulighed for Afsætning af Produktionen, vilde Bratalibonden paa ny kunne blive en Storbonde, som ikke mange danske Hedeboender bliver. Ved Gardar og Narsak og mange andre Steder ligger de samme Muligheder og venter paa Mænd, der er en saadan Opgave voksen. Blandt Grønlænderne vil der gaa Aartier hen, inden den Slags Folk opstaar. For en dansk Jordbruger, der har erhvervet Kendskab til Landet, vil en endnu større Drift kunne tilvejebringes.

Paa den nordre Del af den store Halvø mellem Eriksfjorden og Sermilikfjorden, altsaa den Egn, hvor Bratali ligger, fandtes i Nordbotiden den tætteste Bebyggelse. Bag Bratali strækker sig et bredt bølgeformet Land. Denne Egn vilde være bedst egnet for Indflytning af danske Jordbrugere, naar Forsøget engang skal gøres. Stadig opdages her nye Gaardtomter, der viser, hvor ydedygtigt Landet har været. I hele Eriksfjord findes ikke en grønlandsk Boplads, ud over de faa Nybyggerfamilier, som Faareavlsstationen har nedsat paa

Bratali. Her kunde anlægges en Jordbrugsskole, hvor Danske kunde erhverve sig Kendskab til Landets Forhold, inden de nedsatte sig paa lignende Betingelser som dem, der nu tilbydes unge Grønlændere fra Faareavlsstationen. Her er intet „Eskimoliv“ at ødelægge, paa de eneste bebyggede Steder Bratali og Gardar lever Befolkningen af Faarehold og Kvæghold. Ingen vil kunne bestride, at driftige danske Jordbrugere som Naboer til disse Folk ogsaa vil faa en gavnlig Indflydelse paa deres Arbejde og Bedrift.

Selv blot en begrænset Bnsættelse af Danske vil faa vidtrækkende Indflydelse paa at knytte Grønland til Danmark. Saa længe der kun findes en dansk Embedsstand i Landet, er det i Virkeligheden kun Administrationen der er dansk, et saare spinkelt Bindeled. Den grønlandske Befolkning higer efter Forbindelse og Ligestillethed med Danske, baade sprogligt, kulturelt og socialt. Den er udtrættet af embedsmæssig Forsorg. Ved Samliv og Arbejde med danske Erhververe vil der tilføres den Impuls af en samfundsmæssig Karakter, der hos de stærkest opblandede vil fuldende deres Europæisering.

Harry Søiberg

FORSALE TIL HVER DAG I UGEN KL. 10.-

Windsor PET GODT
NUMMERERE PLÅSTER INTET BESTY

Saa til Søs!

Alexander KL. 2-350-5
En Uskyldig fra LYSTST LUCIE

PALÆ BIOGRA
7.10 og 9.10. Cecil B. de Mille
KORSETS TEKN F
Keiser Neros vilde Løver æde

RAHBÆK VEST
E
KL.
Ann ONDRA
DET FORELSKEDE

Mappe: Vestgrønland
(alm. domus)

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Smedal

Ekstrabladet

skriver den **7 OKT. 1932**

Det sensationelle Fund i Grønland:

DE GAMLE NORDBOERE DØDE AF ALDERDOM NAAR DE VAR FYRRE

*De blev 160 cm høje, havde kastanjebrunt
Haar og var kraftige af Skikkelse*

De plagedes frygteligt af Gigt

De degenererede — isolerede som de var —
indgiftet i hinanden og i
idelig Kamp med Naturen og Eskimoerne.

Professor F. C. C. Hansen fortæller
om Undersøgelsen af de hjembragte Lig

Se de interessante Billeder af
Nordboerne paa Bagsiden.

DA Arkitekt Roussell, Dr. Nørlunds
betroede Medarbejder ved Udgrav-
ningerne af de gamle Nordbo-Kolonier i
Sydgrønland, forleden vendte hjem til
København efter Sommerens Arbejde i
Godthaabs-Fjorden, medbragte han —
som EKSTRABLADETS Læsere vil vide
— et meget interessant Fund, nemlig
fire forholdsvis velbevarede Lig af de
første islandske Kolonisters Efterkom-
mere. Dette maa dog ikke forstaas saa-
ledes, at der var noget af selve Legemet
tilbage ud over enkelte Hudtrævler i
Ansigtet og paa Knoglerne. Men Ske-
letterne var særdeles godt bevarede, om
end de naturligvis faldt fra hinanden ved
Opgravningen. Navnlig havde Kranierne
i en forbavsende Grad modstaaet Tidens
Tand, og to af dem viste en yppig Haar-
vækst — lange, lyse Lokker, der for det
enes Vedkommende naaede helt ned over
Skuldrene.

Det er ikke første Gang, der er
gjort saadanne Fund i Sydgrøn-
land. Dr. Nørlund har ved tidli-
gere Udgravninger — i 1921 i Her-
jolfsnæs og i 1926 i Igaliko — fun-
det lignende Skeletrester. Men de

er saa skøre, at de nemt kan gaa i
Stykker mellem Hænderne paa En ...

En ren nordisk Type —

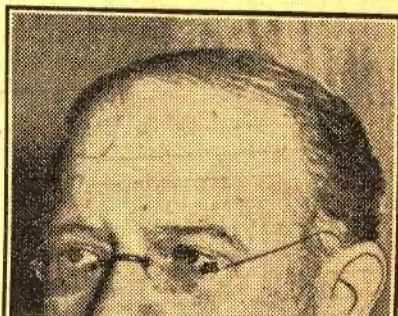
— Hvad fortæller disse Kranier For-
skerer? spørger vi.

— Ja, svarer Professoren, jeg har
endnu ikke faaet set saa nøje paa dem,
men et og andet kan jeg nok sige. De
svarer meget godt til den Type, vi i For-
vejen kender deroppe fra ... en rent nor-
disk Type, der viser tilbage til Vikin-
gerne. De har haft lyst, nærmest kasta-
niebrunt Haar. Kranierne her er ret
kraftige, og de har sikkert ogsaa været
kraftige af Skikkelse. Arkitekt Roussell
har været saa forsynlig at maale Ligene,
mens de endnu laa i Jorden, og han op-
giver Maalet til ca. 160 cm.

— Det har altsaa været smaa Folk?

— Naah, 160 cm er da ikke saa helt
lidt. Det har været Folk af almindelig
Gennemsnitshøjde, godt byggede og alt
andet end Svæklinge ...

— Kan det ikke tænkes, at de er

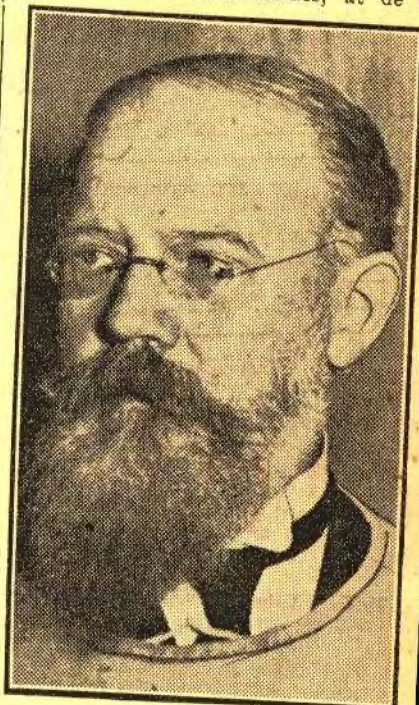

Tand, og to af dem viste en yppig Haar-
vækst — lange, lyse Lokker, der for det
enes Vedkommende naaede helt ned over
Skuldrene.

Det er ikke første Gang, der er
gjort saadanne Fund i Sydgrøn-
land. Dr. Nørlund har ved tidli-
gere Udgravninger — i 1921 i Her-
jolsfæns og i 1926 i Igalliko — fun-
det lignende Skeletrester. Men de
Kranier, Arkitekt Roussell har
hjembragt, er de mest velbevarede,
man hidtil har set.

Hos Professor F. C. C. Hansen

... og godt byggede og alt
andet end Svæklinge ...
— Kan det ikke tænkes, at de er

Professor F. C. C. Hansen, der
fortæller vore Læsere om de gamle
Nordboer i Grønland.

skrumpet noget ind, mens de har ligget
i Jorden?

— Det tror jeg ikke. Ikke noget
nævneværdigt i hvert Fald. De har jo
ligget omtrent indefrosne ...

Slidte op i — 40 Aars-Alderen

— Hvor gamle er disse Kranier?

— Ja, den gamle Vesterbygd, hvor
de er fundne, blev ødelagt Aar 1370 af

Eskimoerne. Disse Kranier er i hvert
Fald fra før Ødelæggelsen, og de maa
altsaa mindst være 5—600 Aar gamle ...

— Og Personernes Alder?

— Alle fire Kranier er af fuldvoksne
Personer. Ham her med Lokkerne har
næppe været mere end en 30—40 Aar,
da han døde, og noget lignende gælder
nok for de to andre. Det fjerde Kra-
nium er jeg lidt i Tvivl om. Det ser
mig ud til at være af en Kvinde, og
jeg vil gætte paa, at hun ikke har været
alt ung. Men det kan jeg ikke sige
med Bestemthed, før jeg faar set lidt
nærmere paa hende ...

— Er Mændene faldet i Kampen mod
Eskimoerne?

— Det tror jeg ikke. Ligene er jo
fundet paa en Kirkegaard, saa de er
sikkert baade døde og begravet i Ro og
Fred ...

— Men hvad er da Grunden til, at de
er døde saa unge? —

— De gamle Nordboere blev ikke
ældre. Livsvilkaarene var for
strange, de var slidt op, naar de
var 40 — i mange Tilfælde længe
før ...

Hvad Tænderne og Kæberne fortæller.

— Hvad kan man slutte af Tændernes
Form og Udseende?

— Ja, siger Professoren, her kommer
vi til noget meget interessant! Kæberne
og Tænderne er gennemgaaende gode og
kraftige, om end ikke synderlig store.
Men vi lægger Mærke til det enorme
Tandslid. Mange af Tænderne er slidt
helt ned til Kronen. Det hænger sam-
men med om de haarde Vilkaar, hvorun-
der disse Mennesker har levet.

— Eskimoerne har ikke saadanne
Tænder!

Altsaa maa de gamle Nordboer — i
Hungeraar, hvor baade Jagten og Fiske-
riet slog fejl, og hvor Kvæget døde for
dem — have levet af særlig sejt og
tandslidende Føde, spiselige Planter og
Planteprodukter, som krævede stærkere
Findeling og Formaling ... Og en Ting
endnu lægger vi Mærke til: Underkæben
er paa Indersiden vokset saa voldsomt ud,
at der ligefrem har dannet sig en
Pude, en Fortykkelse af Knoglen.
Jeg har set det paa and

ret en tapper Fyr ... Nej, der har nok
været adskilligt i Vejen med dem ...
baade legemligt og sjæleligt ...

— Mener De, at Racen efterhaanden
er degenereret?

— Det har, siger Professor F. C. C.
Hansen, jo altid været en Gaade, hvor-
dan Nordboerne er gaaet til Grunde i
Grønland.

Forklaringen er vel den, at den kraf-
tige nordiske Race, som oprindeligt be-
byggede Grønland, i Aarhundredernes Løb
er degenereret under Indflydelse af de
stadig strengere ydre Livsvilkaar samt
en Række andre uheldige Forhold, først
og fremmest den fuldkomne Isolation, der
medførte, at Familierne stadig giftede sig
ind i hinanden.

Dette er i hvert Fald, hvad vi lærer
af Udgravningerne i Herjolsfæns, og det
er sandsynligt, at noget lignende har væ-
ret Tilfældet andre Steder. Nu véd vi
ogsaa, at de holdt ud paa deres udsatte
Post helt ind i det 15. Aarhundrede —
meget længere, end man tidligere
tænkte sig det muligt — og alene dette
vidner højt om Racens oprindelige
Kvalitet ...

Der er heller ingen Tvivl om, at de
i Kamp har været Eskimoerne overlegne.
Den nordiske Race er ikke bukket under
for Mennesker alene. Dens Skæbne blev
beseglet af Grønlands Is. Kulde, perio-
disk Udsultning og Isolation har svæk-
ket den og gradvis stjaalet dens Kræfter.
Derfor kunde den ikke staa sig mod de
haardføre Eskimoer, der var saa glim-
rende tilpassede til den arktiske Naturs
Livsvilkaar ...

Dr. Rank.

Professoren modtager os i sit Laboratorium i Anatomisk Museums Bygning i Bredgade. Luften i Laboratoriet er gennemsyret med Formalindampe, som river i Øjne og Næse og kalder Taarerne frem. Paa et Bord ved Vinduet ligger Kranierne af de fire gæve Nordboere, som har gjort den lange Rejse til Danmark efter 500 Aars Gravfred, og i en Kasse paa Gulvet, paa et Leje af blødt grønlandsk Mos hviler deres mødige Lemmer ...

— Vi har maattet indsprøjte dem med Formalin for at standse Forraadelsesprocessen, siger Professoren. De

nævneværdigt i hvert Fald. De har jo ligget omtrent indefrosne ...

Slidte op i — 40 Aars-Alderen

— Hvor gamle er disse Kranier?

— Ja, den gamle Vesterbygd, hvor de er fundne, blev ødelagt Aar 1370 af

Eskimoerne. Disse Kranier er i hvert Fald fra før Ødelæggelsen, og de maa altsaa mindst være 5—600 Aar gamle ...

— Og Personernes Alder?

— Alle fire Kranier er af fuldvoksne Personer. Ham her med Lokkerne har næppe været mere end en 30—40 Aar, da han døde, og noget lignende gælder nok for de to andre. Det fjerde Kranium er jeg lidt i Tvivl om. Det ser mig ud til at være af en Kvinde, og jeg vil gætte paa, at hun ikke har været helt ung. Men det kan jeg ikke sige med Bestemthed, før jeg faar set lidt nærmere paa hende ...

— Er Mændene faldet i Kampen mod Eskimoerne?

— Det tror jeg ikke. Ligene er jo fundet paa en Kirkegaard, saa de er sikkert baade døde og begravet i Ro og Fred ...

— Men hvad er da Grunden til, at de er døde saa unge? —

— De gamle Nordboere blev ikke ældre. Livsvilkaarene var for strenge, de var slidt op, naar de var 40 — i mange Tilfælde længe før ...

Hvad Tænderne og Kæberne fortæller.

— Hvad kan man slutte af Tændernes Form og Udseende?

— Ja, siger Professoren, her kommer vi til noget meget interessant! Kæberne og Tænderne er gennemgaaende gode og kraftige, om end ikke synderlig store. Men vi lægger Mærke til det enorme Tandslid. Mange af Tænderne er slidt helt ned til Kronen. Det hænger sam-

med Tænderne, og det siger os en Del om de haarde Vilkaar, hvorunder disse Mennesker har levet.

— Eskimoerne har ikke saadanne Tænder!

Altsaa maa de gamle Nordboere — i Hungeraar, hvor baade Jagten og Fiskeriet slog fejl, og hvor Kvæget døde for dem — have levet af særlig seje og tandslidende Føde, spiselige Planter og Planteprodukter, som krævede stærkere Findeling og Formaling ... Og en Ting endnu lægger vi Mærke til: Underkæben er paa Indersiden vokset saa voldsomt ud, at der ligefrem har dannet sig en Pude, en Fortykkelse af Knoglen.

Jeg har set det paa andre Kranier fra Grønland, men aldrig i en saadan Grad som paa disse. Ogsaa dette er et Bevis paa den intensive Benyttelse af Kæben som Tyggeredskab ...

Hvorfor Nordboerne gik til Grunde

— De gamle Nordboere har altsaa levet under haarde Vilkaar?

— Ja, det er der ingen Tvivl om ...

De har ogsaa været plaget af Sygdomme. Jeg kan se paa Halshvirvlerne her, hvor Manden har lidt af Gigt, endogsaa i en saadan Grad, at det voldte ham Besvær at bevæge Hovedet! Men han har gjort det flittigt alligevel, Ledene er helt slidte, han har væ-

ret en tapper Fyr ... Nej, der har nok været adskilligt i Vejen med dem ... baade legemligt og sjæleligt ...

— Mener De, at Racen efterhaanden er degenereret?

— Det har, siger Professor F. C. C. Hansen, jo altid været en Gaade, hvordan Nordboerne er gaaet til Grunde i Grønland.

Forklaringen er vel den, at den kraftige nordiske Race, som oprindeligt bebyggede Grønland, i Aarhundredernes Løb er degenereret under Indflydelse af de stadig strengere ydre Livsvilkaar samt en Række andre uheldige Forhold, først og fremmest den fuldkomne Isolation, der medførte, at Familierne stadig giftede sig ind i hinanden.

Dette er i hvert Fald, hvad vi lærer af Udgravningerne i Herjolfsnæs, og det er sandsynligt, at noget lignende har været Tilfældet andre Steder. Nu véd vi ogsaa, at de holdt ud paa deres udsatte Post helt ind i det 15. Aarhundrede — meget længere, end man tidligere tænkte sig det muligt — og alene dette vidner højt om Racens oprindelige Kvalitet ...

Der er heller ingen Tvivl om, at de i Kamp har været Eskimoerne overlegne. Den nordiske Race er ikke bukket under for Mennesker alene. Dens Skæbne blev beseglet af Grønlands Is. Kulde, periodisk Udsultning og Isolation har svækket den og gradvis stjaalet dens Kræfter. Derfor kunde den ikke staa sig mod de haardføre Eskimoer, der var saa glimrende tilpassede til den arktiske Naturs Livsvilkaar ...

Dr. Rank.

Mappe: Vestgrønland
(alm. Armer)

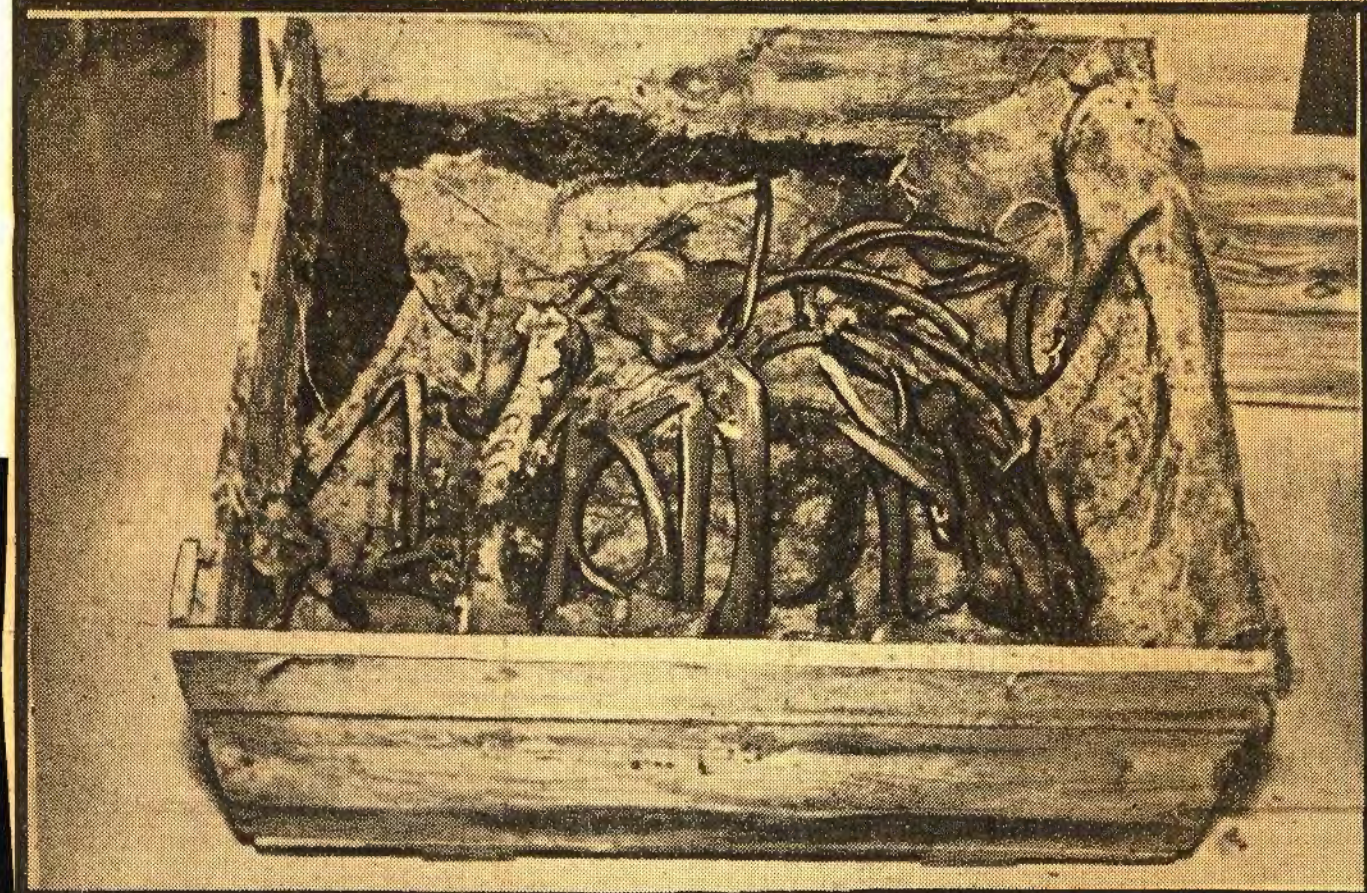
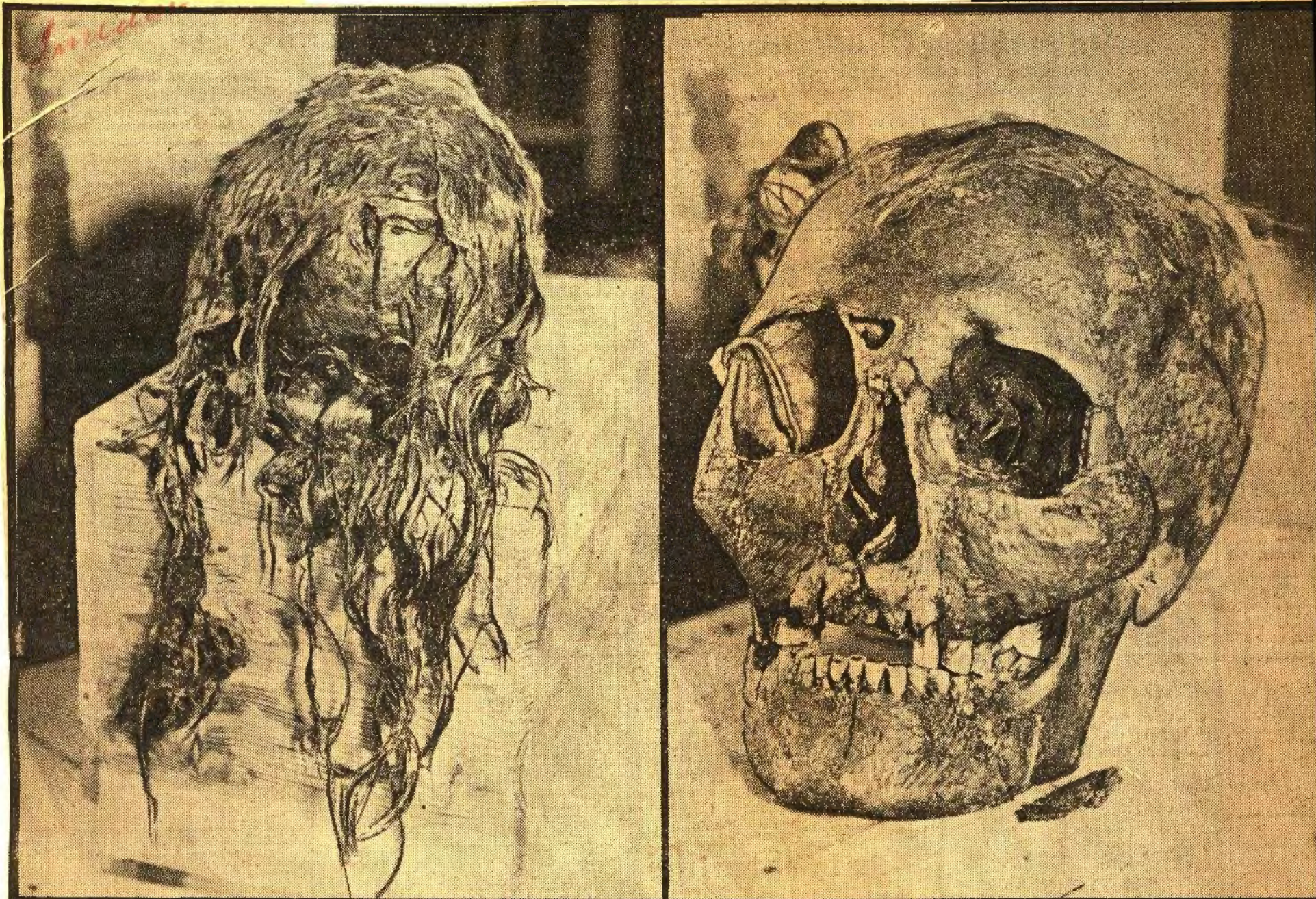

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Smørum
Ekstrabladet

skriver den 7 OKT. 1932

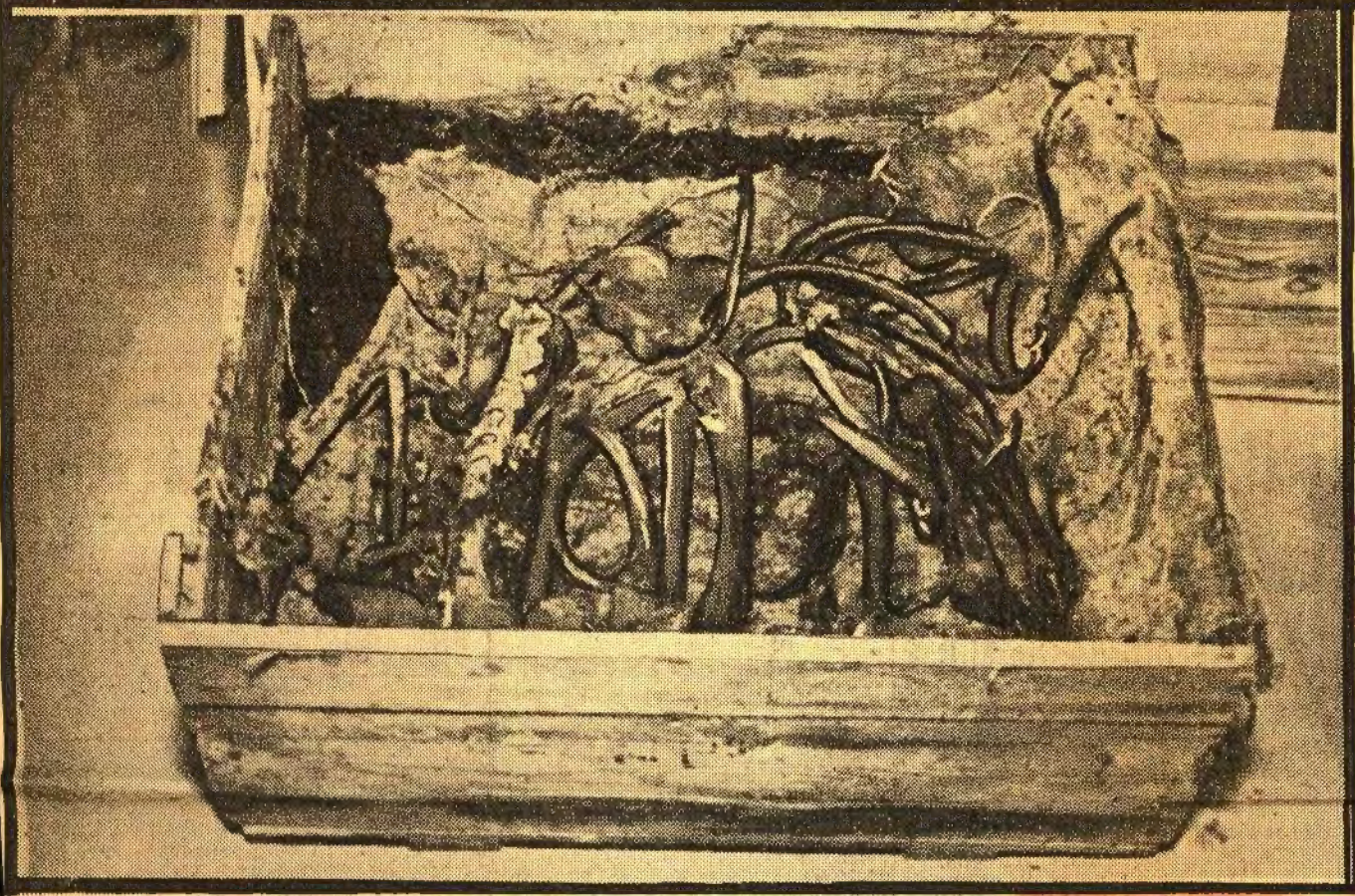
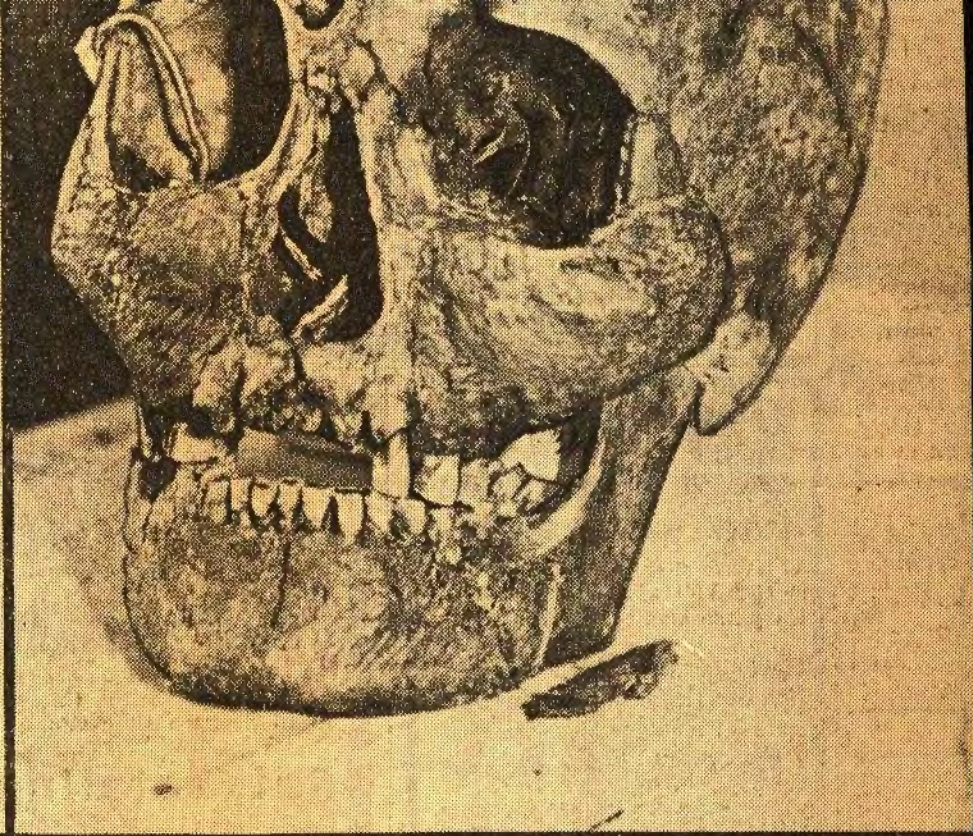
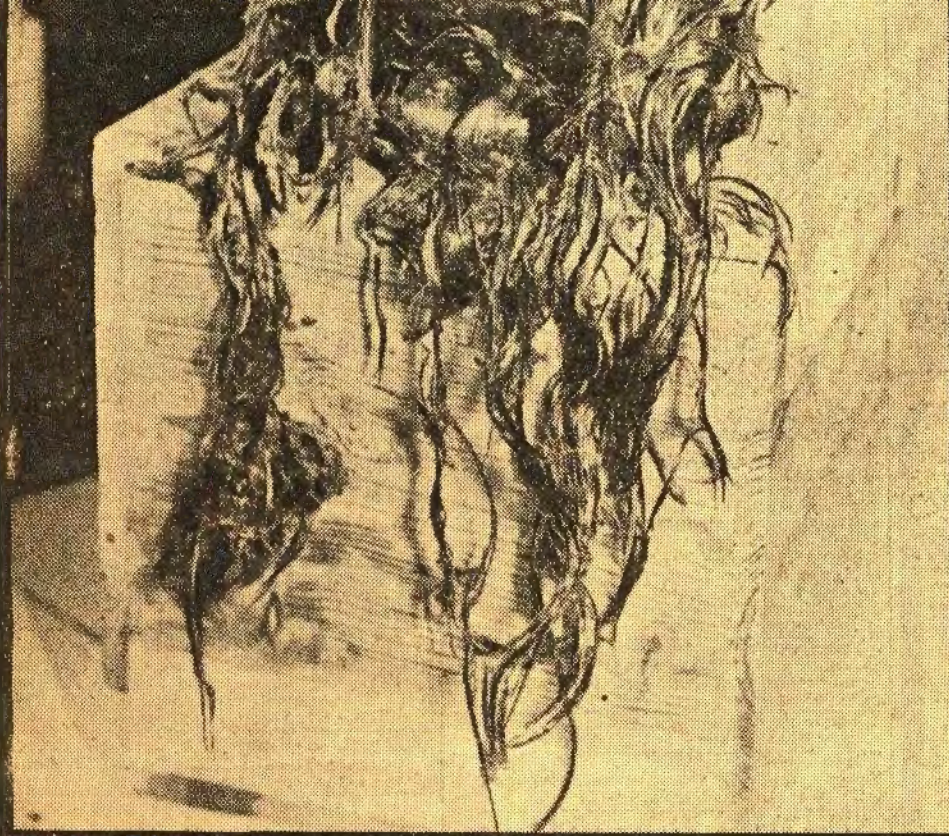

Nordboerne fra Grønland:

I Tilslutning til Artiklen andet Steds i Bladet bringer vi her de første Billeder af de Kranier og Skeletdele af gamle Nordboere, som Arkitekt Roussell har bragt med hjem fra Grønland. Fundene er gjort ved Gravning paa den gamle Nordbo-Kirkegaard i Ujaragssuit, i den nordøstlige Gren af Godthaabs-Fjorden, og de anslaaes til at være 5-600 Aar gamle. Til venstre ses det mest interessante af Kranierne, Hovedet af en 30-40aarig Mand med en forbausende velbevaret Haarvækst. Han har haft langt kastanjebrunt Haar, der gik ham helt ned over Skuldrene. — Kraniet er her fotograferet bagfra. — Kraniet til højre anslaaes af Professor F. C. G. Hansen til at være af en Kvinde. Ogsaa hun har en Del Haarjævner paa det øverste af Kraniet.

Deres jordiske Rester: I sunde Kasser har Arkitekt Roussell bragt sine interessante Fund hjem fra Grønland. Kassen er fyldt med menneskelige Knogler, der har været omhyggelig indpakket i en Sæk. De hviler paa et Leje af blødt grønlandsk Mos.

Nordboerne fra Grønland:

I Tilslutning til Artiklen andet Steds i Bladet bringer vi her de første Billeder af de Kranier og Skeletdele af gamle Nordboere, som Arkitekt Roussel har bragt med hjem fra Grønland. Fundene er gjort ved Gravning paa den gamle Nordbo-Kirkegaard i Ujaragssuit, i den nordøstlige Gren af Godthaabs-Fjorden, og de anslaaes til at være 5-600 Aar gamle. Til venstre ses det mest interessante af Kranierne, Hovedet af en 30-40aarig Mand med en forbaavende velbevaret Haarvækst. Han har haft langt kastanjebrunt Haar, der gik ham helt ned over Skuldrene. — Kraniet er her fotograferet bagfra. — Kraniet til højre anslaaes af Professor F. C. C. Hansen til at være af en Kvinde. Ogsaa hun har en Del Haartjæver paa det øverste af Kraniet.

Deres jordiske Rester: I saadanne Kasser har Arkitekt Roussel bragt sine interessante Fund hjem fra Grønland. Kassen er fyldt med menneskelige Knogler, der har været omhyggelig indpakket i en Sæk. De hviler paa et Leje af blødt grønlandsk Mos.

En Nordbokæbe: Her ser man Underkæben af en af de gamle Nordboere. — Læg Mærke til, hvorledes de fleste af Tænderne er slidt helt ned til Roden, skønt Manden næppe har været mere end 30-40 Aar. Det skyldes den sejge og vanskelig fordøjelige Føde, som de gamle Nordboere har levet af, hvorfor de har været tvungne til at tygge meget intensivt. — Af samme Grund er Kæben paa Indersiden vokset saa voldsomt ud, at der ligefrem har dannet sig en Fortykkelse af Knoglen. Den ses tydeligt paa Billedet.

Frage: Vestgrønland

(alm. dom)

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet: *Medal*
Kristeligt Dagblad

skriver den 7 OKT. 1932

Mange Middelalderkirker paa Grønland.

De hører til de ældste Kirkeruiner i Verden.

Da Augustinermunkene byggede Klostre paa Grønland.

I HENVED HUNDREDE AAR har danske Videnskabsmænd i Grønland nu arbejdet paa at finde Ruinerne af de gamle Kirker, som man vidste, fandtes deroppe efter de gamle Nordboer, udtaler Poul Nørlund, som i Gaar vendte tilbage til København efter at have tilbragt Sommeren oppe mellem de interessante Nordboeruinere i Julianehaab-Distriktet, som nu til Dels er afdækkede.

— Hvor vidste man fra, at de fandtes? — spørger vi.

— Det skyldes middelalderlige Beretninger, som er blevet draget frem i Dagens Lys, og som fortæller, at der i alt har været 16 Kirker og to Klostre i det sydlige Grønland, hvor Nordboerne omkring det tolvte Aarhundrede havde bosat sig. Nonneklostret tilhørte Benediktiner-Ordenen, medens det andet Kloster var opført af Augustinermunke.

— Fortæller Ruinerne noget særligt?

— Ja, de hører til de allerældste Kirker i hele Nordeuropa. Kirkerne er ikke store efter vore Forhold, men de har i alt Fald været betydelig større end de gamle islandske Kirkebygninger. Det anvendte Materiale ved Kirkernes Opførelse har i det væsentligste bestaaet af Sandsten og Porfyrblokke, som de gamle Nordboere har forefundet i rigelige Mængder. Islændingene maatte derimod nøjes med tørvklinede Kirkebygninger paa den Tid.

— Hvor mange Kirker er der hidtil blevet fremdraget?

— Af de 16 Kirkeruiner, som ifølge de gamle Overleveringer findes deroppe, er det hidtil lykkedes os at finde de 12. Men Arbejdet er heller ikke tilendebragt endnu. Klosterruinerne er begge blevet fremdraget. Man kan se, at der til Klostrene paa den Tid har hørt stort Landbrug, og der er mange Ting, som tyder paa, at Grønland har haft et meget mildere Klima end i vore Dage. Af sær-

lig Interesse er Fundet af Erik den Rødes Gaard Brattahlid, som er opført omkring Aaret 1000. Erik den Røde var selv Hedning, men nogle af hans Efterkommere har bygget en Kirkefløj til Gaarden, og denne Kirke er særdeles velbevaret den Dag i Dag. Man har foranlediget, at Stedet nu bliver fredet. Iøvrigt stødte vi paa talrige Gravsten under vore Udgravninger. De fleste bærer indhuggede Kors, men er uden Navnetræk. Nordboerne har aabenbart kun haft til Hensigt at kendetegne Gravstederne som fredlyst Jord, naar de satte Stenene. En Del af de fremdragne Gravsten har jeg taget med her til Danmark, og de vil nu blive overdraget Nationalmuseet.

olf.

Mappe: Vestgrønland
(alm. ormet)

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Smødal

Ekstrabladet

skriver den

8 OKT. 1932

GRØNLAND VAR — I MIDDELALDEREN — ET GRØNT LAND

**Dr. Steenberg fra Stockholm og
Dr. Norlund fortæller**

Erik den Rødes Gaard fundet

**Da man holdt 40 Køer paa Brattahild for
800 Aar siden**

MED D. F. D. S.s Rutedamper „Island“, der kom til København fra Reykjavik i Morges, vendte Dr. phil. Poul Nørlund og hans Medarbejdere tilbage fra deres fire Maaneders Udgravnings-Ekspedition til „Erik den Rødes Plads“ bag Julianehaab.

Ekspeditionen bestod foruden Dr. Nørlund af Professor Gudmund Hatt, den svenske Arkæolog Dr. Steenberger fra Stockholm og stud.

Dr. Steenberger fra Stockholm.

mag. Holtved. Professor Hatt er dog ikke med hjem. Han har aldrig før været paa Island og havde fundet Opholdet paa Sagaen saa fængslende, at han ikke var at formaa til at læsrive sig. Han følger derfor først med et senere Skib.

Den gamle Lavsmands- gaard ved Julianehaab udgravet —

Dr. Steenberger, som vi vekslede nogle Ord med, siger:

— Det har været mig en stor Ære og Glæde at deltage i Dr. Nørlunds Udgravninger som indbudt Gæst. Jeg er den første gang i Arktiden.

kring den, fandt en Del pragtfulde Gravstene og lignende.

Vi fandt ogsaa Lig, men der var kun Skeletterne tilbage.

Og endelig lykkedes det Dr. Nørlund at finde fire gamle Kirkeruiner, hvis Beliggenhed man hidtil ikke har kendt. De tre ligger i samme Fjord som Brattahlid, den fjerde lidt længere sydpaa. Men disse Ruiner naaede vi imidlertid ikke at faa udgravet.

Grønland i Middelalderen — en smilende Idyl.

Professor Hatts Opgave var at foretage en videnskabelig Undersøgelse af Landskabet omkring Julianehaab, navnlig m. H. t. Græsningsforholdene. Som bekendt har Dr. Nørlund paavist, at de gamle Nordboer har drevet en ret betydelig Kvægavl paa Grønland, og at de har været i Besiddelse af alle de Husdyr, som man nu kender i Danmark og paa Island. Det er derfor sandsynligt, at Naturforholdene — og dermed ogsaa Landskabet — har forandret sig i væsentlig Grad siden Middelalderen, og netop dette var Formaalet for Professorens Undersøgelser.

Vi spørger Dr. Nørlund, hvad Resultatet er blevet, og han svarer:

— Jo, Professor Hatt har fundet Støtte for sin Teori om, at der har set betydelig anderledes ud paa Grønland i Middelalderen, end der gør nu. Græsningsforholdene har været langt bedre, og der har i Julianehaab-Distriktet været baade Birke- og Pile-Krat, som tjente til Føde for Kreaturerne om Vinteren. Paa Brattahlid har de holdt 40 Køer, det kan vi se af Baa-sene, som vi har gravet ud. Nu kan de Grønlændere, som i de senere Aar er søgt til den gamle Boplads, kun holde fem Køer, og det er endda med yderste Besvær, de formaar at skaffe Føden til dem.

— Det er altsaa blevet koldere paa Grønland?

— Ja, Klimaet er blevet koldere og barskere, og det har selvfølgelig indvirket paa Naturforholdene. Man forstaar saa godt, at Erik den Røde, der kom fra

sætning til de øde barske Egne, hvorfra han kom.

Der staar i de gamle Sagaer, at ha

Erik den Rødes Gaard fundet

*Da man holdt 40 Kær paa Brattahlid for
800 Aar siden*

MED D. F. D. S.s Rutedamper „Is-land“, der kom til København fra Reykjavik i Morges, vendte Dr. phil. Poul Nørlund og hans Medarbejdere tilbage fra deres fire Maaneders Udgravnings-Ekspedition til „Erik den Rødes Plads“ bag Julianehaab.

Ekspeditionen bestod foruden Dr. Nørlund af Professor Gudmund Hatt, den svenske Arkæolog Dr. Steenberger fra Stockholm og stud.

Dr. Steenberger fra Stockholm.

mag. Holtved. Professor Hatt er dog ikke med hjem. Han har aldrig før været paa Island og havde fundet Opholdet paa Sagæen saa fængslende, at han ikke var at formaa til at læsive sig. Han følger derfor først med et senere Skib.

Den gamle Lavsmandsgaard ved Julianehaab udgravet —

Dr. Steenberger, som vi vekslede nogle Ord med, siger:

— Det har været mig en stor Ære og Glæde at deltage i Dr. Nørlunds Udgravninger som indbudt Gæst. Jeg er den første svenske Arkæolog, der har faaet Lejlighed til at arbejde paa Grønland, og jeg er meget taknemmelig herfor — i Særdeleshed, da jeg hjemme i Sverige har arbejdet meget med Udgravningen af gamle, middelalderlige Huse, hvis Type og Indretning svarer ret nøje til dem, man har fundet paa Island og Grønland. Det var derfor meget interessant for mig at faa Lejlighed til at drage Sammenligninger.

— Og selve Resultaterne?

— Ja, vi har hele Sommeren gravet ved Erik den Rødes Gaard Brattahlid, som han anlagde, efter at han omkring Aar 1000 var kommet til Grønland. Der er nu næppe mere nogen Tvivl om, at det virkelig er Erik den Rødes Boplads, vi har for os.

Men af selve Gaarden er der ikke meget tilbage, og paa samme Sted, ovenover den, er der bygget en anden, senere Gaard, hvis Ruiner endnu er nogenlunde velbevarede. Det er antagelig den, der omtales i Sagaerne som *Lavsmandsgaarden*. Her boede Lavsmanden, den øverste juridiske Embedsmand paa Grønland, som varetog Haandhævelsen af de islandske Love.

Selve Gaarden stammer antagelig fra omkring Aar 1100. Vi udgravede en stor Hal, ca. 20 Meter lang, og bagved den en Bolig med flere Rum. Ved Siden af laa Udhusene samt en stor Køkkenmødding, hvor vi gjorde interessante Fund af forskelligt Husgeraad, Naale, Spillebrikker og lignende fra den Tid. Vi udgravede endvidere Kirken og Pladsen om-

kring den, fandt en Del pragtfulde Gravstene og lignende.

Vi fandt ogsaa Lig, men der var kun Skeletterne tilbage.

Og endelig lykkedes det Dr. Nørlund at finde fire gamle Kirkeruiner, hvis Beliggenhed man hidtil ikke har kendt. De tre ligger i samme Fjord som Brattahlid, den fjerde lidt længere sydpaa. Men disse Ruiner naaede vi imidlertid ikke at faa udgravet.

Grønland i Middelalderen — en smilende Idyl.

Professor Hatts Opgave var at foretage en videnskabelig Undersøgelse af Landskabet omkring Julianehaab, navnlig m. H. t. Græsningsforholdene. Som bekendt har Dr. Nørlund paavist, at de gamle Nordboer har drevet en ret betydelig Kvægavl paa Grønland, og at de har været i Besiddelse af alle de Husdyr, som man nu kender i Danmark og paa Island. Det er derfor sandsynligt, at Naturforholdene — og dermed ogsaa Landskabet — har forandret sig i væsentlig Grad siden Middelalderen, og netop dette var Formaalet for Professorens Undersøgelser.

Vi spørger Dr. Nørlund, hvad Resultatet er blevet, og han svarer:

— Jo, Professor Hatt har fundet Støtte for sin Teori om, at der har set betydelig anderledes ud paa Grønland i Middelalderen, end der gør nu. Græsningsforholdene har været langt bedre, og der har i Julianehaab-Distriktet været baade Birke- og Pile-Krat, som tjente til Føde for Kreaturerne om Vinteren. Paa Brattahlid har de holdt 40 Kær, det kan vi se af Baasene, som vi har gravet ud. Nu kan de Grønlændere, som i de senere Aar er søgt til den gamle Boplads, kun holde fem Kær, og det er endda med yderste Besvær, de formaar at skaffe Føden til dem.

— Det er altsaa blevet koldere paa Grønland?

— Ja, Klimaet er blevet koldere og barskere, og det har selvfølgelig indvirket paa Naturforholdene. Man forstaar saa godt, at Erik den Røde, der kom fra den nordligste og mest barske Del af Island, kaldte det nyopdagede Land for *Grønland*. Efter al den Masse Is og Sne, han maatte igennem paa sin farefulde Færd, maa Fjorden ved Julianehaab have aabenbaret sig for ham som en smilende Idyl . . . en ejendommelig Mod-

sætning til de øde barske Egne, hvorfra han kom.

Der staar i de gamle Sagaer, at han kaldte Landet Grønland for at lokke sine Landsmænd til at komme derover og bosætte sig . . . men det har nu sikkert nok saa meget været fordi, det virkelig var et grønt Land . . . i Modsætning til Islandet vesterude.

Dr. Rank.

Mappe: Vestgrønland
(alm. domer)
Lær

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:
Berlingske Tidende

skriver den 15 MAJ 1932

Dr. Poul Nørlund fører Biskop Jon Sverresfoster tilbage til Grønland.

**Det bliver min sidste
Ekspedition til Nordboernes
Land, siger Dr. Nørlund.**

Dr. Poul Nørlund rejser den 1. Juni herfra med „Disco“ for at begynde sin fjerde Udgravningsekspedition til Nordboernes Bopladser i Sydgrønland. Dr. Nørlund ledsages denne Gang af Arkitekt Roussel, en svensk Gæst, Dr. Stenberger fra Stockholm, Student Holsted, der var med Knud Rasmussen paa Østkysten i Fjor, og yderligere to Assisterer.

Vi havde i Aftes en Samtale med Dr. Nørlund, der er ved at træffe Forberedelser til Rejsen.

Arkitekt Roussel skal fortsætte Udgravningerne.

— Det er to Aar siden, jeg sidst var hos Nordboerne, siger Dr. Nørlund, og i Aar bliver det sidste Gang. Jeg har en Mængde opsamlet Stof at arbejde med, og mener desuden, at nu har jeg taget min Tørn deroppe, nu skal der friske Kræfter til. Der er stadig store Muligheder for Fund, og forhåbentlig vil Udgravningerne blive fortsat endnu en Række Aar. Arkitekt Roussel, der har givet sig helt hen i Arkæologien, bliver min Afløser, nu rejser vi sammen derop, til næste Aar rejser han alene.

Vi deler os i to Hold, det ene under Anførsel af Arkitekt Roussel skal grave i Vestbygden bag ved Godthaab, det andet skal med mig arbejde i den sydlige Bygd ved Julianehaab, Ivigo hedder Stedet. Det var der, jeg i 1926 fandt Resterne af den store Demkirke.

Jon Sverresfoster skal begraves i Ivigo.

I Jorden under et af Kapellerne fandt vi, som man maaske husker, Resterne af en Biskop. Han laa direkte i Jorden uden muret Grav eller Kiste og store Sten var faldet ned over ham. Alligevel var baade han og hans Klædning og Bispestav yderst velbevaret. Formodentlig drejer

det sig om Biskop Jon Sverresfoster fra omkring Aar 1200, altsaa nogenlunde samtidig med Biskop Absalon. Efter at Skelettet er blevet undersøgt herved, tager vi det nu med os tilbage til Ivigo for at begrave det, jeg synes, man bør gøre det, og vi har ladet lave en Gravsten med dansk og grønlandsk Inskription, som skal stilles paa Stedet.

Bygder saa store som hele Danmark.

— Det er ikke bestemte Ting, vi i Aar er ude efter, et Aar fandt vi jo f. Eks. hovedsagelig Dragter, det er Minder fra Nordbokulturen i det hele taget. Der er uhyre Rigdomme at øse af. Naar man sejler ind gennem en af Fjordene paa Sydsiden og øjner en grøn Plet, kan man med Sikkerhed gaa ud fra, at der er Fund at gøre, sommetider blinker Ruiner og Rester tydeligt frem i Solen. Men det er ikke alle Steder, at det er Umagen værd, bedst er det, naar man finder en stor Gaard, som er blevet ødelagt ved Brand og forladt i saa stor Hast, at Tingene er blevet efterladt. De rigeste Steder er dog sikkert Bygderne, den sydlige og den vestlige. De bestaar af et Par Hundrede Gaarde, spredt over et Areal som Danmark. Imellem Gaardene har der været Agre.

Professor Hatt vil studere Nordboernes Jordfordeling.

Fundene har ogsaa Interesse for Belysning af Samtiden herved; Trætning fra den Periode er ikke levnet her, men derimod i stor Mængde paa Grønland, og der er meget andet at hente deroppe til Forklaring af Forholdene herved. I nær Fremtid rejser Professor Gudmund Hatt med to Assisterer til Nordboernes Land for at klarlægge Problemet, hvorledes Jorden har været delt mellem Gaardene, hvorledes hele Bygdesystemet har været ordnet. Det er et hidtil urørt Felt, som jeg ventte vil kunne kaste nyt Lys over Nordboernes Liv. Staten og Carlsbergfondet støtter Professor Hatts Ekspedition, ligesom der ogsaa ydes mig Støtte fra disse Sider, yderligere har jeg Støtte fra Rask-Ørsted-Fondet, der gør det muligt at invitere den svenske Gæst. Jeg sætter stor Pris paa dette Samarbejde med Sverige ....

ms.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Aftenbladet

skrives den 28 APR. 1932

Smal

En Grønlands- Ekspedition afrejser paa Lørdag.

—o—
**Professor Nørlund fortæller
om Ekspeditionens Opgaver.**

Blandt Passagererne paa Grønlandsskibet, der paa Lørdag afsejler herfra, befinder sig bl. a. et Selskab af Geodæter, der udsendes af Geodætisk Institut, for hvilket de skal foretage Kortlægnings- og Opmaalingsarbejder.

Vi har spurgt Institutets Direktør, Professor N. E. N ø r l u n d, hvilke Ekspeditionens Hovedopgaver er.

— Denne Ekspedition, der omfatter 15 Mand under Ledelse af Premierløjtnant O. C. Jørgensen, svarer Professoren, skal arbejde videre med de Kortlægningsarbejder, der blev paabegyndt i Fjor paa Vestgrønland. I Løbet af nogle Maaneder vil Resultatet af dette Arbejde iøvrigt foreligge i Form af et Kort, bestaaende af tre Blade.

I Aar skal Strækningen lige Syd for det kortlagte under Behandling. Det er Øen Disko, Halvøen Nugsuak og Umanakfjorden. Det er et meget stort og meget omfattende Arbejde, men det er gaaet godt fremad, og det er Hensigten til næste Sommer og videre frem i Tiden at fortsætte med det, til vi har hele Vestkysten kortlagt.

— Hvor længe bliver Ekspeditionen paa Grønland?

— Godt og vel fem Maaneder. Jeg

vil antage, at den atter er hjemme omkring Midten af Oktober Maaned.

Stilk.

Dagbladet nr 98.

28 april 1932.

Danskenes Grøn- landsekspedisjon starter lørdag.

*Kartleggingen
skal fortsettes.*

Privattelegram til Dagbladet.

Kjøbenhavn, idag.
Ifølge B. T. avgår lørdag den nye opmålingsekspedisjon fra Kjøbenhavn til Grønland. Ekspedisjonen som utsendes av det geodetiske institutt har til opgave å fortsette det allerede påbegynte kartleggingsarbeid. Ekspedisjonens leder blir premiærløitnant O. C. Jørgensen fra geodetisk institutt. Dessuten blir med assistentene overofficiant Jensen og overofficiant Petersen. Det område som den nye kartlegging skal omfatte strekker sig fra «Godhavn» til Umanakfjorden. Man vil flere ganger komme til å arbeide direkte i innlandsisen. Ennvidere skal kystarealet i dette område kartlegges. Avreisen finner sted lørdag.

Dagens Nyheder nr 100.

12 april 1932.

Mystisk Italiener med „Hans Egede.“

Flyverkaptajn Recagno rejste
i Gaar til Vestgrønland.

Den italienske Flyver.

Grønland bliver efterhaanden et yndet Udflugtssted. Foruden vore hjemlige Arktikere, der som det synes i denne Sommer vil frekventere Landet i Rekordtal, er det Genstand for en stadig stigende Interesse blandt Udlændingene.

Til Sommer vil det blive besøgt af franske Videnskabsmænd og tyske Filmsfolk. Amerikanerne arbejder paa den arktiske Flyverute, og i Gaar dukkede en italiensk Flyverkaptajn ganske uventet op paa Grønlands Handels Plads.

Da „Hans Egede“ ved 10-Tiden skulde sejle, og efter Planen kun medførte seks Tømrere og en Lærerinde, troppede hele den italienske Legation med Minister Varé i Spidsen pludselig op paa Kajen.

Med dem kom den italienske Flyverkaptajn Recagno, der Aftenen i Forvejen var ankommet direkte fra Rom og, efter gennem sin Regering at have opnaaet Styrelsens Tilladelse til fri Grønlandspassage, i Gaar skulde fortsætte til Vestgrønland.

Recagno, der er en bekendt italiensk Flyver og bl. a. deltog i Luftfartsminister Balbos berømte sydamerikanske Flyvetogt i Fjor, var meget hemmelighedsfuld med sit Ærinde og fortalte kun, at han skulde foretage forskellige videnskabelige Undersøgelser.

Vore egne Grønlandsautoriteter vidste heller ikke Besked med hans Planer, og Delegationens Medlemmer vilde aldeles ikke udtale sig.

Der er imidlertid Grund til at antage, at Kaptajn Recagno skal undersøge Mulighederne for Landingspladser med Henblik paa den store italienske Verdensomflyvning, der er planlagt til næste Aar.

Bladet: **Ekstrabladet**

skriver den **16 APR. 1932**

I HEMMELIG MISSION TIL GRØNLAND

**Berømt italiensk Flyverkaptajn
afrejst med „Hans Egede“**

**Manden, der deltog i Flyvertogtet til Syd-
amerika**

**Holdt skjult i den italienske Legation og afsendt
med „forseglede Ordre“**

Den hemmelighedsfulde Passager paa „Hans Egede“: Fra venstre ses
Minister Varé, Legationssekretær Cittadini, Kaptajn Recagno og
Konsul Luzi.

MED „Hans Egede“, som i Formid-
dags Kl. 10 afgik til Grønland, var
der officielt kun 7 Passagerer — 6 Tøm-
rere og en ung Dame, Frøken Kate Pe-
tersen, der skal være Lærerinde i Egedes-
minde. Men blev derfor noget overrasket
ved at se det meste af den italienske Le-
gation troppe op ved Afgangsen med
Minister Varé og Presseattaché Silvestri
i Spidsen.

Imidlertid opklaredes Gaaden hur-
tigt. Det viste sig nemlig, at der i
sidste Øjeblik og i største Hemmelig-
hedsfuldhed var bestilt Billét til
endnu en 8. Passager — og denne
mystiske Passager var Ingen rin-
gere end den berømte italienske Fly-
verkaptajn Recagno.

Det hedder sig imidlertid, at Kap-
tajn Recagno rejser i officiel Mission
for den italienske Regering, og at
hans Opgave er at undersøge Mulig-
hederne for Landing med Flyve-
maskine paa Grønland.

Er dette rigtigt, har man heri et godt
Bevis paa, i hvilken Grad selv et saa
fjernt Land som Italien interesserer sig
for de grønlandske Flyve-Problemer.

Kaptajn Recagno, der er en meget
berømt Flyver, deltog i Luftfartæmini-
ster Balbos berømmelige Flyvetogt til
Sydamerika, hvor han førte den ene af
Maskinerne. Han følger „Hans Egede“
paa dens Rute og vender tilbage med
samme Skib.

Hvad er hans Opgave?

Kaptajn Recagno ankom i Aften til Køben-
havn direkte fra Rom og tog straks ud til
den italienske Legation, hvorfra man i Mor-
ges bragte ham til Skibet. Hverken Kaptaj-
nen selv eller Minister Varé ønskede at op-
lyse noget som helst om hans Ærinde paa
Grønland, og Ministeren udfoldede endda
store — men forgæves — Anstrengelser for at
forhindre, at den celebre Rejsende blev foto-
graferet.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Politiken

skriver den **30 MRS. 1932**

Gold medal **Tysk Film okkuperer Grønland**

En Ekspedition til Sommer, ledet af den tyske Instruktør Dr. Fanck, Faderen til „Storme over Mont Blanc“ og „Det hvide Helvede“.

Dr. Loewe og Dr. Fanck, fotograferet i Gaar.

Direktør Døugaard-Jensen, Grønlands Styrelse, forhandlede det meste af Dagen i Gaar med Dr. Loewe og den tyske Filmsinstruktør Dr. Arnold Fanck om Udrustningen af en stor tysk Films-Ekspedition til Grønland i Løbet af Sommeren. Dr. Loewe var sammen med Dr. Sorge Deltager i Professor Wegeners Grønlands Ekspedition, og begge tager nu med som Sagkyndige og for at fortsætte de afbrudte Isundersøgelser, idet Filmen samtidig faar en underholdende og videnskabelig Karakter.

Dr. Fanck har i 13 Aar udelukkende beskæftiget sig med Optagelsen af Naturfilm i snedækte Fjeldregioner. I 5 Maaneder opholdt han sig sammen med sine Medarbejdere paa Toppen af Mont Blanc under Optagelsen af „Storme over Mont Blanc“, der ligesom „Det hvide Helvede“ har været opført her. For nylig var her Premiere paa hans sidste Film „Over alle Tinder“, en imponerende Skileberfilm, hvori 50 af Europas dygtigste Skilebere deltog. Vi havde i Aftes en Samtale med Dr. Loewe og Dr. Fanck om Planerne for den store Grønland-film.

— Hvorledes fik De Idéen? spurgte vi Dr. Fanck.

— Forærende af Carl Laemmle, den tysk-amerikanske Direktør for det store amerikanske Filmsselskab Universal, som opsejgte mig i Berlin, fordi Selskabet gerne vilde have noget helt nyt. Mit Evangelium har altid været Natur og ikke Atelier, og inden for mit Speciale var der nu egentlig kun Grønland tilbage.

Skønt Amerikanerne betaler, maa vi optage Filmen med min tyske Besætning, da ingen andre er trænede og erfarne nok, og vi maa saa bagefter dublere Replikerne paa amerikansk. Der bliver ikke mange, da jeg lægegr Hovedvægten paa de allervanskeligste Naturoptagelser.

Skileber-Fotografen filmer med det ene Ben.

— Hvorledes har det overhovedet været muligt at optage Billederne i „Over alle Tinder“ af Skilebere i 100 Kilometers Fart?

— Det er vist ogsaa noget, som kun mine Specialfotografer kan gøre. Vi er alle fødte Skilebere. Det avtomatiske Optager-Kamera er fæstspændt foran eller bag paa den ene Ski og kan dirigeres horizontalt til Siderne, mens Skileberen styrer med det andet Ben. Inden vi fandt paa det, har jeg været med til, at Operatøren havde Apparatet fastspændt paa Maven, mens jeg løb ved Siden og drejede paa et langt Haandsving.

— Hvad er Grønlandsfilmens Idé

— At skildre alt, hvad en videnskabelig Ekspedition oplever og gennemlever. Vi opnaar derved at slaa to Fluer med et Smæk. Vi indkomponerer Dr. Loewes og Dr. Sorges videnskabelige Arbejde i Marken i en Række Optagelser af Grønlands storslaaede Natur, først og fremmest naturligvis alt, hvad der er Bevægelse i, Gletcherne, Drivisen, Isbjergenes Kælvning. Der er jo lyst nok, og vi og vore Apparater har Tid nok. Vi opstiller avtomatiske Apparater, der med 10 Minuters Mellomrum fotograferer Bevægelsen, der, naar Filmen siden hen vises kontinuerligt, gangiver de dagelange smaa Forskydninger i Løbet af faa Minuter. Vi medfører to Flyvemaskiner, hvormed den berømte tyske Krigsflyver Udet skal tage Luftoptagelser af de mest utilgængelige Egne, og Eskimoerne er vore Statister. Vi kommer snart igen og starter Ekspeditionen med et dansk Skib med dansk Besætning. Vort Hovedkvarter bliver i Umanak. Frk. Lein Riefenstahl, der har medvirket i alle mine tidligere Film og er en fremragende Skileber og besidder baade Mod og Mands-hjerte, bliver den eneste kvindelige Deltager.

Det kvindelige Mysterium.

— Hvorledes vil De sandsynliggøre en Kvindes Deltagelse i en arktisk Ekspedition?

— Det var ogsaa Filmens største Problem. Amerikanerne forlangte, at der skulde være en Kvinde med. Hvad en Kvinde skal søge deroppe, bliver Filmens Overraskelse, men jeg tror, jeg har fundet den eneste naturlige Løsning.

— Hvem skal være Deres Tolk?

— Dr. Loewe. Jeg vil for Resten vise Eskimoerne en Film af dem selv og filme deres forbavsende Ansigter, naar De ser sig selv paa Film.

— Har De saa opnaaet alt, hvad De vilde i København? spørger vi til Slut Dr. Fanck.

— Nej, jeg har forgæves ledt efter det mægtig opdækkede Smærgaashord, som jeg med Nød og næppe overlevede, da jeg tilfældigvis var her engang for 23 Aar siden.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Socialdemokratiet

skriver den 30 MRTS. 1932

Det hvide Helvede paa Grønland.

Tyskerne vil optage en arktisk
Storfilm paa Grønland med Leni
Riefenthal i Hovedrollen. —
Berømt tysk Filmsinstruktør i
København.

Den kendte tyske Filmsinstruktør,
Dr. Arnold Franck, der har iscenesat
Filmene »Det hvide Helvede« og
»Storm over Mont Blanc«, ankom i
Gaar til København sammen med den
tyske Videnskabsmand Dr. Loewe,
der vil erindres som en af Deltagerne
i Wegener-Ekspeditionen. For-
maalet med de to Herrers Besøg i
København er intet mindre end at
tilrettelægge en Storfilm, der skal
optages paa Grønland i Sommer. Dr.
Franck er jo Specialist i Film, der
foregaar i Isens og Sneens Regioner,
og hans Opmærksomhed er blevet
henvendt paa Grønland af de to
af Deltagerne i Wegener-Ekspedi-
tionen, Dr. Loewe og Dr. Sorge, der
samt alle Mennesker, der blot een
Gang har været paa Grønland, er
fuldkommen betaget af Landets stor-
slaaede og sjældne Skønhed.

Den tyske Instruktør har allerede
sikret sig Direktør Daugaard Jensens
Tilladelse til Ekspeditionen, der bli-
ver meget stor. Hovedrollen i Filmen
skal udføres af den tyske Skuespil-
lerinde Leni Riefenthal, som har
spillet Hovedrollen i Francks øvrige
Film, og som er særlig egnet, ikke
alene paa Grund af sin Skønhed,
men ogsaa paa Grund af sin Færdig-
hed i at staa paa Ski og sin Uforfær-
dethed i alle farlige Situationer. Fil-
men skal opages i Nærheden af Uma-
nak, og man vil gøre et Forsøg paa
at faa Eskimoerne der til at med-
virke.

Den tyske Ekspedition bliver næp-
pe den eneste Filmsekspedition til
Grønland til Sommer. Som bekendt
er Peter Freuchen rejst til Holly-
wood for at medvirke ved Filmatiser-
ingen af hans Bog »Storfanger«, og
det er Hensigten, at en Del af denne
Film skal optages paa Grønland.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Ekstrablade:

skriver den **29 MRS. 1932**

GRØNLANDSFILM

Jornedal
Den tyske Snefilms-Ekspert
Dr. Franck vil til Grønland
i Sommer.

Planer om en Films- optagelse i Umanak paa Vestgrønland.

Den ene af afdøde Professor Wene-
ners Hjælpere ude paa Grønlandsisen,
Dr. Fritz Loewe, kom i Morges til Kø-
benhavn, ledsaget af den tyske Films-
instruktør Dr. Arnold Franck — for at
forhandle med Grønlands Styrelse og an-
dre om en Filmsekspedition, som Dr.
Franck vil foretage til Umanakdistrik-
tet fra Maj til November.

Dr. Franck, der tidligere har opta-
get bl. a. „Det hvide Helvede“ og „Stor-
me over Mont Blanc“, vil nu optage en
Grønlandsfilm med tyske Skuespillere i
Hovedrollerne og Eskimoerne som Staf-
fage ... Dr. Loewe og hans Kollega, Dr.
Sorge, skal hjælpe ham som lokalkendte
Folk.

I Grønlands Styrelse stiller man sig
velvilligt over for Planen, hvorom der nu
skal forhandles nærmere. Starten vil an-
tagelig ske midt i Maj.

En eller to Flyvemaskiner med.

I Formiddagens Løb konfererede Dr.
Loew og Dr. Franck med Direktør Dau-
gaard-Jensen og Dr. Lauge Koch. Det
oplystes herunder, at Ekspeditionen skal
være baade af filmsmæssig og videnska-
belig Karakter, og det er Tanken at
medføre 1 eller 2 Flyvemaskiner, hvoraf
den ene skal føres af den berømte tyske
Krigsflyver Udet, der flere Gange har
fløjet i Kastrup Lufthavn.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

B. T.

skriver den

29 MARS 1932

„Det hvide Helvede“'s Skaber vil optage en medal Storfilm paa Grønland til Sommer.

Den fremragende Instruktør Dr. Arnold Fanck, der bistaas af Grønlandseksperterne Dr. Sorge og Dr. Loewe rejser i Maj med en Trup tyske og amerikanske Filmsskuespillere til Umanak.

MORGENINTERVIEW MED DR. FANCK OG DR. LOEWE, DER I MORGES ANKOM TIL KØBENHAVN

Grønland er paa Mode for Tiden. Talrige Ekspeditioner af forskelligartede Nationaliteter udforsker Landet paa Kryds og tværs. Grønlandsforskere staar for Ungdommen som Nutidens straalende Helte, og den verserende Proces i Haag om Højhedsretten til Østgrønland følges med Interesse, ikke blot af de stridende Parter, men af politiske og videnskabelige Autoriteter i hele Europa, ja, Amerika med.

Det vil derfor vække den største Opmærksomhed, at Tyskland nu har besluttet at følge Norges Eksempel og til Sommer vil „okkupere“ en Del af Grønland. Det er den fremragende tyske Filmsinstruktør, Dr. Arnold Fanck — Skaberen af „Det hvide Helvede“ og „Storme over Mont Blanc“, som begge er blevet store Sukces'er her i Landet, der har valgt Grønland til Skuespladsen for en ny, stor Film. Og det er Københavnerens gamle Bekendt, Dr. Fritz Loewe, som gæstede Byen i Vinter, da han sammen med Wegener-Ekspeditionen vendte tilbage fra Grønland, der har henledt Dr. Fancks Opmærksomhed paa Grønlands ejendommelige Naturskønhed og dets pragtfulde Scenerier, der er som skabt til at danne Baggrunden for en af Dr. Fancks store Naturfilms.

Dr. Fanck fortæller om sin store Pan.

Med Berlin-Ekspressen i Morges kom Dr. Fanck og Dr. Loewe hertil for at føre de afsluttende Forhandlinger med de danske Myndigheder.

— Men vi er allerede saa langt i Forhandlingerne, at det er en Kendsgerning, at denne Filmsekspedition, som jeg vent mig meget af og glæder mig overordentlig til, bliver til Virkelighed, præciserer Dr. Fanck. Direktør Daugaard-Jensen har allerede definitivt givet os sin Tilladelse, og det er kun de nærmere Detaljer, Forhandlingerne i Dag vil komme til at dreje sig om.

— Hvem udarbejder Manuskriptet?

— Jeg udarbejder altid selv mine Manuskripter, og Manuskriptet til denne Film, som jeg allerede længe har beskæftiget mig med i Tankerne, er for længst udarbejdet i store Træk. — Om Handlingen kan jeg imidlertid intet røbe, dels fordi det strider mod mine Principper, dels fordi jeg under Filmens Tilblivelse alligevel omarbejder det i den Grad, at De ikke vil kunne kende den igen.

— Hvilke Skuespillere kommer til at medvirke?

— Jeg rejser derop med en stor Trup tyske og amerikanske Skuespillere. Hovedkræfterne er allerede forlængst engagerede. Den store, kvindelige Hovedrolle vil blive udført af den berømte tyske Filmsskuespillerinde, Frk. Riefenstahl, som har medvirket i alle mine Films. Hun er den eneste, jeg kan anvende i den Art Films, som jeg har gjort til mit

Dr. Fanck.

Speciale. Hun er et stort Talent, hun staar fortrinligt paa Ski, hun klatrer glimrende, og hun er i Besiddelse af en Dristighed og Uforfærdethed, som mangen Mand maa misunde hende.

En Flyver i den mandlige Hovedrolle.

Til den mandlige Hovedrolle har jeg engageret den tyske Flyver Udet, som ogsaa vil faa Lejlighed til at vise nogle af sine Kunster i Luften.

— Hvornaar rejser De?

— Den 15. Maj tager vi af Sted, og Rejsens Maal er Umanak, som bliver vort Hovedkvarter. Vi bliver deroppe hele Sommeren. Jeg regner med at være færdig med Optagelserne engang i November.

Hvordan Dr. Fanck fik Ideen.

— Hvordan fik De den Idé at filme i Grønland?

— Min eneste Interesse er Friluftsfilm, og jeg har altid arbejdet uden for Ate-lie't. Min Turnleplads har hidtil været

hed, slog Tanken ned i mig: Der maa du op!

Umanaks Eskimoer skal ogsaa medvirke.

— Hvad bliver Deres Opgave under Ekspeditionen? spørger jeg Dr. Fritz Loewe.

— Dr. Sorge og jeg skal bista Dr. Fanck som „Grønlandseksperter“. Vi skal hjælpe ham ved Valget af typiske og egnede Landskaber og med vort Kendskab til Eskimoerne.

Lindenberg, men nu har jeg været to Gange i Grønland — i 1920 og 1931 — og hver Gang jeg vender hjem, kribler det i mig efter at komme tilbage til den vidunderskønne Ø igen.

Leopold.

MORGENINTERVIEW MED DR. FANCK OG DR. LOEWE, DER I MORGES ANKOM TIL KØBENHAVN

Grønland er paa Mode for Tiden. Talrige Ekspeditioner af forskelligartede Nationaliteter udforsker Landet paa Kryds og tværs, Grønlandsforskere staar for Ungdommen som Nutidens straalende Helte, og den verserende Proces i Haag om Højhedsretten til Østgrønland følges med Interesse, ikke blot af de stridende Parter, men af politiske og videnskabelige Autoriteter i hele Europa, ja, Amerika med.

Det vil derfor vække den største Opmærksomhed, at Tyskland nu har besluttet at følge Norges Eksempel og til Sommer vil „okkupere“ en Del af Grønland. Det er den fremragende tyske Filmsinstruktør, Dr. Arnold Fanck — Skaberen af „Det hvide Helvede“ og „Storme over Mont Blanc“, som begge er blevet store Sukces'er her i Landet, der har valgt Grønland til Skuespladsen for en ny, stor Film. Og det er Københavnerne gamle Bekendt, Dr. Fritz Loewe, som gæstede Byen i Vinter, da han sammen med Wegener-Ekspeditionen vendte tilbage fra Grønland, der har henledt Dr. Fancks Opmærksomhed paa Grønlands ejendommelige Naturskønhed og dets pragtfulde Scenerier, der er som skabt til at danne Baggrunden for en af Dr. Fancks store Naturfilms.

Dr. Fanck fortæller om sin store Pan.

Med Berlin-Ekspressen i Morges kom Dr. Fanck og Dr. Loewe hertil for at føre de afsluttende Forhandlinger med de danske Myndigheder.

— Men vi er allerede saa langt i Forhandlingerne, at det er en Kendsgerning, at denne Filmsekspedition, som jeg venter mig meget af og glæder mig overordentlig til, bliver til Virkelighed, præciserer Dr. Fanck. Direktør Daugaard-Jensen har allerede definitivt givet os sin Tilladelse, og det er kun de nærmere Detailler, Forhandlingerne i Dag vil komme til at dreje sig om.

— Hvem udarbejder Manuskriptet?

— Jeg udarbejder altid selv mine Manuskripter, og Manuskriptet til denne Film, som jeg allerede længe har beskæftiget mig med i Tankerne, er forlængst udarbejdet i store Træk. — Om Handlingen kan jeg imidlertid intet røbe, dels fordi det strider mod mine Principper, dels fordi jeg under Filmens Tilblivelse alligevel omarbejder det i den Grad, at De ikke vil kunne kende den igen.

— Hvilke Skuespillere kommer til at medvirke?

— Jeg rejser derop med en stor Trup tyske og amerikanske Skuespillere. Hovedkræfterne er allerede forlængst engagerede. Den store, kvindelige Hovedrolle vil blive udført af den berømte tyske Filmsskuespillerinde, Frk. Riefenstahl, som har medvirket i alle mine Films. Hun er den eneste, jeg kan anvende i den Art Films, som jeg har gjort til mit

Dr. Fanck.

Speciale. Hun er et stort Talent, hun staar fortrinligt paa Ski, hun klatrer glimrende, og hun er i Besiddelse af en Dristighed og Uforfærdethed, som mangen Mand maa misunde hende.

En Flyver i den mandlige Hovedrolle.

Til den mandlige Hovedrolle har jeg engageret den tyske Flyver Udet, som ogsaa vil faa Lejlighed til at vise nogle af sine Kunster i Luften.

— Hvornaar rejser De?

— Den 15. Maj tager vi af Sted, og Rejsens Maal er Umanak, som bliver vort Hovedkvarter. Vi bliver deroppe hele Sommeren. Jeg regner med at være færdig med Optagelserne engang i November.

Hvordan Dr. Fanck fik Ideen.

— Hvordan fik De den Idé at filme i Grønland?

— Min eneste Interesse er Friluftsfilm, og jeg har altid arbejdet uden for Ate-liet. Min Tumbleplads har hidtil været Alperne, hvor baade „Det hvide Helvede“ og „Storme over Mont Blanc“ er optaget, men i den senere Tid har jeg søgt efter nye Jagtmarker. Og da mine Venner, Dr. Sorge og Dr. Loewe vendte hjem fra Wegener-Ekspeditionen, opfyldt af Begejstring over Grønlands Naturskøn-

hed, slog Tanken ned i mig: Der maa du op!

Umanaks Eskimoer skal ogsaa medvirke.

— Hvad bliver Deres Opgave under Ekspeditionen? spørger jeg Dr. Fritz Loewe.

— Dr. Sorge og jeg skal bistaa Dr. Fanck som „Grønlandseksperter“. Vi skal hjælpe ham ved Valget af typiske og egnede Landskaber og med vort Kendskab til Eskimoerne og deres Livsførelse. Foruden de professionelle Skuespillere haaber vi nemlig ogsaa at kunne formaa den indfødte Befolkning i Umanak til at medvirke. ....

Jeg skal ikke nægte, at jeg glæder mig til dette Arbejde. Til daglig er jeg ansat i det aëronautiske Observatorium i

Lindenberg, men nu har jeg været to Gange i Grønland — i 1920 og 1931 — og hver Gang jeg vender hjem, kribler det i mig efter at komme tilbage til den vidunderskønne Ø igen. Leopold.

Bladet: *Hjemme og Ude*
Fillog Kristeligt Dagblad

skriver den

23 MRTS. 1932

I en grønlandsk Kulmine.

Af Lektor Sophie Petersen.

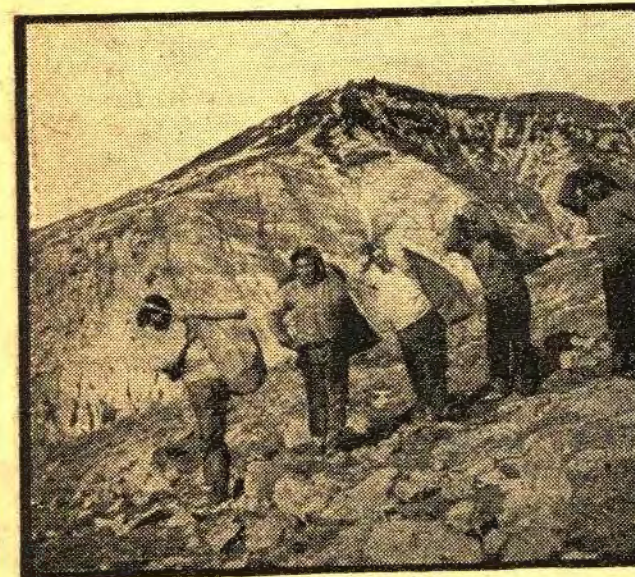
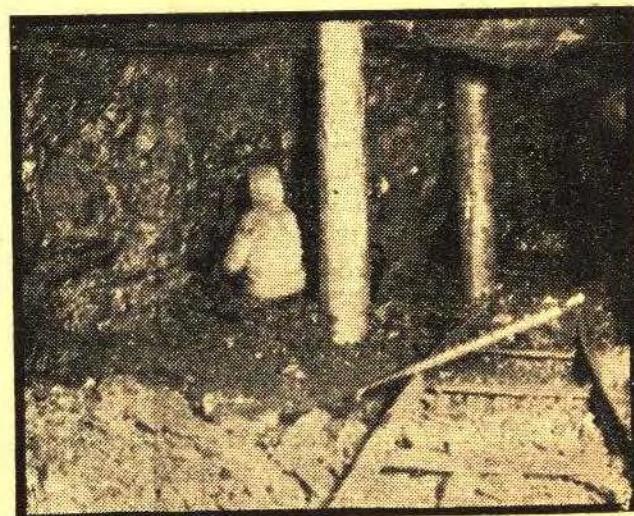
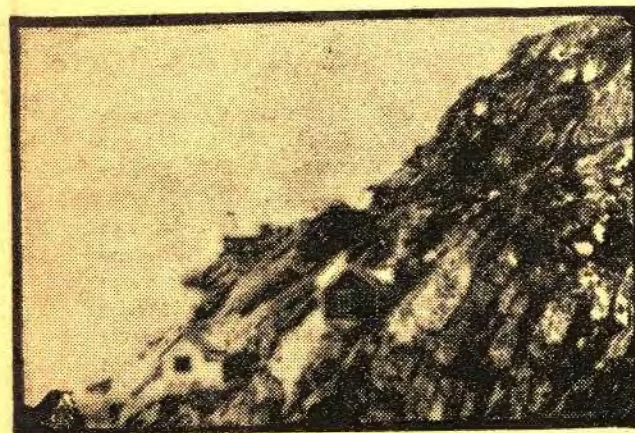
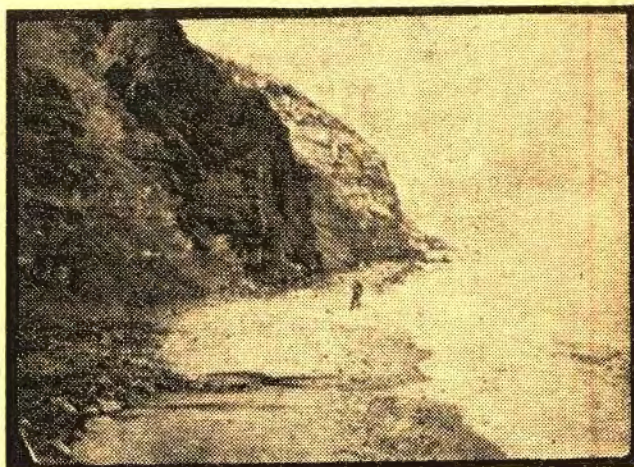
Med et af „Grønlands Styrelse“s Skibe er vi sejlet den lange Vej over Nordsøen og Atlanterhavet og naaet til omtrent midtvejs paa Grønlands Kyst, til det smalle Stræde Vajgattet (det betyder Blæserøret, fordi der altid er en susende Træk af Blæst derigennem), som skiller den store Ø Disko fra Halvoen Nugsuak.

Her ligger paa Østsiden af Disko-Øen ved Qudtlissat, Grønlands eneste Kulmine, helt imponerende at skue, naar man tager Hensyn til, at vi er i et Polarland, der er saaledes haade Telefonanlæg og elektrisk Lysstation! Et Stykke oppe paa Fjeldsiden findes Indgangen til Minen; herfra udgaar en vandret Gang, det man i Bjergmandssproget kalder en Stolle, som strækker sig langt ind i Fjeldet.

Det er morsomt at besøge en Kulmine, der ligger under arktiske Forhold, for den ser unægtelig lidt anderledes ud end andre Kulminer: Lange Istappe flankerer Indgangen; og kommer vi længere ind og lyser op paa Væggene med den osende Tranlampe, ser vi, at Væggene er helt betrukket med Rimfrost. Inde i Stollen, altsaa inde i Fjeldet, er der hele Aaret rundt nogenlunde samme Temperatur, nemlig -3° C., og de fugtige Paalandsvinde, som blæser ind i Gangen, faar derfor deres Vanddampe fortættet til Is, der dels sætter sig paa Væggene, dels hænger ned fra Loftet.

Vi ser Grønlænderne med Hakker hugge gennem Islaget ind til Kullene, og senere ser vi dem komme slæbende med store Sække fyldt med Kul. De bærer dem i en Rem, som hviler paa Panden; mens vi helst vil have vore Byrder hvilende paa Skuldrene, vil Grønlænderne hellere bære dem paa denne Maade over Panden.

Der brydes saa mange Kul her, at Grønland kan forsynes tilstrækkeligt med Kul til Husholdningsbrug derfra, og rundt om i de danskes Hjem og i mange Grønlænderhjem, hvor man ikke længer nøjes med Spækklampen, men har

her er Kul nok for lange Tider, og det er let at faa fat paa dem.

Ialt brydes der i Grønland aarligt 5000 Tons Kul. Det er Brunkul, som giver en jævn, men ikke særlig stærk Varme og som holder Ilden i forholdsvis lang Tid; de har et ret betydeligt Askeindhold. Kulbrydningen paa Disko i Statens Kulbrud ved Qudtlissat ledes af en dansk Bestyrer, men foregaar udelukkende ved grønlandsk Arbejdskraft.

Kullejerne paa Spitzbergen ligger under lignende Forhold som de grønlandske, men selve Kullene er bedre, idet de her er omdannede til Stenkul.

De arktiske Kullejer har stor videnskabelig Betydning, idet de giver os Oplysning om Klimaet i tidligere Jordperioder i de paagældende Egne: Fortidens Moser, Ud-

faaet en lille Kogekakkelovn, bruges nu Landets egne Kul.

Ogsaa ovre paa Grønlands Østkyst ved Scoresby Sund og især længere nordpaa findes Kul. Ved Scoresby Sund er der saaledes et Sted inde ved Fjorden nær en lille Boplads en lillebitte Kulmine, som kaldes „Dorthe's Mine“. Det var en lille Grønlænderpige, Dorthe, som engang for nogle Aar siden opdagede, at der her stak Kul frem i en lav Skrænt nær Strandkanten. Mellem Ler og Sandsten ligger der dér et Kullag paa $\frac{1}{2}$ Meters Tykkelse, og det var en stor Gevinst for Kolonien, at man fandt det, for

gangspunktet for Kullene, har været vældige Sumpe gennemstrømmet af mægtige Floder. I Nutiden kender man saadanne Strækninger omkring Kongo, Mississippi og Amazonfloden d. v. s. i Egne med tropisk eller halvtropisk Klima, hvilket fortæller os, at saavel Grønland som Spitzbergen engang har haft et varmt Klima, ellers kunde der ikke have vokset de Planter, hvis Aftryk findes i de Skifer og Sandstensstykker, som man kan samle op omkring den arktiske Kulmine.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet: **Børsen**

skriver den **3 MRTS. 1902**

Tordenvejr i Grønland

Imeddel

*Grønlands Styrelse med-
deler om Tilstandene i
Grønland i Februar:*

Vejret har overalt i Vestgrønland — fra Nordgrønland foreligger der dog kun Efterretninger fra enkelte Kolonier — samt ved Angmagssalik været meget uroligt med stærke Storme og megen Nedbør. Temperaturen har ligeledes været meget omskiftelig, snart Kulde, snart Varmegrader; ved Angmagssalik har det gentagne Gange tordnet.

I Nordgrønland, hvor der i Januar Maaned havde dannet sig Islag af ret stor Udstrækning, brødes Isen atter af de stærke Storme, saa at der ved Maanedens Slutning var aabent Vand undtagen i lukkede Bugter. Sælfangsten har navnlig paa Grund af det urolige Vejr overalt været ringe, ligeledes Rævefangsten og Fiskeriet; ved Julianehaab har der været noget Haffiskeri. Søfuglejagten har ogsaa været ringe, dog nogenlunde god ved Angmagssalik, ligesom der sammesteds har været god Rypejagt. Sundhedstilstanden har været god; den i forrige Maanedesindberetning omtalte mindre Tyfusepidemi i Ritenbenks Distrikt menes nu paa Retur; den har forarsaget to Dødsfald.

I Modsætning til det øvrige Grønland melder Scoresbysund om smukt Vejr, men ogsaa her kun med ringe Kulde. Vinterisen er god, og Sæl- og Bjørnejagt har givet godt Udbytte, hvorimod Rævefangsten har været ringe. Sundhedstilstanden har været god.

"Aftenposten" nr 104.
26 februar 1932.

Danskene tar med svensk videnskapsmann til Grønland.

De norske boplasser
skal undersøkes.

Øverst dr. Nørlund
og nederst dr. Mårten Stenberger.

Danskene har i flere år alliert sig med utlendingene på sine ekspedisjoner — et klokt trekk av dem i kampen om Grønland. I år skal dr. Poul Nørlund ha med sig den svenske arkeolog dr. Mårten Stenberger for sammen med fire dansker å studere de gamle norske boplasser på vestkysten av Grønland. Det er den eldste av koloniene «Østerbygden» og den yngre boplass «Vesterbygden» som skal granskes. Det ser ut til at de gamle nordmenn har bodd på Grønland helt til for 500 år siden. Den gang bodde det ca. 3000 nordmenn deroppe, der var 300 gårder, 15—16 kirker, kloster og bispestøtte. Den dansk-svenske ekspedisjon, som skal vare 4—5 måneder, blir bekostet av den danske stat med tilskudd av private fonds.

" Dagbladet nr 42.
25 februar 1932.

Den første norske kolonisasjon på Vest-Grønland.

*Ny dansk ekspedisjon
skal undersøke det
interessante materiale.*

Den danske Grønlandsforsker dr. Poul Nørlund kommer i sommer sammen med fire andre dansker og den svenske arkeolog dr. Mårten Stenberger til å foreta en ekspedisjon til Vest-Grønland hvor han akter å undersøke den gamle norske bebyggelse, både den eldste koloni «Østerbygden» og den senere «Vesterbygd».

Hr. Nørlund uttaler at den kolonisasjon som blev innledet av Eirik Raude har vist sig å være meget mer langvarig og omfattende enn man fra først av trodde. De gamle nordmenn synes å ha bodd på Grønland i ca. 500 år, helt til 1400 tallet. Det viser sig nemlig at innbyggerne kjente Europas klæsmoter på denne tid. Siden er undergangen kommet, ikke som følge av krig mot de fremtredende eskimoer men på grunn av en betydelig forverring av de klimatiske forhold. Klimaet må åpenbart ha vært bedre i gammel tid, for man har funnet ruiner som viser at livsforholdene var meget lettere den gang enn nu. De skjeletter man har funnet viser hvordan den gamle befolkning er dødd ut, de frembyr typiske tegn på at disse mennesker i lange tider har levet på sultegrensen.

Den danske forsker mener å ha funnet ca. 300 gamle gårder og anslår på dette grunnlag folkemengden den gang til ca. 3000 mennesker.

Den nye ekspedisjon skal utrustes fullt moderne og bekostes av den danske stat, med tilskudd av private fonds.

Det første Grønlander

Indledende

De to første Grønlendere, der rejste til Danmark. Poek ses til venstre

Den mangeaarige Grønlandsskipper Johannes Balle skriver:

NU, hvor enhver kan følge Udviklingen i Grønland op til Nutiden, er det maaske af Interesse at høre om den første Grønlander, der for godt 200 Aar siden kom her til København, og ikke mindst, fordi han ved sit Ophold her gav Stødet til, at den første grønlandske Udstilling blev til.

Poek kom i 1723 til Haabets Ø ved Godthaab, hvor Hans Egede boede, og bad om at maatte blive der Vinteren over, da han gerne vilde rejse til Danmark med Skibet næste Aar. Det passede Hans Egede særdeles godt. Han havde selv tænkt at sende en eller to Grønlendere til Danmark, da Grønlenderne, efter hvad han skriver, „ansaa Danskerne for Folk, der hverken havde Land eller Huse, men ideligen paa Søen omsvævede“.

Da Tiden for hans Afrejse nærmede sig, fik Poek imidlertid Betænklichkeiten, og Hans Egede maatte for at stille ham tilfreds skaffe ham en Rejsekamerat. Efter en Del Besvær fik han overtalt en Grønlander ved Navn Kiperok til at følge med, og den 3. August 1724 sejlede de fra Haabets Ø med Pinken „Cronprins Christian“, ledsaget af Købmænd Hartvig Jentoft, der skulde fungere som Tolk.

Efter en heldig Rejse anløb de Bergen, og Natten mellem 10. og 11. Oktober ankrede Skibet op paa Helsingørs Red. Det traf sig saa heldigt, at det netop var Kongens Fødselsdag,

der blev fejret paa Fredensborg Slot. Da man tænkte sig, at det kunde blive et fornøjeligt Ekstranummer i Dagens Festprogram, fik Jentoft Ordre til at møde med Grønlenderne paa Slottet, hvor de blev fremstillet for de Kongelige, „til sammes allernaadigste Fornøjelse“. Kongen synes at have moret sig over at se Eskimoerne, for de blev beordret til at møde paa Fredensborg Slot den 26. Oktbr. paa Prins Carls Fødselsdag „og forlyste med deres Exersitser“. Majestæterne og alle deres Gæster gik ned i Slotshaven for at se paa Grønlenderne, der med deres Kajaker ventede paa dem ved Esrom Sø. De viste dem alle deres Færdigheder med at ro i Kajak, vendte rundt med Bunden i Vejret og rejste sig igen, kaste med Fuglepil efter de i Søen udsatte Ænder og paa lang Afstand ramme en halv dansk Krone, hvilket altsammen „forarsagede det kongelige Herskab stor Plaisir“.

Den første Grønlandsudstilling i 1724.

Som Reklame for Sagen havde man foranstaltet en Slags Udstilling, der kaldtes „Det grønlandske Optog“, hvor Poek og Kiperok var Hovedpersonerne. Det begyndte ved Gammel Holm og gik gennem Holmens Kanal, forbi Slottet og Kronprinsens Palæ og tilbage til Gammel Holm gennem Christianshavns Kanal. Forrest kom en Chalup, der holdt Farvandet ryddeligt, dernæst en Baad med Hornister, Pavkister og Trompetister, en Del fornemme Personer i Chaluper med et Klavicymbel og nogle Hofvioliner, der skulde akkompagnere Hofkantor Jens Ibsen ved hans Foredrag af to smaa Arier foran Slottet og to andre foran Kronprinsens Palæ.

Saa kom Hovedpersonerne i Optoget, Poek og Kiperok i Kajak, roende Side om Side og slyngende deres Fuglepile paa temmelig lang Afstand efter de i Kanalen udsatte Ænder. Som Ordonnanser for Admiralen fulgte to Roere, hver i sin lille norske Jolle, der tillige, hvis det blev nødvendigt, skul-

derbesøg i København

AF Johannes Balle

Tegning af Ernst Hansen.

de bistaa Grønlænderne. Toget sluttedes af 6 store Chaluper. Den første havde paa Formasten ophængt en Dug med det grønlandske Vaaben, Isbjørnen med Kongekronen, flankeret af to Vildmænd og et Hvidbjørneskind. i den anden Chalup var der paa Agtermasten ophængt to udspilede Rensdyrskind, et med Haarene og et tilberedt, samt et Par Knipper sorte Ræveskind. Den tredje bar paa Formasten i en Tværstang et Hvalroskind og et Par Hvalbarder, og de følgende Baade lignende Sager. Den sidste Chalup var den største, rigt prydet med Flag og Vimpler, og havde 6 Kanoner om Bord, som efter Signal af Admiralen skød dansk Løsen 3 Gange foran Slottet, Kronprinsens Palæ og da Toget sluttede.

Optoget vakte megen Opsigt, ikke alene i Danmark, men ogsaa i andre Lande. Baade fra offentlig og privat Side blev der vist Poek og Kiperok stor Opmærksomhed, og de har ført en omtumlet Tilværelse i København. Kongen har været opmærksom derpaa, idet han beordrede Grønlændernes Afrejse. Efter Tilbagekomsten til Bergen viste det sig, at Hjemlængsel og Strabadserne i København havde taget saa stærkt paa den arme Kiperok, at han fik „Helsoten“ og døde den 11. Februar.

Den 20. April 1725 afsejlede Poek fra Bergen med Pinken „Cronprins Christian“ og ankom rask og glad til Haabets Ø, hvor han med Glæde blev modtaget af Hans Egede, fordi han nu kunde fortælle sine Landsmænd, „at den anden var intet ondt vederfaret, men i alle Maader vel beggnet“.

Poeks Digt om Besøget.

Efter at være kommet tilbage til Grønland benyttede Poek Tiden til Rejser rundt omkring i Landet. Ved de store Fester, hvor man forlystede sig med Sanglege og andet, sang han sine Landsmænd til og gav dem derigennem en Beretning om sin Rejse og sine Oplevelser herhjemme.

Poeks Digt er blevet bevaret lige op til Nutiden. Det er gaaet i mundtlig Overlevering fra Slægt til Slægt og til sidst udgivet i en lille Bog 1857. Som det endnu den Dag i Dag er Skik hos de grønlandske Fangere efter Hjemkomsten fra Fangst at samles et bestemt Sted mellem Husene, hvor de fortæller hinanden Dagens Oplevelser eller drøfter andre Spørgsmaal, saaledes tænker jeg mig Poek siddende mellem sine Landsmænd og ivrigt opfordret af disse begynde Fortællingen:

JA, saa har jeg nu set, hvad jeg rejste ud for at se. Da vi kom op paa Land, blev vi sat ind i en stor Slæde med et Hus paa, hvori der var Vinduer til begge Sider, og i den skulde vi køre til den store Herre, Kongen. Kongens Hus var som et stort skinnende Isfjeld. — Taget er af Kobber. — I Forstuen var der Plads til 20 Telte, saa stor var den, og paa begge Sider stod der en Masse bevæbnede Folk med meget skinnende Klæder paa. — De plejede maaske at gaa paa Jagt efter Sælhund og Rensdyr, siden de var bevæbnede? spørger „Persuk“ (Den voldsomme). Nej, men fordi Kongen er saa stor en Herre, bliver han bevogtet af alle de mange bevæbnede Mænd. Da Kongen kom ind, lagde de sig fladt ned paa Jorden, og jeg selv med. Først nu begyndte jeg at blive bange og rystede over hele Kroppen uden rigtig at vide af mig selv, fordi jeg skulde se den allerstørste Herre. Kongen spurgte mig saa: „Har du danske Forfædre?“ Saaledes udtrykker de sig. Jeg sagde da til ham: „Nej!“, det eneste Ord af deres Sprog, jeg kunde. Jeg bad nu Jafet (Tolken) sige til den „allerstørste Herre“ om at komme op til mig og mine Landsmænd, fordi han havde saa stor Kærlighed til os og lod os behere om Gud. Kongen sagde saa til mig: „Det er mig en Glæde at høre, at I gerne vil høre og lære om Gud“. Han talte nu med en meget gammel „stor Herre“, hvorpaa de gik ind i et andet Værelse, hvor Dronningen (saaledes kaldes de hans Kone) var, og hvor de spiste sammen med andre „store Herrer“.

Der er saa mange Huse, saa de ikke er til at tælle, og de dækker en hel Slette. Der er tre, fire og fem Værelser oven paa hinanden. Uden om de mange Huse er der lavet et Sund, over hvilket der gaar Broer. Disse kan hej ses op, saa man ikke kan komme over Sundet. Oven paa store Mure staar der Kanoner, der er klar til at skyde, hvis der skulde blive Krig. I gamle Dage har de ført Krig med andre hvide Folk, men nu venter de det ikke. — Hvad lever alle de Mennesker af? 20 Hvaler er sikkert ikke nok til en Dag, siger „Simik“ (Prop). — De faar næsten udelukkende deres Føde fra Jorden. Om Foraaret er der Folk, der bearbejder Jorden med Redskaber, hvorpaa der er skævtstændende Jernplader. Sæden spredes saa ud over Mulden. Naar det vokser op, bliver der meget mere, end det de saaede, og af disse Planter faar de Mel, Gryn og mange andre Ting. Det er deres Føde.

Jorden er meget kostbar, idet de for et Stykke Jord, der ikke er større end det Stykke Skiud (igsiantak), vi sidder paa i Kajakken (en 1½ Kvadratfod), betales med Tøj til tre, fire Anorakker (Tøjovertræk til deres Pelse). — Saa kunde de faa Jord hos os for ingenting. De skulde faa en hel Klippe for et Stykke Ano-

raktøj, siger „Tulugak“ (Ravnen). — De øverste af de „store Herrer“ er kloge og betænksomme. Der er et stort Hus til gamle Mænd og Kvinder, der ikke mere kan tjene til deres Føde, et andet til Forældrelose, et tredje til Folk, der har mistet Forstanden, og et fjerde til løstgængende Kvinder. Der er ogsaa 3 Huse til meget fattige Folk. Folk, der bor i samme Hus, bærer sig ikke ad som vi, de spiser blandt andet ikke samtidig. Nogle af dem er meget rige og har flere Huse, der ikke bebos, atter andre har hverken Huse eller Klæder, men lever af at tigge hos andre. Der er en Del, der ikke er, som de skal være, og derfor bestiller de

ingenting, andre er meget dovne, og atter andre bruger alt, hvad de har, til det Vand, hvoraf man mister Forstanden.

Dette er, hvad Poek i store Træk fortalte om sit Ophold her, men der er sikkert meget andet, han har haft at berette, naar han senere i en Kres af Landsmænd sang og fortalte videre om sine Oplevelser.

Det næste Grønlandsbesøg.

Kongen, der havde faaet Interesse for Grønlænderne og ikke glemt dem, gav 1728 Chefen for Skibet „Morianen“, Kapt. Myhlenphort, Ordre til at tage nogle Grønlændere med

POK AIPANILO KIMUGSERSSUT KUNGIP IGDLORSSUANUT.

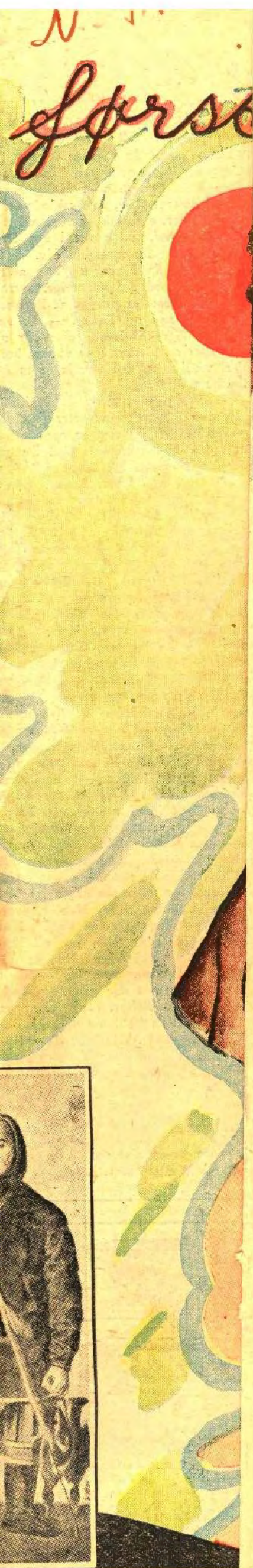

POK AIPANILO ISSERIARTORTUT KUNGIP PARSSUATIGUT.

Gengivelse af den grønlandske Bog, der viser Poeks og Kiperoks Besøg paa Kongens Slot 1724

Handwritten signature: J. Balle

rejste til
nstre

hjem, da han atter havde Lyst til at se dem. Hans Egede valgte saa 5 af de ved Kolonien boende Grønlændere. Blandt dem, der ønskede at tage med, var Poek, der aldrig kunde glemme sine Oplevelser i Danmark. Med ham fulgte hans Kone og Barn, 2 unge Mænd, Carl og Daniel, og en Pige Sophia, der blev kaldt Prinsessen, fordi hendes Fader havde udtalt, at han vilde være Konge i Grønland, da han var den anseeligste og rigeste blandt sine, som Kongen var det i Danmark. Samtidig fulgte Poul Egede med Skibet for at fuldende sine Studeringer og være Tolk for Grønlænderne.

Den 10. August 1728 sejlede de fra Grønland og kom til København den 2. Oktober. Dagen efter fik Poul Egede Befaling til at komme op paa Slotet med Grønlænderne. Fra Skibet gik de gennem Bommen og langs Kanalen, som Christian alias Poek glædestraalende genkendte, roede Mændene i deres Kajaker ved Siden af Chalupen, hvori Kvinderne sad. Toldboden vrimgik af Mennesker, og overalt, hvor de passerede, stod Folk i tætpakkede Skarer. Paa Slotspladsen holdt 2 Kæretter, der skulde køre dem til Slotet. Da de kom ind i Kongens Forgemak, var der en stor Forsamling derinde, og Grønlænderne stod stive af Forbavselse og spurgte straks, hvor Kongen var. Da Dørene ind til et andet Gemak blev aabnet og alle bukkede for den, der kom ind, var de straks klar over, at det maatte være den „allerstørste Herre“, de længtes efter at se. Efter at have talt med dem gik Kongen til Tafler, og i den samme Sal blev der sat et lille Bord ind til Grønlænderne, medens Poul Egede maatte staa bag Kongens Stole som Tolk. Musiken kunde de godt lide, og det hele forekom dem som en Drøm. Efter Tafler blev de ført ind i et Gemak, hvor Dronningen, der var alene med Kongen, befalede, at Poeks Kone skulde lade sit Barn die. Hun tog straks Barnet ud af Pelsen og satte sig ned paa Gulvet, men i det samme blev hun urolig, tog noget Hø ud af sin Støvle og tørrede hemmeligt op efter Barnet. Dronningen, der saa det, bad Poul Egede sige til hende, at det skulde hun ikke bryde sig om, det var jo kun et Barn.

Nogle Dage efter blev de indlogeret paa Vajsenhuset, hvorfra de maatte flytte paa Grund af den store Brand. Derefter blev de anbragt hos Slotsforvalteren paa Frederiksberg Slot.

Da de ikke havde noget at bestille, faldt Tiden dem lang, og Poek, der var stedkendt, gik til København for at faa et Glas Vin, som hans forskellige Venner villigt spenderede paa ham. Juleaften gik han ogsaa til Byen, men kom først hjem Dagen efter uden Hat, Kaarde, Tobaksaase m. m. og var meget nedslaaet. Det viste sig, at Vagterne havde fundet ham fuld paa Gaden og bragt ham til Slotsvagtens. Tredje Juledag fik de Ordre til at komme til Kongen. Poek blev meget forskrækket og rystede over hele Kroppen, da han kom ind i Kongens Forgemak. I det samme kom Kongen ind og talte med dem, og Poek var kisteglad, fordi han slap saa let fra det.

Det uvirksomme Liv var ikke godt for dem, og de kom i Lære forskellige Steder, Poek i Drejerlære, hvor hans første Arbejde, et Par Benknapper, blev rost af Kongen. Carl, der var vant til at løbe paa Rensjagt, blev antaget til Kongens Løber. Den Dag han fik sit Liberi, blev han syg af Koppe. Da Lægen saa til ham og

CITAT

2 Præmier à 25 Kr. for

Citatgaaden løses ved at sammensætte nedennævnte Stavelser til 20 Ord, hvor For- og Slutningsbogstaver danner Citat, læst fra oven—nedefter og fra neden—opefter.

Løsningen vil vise et klassisk og fyldigt Udraab, kendt og benyttet ogsaa i vore Dage.

Stavelserne, hvoraf de 20 Ord sammensættes efter Ordforklaringen:

aa — aar — a — a — an — bær —
dags — de — den — der — di — — —
— e — er — gam — gar — ge — ge —
grad — ha — hjul — hu — hus — in —
in — jef — ka — ke — kog — kon —
kon — kunst — le — lig — ler — ma —
— me — mel — men — myr — nak — —
— ne — nen — ner — ni — paa — pan —
ra — re — re — ri — sa — sar — se — s —
— sken — spejl — spil — sta — ta — tar —
— te — te — te — te — te — to —
tralsk — tøj — var — vej — vis — ud.

Anekdoter

Den stakkels Ægtemand.

Ømt tog Hr. og Fru Severinsen Afsked med hinanden paa Banegaarden.

— Ærlig talt, Adolf, sagde Fru Severinsen, jeg har virkelig saadan en daglig Samvittighed ved at tage paa Ferie og lade dig gaa for Lud og koldt Vind her hjemme. Jeg véd jo, hvor svært det vil falde dig at være alene. Det er nok, du aldrig har kunnet vænne dig til i stakkels Græsenkæmænd har det nu altsammen gevel øndt. Men jeg trænger saa usigelig til lidt Ro og Hvile. Være fri for Mø og Husholdning, Vask og Stopning. Altsaa de daglige Bekymringer. Tror du nu ogsaa, du kan klare dig selv i de 14 Dage?

Severinsen mumlede noget om, at det skulde han jo, at det gik jo ogsaa nok. Bevrøget vinkede han farvel. Bevæg vinkede hun farvel. Toget fjernede sig mere og mere ... far ... vel. Farvel.

Et Lettelsens Suk undslap ham: Gudskelov — og saa til Daad.

Først en lille Visit hos Barbere. Haaret klippet. Moustachen studset. Saa hjem. Trapperne i Spring, og knap var han indenfor, før han fik det elektriske Strygejern sat til. Løbet af et Øjeblik havde Benklædningerne faaet den rette Fald, og samtidig

Carl mærkede, at det ikke hjalp paa ham, blev han vred og sagde: „Mese Grønlændere brav, Mese Kibenhavn Canalie — Mester (Læge) i Grønlændere brav, Mester i København Canalie“. Efter ham fik alle de andre ogsaa Koppe. Poek døde først, og ingenting af dem overlevede Sygdommen. De kom saaledes ikke tilbage til deres Land noget, der betyder saa meget for Grønlændere. Ingen af dem havde vovet Rejsen, hvis de havde vidst, hvilken Skæbne der ventede dem.

Johannes Balle.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Kristeligt Dagblad

skriver den

8. JAN. 1932

Nye Nordboudgravninger i Grønland.

Dr. phil. Poul Nørlund venter at finde interessante Resultater ved en stor Kampagne.

De to foregaaende Somre har Inspektør ved Nationalmuseet, Dr. phil. Poul Nørlund, med Støtte af Staten, Rask-Ørstedfonden og Carlsbergfonden foretaget en Række store vellykkede Udgravninger paa de gamle Nordbobygder i Grønland ved det nuværende Godthaab og Julianehaab.

Det stod hen i det uvisse, om Dr. Nørlund i Aar skulde foretage en ny Kampagne, men efter hvad vi har faaet oplyst, er det alligevel nu bestemt, at Gravningerne skal fortsættes endog i stort Omfang.

Dr. Nørlund selv fortæller ved vor Henvendelse, at han rejser til Grønland først paa Sommeren, ledsaget af sin tidligere Medarbejder, Arkitekt Russel, og tillige af Geologen, Magister Iversen og endnu et Par unge Videnskabsmænd. Arkitekt Russel skal grave ved den nordlige Boplads, medens Museumsinspektøren foretager Undersøgelserne paa Nordbo-

pladsen Bratahled, der iøvrigt er Erik den Rødes gamle Bygd.

— Venter man store Resultater?

— Vi kan vente os alt muligt, forhaabentlig baade godt og overraskende. Der er jo allerede fremdraget værdifulde Ting til Belysning af de gamle Nordboeres Liv, bl. a. fandt vi velbevarede Bygningsrester, Dragter, Udstyr og Husgeraad.

Der, hvor jeg i Aar skal virke, har den moderne Bebyggelse bredt sig, og der maa derfor arbejdes med Forsigtighed. De unge Geologer foretager samtidig Undersøgelse af Jordhunden, bl. a. for at konstatere, hvorledes Plantevæksten har forandret sig fra Fortiden til nu.

— Hvorlænge vil Kampagnen vare?

— Det bliver den største og mest betydningsfulde og vil strække sig over 5—6 Maaneder. De egentlige Gravninger finder dog kun Sted i de 3 af Maanederne.

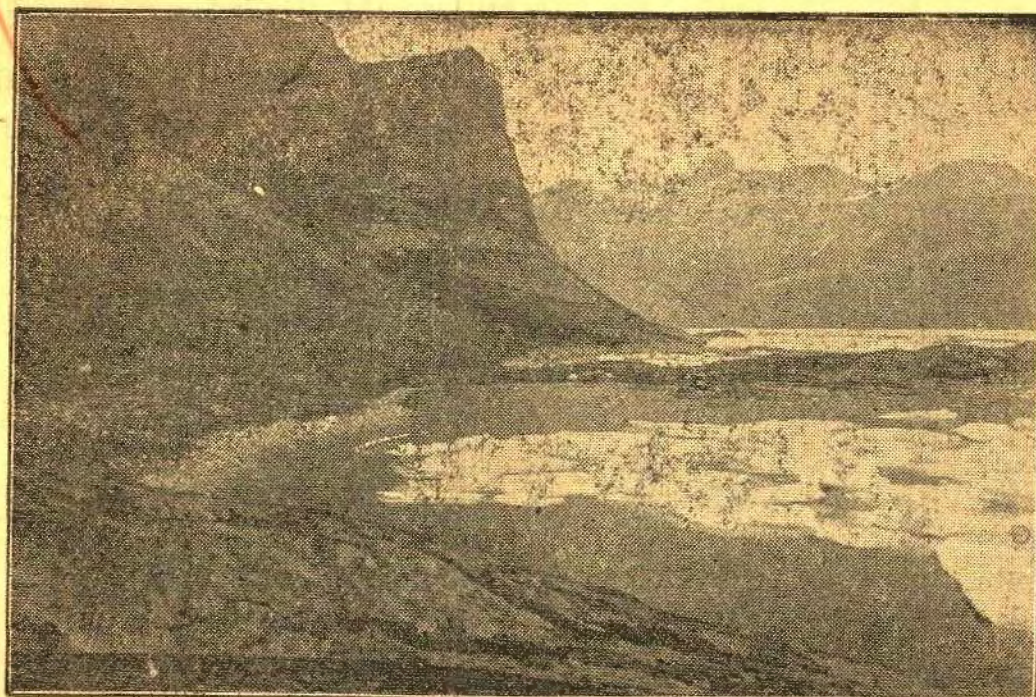
GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:
Berlingske Tidende

skriver den **20 DEC. 1931**

Imed DE DANSKE ARKÆOLOGERS OPSIGTVÆKKENDE FUND I GRØNLAND:

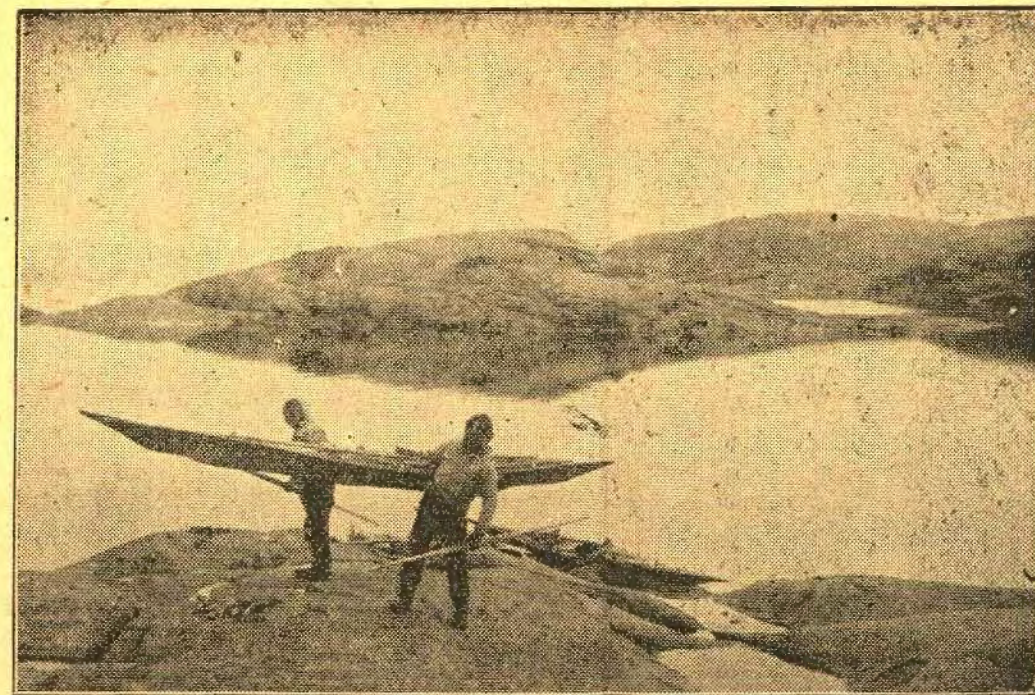
Hvordan vi fandt Dragterne paa Herjolfsnes...

Herjolfsnes blokeret af Drivis i August Maaned.

TEKST OG FOTOGRAFIER AF
MUSEUMSINSPEKTØR
DR. PHIL. POUL
NØRLUND

Lederen af de danske arkæologiske Ekspeditioner til Grønland, Dr. phil. Poul Nør-lund, fortæller her om sit Livs mærkeligste Oplevelse, Fundet paa Herjolfsnes, af de gamle Nordbo-dragter. Det er nu ti Aar siden, og den Gang tilbagelagde man endnu lange Rejser i Konebaad. Her berettes om Arbejdet i Mar-ken, og det er i Arkæologien kun den ene, den morsommere og tak-

Fra Herjolfsnes. Unge Gæster med Ka jak.

nemmeligere Halvdel. Rejsen varede et halvt Aar, mens Konserveringen af Dragterne her hjemme kræ-vede over den dobbelte Tid. Poul Nør-lund har senere været to Gange i Grøn-land og skal igen lede en Ekspedition til Sommer.

Nanortalik maatte vi ligge over adskillige Dage og vente paa, at den skulde sprede sig, og min — ganske uarktiske — Utaal-modighed var ubeskrivelig. Juni Maaned var næsten gaaet, det var halvanden Maaned, siden vi var rejst hjemmefra, og endnu var vi ikke kommet frem til Be-stemmellesstedet.

Handelsassistent Kielsen. Han skildrede i sin Rapport, hvorledes han „omkastede hele Kirkegaarden“ (det lød uhyggeligt for hans Efterfølger), og meget fandt han ikke; men han var dog i Stand til at sen-de Museet det meste af en Kjørtel, yderst simpel og for saa vidt ikke meget lovende, men dog enestaaende i sit Slags.

ningen maatte gribes anderledes an, og at vi skulde ned i langt dybere Lag. Det var Opdagelsen, som synes saa simpel nu bagefter. Hernede laa Dragter, Trækors og andre stærkelige, let forgængelige Sa-ger i omtrent samme Bevaringstilstand som dengang de for 5—600 Aar siden var blevet lagt derned. Fund fulgte paa Fund, og der gik næsten ikke en Dag uden nye

over de smaa Vandløb, og som kunde trækkes af i store Flager. Det var tykt og fast og mættet med Fugtighed, og det var det, som reddede Dragterne hjem. Paa Laaget af Kasserne malede jeg med store Bogstaver „Opad!“ i den naive Tro, at nogen vilde lægge Mærke til det. Men det gøs i mig af Rædsel, da jeg et Fjerding-aar senere kom ud paa Grønlandske Han-

sen, men alligevel med et Par tindrende glade Øjne. Naar jeg er rigtig sur til-mode, hjælper det at tænke paa ham. Naar han sultede, stjal han vistsnok; men naar han fik sit Underhold, som hos os, gjorde han ikke en Kat Fortræd, og hans Livsglæde var smittende. Han duede ikke noget videre til at grave, men han satte Humør i de andre og var derfor alligevel flere Mands Arbejde værd.

Tilskuerskaren oppe paa Kanten af Udgravningerne var i Reglen nok saa udholdende som Graverne. Der laa Ezechias Time efter Time og suttede paa den Cigar, jeg havde givet ham, røg lidt af den ene Ende, vandte den saa om og

Her berettes om Arbejdet i Marken, og det er i Arkæologien kun den ene, den morsommere og tak-

nemmeligere Halvdel. Rejsen varede et halvt Aar, mens Konserveringen af Dragterne her hjemme krævede over den dobbelte Tid. Poul Nørland har senere været to Gange i Grønland og skal igen lede en Ekspedition til Sommer.

Fra Herjolfsnes. Unge Gæster med Kajak.

Hætte, som den blev fundet, og tilhøre som den kom til at se ud efter Konserveringen i København.

H

VORDAN det gik til, at vi fandt de gamle Nordbodragter i Grønland? Egentlig er jeg meget lidt indstillet paa allerede nu at skulle skrive mine Memoirer. Men jeg maa vist indrømme, at det efter al Sandsynlighed bliver mit Livs mærkeligste Oplevelse, den Sommer, da vi laa og gravede paa Herjolfsnes.

Jeg er desværre slet ikke af den rigtige, arktiske Forekertype, hverken udvendig eller indvendig. Admiral Wandel, den pragtfulde gamle Herre, der dengang med mildt Despoti ledede de videnskabelige Undersøgelser i Grønland, var ikke syndelig imponeret af mig, da jeg henvendte mig til ham og epurgte, om jeg kunde blive sendt til Grønland og grave ved Nordboruierne. Han saa med sit hvasse Somandblik paa min noget forlæste Skikkelse (jeg havde lige overstaaet en Doktordisputats' Trængsler) og besluttede sig til at medgive mig en Barne-pige. Hans Valg blev det bedst tænkelige idet han overtalte fhv. Kolonibestyrelsen Johan Petersen, Angmagssalik-Koloniens Grundlægger og Kommandør Holms højre Haand paa den berømte Konebaadsekspe-dition, til at tage med mig. I det Selskab fulgte jeg mig som en rigtig Ekspeditions-mand.

Johan Petersen lærte mig mange Ting deroppe, som siden er kommet mig til gode, men først og fremmest lærte han mig at holde af Grønlænderne. Det har været den solide Basis for alt mit senere Arbejde i Grønland, og uden det kommer man ikke rigtig nogen Vegne. Grønlænderne har mange gode Egenskaber, som jeg ikke skal opregne her, men de er ikke altid saa lette at have at gøre med, naar det gælder støt og ensformigt dagligt Arbejde (bevares hvor jeg sympatiserer med

Nanortalik maatte vi ligge over adskillige Dage og vente paa, at den skulde sprede sig, og min — ganske uarktiske — Utalmodighed var ubeskrivelig. Juni Maaned var næsten gaaet, det var halvanden Maaned, siden vi var rejst hjemmefra, og endnu var vi ikke kommet frem til Bestemmelsesstedet.

Endelig syntes det at lysne, vi trak vore Folk med til Fjelds for at overbevise dem om, at der var en aaben, farbar Rende.

Men nej, de kunde ingenting se, det var ugrønt at rejse endnu. Sagen var, at der dengang kun var nogle faa Dage til den store Hans Egede Fest den 3. Juli, som skulde fejres glansfuldt ogsaa ved Nanortalik, og ingen af Grønlænderne vilde gaa Glip deraf. — Men den 4. ved Dag gry startede vi mod Herjolfsnes, nu var der ingen mere, som var bange for Isen.

DET var paa ingen Maade noget uventet eller ubekendt, at der kunde være Dragter af finde paa Herjolfsnes. Tværtimod, det var det, jeg direkte rejste derop for at finde. Næsser ligger ud mod det aabne Hav, som i Aarhundreder har gnavet sig ind paa den gamle Kirkegaard. Alle, der rejste der forbi, kunde fortælle om Tøjrester og Klistestumper, der laa i Strandskanten. I 1830'erne lod Oldskriftselskabet endda foretage en Udgravning paa Stedet under Ledelse af

Handelsassistent Kielsen. Han skildrede i sin Rapport, hvorledes han „omkastede hele Kirkegaarden“ (det lod uhyggeligt for hans Efterfølger), og meget fandt han ikke; men han var dog i Stand til at sende Museet det meste af en Kjortel, yderst simpel og for saa vidt ikke meget lovende, men dog enestaaende i sit Slags.

Vi gravede ogsaa længe uden at finde noget særligt spændende. Smaa Tøjstumper, som knap nok taalte Berøring, blev taget op med al mulig Respekt og Omhu; men megen Tro havde jeg ikke paa, at der kunde komme noget ud deraf. Snart var Halvdelen af den gamle Gravplads

ningen maatte gribes anderledes an, og et vi skulde ned i langt dybere Lag. Det var Opdagelsen, som synes saa simpel nu bagefter. Hernede laa Dragter, Trækors og andre skrøbelige, let forgængelige Sager i omtrent samme Bevaringstilstand som dengang de for 5—600 Aar siden var blevet lagt derned. Fund fulgte paa Fund, og der gik næsten ikke en Dag uden nye Overraskelser.

Det var mærkelige Dage, men ingen-lunde behagelige, ikke nær saa romanti-ske, som de nu bagefter kan forekomme. Vejret var koldt og evig blæsende. Is-taagen stod ind over Næsset ude fra Ha-

Snapshot under Hans Egede-Festgudstjenesten i Nanortalik Kirke den 3. Juli 1921. Familiegruppe i Kirkedøren.

afgravet til den frosne Bund. Efterhaanden som de dybere Jordlag tæde op, blev der et frygteligt Pløre paa Arbejdspladsen, og vi bestemte os til at grave en ordentlig dyb Afvandingsgrøft ud til Havbrinken. Den maatte hugges ned i Grundisen for at faa tilstrækkeligt Fald, og her var det saa, at Hakken i Rendens Bund, som jeg troede maatte være langt nede i urørt, uomkastede Lag, ramte paa et Stykke Træ, der viste sig at være det øverste af en Kiste.

Fra det Øjeblik forstod jeg, at Grav-

vet, den skarpe Nordenvind vekslede med den vaade Sydost, og imens laa vi paa Knæ i det kolde Pløre og gravede med de bare Hænder, der var stive af Kulde.

Der var ogsaa mange tekniske Vanskeligheder. Naar Dragterne var vel optøede og afdækkede for Jord, viste det sig ofte, at de yderligere var formelig sydede fast til Undergrunden. Der var groet Græsrodder igennem dem i Hundredvis i Tider, da ogsaa disse dybe Jordlag var optøede om Sommeren. Vi maatte derfor lød under Tøjet og have Rødderne klippet af uden at sprænge Traadene i Stoffet.

VANSKELIGST af alt var maaske Indpakningen. Er det paatrængende at fortælle lidt om denne tekniske Detail? Det nytter jo ikke meget, at man faar sine Fund pænt taget op, naar de ikke kan klare den lange Rejse's Omskiftelser. Naar et saadant Stykke Tøj var taget op af den vaade Jord og havde ligget en Dag eller to utildækket i Luften, blev

over de smaa Vandløb, og som kunde trækkes af i store Flager. Det var tykt og fast og mættet med Fugtighed, og det var det, som reddede Dragterne hjem. Paa Laaget af Kasserne malede jeg med store Bogstaver „Opad!“ i den naive Tro, at nogen vilde lægge Mærke til det. Men det gik i mig af Rædsel, da jeg et Fjerdingsaar senere kom ud paa Grønlandske Handels Plads for at se til Losningen af vort Gods, og traf de lange, smalle Fundkasser staaende paa Højkant. Men alt var reddet, Gudske lov — takket være Møsser.

FRA Herjolfsnes var der langt til den nærmeste Boplads, og man skulde vente, vi vilde have følt os noget isolerede, mens vi laa der og gravede. Men nej, Gæster strømmede ustandselig til, og aldrig har jeg ved Gravninger i Danmark haft en saa utrættelig og interesse-ret Tilskuerskare.

De Besøgende kom listende over os. Pludselig laa der en Gruppe lydløse Kajakker inde i Bunden af vor Vig og bagefter fulgte saa de til det samme Fangst-togt hørende Konebaade med Bjerge af Sølhundekød, som de straks spredte til Tørring paa Klipperne.

De skulde altid rejse igen næste Mor-

sen, men alligevel med et Par tindrende glade Øjne. Naar jeg er rigtig sur til-mode, hjælper det at tænke paa ham. Naar han sultede, stjal han vistnok; men naar han fik sit Underhold, som hos os, gjorde han ikke en Kat Fortræd, og hans Livsglæde var smittende. Han duede ikke noget videre til at grave, men han satte Humør i de andre og var derfor alligevel flere Mands Arbejde værd.

Tilskuerskaren oppe paa Kanten af Udgravningerne var i Reglen nok saa udholdende som Graverne. Der laa Ezechias Time efter Time og sultede paa den Cigar, jeg havde givet ham, røg lidt af den ene Ende, vendte den saa om og stak den varme Ende i Munden en Tid, en meget økonomisk Maade at ryge paa, der kan anbefales i disse Krisetider. Cigaren forkuller yderst langsomt og er næsten uopslidelig. Ved Siden af ham laa en gammel Kvinde, usædvanlig lang og tynd af en Grønlænder at være, men helt krumbojet af Gigt og Ælde. Hver Morgen krøb hun paa alle fire fra sit Telt op til Udgravningen, og her laa hun fast forankret lige til vi gik. Ustandselig hørtes hendes hæse Mandfolkerøst, hun fortalte Historier og rev Vittigheder af sig; jeg forstod ikke meget, men hun havde Publikums succes. Hun var vel kendt paa Næsset og havde ogsaa engang i Strandskanten opsamlet et stort Stykke Tøj fra Kirkegaarden og prøvet at sy Bukser af det til sine Drengene, men de uvrerne Unger havde dog meget hurtigt slidt Hul paa dem. Jeg bød hende en Dag en Citronsodavand, der var noget nyt og ukendt for hende. Hun fik straks voldsomme og lydelige Opstød og troede, det var Spiritus, hun havde faaet, saadan som det rev i Halsen. Snart følte hun sig helt beruset, talte lallende og usammenhængende og kunde ikke holde Balancen, da hun prøvede at rejse sig op. Illusionens Magt er stærk.

VI gravede i to Maaneder, men hele Rejsen varede ialt over et halvt Aar. I Julianehaab kom vi een Dag for sent til et Skib og maatte saa vente to Maaneder paa det næste. Da vi først var hjemme, begyndte det store Konserveringsarbejde, som varede over et Aar. Jeg burde have haft et Billede, der kunde give et Indtryk af denne majsomme-lige Virksomhed, der udførtes med Utrættelighed af Kustode Raklev og hans Hustru. Saa fik vi først egentlig rigtig at se, hvad det var, vi havde fundet. Man maa altid huske, at i Arkæologien er Arbejdet i Marken kun den ene, den morsommere og taknemmeligere Halvdel.

Poul Nørland.

Hætte, som den blev fundet, og tilhøre som den kom til at se ud efter Konserveringen i København.

HVORDAN det gik til, at vi fandt de gamle Nordbdragter i Grønland? Egentlig er jeg meget lidt indstillet paa allerede nu at skulle skrive mine Memoirer. Men jeg maa vist indrømme, at det efter al Sandsynlighed bliver mit Livs mærkeligste Oplevelse, den Sommer, da vi laa og gravede paa Herjolfsnes.

Jeg er desværre slet ikke af den rigtige, arktiske Forekertype, hverken udvendig eller indvendig. Admiral Wandel, den pragtfulde gamle Herre, der dengang med mildt Despoti ledede de videnskabelige Undersøgelser i Grønland, var ikke synderlig imponeret af mig, da jeg henvendte mig til ham og spurgte, om jeg kunde blive sendt til Grønland og grave ved Nordboruinerne. Han saa med sit hvasse Samandblik paa min noget forlæste Skikkelse (jeg havde lige overstaaet en Doktordisputats' Trængsler) og besluttede sig til at medgive mig en Barneplige. Hans Valg blev det bedst tænkelige idet han overtalte fhv. Kolonibestyrelse Johan Petersen, Angmagssalik-Koloniens Grundlægger og Kommandør Holms højre Haand paa den berømte Konebaadsekspedition, til at tage med mig. I det Selskab følte jeg mig som en rigtig Ekspeditionsmand.

Johan Petersen lærte mig mange Ting deroppe, som siden er kommet mig til gode, men først og fremmest lærte han mig at holde af Grønlænderne. Det har været den solide Basis for alt mit senere Arbejde i Grønland, og uden det kommer man ikke rigtig nogen Vegne. Grønlænderne har mange gode Egenskaber, som jeg ikke skal opregne her, men de er ikke altid saa lette at have at gøre med, naar det gælder støt og ensformigt dagligt Arbejde (bevares hvor jeg sympatiserer med dem!). Det kan komme til Kriser, Oprørsaaanden kan komme op i dem, og det eneste, der i saadanne Tilfælde virker paa dem, er, naar de mærker, man virkelig holder af dem. Det afvæbner dem, de er paa Bunden selv af saa blødt et Gemyt.

DET er nu 10 Aar siden, og Grønland er blevet et andet i Løbet af de faa Aar. Dengang — det var i det store Jubilæumsaar, Tohundredaaret for Hans Egedes Landing — tilbagelagde man endnu selv lange Rejser i Konebaad ganske som paa Hans Egedes Tid. Der fandtes nok Motorbaade, men vi var i alt Fald ikke saa heldige at faa fat i nogen. Fra Ivigtut, hvor vi blev landsat, var der langt frem til Herjolfsnes, som ligger omtrent ved Grønlands Sydspids lidt Øst for Kap Farvel, og jo længere vi kom mod Syd, des tættere drev Isen ind mod Kysten. I

Men nej, de kunde ingenting se, det var ugrønt at rejse endnu. Sagen var, at der dengang kun var nogle faa Dage til den store Hans Egede Fest den 3. Juli, som skulde fejres glansfuldt ogsaa ved Nanortalik, og ingen af Grønlænderne vilde gaa Glip deraf. — Men den 4. ved Daggrø startede vi mod Herjolfsnes, nu var der ingen mere, som var bange for Isen.

DET var paa ingen Maade noget uventet eller ubekendt, at der kunde være Dragter at finde paa Herjolfsnes. Tværtimod, det var det, jeg direkte rejste derop for at finde. Næsset ligger ud mod det aabne Hav, som i Aarhundreder har gnavet sig ind paa den gamle Kirkegaard. Alle, der rejste der forbi, kunde fortælle om Tøjrester og Klistestumper, der laa i Strandskanten. I 1830'erne lod Oldskriftsselskabet endda foretage en Udgravning paa Stedet under Ledelse af

Snapshot under Hans Egede-Festgudstjenesten i Nanortalik Kirke den 3. Juli 1921. Familiegruppe i Kirkedøren.

afgravet til den frosne Bund. Efterhaanden som de dybere Jordlag tøde op, blev der et frygteligt Pløre paa Arbejdspladsen, og vi bestemte os til at grave en ordentlig dyb Afvandingsgrøft ud til Havbrinken. Den maatte hugges ned i Grundisen for at faa tilstrækkeligt Fald, og her var det saa, at Hakken i Rendens Bund, som jeg troede maatte være langt nede i urørte, uomkastede Lag, ramte paa et Stykke Træ, der viste sig at være det øverste af en Kiste.

Fra det Øjeblik forstod jeg, at Grav-

vet, den skarpe Nordenvind vekslede med den vaade Sydøst, og knens laa vi paa Knæ i det kolde Pløre og gravede med de bare Hænder, der var stive af Kulde.

Der var ogsaa mange tekniske Vanskeligheder. Naar Dragterne var vel optøede og afdækkede for Jord, viste det sig ofte, at de yderligere var formelig syede fast til Undergrunden. Der var groet Græsrodder igennem dem i Hundredvis i Tider, da ogsaa disse dybe Jordlag var optøede om Sommeren. Vi maatte derfor ind under Tøjet og have Rødderne klippet af uden at sprænge Traadene i Stoffet.

VANSKELIGST af alt var maaske Indpakningen. Er det paatrængende at fortælle lidt om denne tekniske Detail? Det nytter jo ikke meget, at man faar sine Fund pænt taget op, naar de ikke kan klare den lange Rejsses Omskiftelser. Naar et saadant Stykke Tøj var taget op af den vaade Jord og havde ligget en Dag eller to utildækket i Luften, blev det stift og skørt og bristede i Traadene. Det var nødvendigt at bevare det i ganske den samme fugtige Tilstand lige til den Dag, det pakkedes ud i Laboratoriet. Jeg havde derfor ogsaa efter kyndige Teknikeres Raad medbragt nogle store Blikkasser, som skulde holde paa Fugtigheden, og som jeg var meget stolt af. De stod inde i Grønlændernes Telt med de første smaa Tøjstykker i, paa Prøve. Her hændte det en Nat, at de store Blikklader gav sig, saa der hørtes en dump Lyd, og en af Grønlænderne, der havde ligget vaagen, troede, det var de Døde, som vilde ud. Han var bleg som et Lig, da han næste Morgen berettede mig det.

Men bortset herfra var Blikkasserne en stor Flasko, fordi alting mugnede i dem. Vi maatte skaffe os Brædder langvejs fra og tømre Kasser efter de enkelte Funds Format, og vi var saa heldige at finde det ypperligst tænkelige Pakkemateriale i det svære Mos, der groede hen

rede, mens vi laa der og gravede. Men nej, Gæster strømmede ustandselig til, og aldrig har jeg ved Gravninger i Danmark haft en saa utrættelig og interessebet Tilskuerskare.

De Besøgende kom listende over os. Pludselig laa der en Gruppe lydlose Kajakker inde i Bunden af vor Vig og bag efter fulgte saa de til det samme Fangstøgt hørende Konebaade med Bjerge af Sælhundekød, som de straks spredte til Tørring paa Klipperne.

De skulde altid rejse igen næste Mor-

gen. Konebaade kom og gik. De kom og gik. Telt op til Udgravningen, og her laa hun fast forankret lige til vi gik. Ustandselig hørtes hendes hæse Mandfolkerøst, hun fortalte Historier og rev Vittigheder af sig; jeg forstod ikke meget, men hun havde Publikumslykke. Hun var vel kendt paa Næsset og havde ogsaa engang i Strandskanten opsamlet et stort Stykke Tøj fra Kirkegaarden og prøvet at sy Bukser af det til sine Dreng, men de uovorne Unger havde dog meget hurtigt slidt Hul paa dem. Jeg bød hende en Dag en Citronsodavand, der var noget nyt og ukendt for hende. Hun fik straks voldsomme og lydelige Opstød og troede, det var Spiritus, hun havde faaet, saadan som det rev i Halsen. Snart følte hun sig helt beruset, talte lallende og usammenhængende og kunde ikke holde Balancen, da hun prøvede at rejse sig op. Illusionens Magt er stærk.

Vi gravede i to Maaneder, men hele Rejsen varede ialt over et halvt Aar. I Jullanehaab kom vi een Dag for sent til et Skib og maatte saa vente to Maaneder paa det næste. Da vi først var hjemme, begyndte det store Konserveringsarbejde, som varede over et Aar. Jeg burde have haft et Billede, der kunde give et Indtryk af denne majsommelige Virksomhed, der udførtes med Utrættelighed af Kustode Raklev og hans Hustru. Saa fik vi først egentlig rigtig at se, hvad det var, vi havde fundet. Man maa altid huske, at i Arkæologien er Arbejdet i Marken kun den ene, den morsommere og taknemmeligere Halvdel.

Poul Nørlund.

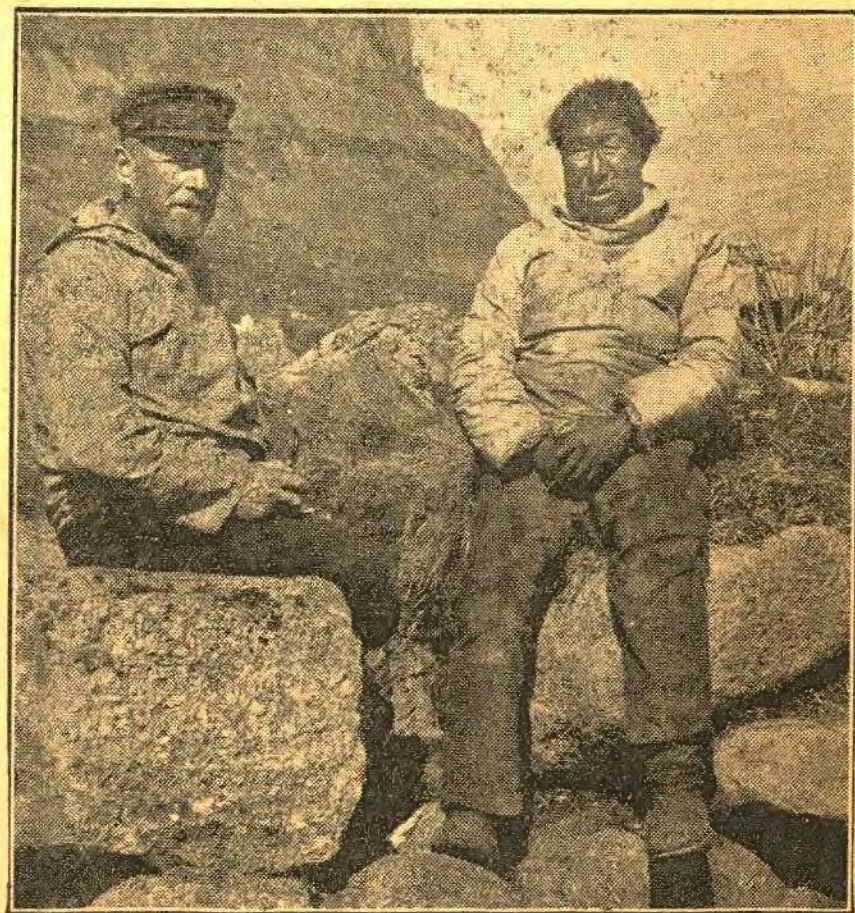
Underkjortel og Hætte for en ung Mand.

gen men der gik Dage og Uger, inden de kunde rive sig løs. Tiden som saadan eksisterede kun højst uegentlig for dem — nej, det er forkert udtrykt, det er ikke Tiden, men Uret, som de negligerer. De er ikke Urværker, som vi andre, og jeg har lært at misunde dem deres forunderlige Sorgløshed.

Sorgløst af alle var den unge Molaterak, som blev engageret til Graversjakket, fattig som en Kirkerotte, uden Paarørende, uden Kajak, kort sagt med al Anledning til at være bitter paa Tilværel-

Den gamle Kone, der blev beruset af Citronsodavand.

Johan Petersen med en gammel Grønlænder.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende

skriver den

14. DEC. 1931

for sit Lands Grænser fæstnet sin gynde deres Dag med frisk Gymnastik.

X. M.

II.

Berl. Tid., 14.—12.—31.

Nordboerne i Grønland.

Imidlertid
Af Poul Nørlund.

Vi bringer sidste Del af den Fore-
læsning om Nordboerne i Grønland,
som Museumsinspektør, Dr. phil. Poul
Nørlund i Lørdags holdt paa
Sorbonne.

GRØNLAND var i Middelalderen den yderste Forpost for den europæiske Kultur, og Kolonisterne hævdede igennem Aarhundreder med al Ære deres Stilling. Det er klart, at Kulturen herude altid har maattet have et fattigt og beskedent Præg sammenlignet med de store Kulturcentrer, men der har dog været en materiel Kultur, som taaler Sammenligning med den islandske, og de fundne Dragters Snit og Karakter viser, med hvilken rørende Inderlighed man her har fulgt Parolen fra de europæiske Modecentrer.

Allerede i 14. Aarhundrede kommer dog Skibene fra Europa sjældnere og sjældnere ud til Grønland. Den norske Skibsfart befandt sig dengang i en rivende Tilbagegang, og det er ogsaa rimeligt, at Produktionen af Handelsvarer ude i Grønland har været i Tilbagegang, saaledes at der var mindre Grund for Skipperne og Købmændene til at vove Livet for at

komme derud. De samme Varer kunde skaffes billigere og med mindre Risiko andetsteds fra.

I 1410 har vi den sidste positive og helt paalidelige Efterretning om, at et Skib har været i Grønland; men de fundne Dragter viser dog med fuldkommen Evidens, at der lejlighedsvis maa have været Forbindelse med Europa langt ned i det 15. Aarhundrede. Men saa brydes Forbindelsen af, og Kolonisterne var henvist til at klare sig selv.

Det viste sig, at det betød Undergang for dem. De var for svækkede til at staa paa egne Ben. I deres Velmagts Dage vilde de have kunnet undvære Tilførslerne fra Europa. De kunde undvære Brød og Mel, naar de blot havde rigelig Mælk, og paa Kød var der ingen Mangel. Tømmer kunde de bjærge sig paa Havet, hvor Polarstrømmen imellem Drivisen førte løsrevne Fyrrestammer med sig fra den russiske Nordkyst. De forstod sig

endog paa at udvinde Jern af Myremalm, naar blot de havde rigelig Brændsel. Men dette er nok det første, hvormed det har knebet.

Jeg mener ogsaa, man tør regne med, at en Forværring af Klimaet i 14.—15. Aarhundrede har vanskeliggjort Eksistensen for de nordiske Folk. Eskimoerne er direkte indrettet paa en Levevis i Kulde og Is, jo koldere desto gunstigere former Forholdene sig for dem. Men de europæiske Kolonister kunde ikke undvære deres Kvæghold, der gav dem den Mælk — de Kulhydrater, Vitaminer — som de absolut behøvede. Maaske har en tiltagende Kulde ramt dette arktiske Landbrug med en Katastrofe. Danske Undersøgelser i de seneste Aar (ved Professor Knud Jessen) gaar ud paa at udrede disse vigtige Problemer. De er ikke tilendebragt, men der er dog fundet Vidnesbyrd om en Fortørring af Klimaet, der sikkert maa hænge sammen med synkende Aarstemperatur.

Man maa tænke med Vemod paa de sidste svækkede overlevende af den gamle Vikingestamme. De er antagelig blevet ved, Aar efter Aar, at haabe paa, at nu vilde et Skib fra Europa komme dem til Hjælp.

I Nærheden af Gardar, det gamle

Bispesæde, ligger et højt Bjerg, der hæver sig 1800 Meter direkte over Havet. Fra dets Spids ser man Havet i Øst og Vest, ud over Fjordene og tværs over Indlandsisens sydligste Flade. Her oppe, langt oven for Grænsen for Plantevækst og Dyreliv, ligger Ruinerne af nogle smaa Hytter. Man spørger sig, hvortil disse Hytter kan have tjent heroppe.

Ja, hvad andet kan man foretage sig paa denne Bjergtinde end at spejdede? Maaske er unge Mænd ved Efteraarstid, naar Skibene fra Europa kunde ventes, klatret herop for at spejde efter, om noget Skib nærmede sig Land. Men de fik aldrig noget glad Budskab at bringe med til de gamle nede i Dalen.

Problemet om Kolonisternes Undergang har beskæftiget manges Fantasi, og der er skrevet adskilligt derom. Man tænkte sig tidligere, at de var blevet udryddet i Kamp med de nordfra trængende Eskimoer. Det gælder dog vistnok kun den nordligste Del af Bebyggelsen. Den berømte norske Forsker Fridtjof Nansen mente, at de sidste nordiske Kolonister havde blandet sig med Eskimoerne. Det er dog ogsaa kun en Hypotese, for hvilken der foreløbig ingen Bevis er fundet. Det er i det hele for tidligt at

Mundom

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:
Berlingske Tidende

14. DEC. 1931
skriver den

give et almindeligt Svar paa dette Spørgsmaal, og Svaret kan maaske aldrig blive éntydigt.

Men saa meget tør jeg sige, at de Mennesker, der har levet ved den engang saa blomstrende Plads, Herjolfsnes, de er hverken faldet for Eskimoernes Pileskud eller har giftet sig med deres Kvinder. De er døde af Sult, af Underernæring. Fra vore Gravninger paa Herjolfsnes hjemførte vi ogsaa en Del Skeletrester, som i København er blevet sagkyndigt undersøgt af Antropologen og Anatomen, Professor F. C. C. Hansen. Han har paavist, at vi har at gøre med en degenereret Race, medtaget af Underernæring og vel ogsaa ved Indgift. Et Samfund af næsten dværgagtig smaa og spinkle Mennesker. Flere Tilfælde af Rachitis er paavist, Børnedødeligheden har været paafaldende stor, og ogsaa for de Voksne har Levealderen været kort. Mærkeligt er det ødelæggende Slid, der har medtaget Tænderne paa selv ganske unge Individuer, og som kun kan forklares ved en meget daarlig, uren Kost, saadan som man under de aller vanskeligste Forhold kan have været henvist til.

Tænker vi os denne svækkede og

degenererede Befolkning, forstaar vi let, at den, uden Understøttelse hjemme fra, har maattet opgive Kampen for Tilværelsen. Den har været Eskimoerne underlegen i Udnyttelsen af Livsbetingelserne.

Vi har en først i 17. Aarhundrede nedskrevet Efterretning om en islandsk Sømand, kaldet Jón Grønlænder, der fortæller, hvorledes han engang, vistnok omkring 1540, var blevet forslaaet til Grønland om Bord paa et tysk Skib. Skibet kom ind i en Fjord, hvor der fandtes mange Øer; adskillige af dem var beboet — formentlig af Eskimoer — men dem turde de ikke nærme sig til; derimod gik de i Land paa en lille ubeboet Ø, hvor der var Baadenøster og andre Stensætninger, som ganske lignede de islandske. „Der fandt de en død Mand liggende næsegrus. Han havde paa Hovedet en velsyet Hætte, hans øvrige Klæder var af Vadmel og Sæl-skind. Hos ham laa en bøjet Kniv, meget forslidt og fortæret af idelig Hvæsning. Denne Kniv tog de med som et Erindringstegn.“

Det er vanskeligt at vide, hvor sandfærdigt et Vidne Jón Grønlænder er, men hans Fortælling bærer helt igennem Troværdighedens Præg. Den

er et gribende Billede paa Afslutningen, saaledes som man snarest maa tænke sig den. Den sidste Nordbo, iført en Dragt som dem, der nu er fundet paa Herjolfsnes, liggende død og ubegravet ved sin øde og forladte Bolig og holdende i Haanden Symbolet for Europæernes kulturelle Overlegenhed, Jernkniven, som var blevet slebet til de sidste Muligheders Grænse. Da disse Muligheder var udtømt, er Europæeren bukket under, og Eskimoerne, det lille, hærdede, for Forholdene tilpassede Polarfolk, har med den stærkeres Ret taget Landet i Besiddelse.

Man kan ikke sige, at de grønlandske Brødre blev glemt hjemme i Skandinavien. Med Mellemrum fattes der stadig Planer og gøres Forsøg paa at finde Vejen ud til dem igen; men Heldet svigtede stadig, og der var ikke Kraft nok i Forsøgene. Man standsedes af Isen eller kom ikke ind til Landet paa de rigtige Steder. Aarhundrede efter Aarhundrede gaar, og stadigvæk tror man, at de maa være i Live; man frygter blot for, at de skal have forladt den kristne Tro, og vil derfor prædike Evangeliet for dem.

Initiativet til den moderne Koloni-

sation af Grønland blev taget i 1721 af Præsten Hans Egede, dansk af Afstamning, men født og bosat i det nordlige Norge. Han blev Grønlands Apostel, han kristnede Eskimoerne, men han var draget ud for at opsøge sine Landsmænd, og det blev hans Livs Skuffelse, at han ikke traf dem. Han fandt kun Ruinerne af deres Gaarde.

Han haabede, der endnu kunde eksistere Efterkommere af dem paa Grønlands vanskelig tilgængelige Østkyst, og i 1724 udsendtes en Skipper til denne Kyst. Man forsynede ham med en Ordliste over gammel-nordiske Hverdagsord, en Art Parleur, for at han skulde kunne underholde sig med Folkene; men han blev som saa mange andre staudset af Isen og kom ikke ind til Kysten.

Først i 19. Aarhundrede udsluktes endelig ethvert Haab om at finde efterlevende Rester af de gamle Kolonister, der dengang i 3—4 Aarhundreder havde været uddøde. Det har været en langsom Erkendelse, og nu er der kun det Haab, at vi gennem Udgravninger kan udrede de sidste Beboeres gaadefulde Skæbne.

De arkæologiske Undersøgelser i Grønland er et Eksempel paa det

mere stilfærdige videnskabelige Arbejde, som Danmark udfører i Grønland, sideordnet med de store farefulde Ekspeditioner over ukendte og ufarbare Omraader. Men ogsaa vore Smaatogter er Rejser ud i ukendt Land, fulde af Nyopdagelsernes Spænding. Jeg kender ingen Spænding som den, naar et nyt Fund begynder at tone frem af Jorden. Vil det blive som de tidligere? Eller vil det give os noget helt nyt og vende op og ned paa vort hidtidige Billede? Det gælder om at styre sig og arbejde sindigt for ikke at ødelægge det hele. Det kan ikke nytte at tøjle den frosne Jord op paa kunstig Vis, for Sagerne kan ikke taale den bratte Overgang i Temperaturen. Vi maa lade Solen forrette sin daglige Dont; men her inde i Krogen, hvor vi nu ligger og graver, skinner den kun en enkelt Time daglig og vejer daarlig nok Nattefrosten op. Det gaar alt for langsomt, men det kan ikke blive anderledes. — Her er et lille glat Træstykke, som jeg lige har faaet løsgjort, jeg stryger med Haanden hen over det for at fjerne den sidste tynde Isskorpe og ser, at der med en spids Naal er ridset en Mængde ganske fine Runer derpaa. Hvad vil de fortælle os? Er det stadigvæk bare

magiske Formler? Eller giver de os en Beretning, vi kan tyde? Det skal nok komme. Vi skal finde mange Runeskrifter endnu, og engang kommer nok et virkeligt Budskab fra de henfarne gamle for Dagen og giver os en ny Stump af deres mærkelige Saga.

Da vi i sin Tid havde gjort det mærkelige Fund af nedisede Dragter ved Herjolfsnes, fik man i Amerika den Opfattelse, at det drejede sig om indefrosne Vikinger med Hud og Haar og Skæg, og det var i flydende Isfjelde, de var fundet. En amerikansk Indsender skrev da til et medicinsk Tidsskrift i København et Forslag om, at man skulde prøve at pumpe levende Blod ind i Aarerne paa dem — og hvad vilde de saa ikke kunne fortælle os! skrev Vedkommende.

Ja, i Sandhed, det vilde være lige saa overraskende som værdifuldt, men jeg tvivler paa, at nogen Biolog vilde vove Forsøget. Men selv om vi ikke kan genskabe Menneskene lyslevende fra for 900 Aar siden, saa er det dog et Stykke stivnet Fortidsliv, der løsnes ud af den frosne Jord, hvergang der graves.

Poul Nørhørd.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende

skriver den 12. DEC. 1931

I.

Nordboerne i Grønland.

Imidlertid

Af Poul Nørlund.

I FØLGE Wegeners Teori er Amerika for Aarmillioner siden løsrevet fra vort Kontinent og driver stadig mod Vest. Grønland hænger noget agterud paa Vejen og er derfor som skabt til at danne Bindeled mellem Amerika og Europa. Faktisk er der i dette Øjeblik en Mulighed for, at Grønland og Island paa Grund af deres Beliggenhed kan blive Bropiller mellem de to Kontinenter, som Landingsstationer for en fast Luftforbindelse.

Men allerede i Middelalderen var man paa et hængende Haar ved at føre Broen igennem over det samme Strøg, dog ikke ved Aviatikkens Hjælp. De norske Vikinger naaede Island. Islænderne naaede videre til Grønland. De grønlandske Kolonister naaede ogsaa frem til Amerikas Fastland, men de evnede ikke at udnytte deres Opdagelse, den blev en ufuldbyrdet Bedrift omgivet af Eventyrets Glans.

Vi bringer første Del af det Foredrag om Vikingekulturen i Grønland, som Museumsinspektør, Dr. phil. Poul Nørlund i Dag holder paa Sorbonne.

Man har ude i Verden uden Tvivl en noget ensidig Opfattelse af de nordiske Vikinger. Man kender dem hovedsagelig som de Barbarer, de ubestridelig var, der plyndrede Kirkerne og skændede Kvinderne og spredte Skræk og Ulykke om sig, hvor de kom frem. Men dér, hvor de slog sig ned, har de dog ogsaa været i Stand til at udføre et positivt Arbejde i Kulturens Tjeneste, i nogen Grad i Normandiet, endnu mere i England og Irland.

En typisk Repræsentant for disse Vikinger med flere tillsyneladende uforsonlige Fysionomier er Erik den Røde, Grønlands Opdager, Drabsmanden, Eventyreren, Opdageren, Kolonisatoren, Organisatoren.

Han maatte i sin Ungdom forlade Norge paa Grund af et Drab. Han blev Islænder, men ogsaa i sit nye Fædreland kom han for Skade at tage Livet af en Medborger og maatte gaa

i Landflygtighed. Han sejlede da ud over Havet imod Vest, ud i det ukendte, og fandt Grønland. Denne Opdagelse var maaske kun et Held, en Tilfældighed; men hans Genialitet er den, at han paa den vældige Isdækkede og af Drivis belejrede Ø, den største i Verden, fandt de eneste stærkt begrænsede — Omraader, der egnede sig for europæisk Bebyggelse. Overfor hans Bedrift maa alle moderne Ekspeditionsledere bøje sig. Han har ikke blot opdaget og udforsket det nye Land, men ogsaa givet det en Historie.

Efter Rekognosceringer igennem flere Aar vendte Erik den Røde ca. 985 tilbage til Island og hentede Kolonister. Denne Overførelse af hele Husstande med Husdyr og Hustømmere fra Island ud til Grønland, over det næsten altid oprørske Ocean, i de smaa og primitive, aabne eller halvaabne Fartøjer og helt uden nautiske Instrumenter eller Søkort, er en Sømandsbedrift af første Rang. Den første Udvandrerflaade var paa 25 Skibe, men det var ganske vist kun de 14 deraf, der naaede frem til Bestemmelsesstedet.

Eriks Kolonirige paa Grønland bestod igennem 4 til 500 Aar, organiseret oprindelig som en Republik efter Islands Mønster uden noget Statsoverhoved. Der anlagdes efterhaanden 300 Gaarde med en samlet Befolkning paa ca. 3000 Mennesker. Indbyggerne levede først og fremmest som Bønder, der havde et ret betydeligt Husdyrhold, Køer og Heste, Svin, Faar og Geder. Desuden drev de Jagt, især paa Rensdyr og de store Sødyr som Sæler, Hvaler og Hvalrosser. Vi ved at de ogsaa har forsøgt sig med Agerbrug, men kun efter en ganske beskeden Målestok, og de fleste Somre lykkedes det dem næppe at faa deres Korn modent.

Allerede den første Generation af Kolonister antog Kristendommen, og der byggedes baade Kirker og Klostre. I 1126 oprettedes et særligt Bispesæde for Grønland, og man overlod Bispens den største af Gaardene i Koloniens Centrum. Her byggedes en beskeden Katedral paa Størrelse med de islandske. I 13. Aarhundrede begyndte Forholdene at blive vanskelige, og i 1261 saa den lille Fristat sig nødsaget til, ligesom Island ved samme Tid, at give sig ind under den

End an

norske Krone, som snart monopoliserede Handelen paa Grønland for at gøre den rentabel.

Vanskeligt var det i det lange Løb at opretholde Forbindelsen mellem Europa og Grønland paa Grund af den uhyre Risiko for Tab af Skib og Liv.

Naar man overvejer den uhyre Fare ved at krydse over Oceanet, maa man undre sig over, at de norske Skippere saa længe blev ved at vore Livet paa denne Sejlrute. Men man skal forstaa de Realiteter som ligger bag derved. Det var ikke den sportsmæssige Bedrift, der lokkede dem, eller en romantisk Menneskekærlighed over for de stakkels Brødre i Grønland. Det var simpelt hen, fordi den lykkelige Gennemførelse af en Handelsrejse til Grønland gav Købmanden Chance for en virkelig stor Gevinst.

Da Europas Handelsliv i 11. Aarh. blomstrer op paa ny efter en Periode af Uvirksomhed, er, som den belgiske Historiker Henri Pirenne har sagt, „Fjernhandelen“ et af de mest karakteristiske Træk. Man kan i disse Tider ikke tale om et egentligt Handelsnet, men kun om enkelte, langt,

tyndt udspundne Traade. Det gjaldt om at opsøge sjældne Varer i fjerne afsides Egne og afsætte dem til høje Priser. Jo længere Købmandens Rejse var, des bedre var ogsaa Udbyttet. Grønlandsrejserne er et Mønster paa et Handelsliv af denne Art.

Naar vi tager Risikomomentet i Betragtning, kan vi sige, at det var den lille Chance for den *virkelig store* Gevinst, der var Drivkraften — ligesom den har været Drivkraften for mange af de største Bedrifter i Menneskehedens Historie.

Den Købmand, der drog til Grønland, har nemt kunnet fylde sit Skib med Varer, som skattedes højt i Europa. Pelsværk af alle Arter og af den allerbedste Kvalitet. Lad mig, uden at gaa for meget i Detaljer, nævne to Dyr, der saa godt som udelukkende fangedes ved Grønland, den hvide Bjørn og Hvalrossen. Hvalrossens svære Hud blev skaaret ud i

smalle Strimler og var de bedste Skibstouge, som kendtes i Middelalderen. Vi ved, at de fælbødes helt nede paa Markederne i Köln. Men det var dog Hvalrossens Tænder, der var Grønlands værdifuldeste Eksportartikel.

Hvalrostanden har for Grønlænderen været, hvad engang i Broncealderen Ravet var for Skandinavien og de baltiske Egne: det kostbare sjældne Produkt, som lokkede de fremmede Købmænd til Landet. Hvalrostanden var i hele Nordeuropa et meget efterspurgt Surrogat for det ægte Elfenben, Elefanttanden, som maatte hentes fra det fjerne Afrika eller Indien og derfor laa i meget høj Pris.

Jeg har foretaget en statistisk Undersøgelse over Materialet i de bevarede Genstande af Elfenben fra den ældre Middelalder, og jeg har kunnet følge, hvorledes Hvalrostand i 11.—12. Aarh. stadig kommer mere og mere i Anvendelse over hele Nordeuropa og en Tid lang næsten fortrænger det ægte Elfenben fra Markedet. Det gælder ikke alene for Skandinavien, men ogsaa for England, Nordtyskland, Rhinegnene og Flandern.

Deres Afgift til Paven i Rom betalte Grønlænderne med Hvalrostand, og vi erfarer lejlighedsvis, at den pavelige Legat afsatte en saadan Levering af Hvalrostand til en flandersk Købmand.

Det var Handelsforbindelsen med

Europa, der satte Glans paa Tilværelsen for de gamle Grønlændere. Vore arkæologiske Fund viser paa en overraskende Maade dette europæiske Indslag i en Kultur der ellers var henvist til at staa paa egne Ben og udnytte de Materialer som den grønlandske Natur bød. Jeg tænker især paa de Dragter, vi har fundet i Gravene, syøbt om Ligene til Erstatning for Klister.

Vi staar her overfor en enestaaende Mærkværdighed. Fra Europas Middelalder er saa godt som ingen Hverdagsdragter bevaret, medens vi her i den frosne grønlandske Jord har fundet et helt Klædekammer af Kjoler, Hætter, Huer og Hoser. Og det mærkværdigste er, at disse Dragter i alle Detailler svarer til Samtidens europæiske Moder, de er ganske uden lokal Tilpasning. Det er Pariser-Moderne, der over Norge er vandret ud til Grønland og her er blevet omsat i det grove, hjemmenvævede Stof. Et stærkere Vidnesbyrd kan man ikke ønske sig om den intime Forbindelse mellem de gamle Grønlændere og deres europæiske Hjemland.

Dragterne er ikke vanskelige at datere. De tilhører det 14. og undtagel-

sesvis ogsaa det 15. Aarh. Mænd og Kvinder bar dengang Kjortler af omtrent samme Længde. Det var en østerlandsk Mode som kom op i 12. Aarh., at Mændene skulde bære lange Klæder, og man blev saa vant dertil, at det vakte Forargelse, da de unge Modeherrer i 14. Aarh. brat gik over til de ganske korte Dragter, der blottede hele Benet.

Interessantest blandt Klædningsstykkerne er de talrige Hætter. For den gotiske Periode var „Strudhætten“, som man har sagt, det typiske Klædningsstykke, yndet og varieret paa mange Maader. Men ikke en eneste saadan Hætte er fundet i Europa.

Gennem Billedkunsten kan vi følge, hvorledes dens Anvendelse og Snit har vekslet igennem Tiderne. Det var oprindelig en Rejsedragt, og den anvendtes hyppig ogsaa af Hyrderne, fordi den beskyttede saa godt mod Regn og Slud.

Men i 14. Aarh. hæver en „Modekonge“ i Paris eller andetsteds dette forhen saa demokratiske Klædningsstykke op til en tip top Mode ogsaa for fornemme Folk og finder paa at forsyne det med en lang tynd baandformet Hale (Strud) i Nakken. Pe-

trarca har en saadan Strud, og nogle Aartier senere optages den i det modsatte Hjørne af Verden af Grønlænderne. Alle vore Hætter fra Grønland har haft denne besynderlige Nakkepisk.

I 15. Aarh. gik Hætten atter af Brug, men anvendtes dog længe ved Begravelsesprocessioner. Man trak den frem foran Ansigtet til Tegn paa Sorg, saaledes som man ser f. Eks. at de berømte „pleureurs“ paa de burgundiske Hertuggravmæler. Paa Grønland har man tilhyllet den dødes Ansigt dermed. Man maa huske, at det kun i 3—4 Maaneder af Aaret har været muligt at foretage Begravelser, fordi Jorden var frossen, og at Ligene derfor ofte maatte ligge ube gravede i lang Tid.

Til de yngste Klædningsstykker hører nogle Huer, særlig en høj kegleformig Hue, som vi kender igen fra Kostumbilleder fra Ludvig XI's Tid. Denne Hue er et uigendriveligt Bevis for, at europæiske Skibe maa have naaet ud til Grønlænderne endnu saa sent som i den sidste Del af det 15. Aarh., hvad den historiske Tradition ikke fortæller os noget om.

Poul Nørlund.

4½	2. Afd. 5. S	84	83¾	83¾	84¼	20
4½	2. Afd. 4. S	83¾	—	83½	85	4 +
4½	2. Afd. 3. S	—	—	84½	88	— +
4½	2. Afd. 2. S	—	—	84½	88	—
4½	2. Afd. 1. S	—	—	86	90	—
4	2. Afd. 3. S	—	—	78	82	—
4	2. Afd. 2. S	—	—	85¾	89	— + ¼
4	2. Afd. 1. S	—	—	64	68	—
4	1. Afd. 2. S	—	—	77	81	—
4	1. Afd. 1. S	—	—	80¼	84	— + ¼
3½	2. Afd. 1. S	—	—	82½	86¾	— + ½
3½	1. Afd. 1. S	—	—	70¾	74	— + ½

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

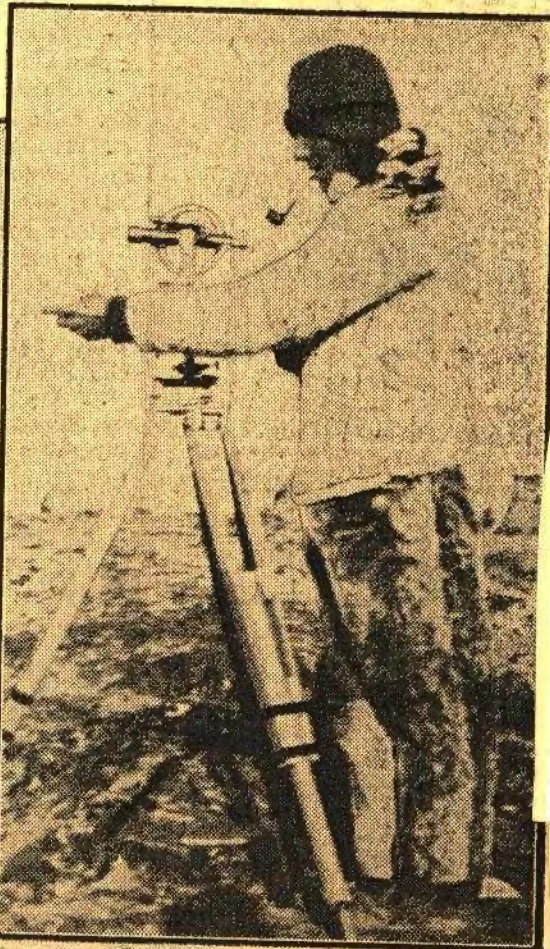
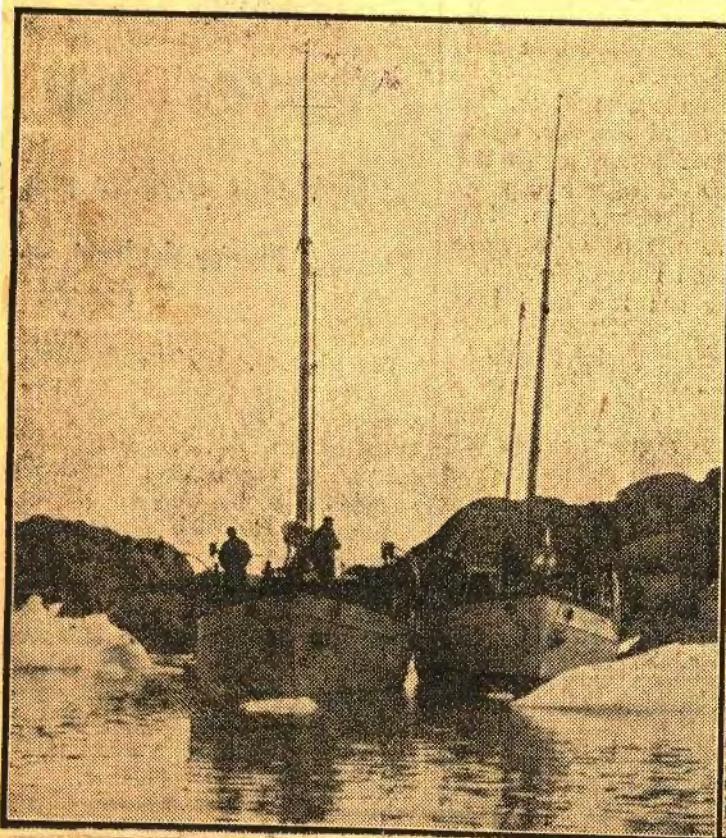
Aftenbladet

skriver den

5 NOV. 1931

Et storslaaet Kortlægnings-Arbejde i Grønland.

Geodætisk Institut har i disse Dage fuldført nogle nye Møsterkort over det nordlige og nordvestlige Grønland, som hidtil kun har været ufuldstændigt optegnet.

Vore Billeder er taget fra Umanak-Distriktet i Vestgrønland, hvor Geodætisk Institut i Sommer har foretaget Kortlægningsarbejder i Fortsættelse af de nordgrønlandske. Til venstre ses Skibene, som Geodæterne benytter paa deres Ekspeditioner langs Kysten, og til højre er Overofficiant Jensen-Aaris i Færd med en Opmaaling. Det er et vanskeligt Arbejde, Geodæterne er ude for. Foruden Videnskabsmænd maa de være Lejrsmænd, Jægere og Lastdrægere, naar de er i Land, hvor de i de øde Strækninger maa bære baade Apparater og Lejrudstyr vide Veje i besværligt Terræn.

I denne Tid, hvor der knytter sig en særlig Interesse til det videnskabelige og kulturelle Arbejde, der fra dansk Side udføres i og om vor nordlige Koloni, vækker det mere end almindelig Opmærksomhed, at Geodætisk Institut har fuldført en ny stor Indsats paa dette Felt.

Det drejer sig om Kortlægningen af Nord- og Nordvestgrønland, Egne, som man hidtil kun har haft i inte-

rimistiske og ufuldstændige Kort, udført af engelske og amerikanske Ekspeditioner. Men paa Knud Rasmussens 2. Thule-Ekspedition og Dr.

Lauge Kochs Jubilæumsekspedition i 1920-23 er det mægtige grundlæggende Arbejde for de nye, nøjagtige Kort (Fortsættes nederst Side 2.)

blevet udført, og efter 7 Aars Virke her hjemme har Geodætisk Institut nu fuldført Kortene, der foreligger i 18 Blade, trykt i 9 Farver. Det var oprindelig Meningen, at Kortene skulde fremstiles i Udlandet, men det lykkedes vore hjemlige Topografer at faa det overdraget, og de har sat uhyre meget ind paa at gøre det saa fuldkomment som muligt. Man har taget de allernyeste Metoder i Anvendelse, og Resultatet vækker baade Anerkendelse og Beundring.

De nye Kort er i Virkeligheden betydelig bedre end dem, man har over de veludforskede Dele af Grønland. Men ogsaa her sættes der nu ind paa Forbedringer. Siden 1928 har Geodætisk Institut hver Sommer foretaget Kortlægningsarbejder i Disko- og Umanak-Distriktet, hvorfra vore Billeder stammer.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

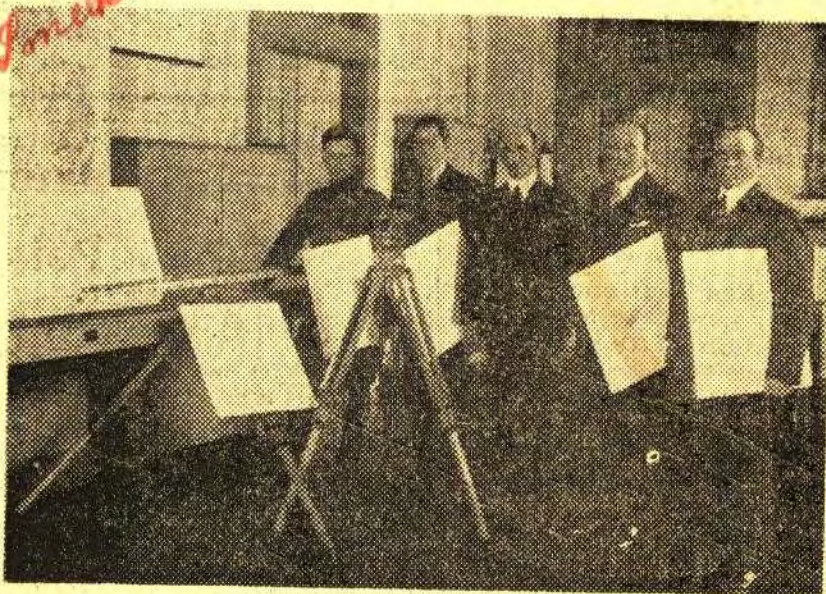
Dagens Nyheder

skriver den

5. NOV. 1931

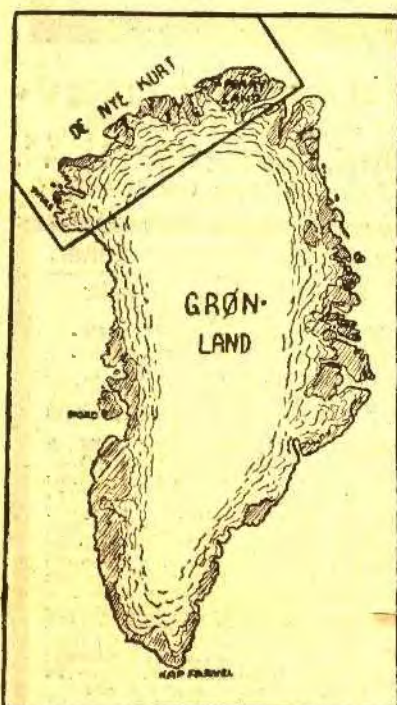
Nye Grønlandskort.

Resultaterne af Danmarksekspeditionen 1920—23.

Topograferne A. Christensen og Halvdaner, Premierløjtnant O. C. Jørgensen, Officiant V. Th. Pedersen og Overofficiant Jensen-Aaris paa Geodætisk Institut.

I Geodætisk Institut fuldender man i disse Dage et storslaaet kartografisk Arbejde, der har været under Forberedelse i 7 Aar.

derfor, hvad man har af Kort fra de veludforskede Dele af Sydgrønland.

Oprindelig var det Meningen, at Kortene skulde fremstilles i Sverige, men til sidst fik vore hjemlige Topografer dog Arbejdet overdraget, og der blev baade i Energi og Penge sat umaadeligt meget ind paa at gøre dem fuldkomne. Vi har saaledes haft flere Geodæter paa langvarige Studier i Prag for at sætte sig ind i de nyeste Metoder. Det er den saakaldte Crayon-Metode, der er anvendt.

Kortene trykkes i Geodætisk Institut, hvor vor Tids fineste Maskiner er til Disposition. De vil udkomme til Foraaret.

Nye Kort under Udarbejdelse.

Kortlægning efter de samme Metoder arbejder man siden 1928 med paa Vestgrønland i Disko- og Umanak-Distrikterne, som vore Billeder paa Forsiden viser.

En ny dansk Indsats paa Grønland og et Førsterangs-Arbejde indenfor den arktiske Forskning er fuldført.

Det drejer sig om Kortlæggelsen af Nord- og Nordvestgrønland, som man hidtil kun har haft i foreløbige Kort, tegnede dels af Peary, dels af engelske og amerikanske Ekspeditioner. Det store, grundlæggende Arbejde for det nu færdige Kort er foretaget af den anden Thule-Ekspedition og især af Lauge Koch paa Jubilæums-Ekspeditionen 1920—23.

De 18 Blade, udført i 9 Farver, foreligger i en meget stor Maalestok og lægger stærk Vægt paa Geologien.

Det er de første Kort over arktiske Egne, der er tegnet efter den nyeste Kartografis Metoder, og de overgaar

Danskeren Bjare, der forsvandt paa Grønland.

Den første udførlige Beretning om hans Forsvinden.

Stationsbestyreren fra Thule om sit Møde med
Krüger - Ekspeditionen.

STATIONSBESTYRELSE Hans Nielsen
fra Thule, der er kommet herhjem
paa en længere Orlov, har efter Anmod-
ning fra den tyske Ekspeditionsleder, Dr.
Krügers Forlovede, Frk. von Schadt ud-
arbejdet en samlet Fremstilling af sin
Viden om Krüger-Ekspeditionens Skæbne.

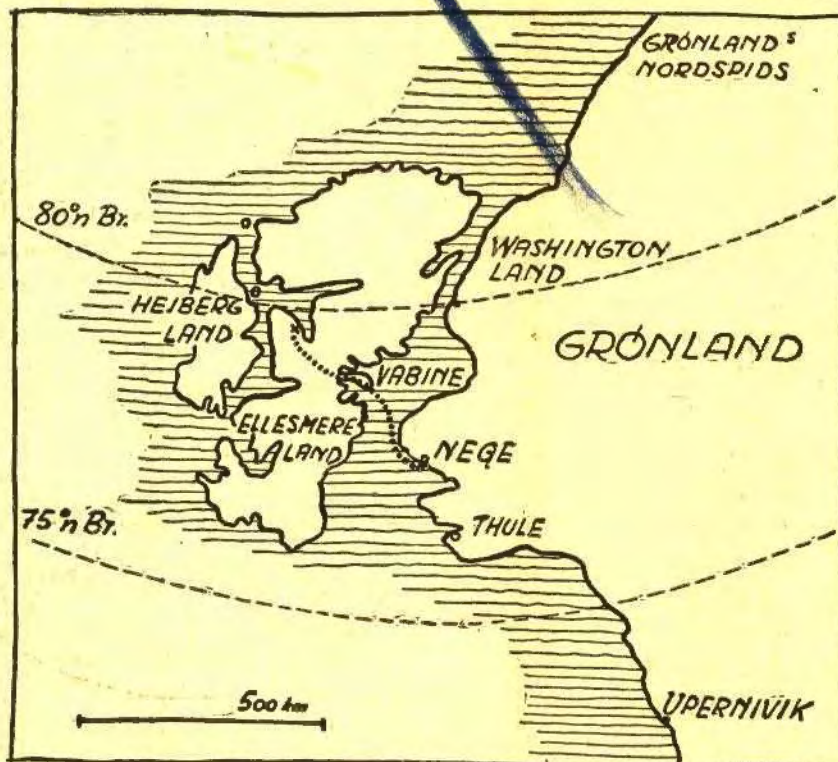
Der kom en Slæde til Thule —

Den 15. November 1929, begynder den-
ne officielle Rapport, ankom en Slæde
fra Neqe til Thule og meddelte mig, at
der laa to hvide Mænd syge ved Neqe.
Kusken, en af Distriktets Eskimoer, op-
lyste, at de paagældende om Sommeren
var kommet til Neqe med det canadiske
Regeringsskib, og at de derefter med Neqe
som fast Station havde foretaget en Tur
op til Washington-Land, hvorfra de atter
var vendt tilbage i god Behold. Senere
var de imidlertid blevet syge, af en Kød-
forgiftning.

Mødet med Krüger og Bjare.

Den 24. November tog jeg sammen med
Lægen ved Thule, Dr. Holm, i Slæder
nordpaa og naaede Neqe den 27. Novem-
ber. Jeg saa her første Gang Dr. Krüger
og hans danske Ekspeditionsdeltager, As-
sistent Aage Bjare. De var nu ikke læn-
gere Patienter, men de var meget magre
og afkræftede og kunde daarligt støtte
paa Benene. Særlig var Dr. Krüger med-
taget og rystede paa alle Lemmer. Vi be-
sluttede derfor at tage dem med til
Thule for at skaffe dem en bedre Pleje.
Efter to Maaneders Rekreationsophold
tog de tilbage til Neqe for at genoptage
deres Arbejde, skønt de endnu langt fra
var helt restitueret, og sidst i Marts rej-
ste de videre fra Neqe til den canadiske
Politistation ved Kap Sabine i Ellesmere-
Land sammen med en Del eskimoiske
Ledsagere. Der var i alt seks Slæder. Af

Ledsagerslæderne kom først de to til-
bage, og sidst i Maj 1930 kom de to re-
sterende, som først havde forladt Dr.
Krüger og Assistent Bjare helt ovre paa
Vestsiden af Ellesmere-Land, hvorfra de

Den punkterede Linie angiver Krüger-Ekspeditionens Rute. Krydset angiver
det sidste Sted, hvorfra Efterretning om Ekspeditionen haves.

var Dr. Krügers Hensigt at sætte over til
Heiberg-Land og køre udenom dette og
derefter tilbage til Stationen ved Kap
Sabine.

Eskimoens bange Anelser.

De skulde være tre Mand om een Slæ-
de, som var udrustet efter Dr. Krügers
Beregninger. Disse tre Mand var Dr. Kü-

ge, Assistent Bjare og Thule-Eskimoen
Arqioq. De to sidst returnerende Slæder
var af Arqioq blevet anmodet om at bringe
mig den Besked, at han følte sig over-
bevist om, at hverken Dr. Krüger eller
Assistent Bjare vilde vende tilbage, saa-
fremt de fortsatte Rejsen ret meget læn-
gere frem. Denne Formodning støttede
han paa, at Assistent Bjare allerede paa
dette Tidspunkt havde faaet en Forfrys-
ning i sine Tæer, og at han selv havde
set Dr. Krüger spytte Blod under An-
strengelserne ved at komme op ad en
Fjeldskraaning. Personlig vilde han dog
følge dem, saa langt de gik. Dette er den
sidste Efterretning, som jeg har fra Eks-
peditionen, tilføjede Hr. Hans Nielsen.

meddelte samtidig, at Kap Sabine-Stationen intet havde hørt fra Ekspeditionen.

En Eftersøgnings-Ekspedition udsendes.

Sidst i Marts meldte Sabine-Stationen,
at den stadig var uden Underretning og
anmodede samtidig om Laan af en Thule-
Eskimo, som sammen med en af Eski-
moerne fra Sabine og en af Politikon-
stablerne skulde søge efter de Borte-
blevne. Denne Ekspedition kom ogsaa af
Sted, men den havde det Uheld, at Politi-
manden kom til Skade ved at falde ned
i en Gletscherspalte, hvorefter de maatte
vende tilbage efter en forholdsvis kort
Eftersøgning.

Thule-Eskimoer til Heiberg-Land.

To Thule-Eskimoer, som vidste, at
Arqioq fra tidligere Moskusoksejagter var
kendt paa Sydvestsiden af Heiberg-Land,
hvor der findes et gammelt Ekspeditions-
hus, kørte imidlertid derover uden dog at
finde mindste Spor af de Savnede. Eski-
moerne ansaa det for absolut utilraade-
ligt at forsøge at køre udenom Heiberg-
Land, da der er en gammel Overlevering
om, at Isen langs Nordvesthjørnet af det-
te Land aldrig er sikkert fastliggende.

En canadisk Eftersøgnings- ekspedition nu i Vinter.

Dette er den Eftersøgning, der hidtil er
foretaget og som det har været muligt
at foretage med de til Raadighed staaen-
de Midler. Det vides dog, oplyser Thule-
Bestyreren tilsidst, at de canadiske Po-
litifolk til Foraaret — det bliver antage-
lig i Februar Maaned — agter at ud-
sende endnu en Slædeekspedition for om
mulig at skaffe Klarhed over den Skæb-
ne, som er blevet Dr. Krüger, Aage Bjare
og Arqioq til Del.

—k.

Heller ikke Arqioq, som havde forladt
Kone og to smaa Børn ved Thule, er se-
nere vendt tilbage.

Intet Nyt fra Sabine-Stationen.

I Eftersommeren i Fjor anløb et cana-
disk Skib en af de nordlige Bopladser i
Thule-Distriktet og tog Dr. Krügers der
magasinerede Samlinger med sig. Det

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

~~Ekstrabladet~~

skriver den

2 NOV. 1931

MÆGTIGT KORT over GRØNLAND

En ny, betydningsfuld dansk Indsats

Det største Kortarbejde fra Polarlandene

GEODÆTISK INSTITUT er i denne Tid ved at lægge sidste Haand paa et størstilet kartografisk Værk, der har været under Forberedelse siden 1924 og som nu, naar det foreligger i sin endelige Form, vil have kostet et sekscifret Beløb.

Det drejer sig om et „Grønlands-Atlas“, der bringer en fuldstændig Kortlægning af hele den nordlige Fjerdedel af Grønland — Nord- og Nordvestgrønland.

Da Dr. Lauge Koch i 1924 vendte hjem med dette — det største kartografiske Arbejde, en Privatmand har udført i Polarlandene — var der en Tid Tale om, at det skulde fremstilles i Sverige,

hvor Dr. Sven Hedin interesserede sig meget stærkt for Sagen, men til Slut bestemtes det, at vore egne Geodæter skulde løse Opgaven, og man har derfor haft flere Geodæter paa længere Ophold i Udlandet, for at de kunde faa den fornødne Special-Uddannelse.

Værket kommer til at omfatte 18 store Blade, og det trykkes i 9 Farver, saa at Farverne angiver Lavlandet, de forskellige Højder og Istyper.

Som Helhed foreligger der her en ny betydningsfuld Indsats fra dansk Viden-skab i Arbejdet for eget Kendskab til vor store, nordlige Koloni.

Horn.

Apleypterus nr 536.

24 okt. 1931.

Grønlands blomster.

Mange forestiller sig at Grønland bare byr på sne og is. Intet er mer fellaktig. Dyrelivet er rikt og floraen forbausende fyldig. Vi har hatt besøk av overstuerten på fiskeriskibet «Les-seps», som er kommet til Oslo fra Grønlandsfarvannet med frossen fisk.

Han bringer med en rekke pressede planter fra Godhavn. På vårt billede ser man fra venstre: arktisk vidje, marikåpe, geitrams og nederst snelde. Dette er bare noen få av de eksemplarer overstuerten har bragt med sig fra det merkelige land.

DR. GEORGE A. BROWN
NEW YORK CITY

Keine Hoffnung für
deutschen Forscher.

Wie die „New Yorker Times“ sich aus Kopenhagen melden läßt, ist keine Hoffnung mehr vorhanden, daß der deutsche Forscher Dr. Krüger und der ihn begleitende dänische Geologe Aage Rose Biere noch unter den Lebenden weilen. Das Segelschiff „Soetoner“, das nach den Vershöllenen suchte, ist in Thule im nordwestlichen Grönland angekommen, ohne eine Spur von dem Artisforscher und seinem Begleiter gefunden zu haben, die im Februar vorigen Jahres Thule zwecks geologischen Forschungen in Eisesimere Land im arktischen Kanada verlassen hatten.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:
Socialdemokraten

skriver den 6 SEP. 1931

Indled Forfatteren Peter Tutein fortæller i denne Artikel om sine Oplevelser som Jæger i det nu saa omstridte Østgrønland —

VI havde fundet Jan Mayen i en Taagebanke. Som en sort Skygge var Klippeøen dukket op af Havet omgivet af Tristhed, graat Vand, graa Himmel, Sne, Taage og Slud. Skibet gled ind i Bugten foran de Huse, en østrigsk Ekspedition havde skænket den danske Stat, en Baad blev sendt ind, og det viste sig, at Husene var blevet okkuperet af Nordmændene. Det var i 1921. Aaret efter byggede de Radiostationen og tog hele Øen.

To Timer efter lettede Skibet paany og styrede østeft. Vejret var stadig det samme, Snelud og Taage, vi, der blev sendt op for at overvintre, tænkte med Bekymring paa, hvordan to Aars Graavejr vilde føles. Blev man Melankoliker eller Idiot? Et Døgn senere naaede vi Drivisen, der i et cirka 300 miles bredt Bælte driver ned langs Østkysten. Taagen veg, som en graasort Mur stod den bag os. Foran laa Isen i sin straalende Pragt. Den der ser den første Gang bliver

Tungen af ham og fortalte saa videre, som om han intet havde sagt.

NU kom der en travl Tid. Aarets Fangst skulde ombord og nye Forsyninger bringes i Land, en ny Station blev bygget paa to Dage inde i Gael Hamkes Bugt, saa gik det sydover igen til den sidste. Her blev vi sendt ind to Mand for at være sammen med en af de gamle, der blev et Aar til. Baad efter Baad blev roet ind med Kul og Proviant, Tønder og Kas-

flaas og Skindene behandles, Bøsserne renses, Hundene fodres og Mæden laves, Dagene blev ved at flyve forbi.

I December kom den første Bjørn, Hundene gav Hals om Natten og vi styrtede ud alle tre, Bjørnen løb, Hundene efter den, men i Mørket kunde de ikke faa den til at sidde, først halvanden Mil ude i Isen lykkedes det. Det var for mørkt til at se, kun ved at lægge os paa Knæ kunde vi skimte Silhouetten mod Himlen. Tre Skud lød og Hundenes rasende Snerren forkyndte, at den var faldet.

Nu og da rasede de voldsomme Snestorme. Som Regel varede de i tre Dage, Himmel og Jord stod i eet, Vinden brølede i Skorstenen, og Hytten skælvede. Det blev for koldt i Stuen til at sidde oppe, Vi blev i Køjerne det meste af Dagen, bagte Pandekager af Mel og Vand og læste Romaner. Saa kom Julen, alle tre blev stille og indadvendte, Barndomsmindeerne vandrede forbi i den mørke Vinternat. Alle havde vi søgt at give vort Bidrag til Festen. En havde bagt de forunderligste smaa sorte Kager, en anden den grufuldeste Kartoffelmelsdessert og den tredje lavet et enestaaende bedsk Raffinement i Sovs. Men Stuen var fuld af Lys, Varme og Mad, og saa er det Jul.

SOLEN kom igen i Februar. Straa-

da vi kom tilbage var det, som Ste-nene havde faaet Liv, i Tusinder var Fuglene kommet. Ryler, Stenvende-re, Præstekraver, Thors og Odins-hans ilede pibende omkring, paa de fritstaaende Iskøder sad de i Hundredevis og sov, trætte af den lange Rejse. Ude fra Havet blev de ved at komme Skare efter Skare. Hele Landet blev forvandlet den Nat.

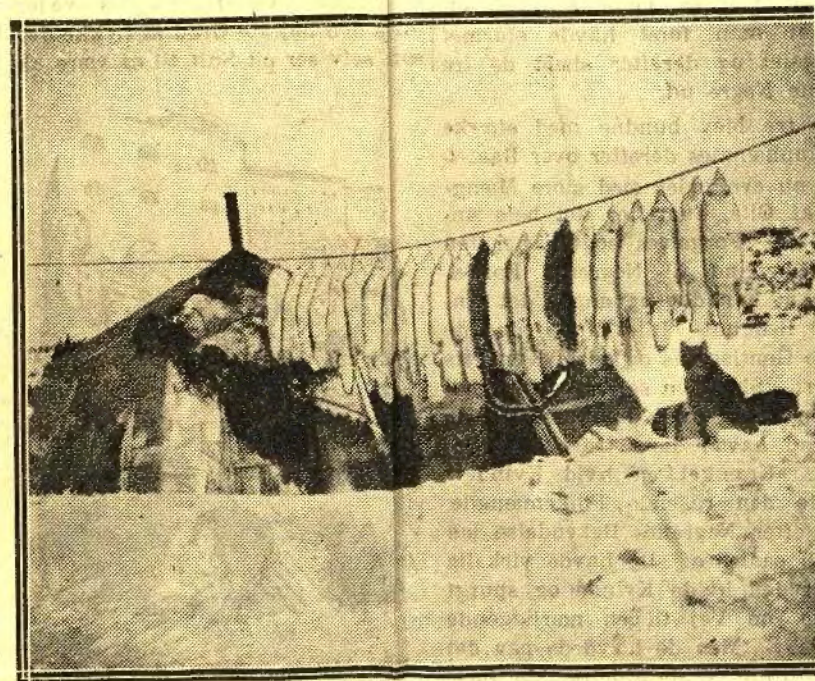
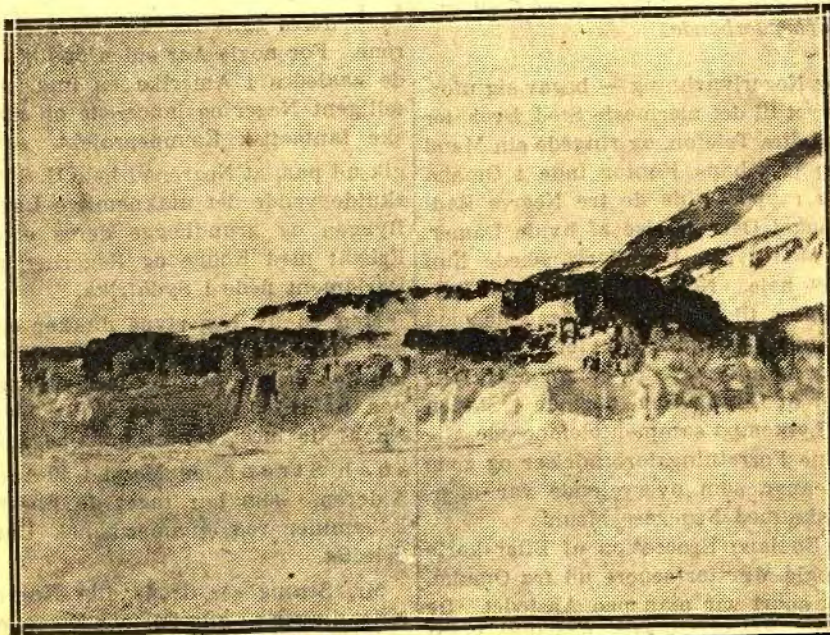
Blomsterne myldrede frem, Fjeldet fik Farver, Humlebierne summende højtidelige rundt mellem Sommer-fuglene. Laksene gik op i Elvene og Fuglene lagde Æg. Saa kom Omsla-get i Vejret. Foraarets straalende Sol forsvandt, i en gigantisk Storm blev Himlen graa og tung, og Reg-nen strømmede ned. Den blev ved. Temperaturen sank og sidst i Juni faldt halvanden Fod Tøsne og blev liggende i tre Dage som en fed Grød. Det blev en Katastrofe, Masser af Fugleunger og Æg gik til, ogsaa Rævehestanden blev ramt. Det blev næsten umuligt at færdes, Isen var ødelagt og Landet forvandlet til et ankeldybt Ælte, kun oppe i Højfel-det var der til at gaa.

FØRST hen i Juli blev det nogen-lunde tørt igen, og nye Depoter til Rævene blev lagt ud. Nu kom den Tid, Skibet kunde ventes. Næsten

Tre og et halvt Aar paa Østgrønland —

Husene. Den Nat var det mindst to Meter over dagligt Vand og ni af vore Baade gik til Havs, skønt de var trukket op for Vinteren, tre Motorbaade og seks Joller. Stormen og Højvandet var enestaaende, ingen kunde ferudse det, der skete. Det bedste Bevis var, at tre gamle Eskimohuse blev revet bort, Huse, der havde ligget siden Eskimoerne forsvandt fra Kong Wilhelms Land for over hundrede Aar siden.

Manglen paa Baade hæmmede os hele Sommeren og gjorde det vanskeligt at forberede næste Aars Fangst, skønt alt tegnede ualmindeligt godt. I April blev Vejret klart og holdt sig Maaneder igennem, kun afbrudt af enkelte Dages Taage. Saa kom Skibet og vi blev atter begravede under Nyheder, Snak og Indtryk. Mandskalet blev skiftet igen og nye Forsyninger lagt ind. Det var Meningen, at vi to Mand skulde flyttes ned til Sco-

grebet, bjergtaget af dens storslaaede Skønhed. Den har alle Former og en Uendelighed af Farver. Der er Bjerge, Slotte, Huse, Marker og et Virvar af de fornøderligste Figurer, store skæve Paddehatte, Jætter og Trolde. Letmatrosen Povl, der stod paa Bakken og stirrede frem, hylede med eet — Der er Tante Ida, Gud døde mig, om ikke hun ogsaa er her, det gamle Liv — og virkelig, en tyve Fod høj Buste af en ualmindelig stramtandet ældre Dame gled forbi, rent mekanisk reiste Povl sit Haar, saa paa sine sorte Negle, stak dem i Lommen og bandede endnu en Gang.

ISEN straaede af Farver, blaa som Saffr, grønnere end Smaragd, Topene var gyldne af Sol. Det var blikstille og Sommer, Havets Høstvejr glemt. Langt, langt inde laa de blaa Bjerge paa Kong Wilhelms Land.

»Teddy« snoede sig frem mellem Flagerne, Kaptajnen stod oppe i Tønden og tordnede sine Ordre ned til Rorgængereren, Rattet gik som et Rokkehjul og Maskintelegrafen ringede som et Vækkeur. Dag for Dag voksede Landet derinde, Bjergene fik Form, der kom Dale og Fjorde, højt over det hele laa Indlandsisens vældige hvide Ryg. Paa en Uge naaede Skibet ind gennem Isen og ankrede op ved Germaniahavn. Det var Nat og Midnatssol, Skarer af Fugle trak forbi, fra Hvalrossen kom en Sky af Maager og i Møde. Inde paa Land laa Stationshuset som en Tændstikæske, næsten ufatteligt lille mellem de høje Fjelde. Fastisen var ikke brudt mellem Hvalrossen og Huset, Skibet kunde ikke gaa helt ind. Kaptajnen peb i Fløjten, der gik et Par Minutter, saa kom en Mand til Syne. Han sprang ind i Huset, et Øjeblik efter gik Flaget tilvejs, og en Slæde kom jagende ud over Isen. Fem Mand kom ombord og trykkede os i Haanden til det knasede. Saadan saa Pelsjægere altsaa ud, overgroede med Skæg, i tomme Kajakker store Straahatte og Støvler, der naaede dem til Navlen. De udviste en imponerende Ro, stak deres Breve i Lommerne og satte sig til at sludre, skønt de ikke havde faaet Post i et Aar. Man lærte dem hurtigt at kende, en havde stukket en Bjørn med en Kniv, en anden havde flækket Hovedet paa en Ulv med Bøssekolben, en tredje havde gaaet 18 danske Mil paa 24 Timer og boet muttersalene i en Snehytte to Maanedre af Mørketiden; hver havde sit. De var hyggelige, naar bare ikke man afbrød dem, saa tav de alle og saa paa Synderen, til det var tydeligt, at han ønskede, de vilde skære

ser og Sække hobede sig op paa Stranden. Vi sled hele Dagen og skrev Breve hele Natten, Brevene skulde jo gælde for hele Aaret. Paa 36 Timer var alt klart, vi kom ombord og fik en sidste Snaps, Skibet lettede og vi tre stod paa Stranden og saa Masterne forsvinde mellem de høje Isklodser. Traaden var klippet over, vi var alene, seks og tredive Mil til de næste to, fyrre Mil til var den tre Mand, og saa var vi ikke flere. Deo gang var der ingen Nordmænd paa Kong Wilhelms Land.

DAGENE rendte som Sandet i et Timeglas. Den første Tid gik med at bringe Provianten i Hus og gøre klart til Vinteren. Der skulde skaffes Hundefoder og Kød til Rævedepoterne. Med Motorbaaden gik vi paa Fangst efter Sæl og Hvalros, Læs efter Læs af Kød blev slæbt hjem. Hvalrossen er imponerende, halvanden Ton Kød ligger der paa Isen foran en En og snorker, saa det kan høres en hel Kilometer væk, Luften ligefrem dirrer af Snork. Jagten paa sovende Hvalros mister hurtig sin Spænding, men naar den er i Vandet er det anderledes, der er Dyret et Vidunder af Behændighed og Kraft.

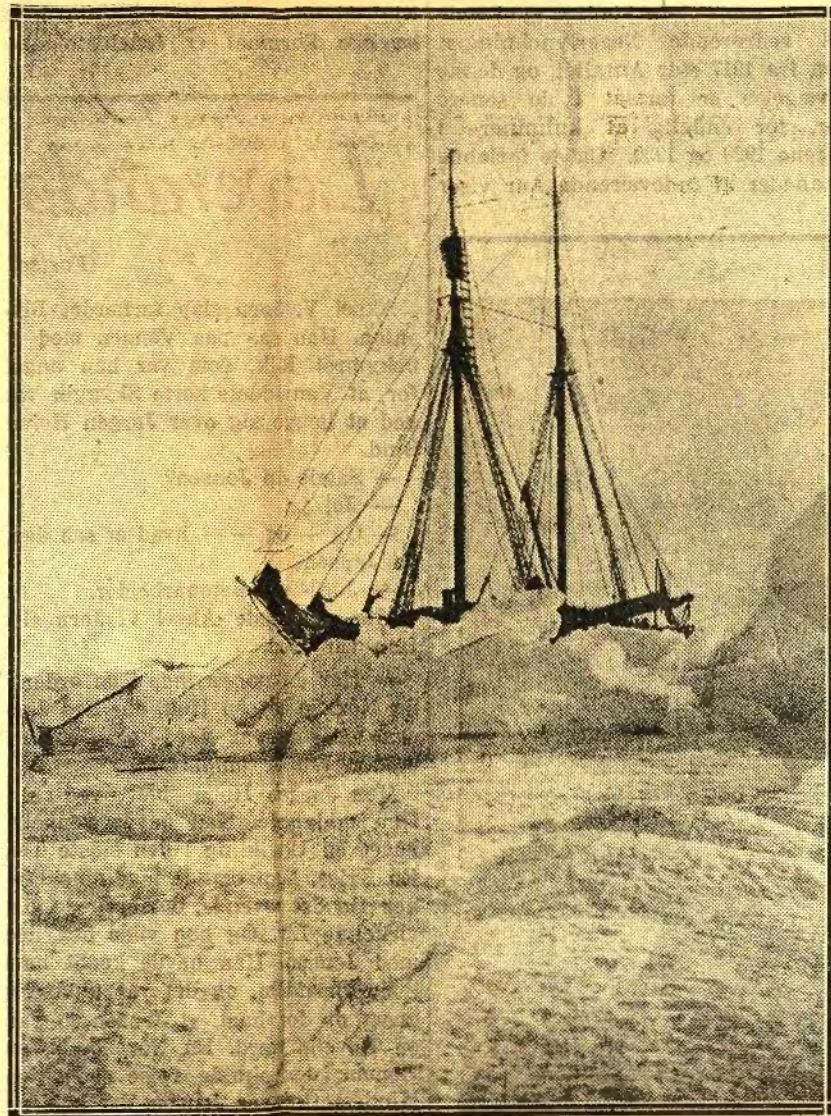
Sommeren gik hastigt paa Hæld. Sommerfugle og Humlebier blev sjældnere og sjældnere, kun Myggene holdt tappert Stand en Tid endnu. Fuglene begyndte at trække bort, i store Skarer forsvandt Gæs og Ænder sydover, fulgt af Vadefuglenes Tusinder. I Midten af September begyndte Vandet at fryse til, Dagene blev kortere og kortere. Den fjerde November gik Solen ned. En forunderlig Dag. Rævefangsten var allerede begyndt, hver Mand gik om Morgenen for at se til sine Fælder og vendte tilbage ud paa Eftermiddagen. Dagen var tindrende klar og kold, udenfor Hold With Hopes tunge sorte Fjelmasser kom en Kant af Sol-skiven til Syne. Alt blev rødt som Blod, Isen, Himlen, Fjeldene. Et Straalebundt skød frem og ramte Kappets Tinde, blev der i Minutter og forsvandt, Solen var dukket ned bag Isens takkede Rand for først at komme tilbage i Februar.

MØRKETIDEN begyndte. Den kom ikke pludseligt, som man havde tænkt det, Lyset svandt gradvis. Det var som den sneg sig ind paa os. Paa en Maade mærkedes den ikke saa meget, det var en travl Tid. Fælderne skulde tilses og Fangsten var god. Vi gik hjemmefra før det var Dagning og kom først tilbage naar det var mørkt, Rævene skulde

SOLEN kom igen i Februar. Straalende steg den op og fyldte Landet med Farver. Skodderne kom fra Vinduet og Lampen blev slukket. Som Stuen saa ud! Svabere og Skurebørster kom i Gang, til ham, der sled med Dørkjernet begejstret skreg: — Se her, der er Gulv neden under! — Senere paastod han, at vi havde fundet Vækkeuret, der var blevet borte, paa den Maade, men det var nu overdrevet. Solen steg og steg og de lange

Tid, Skibet kunde ventes. Næsten dagligt kom en af os halsende og meddelte, at han havde set Master ude i Isen. Alle styrtede op med Kikkertærne og stirrede. Der var intet, til Nød en Luftspejling. Pludseligt en Morgen blev vi vækkede ved, at der stod en fremmed Mand inde i Stuen og skreg:

— Skibet er kommet, nu maa I op. Landmandsbanken er gaaet falit! Prinsesse Marie er blevet gift! Der er begaaet tre grufulde Mord og

»Teddy« i Storisen ved Østgrønland.

Slæderejser begyndte. Først kørte vi sydover til Stationen paa Hold With Hope og derfra videre til den dengang ubeboede Myggebugt. Senere gik det nordover til den næste Station for at hile paa Folkene der. Ogsaa de havde været heldige med Fangsten.

Foraaret kom, fra de solvarme Sten begyndte Vandet at dryppe, saa begyndte Elvene at mumle under Isen og brød igennem med et Brus. Ravnene var kommet forlængst og i Slutningen af Måj fløj de første Gæs skrigende over vore Hoveder. Den anden Juni kom Fugletrækket. Vi havde været ude med Slæden, Isen laa endnu, kun langs Land var tæet en tyve-tredive Meter bred Stribe af Landvand, Stranden laa stille og øde her, da vi kørte. Men

to Sagførere har lavet enorme Underslæb —.

Søvndrukne sad vi og gloede. Landmandsbanken, Prinsesse Marie, Mord og Sagførere, Gud, hvor var det langt borte altsammen. Sikken en Ræmse, troede han virkelig, at det interesserede os. Der laa Skibet ude. Vi kom i Tøjet og roede ud. Det myldrede med Mennesker, der var mindst tyve. De snakkede og spurgte, sagde allesammen deres Navne, ikke eet af dem hørte vi. Nu havde vi i et Aar kun været tre og gaaet og tiet saa dejligt stille sammen. Som Folk dog snakkede. Vi kom ned til Kaptajnen og fik vores Post og Fred til at kigge i den. Han kendte os og tav. Men det varede et Par Dage, inden vi vænnede os til at svare paa alt det, der spurgtes om.

Det Aar kom Nordmændene og lagde sig ind i Mackenziebugten.

ET nyt Aar begyndte, men det blev et trist Aar. Det viste sig hurtigt, at Rævebestanden havde taget meget større Skade end ventet ved det daarlige Vejr. Fra alle Stationer, baae nye og gamle, blev der meldt daarlige Fangst. Kun Bjørne var der flere af end Aaret før. En af de nye Jægere viste sig at være en besynderlig Fyr. Det var hans store Drøm at komme til at skyde en Bjørn, men Uheldet blev ved at forfølge ham, enten kom han for sent, eller ogsaa rendte Bjørnen. En Morgen vaagnede de i Hytten ved et Drøn. Det var Manden i Overkøjen, der havde set en Bjørn gaa forbi Vinduet, stukket Bosen gennem Ruden og skudt den. Den sprang over en Isvold og faldt død ned. De to andre i Stuen sprang ud af Køjerne og han, der ikke havde faaet nogen Bjørn endnu, stak sin Bosse gennem en anden Rude og skød to Skud af.

— Men hvad er det du laver — blev der spurgt.

— Jeg skød Bjørnen, den var ikke død. —

Naa, det maatte han jo selv om. De to satte sig til at drikke Kaffe inden de gik ud og flaaede, Antibjørnejægeren forsvandt med sit Fotografiapparat. Ve at staa op paa Bordet, saa de ham staa ved Siden af Bjørnen og tage Billeder af sig selv. Først et med Foden paa Bjørnen, saa et med dens Hoved i sit Skød og saa et hvor han sigtede paa den. Der gik en Tid, de spurgte efter Billederne, men maatte ikke se dem. Saa saa den ene dem en Dag ligge paa Køjehylden. Han faldt for Fristelsen og saa paa dem; de var aldeles glimrende, men da han vendte dem om og kom til at se paa Bagsiden, stod der Bjørn Nr. 1, Bjørn Nr. 2 og Bjørn Nr. 3. Senere fik Manden nu lært det og fik sine fem Bjørne, inden han blev sendt hjem.

resbysund, der den Gang endnu var ubeboet. Nu maa man jo undre sig over, at Nordmændene, der hævder, at Østgrønland er nødvendigt, for dem, ikke for længst havde besat den Fjord, der saa absolut er Landets bedste Jagtfejt.

MEN Skabnen vilde det anderledes. »Teddy«, der her kom op paa sin tredje Rejse, kom i Besæt i Isen ud for Øen Shannon og begyndte at drive Syd over. Uge efter Uge gik uden at Isen aabnede sig. Vi passerede Hold With Hope og drev ned langs Liverpoolkysten. Ugerne blev

til Maanedre og vi blev alle 21 Mand klar over, at Stillingen var ved at blive kritisk. Gang paa Gang skruede Isen sammen saa det knagede i Skuden. Ved en enkelt Lejlighed laa Skibet helt oppe paa Isen. Men saa lettede det en Smule i Presset, og »Teddy« hoppede ned i Vandet som en Æling. Vi naaede ned til Scoresbysund. Isen slækkede op og i en rygende Storm drev vi til Havs, alle haabede paa, at vi nu skulde slippe igennem. Men Motoren svigtede og Isranden var tæt. I en gigantisk Dønning blev Skibet slynget imod Flagerne, en Overgang saa det ud til at Skroget maatte blive knust. Men der kom mere Is og dæmpede Søen, vi slap med en Lækage.

Scoresbysund gled forbi derinde og Bløsevillekysten dukkede op. Det er en kedelig Kyst, tre Mil nøgent Fjeld, tre Mil Bræis, saadan bliver det ved. Der ønskede ingen at komme i Land. Isen blev bestandigt tættere. Fra Tønden var det umuligt at øjne Vand. Skruingerne blev voldsommere. En Nat blev Roret klippet af, en anden fik vi en ny Lækage. Nu var der

gaaet seks Uger. »Teddy« var nu saa medtaget, at det blev nødvendigt at flytte ind paa Isen. Der blev bygget et Hus med 21 Køjer i fire Lag over hinanden og al Provianten blev taget med. Der havde vi det godt, fri for den utaalelige Knagen og Masser af Mad. Samtidig begyndte vi at forberede os paa Vandringer over Isen, syede Soveposer og lavede Slæder. Saa brækkede Flagen i tre Stykker. Det var Storm og Dønning, der led et Knæk og en Revne aabnede sig midt i Stuen. Alle styrtede ud. Halvdelen af Provianten drev den ene Vej, Halvdelen den anden og Hytten stod med det ene Hjørne ude over Vandet. Der var ikke noget at gøre, vi gik i Soveposerne og ventede paa Dagen. Stormen lagde sig og vi fik travlt med at hale Huset ind ved Hjælp af Taljer, gøre det i Stand og samle Provianten.

SAA drev vi videre. Efter ti Ugers Forløb naaede vi ned, saa vi befandt os lidt nord for Angmassalik. Nu havde vi kun to Ting at vælge imellem, enten at forsøge at gaa i

VINTEREN stod sig hen, det blev Nytaar og Dagene blev længere, men Fangsten blev ikke god. Gennemsnittet blev en Snes Ræve pr. Station. Foraaret kom og bragte en god Sæson. Meget kunde være oprettet, dersom Stationerne ikke i Vinterens Løb var blevet ramte af en Ulykke. I November drev Storisen ud, saa langt at den ikke var til at øjne fra Fjeldet og samtidig kom den heftigste Orkan vi havde oplevet. I fire Dage rasede den og rejste en kolossal Dønning. Det var umuligt at sove for Havets Torden, mægtige Isblokke blev slynget ind i Havstokken og hamrede op og ned, saa Hytterne skælvede som ved Jordbælv. Samtidig steg Vandet saa højt, at enkelte af Søerne naaede helt hen bag et af

Seeskindene hængt til Tørring.

endene og lagde
ugten.

te, men det blev
viste sig hur-
en havde taget
end ventet ved
alle Stationer,

blev der meldt
Bjørne var der

En af de nye
re en besynder-

store Drøm at
Bjørn, men

følge ham, en-
t, eller ogsaa

rgen vaagnede
ron. Det var

r havde set en
stukket Bas-

kudt den. Den
og faldt død

en sprang ud
r ikke havde

nu, stak sk
Rude og skød

laver — blev

en var ikke

selv om. De

Kaffe inden

bjørnejæge-

ografiappa-

det, saa de

Bjørnen og

Forst et

saa et med

saa et hvor

ik en Tid,

rne, men

a den ene

øjehylden.

g saa paa

nde, men

kom til at

Bjørn Nr.

3. Senere

fik sine

ev sendt

det blev

ængere,

ennem.

resbysund, der den Gang endnu var
ubeboet. Nu maa man jo undre sig
over, at Nordmændene, der hævder,
at Østgrønland er nødvendigt, for
dem, ikke for længe havde besat den-
ne Fjord, der saa absolut er Landets
bedste Jagtfelt.

MEN Skøbnen vilde det anderle-
des. »Teddy«, der her kom op
paa sin tredje Rejse, kom i Besæt i
Isen ud for Øen Shannon og begynd-
te at drive Syd over. Uge efter Uge
gik uden at Isen aabnede sig. Vi pas-
serede Hold With Hope og drev ned
lags Liverpoolkysten. Ugerne blev

til Maaneder og vi blev alle 21 Mænd
klar over, at Stillingen var ved at
blive kritisk. Gang paa Gang skruede
Isen sammen saa det knagede i Sku-
den. Ved en enkelt Lejlighed laa Ski-
bet helt oppe paa Isen. Men saa let-
tede det en Smule i Presset, og »Ted-
dy« hoppede ned i Vandet som en
Ælling. Vi naaede ned til Scoresby-
sund. Isen slækkede op og i en ry-
gende Storm drev vi til Havs, alle
haabede paa, at vi nu skulde slippe
igennem. Men Motoren svigtede og
Isranden var tæt. I en gigantisk
Dønning blev Skibet slynget imod
Flagerne, en Overgang saa det ud til
at Skroget maatte blive knust. Men
der kom mere Is og dæmpede Søen,
vi slap med en Lækage.

Scoresbysund gled forbi derinde og
Blossevillekysten dukkede op. Det er
en kedelig Kyst, tre Mil nøgent Fjeld,
tre Mil Bræis, saadan bliver det ved.
Der ønskede ingen at komme i Land.
Isen blev bestandigt tættere. Fra
Tønden var det umuligt at øjne Vand.
Skruingerne blev voldsommere. En
Nat blev Roret klippet af, en anden
fik vi en ny Lækage. Nu var der

imellem, enten at forsøge at gaa i

gaaet seks Uger. »Teddy« var nu saa
medtaget, at det blev nødvendigt at
flytte ind paa Isen. Der blev bygget
et Hus med 21 Køjer i fire Læg over
hinanden og al Provianten blev taget
med. Der havde vi det godt, fri for
den utaalelige Knagen og Masser af
Mad. Samtidig begyndte vi at forbe-
rede os paa Vandringen over Isen,
syede Soveposer og lavede Slæder.
Saa brækkede Flagen i tre Stykker.
Det var Storm og Dønning, der led
et Knæk og en Revne aabnede sig
midt i Stuen. Alle styrtede ud. Halv-
delen af Provianten drev den ene Vej,
Halvdelen den anden og Hytten stod
med det ene Hjørne ude over Van-
det. Der var ikke noget at gøre, vi
gik i Soveposerne og ventede paa Da-
gen. Stormen lagde sig og vi fik
travlt med at hale Huset ind ved
Hjælp af Taljer, gøre det i Stand og
samle Provianten.

SAA drev vi videre. Efter ti Ugers
Forløb naaede vi ned, saa vi he-
fandt os lidt nord for Angmassalik.
Nu havde vi kun to Ting at vælge
imellem, enten at forsøge at gaa i

Land her og komme ind til Kolonden,
eller følge med Isen videre rundt om
Kap Farvel. Vi valgte det første.
Med Soveposer og tre Ugers Proviant
paa Slæderne foruden en Baad drog
vi af. Det var trist at skilles fra Sku-
den og Huset, men der var ikke andet
at gøre. Det gik kun langsomt frem,
Slæderne var tunge og Føret forfær-
deligt. To Dage efter fik vi Storm og
en Isgang vi aldrig havde set Mage
til. Alle Flagerne, undtagen den vi
stod paa, syntes at staa paa Højkant,
Larmen var saa stærk, at det næsten
var umuligt at raabe Sidemanden op.
Som sædvanlig var der ikke noget at
stille op mod Naturkræfterne og vi
benyttede det gamle Knæk at gaa i
Poserne. Vejret klarede af, og Isen
faldt til Ro, og til vor store Glæde
saa vi, at Stormen havde ført os langt
indefter. Tre Dage efter naaede vi
ind paa et øde Skær og havde for
første Gang i næsten tre Maaneder
fast Grund under Fødderne.

Flere af Folkene var sløjte af Stra-
badserne, og det blev derfor bestemt,
at tre af os skulde gaa efter Hjælp.
Det blev en drøj Tur, vi havde ingen
Ski, gik i Sne til over Knæene og
maatte derfor efterlade Soveposen og
sove i Soehuler om Natten, skønt det
frøs over tyve Grader. Isen blev
tynd og det svære Snelag tyngede den

ned, saa der stod seks Tommer Vand
paa den. Det trængte gennem Fod-
tøjet og vi fik Forfrysninger. Det be-
gyndte at knibe med at gaa for de to
af os, men vi naaede efter fem Dage
frem til en Boplads og blev overma-
de vel modtaget af de gæstfri Eski-
moer. Dagen efter kørte de os ned til
en grønlandsk Præst, der med en im-
ponerende Fart fik sendt 21 Slæder
af Sted efter Kammeraterne. Faa Da-
ge efter var vi alle samlede og un-
drede os over, at vi nogensinde havde
drevet i tre Maaneder med Isen. Paa
en Maaned blev Fødderne raske igen
og vi kom over til Hovedkolonden.
Her maatte vi blive i ni Maaneder, for
Kaptajn Schelderup kom ind med
»Quest« og sejlede os til Island. Fjor-
ten Dage senere stod vi i København
efter tre og et halvt Aars Fraværelse

FANGSTEN deroppe blev fortsat
et Aar endnu og Nordmændene
besatte Myggebugten paany, skønt de
var blevet ramt af den triste Ulykke.
at Skibet »Annie«, der havde forladt
Kysten samtidig med os, forsvandt
med Mand og Mus. De danske Statio-
ner blev lukket i fire Aar og blev saa
besat paany, saaledes at vi foruden
den historiske ogsaa stadig har beva-
ret den praktiske Ret til Kong Wil-
helms Land.

Peter Tutein.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Kristeligt Dagblad

skriver den

28. AUG. 1931

Tysk Grønlands- ekspedition forsvundet.

Imidlertid
Man nærer Frygt for, at en dansk Deltager
har sat Livet til.

Berlin, Torsdag.

(Fra vor Medarbejder.)

Til den tekniske Højskole i Darmstadt er der fra den canadiske Regering indtruffet den Meddelelse, at Dr. Krügers Grønlands-Ekspedition maa anses for at være forsvundet, og det betragtes som givet, at Dr. Krüger og hans Ledsager, Danskeren Axel Bjerre, er døde.

Dr. Nieland i Heidelberg, den tidligere Deltager i Ekspeditionen, udtaler derimod, at efter hans Mening er der ingen Grund til at opgive Haabet endnu angaaende Dr. Krügers Ekspedition. Den endelige Afgørelse med Hensyn til Ekspeditionens Skæbne kan først falde til næste Sommer, mener Doktoren. Dr. Krüger, som tidligere gennem mange Aar har foretaget Forskninger i Afrika og Nordamerika, er den første Europæer, som gennemvandrede den vestgrønlandske Halvø Nugssuak, nemlig i 1926. 1929 foretog han sammen med Professor Drescher fra Claustal og Dr. Nieland fra Heidelberg og Danskeren Axel Bjerre en Grønlandsrejse Nr. 2. De to tyske Videnskabsmænd kom tilbage i Efteraaret 1929, medens Krüger og Bjerre overvintrede. Fra Marts 1930, hvor Krüger besøgte den canadiske Politistation Beach i Ellesmereland, har man ikke hørt noget til de to. Deres Ammunition og Levnedsmidler maa for længst være sluppet op. Man mente, at de begge nu i Foraaret vilde være kommet til Politistationen, men der er ikke hørt noget fra dem. I Canada har man faaet tilsendt nogle af Eskimoer fundne videnskabelige Instrumenter og et Par Sko, som tilhørte Dr. Krüger. Disse har han imidlertid ikke mistet, men med Vilje efterladt som Tegn, antager man.

I den tekniske Højskole i Darmstadt har man i Sinde at udruste en Ekspedition, hvis man kan faa Penge nok dertil.

H. R.-M.

Axel Bjerre.

Den i Telegrammet omtalte Dansker Axel Bjerre har i sin Tid været ansat i Grønlands Styrelse 4—5 Aar, bl. a. i Jacobshavn. Han karakteriseres som en rask ung Mand, dygtig til alle eskimoiske Idrætter. Hans Hu stod til Forskerfærd, og da han kom i Forbindelse med den tyske Dr. Krü-

ger, fik han Chancen for at komme ud paa flere Ekspeditioner.

Den sidste Ekspedition i det arktiske Canada startedes i Februar 1930, og det var Meningen, at de to Deltagere skulde vende tilbage til Udgangspunktet den følgende Maj Maaned. Imidlertid stod man i kyn-dige Kredse paa Forhaand skeptisk overfor et heldigt Forløb af Rejsen. Den var risikabel først og fremmest, fordi der ikke blev givet Meddelelse om, hvor Ekspeditionen agtede sig hen.

Dr. Krüger er Geolog og er altid blandt Kolleger og i grønlandskyn-dige Kredse blevet anset for en lidt fantastisk og vovelig Videnskabsmand.

Saa vidt vides lever Axel Bjerres Moder et Sted i Provinsen.

Bladet:

Dagens Nyheder

skriver den

21. AUG. 1922

Stilfærdig Grønlands- afrejse i Regnvejrr.

Da „Disko“ gik til Upernivik i Gaar Formiddags.

Tre Hundrede Paraplyer samledes i Gaar Formiddags paa Grønlandske Handels Plads. Under de dryppende Halvkugler befandt sig et tilsvarende Antal Afskedtagende, der vilde følge Passagerer og Besætning paa Disko, som nu igen har vendt sin parafinbehandlede Næse mod det høje Nord.

tes af et Selskab af unge Medicinere. Til Godthaab rejste Telegrafbestyrer Wodskov og Lærer Svend Fredriksen med Frue, til Egedesminde rejste Førstelærer Gam for paany at overtage sin Efterskole og en ung grønlandsk Lærer Fredrik Nielsen, som har taget dansk Lærereksamen med 1. Karakter.

Professor Ellinger med hvid
Rejsekasket.

Den engelske Viking, Professor
Grantham.

Kaptajn Hansen var Genstand for særlig Opmærksomhed, idet en hel Skare af de fornylig hjemvendte Rigsdags- og Presse mænd gik om Bord for at sige Tak for sidst og ønske endnu bedre Held.

Ogsaa en Slags Efternøler efter Delegationen havde givet Møde: Professor Ellinger, som skulde have været med, men blev forhindret af Arbejde. Professoren tager Revanche nu og mødte med en Kasket, der vil hensætte baade Statsministeren og Peter Freuchen i en Tilstand af dyb Misundelse.

En engelsk Viking.

I Trængselen paa Dækket fandtes en anden Professor: Mr. Grantham fra England. Han vakte adskillig Opmærksomhed allerede i Kraft af sin Dragt, idet han til blød Flip og endnu blødere Benklæder bar en Slags sort Sejrsskjorte i Vikingsnit og med rig Udsmykning af gotiske Broderier. Han skal paa arkæologisk Opdagelsesrejse, hvad han tilbringer sin meste Tid med, og han fulgtes til Baaden bl. a. af Direktør Hübner, Angleterre, hvem han helt har besejret med sine gæve Historier fra alle Verdensdele.

En maaske mere eksakt Videnskabsrepræsenteredes af Bakteriologen Krogh-Lund, der vender tilbage til sin Gerning paa det nye Laboratorium i Godhavn, hvor han allerede i flere Aar har udført et stort Arbejde i Kampen mod Tyfus og Tuberkulose. Han fulg-

Endelig rejste til denne Station Frk. Kirsten Flemmer, en Datter af afdøde Borgmester Flemmer i Holbæk. Frekenen har været hjemme paa et Besøg for at forberede sit Bryllup med Assistent Jensen i Egedesminde.

En norsk Fredsven.

Pastor Rosing og Frue var ligeledes blandt Passagererne. Det gamle grønlandske Ægtepar har været i Danmark paa et Besøg hos Venner her, men Pastoren genoptager ved Hjemkomsten sin Gerning i Ritenbenk. Til Upernivik rejste Kolonibestyrer Lembcke-Otto og til Christianshaab Frk. Orenvad, der skal være Lærerinde hos Viceprovst Storck.

Ogsaa en Nordmand havde Disko med, Forfatteren, Lektor Th. Findahl, der vil skrive fredeligt om grønlandsk Folkeliv og Natur.

Hr. Findahl erklærer, at han er ubetinget Fredsven og ser med dyb Utilfredshed paa den skarpe Form, Grønlandsaffæren har faaet. Men han er dog ikke mere sikker paa sig selv, end at han har undladt at tage et norsk Flag med. For — som han siger — man ved aldrig, om Følelserne kunde løbe af med En, naar man først sidder deroppe i Isen!

Ø. K.s store Motorskib „Malaya“ sinkede Afrejsen en halv Snæs Minuter, men saasnart Passagen gennem Havnen var klar, led Kaptajn Hansens Fløjte. Disko gik ud paa endnu en lang Rejse.

Sh.

skrives den
18 AUG. 1931

ENGELSK GLOBETROTTER PAA VEJ TIL GRØNLAND

Major Grantham, der lærer hele Verden at spille „Stool-ball“.

DEN kendte engelske Jurist Major William Wilson Grantham, Kings Councillor, er ankommet hertil paa Vej til Grønland. Paa Hôtel d'Angleterre træffer vi Englænderen, som sidder fordybet i Litteratur om Grønland.

— Har Rejsen politisk Maal? spørger vi, for saaledes bør man vel begynde et saadant Interview i disse Kontroversens Tider.

— Nej, forsikrer Mr. Grantham energisk, jeg er en fredelig Globetrotter. Da jeg endnu aldrig har været paa Grønland, Verdens største Ø, synes jeg, det er paa Tide at faa den Del af Kloden med. Paa Island har jeg været tre Gange; jeg har mange Venner deroppe og haaber saa smaat at træffe nogle af dem her. Jeg har lært Islænderne *Stool ball*, De véd det fem Hundrede Aar gamle britiske Boldspil, om hvilket jeg har skrevet flere Bøger.

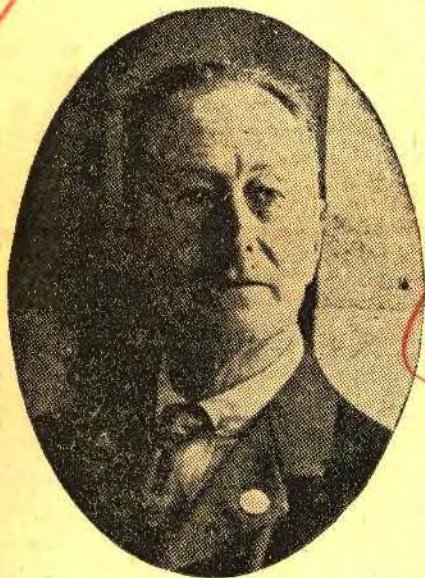
Da jeg var her for fire Aar siden, fortalte jeg EKSTRABLADET om *Stool ball*, og nu giver jeg maaske Eskimoerne en lille Lektion i den gamle Boldleg, hvorfor ikke?

Is og meget andet.

— Hvornaar drager De nordpaa?

— Med „Disco“ paa Torsdag, og vi bliver borte et Par Maaneder, anløber ni Byer paa Vestkysten; paa Østkysten er der vist ikke fremkommeligt. Baade Is og meget andet, forstaar jeg, lægger sig hindrende i Vejen.

— Har England taget Standpunkt i

Kings Councillor Major Wm. Wilson Grantham.

Grønlandsstriden mellem Danmark og Norge?

— Nej, endnu ikke. Man har ikke rigtig sat sig ind i Sagen, og jeg skal naturligvis nok forholde mig passiv, man er jo ikke Jurist for ingenting. Min Interesse er som sagt af fredelig Natur. I Marts Maaned undfangede jeg Idéen til denne Rejse, og nu i Juni fik jeg Tilbud til at besøge det lukkede Land.

Vor Minister her, Sir Thomas Høhler, var mig behjælpelig, og jeg er særdeles glad for den Chance, jeg her har faaet til at besøge et Land, hvormed man i England ved saa forholdsvis lidt. Ja, Bøgerne her siger naturligvis noget andet, føjer Mr. Grantham til og peger paa Stabler af Grønlands-Litteratur; men jeg taler her om Gennemsnitsenglænderen. Jeg agter at tage Fotografier deroppe og vise disse som Lysbilleder, Illustrationer til de Foredrag, jeg siden vil holde rundt om i England. Jeg véd, hvor stor en kulturel Indsats Danmark har gjort gennem sin Kolonisering af Grøn-

land, og jeg glæder mig til personligt at se Deviser derpaa.

Safety first.

— Jeg arbejder haardt de ti Maaneder af Aaret, fortsætter Mr. Grantham, sidder i Dusevis af Lavs-Komitéer i City og har meget at gøre i Forbindelse med Londons Kommunalstyrelse.

Navnlig er det *Safety first*-Komitéen, der optager mig.

Siden vi for nogle Aar siden begyndte vor Virksomhed, der gaar ud paa at begrænse de foruroligende mange Færdssulykker i London, er disse virkelig taget af i Tal. Der gives særlige Præmier for Omnibuschauffører og Sporvogns-styrere, som i en Aarrække aldrig har haft Uheld og i den Dur. Over 100,000 Skolebørn skriver Stile om „*Safety first*“, og de bedste præmieres, altsammen Led i Propagandaarbejdet. Skylden ligger jo her paa begge Sider. Fodgængere ser sig ikke for, inden de gaar over Gaden, og Bilister er tilbøjelige til at tro, at Gaden er deres — gensidig Skædeslæshed, som ofte koster Livet.

— De har rejst viden om, siden De var her sidst?

Blandt Berømtheder.

— Ja, jeg har været i Sydamerika, spillet *Stool ball* i Andesbjergene; jeg har været i Kanada og som sagt paa Island; alle Vegne lærer jeg Folk at spille *Stool ball*, og i England ved de store Kampe er jeg altid *Umpire*. Jeg foretrækker Sport for Politik, og det til Trods for, at fhv. Premierminister Stanley Baldwin og Austen Chamberlain var mine Skolekamerater; for Resten ogsaa John Galsworthy, saa jeg voksede op blandt Berømtheder, slutter Juristen med et Smil.

Erna.

"Aftenposten" 8/7-38

Danskene vil modernisere jordbruget på Grønland.

Islandsk landbrukskandidat innkalt for å lære op eskimoene.

Spesialtelegram til «Aftenposten».

Reykjavík, 7. juli.

I likhet med hvad der er tilfelle på Færøene vil man nu også på Grønland nyttiggjøre sig erfaringene fra det islandske jordbruk, der som bekjent har hatt en rivende utvikling i de siste år. Det grønlandske styre har derfor henvendt sig til Islands landbruksselskap med anmodning om å sende en mann for å organisere moderniseringen av landets jordbruk, og landbrukskandidat Sigurdrud Stefánsson er i denne anledning i disse dager reist til Grønland med «Hvidbjørn». Hr. Stefánsson kommer til å opholde sig på Grønland i ialt 2 år, hvor han gjennom kurser og igangsettelse av praktisk arbeid skal lære grønlanderne moderne jordbruk. Særlig i traktene rundt Jullanehåb antas det å være gode muligheter for å skape et grønlandsk jordbruk i større stil; lykkes dette vil man også forsøke å begynne opdyrking ved flere andre boplasser for eskimoene. Da vegetasjonen stort sett er den samme på Grønland som på Island — selv om klimaet er mindre stabilt — mener man at jordbruget også her kan komme til å få adskillig betydning.

Samtidig med opdyrking av jorden efter moderne metoder er det meningen å gå til økning av fårebestanden og å søke å få større grønlandske får. Der skal opføres en rekke nye fårehus efter anvisning av landbrukskandidat Stefánsson, som foruten landbruksredskaper og planer over bondegårder etc., fører med sig en del levende islandske får til Grønland. Senere vil muligens bli sendt flere islandske får.

I den tid Stefánsson opholder

sig på Grønland og formodentlig videre fremover kommer Islands landbruksselskap også på annen måte til å bistå landets myndigheter under forsøket på å skape et grønlandsk jordbruk.

O. S.

Bladet:

Ekstrabladet

skriver den **24 JUNI 1931**

DET ER ET GRØNLANDSAAR I AAR

„Hans Egede“s Afrejse paa Danmarksekspeditionens 25 Aarsdag

En af den tragiske Ekspeditionens Deltagere, Fritz Johansen, drog med mod Nord

JUNI Maaned plejer at være Grønlands-Rejsernes Højsæson, og den er det ogsaa i Aar — endda i udpræget Grad. Først Rigsdags-Delegationen, saa Lauge Kochs store Ekspedition ... og nu igen i Dag Skib til Grønland med mange celebre Rejsende. Det var „Hans Egede“, der Kl. 10 lettede fra Handelsens Plads, bestemt for Upernivik — og der var en ganske særlig Stemning over Afskeden i den kølige, regnbuede Formiddag. Det er nemlig i Dag en Mindesdag for alle, der har Tilknytning til vor fjerne Koloni: I Dag for 25 Aar siden afsejlede „Danmark“-Ekspeditionen, der fik et saa tragisk Forløb ved Mylius Erichsens og hans to Fællers Død i Ismarkerne.

Oven i Købet var der blandt „Hans Egede“s Passagerer i Dag en af „Danmark“-Ekspeditionens Mænd, nemlig Zoologen *Frits Johansen* — den evigt rejsende, som nu efter mange Aars Ophold i Kanada paa ny sætter Kursen mod Nord — og en hel Skare af de gamle Drengene fra „Danmark“ var mødt for at gratulere og ønske Lykke paa Rejsen. Vi noterer Brødrene *Thostrup* — Havdemesteren og Lodsens fra Aalborg —, Orlogskaptajn *Bistrup*, Magister *Lundager*, den fra Amerika hjemvendte *Peter Freuchen* m. fl. „Drengene“ samles i Aften til en lille Fest i Havnemester *Thostrups* Hjem i Ordrup, men den urolige *Frits* havde naturligvis ikke Tid til at jubilere, han skulde absolut af Sted paa selve Dagen ...

Et Monument for Grønland —

Blandt de øvrige Passagerer, der gaar om Bord, finder vi Billedhugger *Svend Rathsack*, Søfartsmonumentets Skaber. Hr. Rathsack ledsages af sin Frue, der vil gøre Rejsen med.

— Hvad fører Dem til Grønland? spørger vi Billedhuggeren.

— Jeg har i mange Aar arbejdet med Tanken om at skabe et nationalt Monument for Grønland og Grønlænderne, svarer Hr. Rathsack. Det skulde være et Sindbillede, en Apoteose, der kunde minde alle Danske om vore Næsten-Landsmænd deroppe, og det skulde simpelt hen forestille en Eskimo i en eller anden karakteristisk Stilling. Men jeg har aldrig været paa Grønland, og jeg foretager nu denne Rejse for at gøre Studier til et saadant Monument. Det skulde gaa mærkeligt til, om man ikke fik en god Idé, naar man først er deroppe ...

— Hvor har De tænkt Dem Monumentet opstillet?

— Paa en eller anden aaben Plads i Byen — helst vel i Nærheden af Havnen. Jeg har talt med flere af vore ledende Grønlands-Folk, og de har alle bifaldet Tanken. Naturligvis, det koster Penge, og hvor skal de komme fra? Men hvis jeg nu kommer hjem med et knippelgodt Udkast, kan det jo være, det glider ...

De syge Laks. — Grønlands-flyvningen.

I Trængslen ved Afgangens hilser vi endvidere paa fhv. Fiskeriinspektør *Løfting*, der som Ministeriets Konsulent rejser til Grønland for at inspicere Fiske-

Da „Hans Egede“ gik til Grønland i Formiddags: Øverst Kapelmester *Henrik Clausen* med Frue, Datter og Søn. *Henrik Clausen jun.* rejser til Godthaab for at overtage en Stilling ved Blaarøve-Farmen. Nedenunder til venstre Billedhugger *Rathsack* og Frue, til højre Seminemester *Petersen*. I nederste Række fra venstre: Fhv. Fiskeriinspektør *Løfting* som helbefaren Sømand, Zoologen *Frits Johansen* og den tyske Meteorolog, Dr. *Baumann*.

riet. Hr. *Løfting* vil navnlig have sin Opmærksomhed henvendt paa de syge Laks, hvorom han forleden fortalte i et Interview i EKSTRABLADET.

Helt forude staar den tyske Meteorolog, Dr. *Baumann*, og vor hjemlige

Seminemester *Petersen*. De to Herrer rejser til Grønland for at forberede v. Gronaus meget omtalte Flyvning. Dr. *Baumann* skal foretage meteorologiske Observationer, og *Petersen*, som er en af Marinens dygtigste Flyvere, skal bi-

staa v. Gronau paa Flyvningerne ind over Isen og være ham behjælpelig med at finde egnede Landingspladser.

Dr. Rank.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Vind og M.

skriver den **22** JULI 1900

KRYOLIT- ÆVENTYRET

GRØNLANDS største Rigdomskilde er Kryolitbrudet i Ivigtut — og det kan Nordmændene i hvert Fald ikke okkupere, da det baade er grundlagt og altid har været drevet af Danskere. Hvert Aar brydes der her en Kæmpeformue ud af Klippegrunden, og alene den Afgift, Koncessionshaverne maa yde den danske Stat, er stor nok til at dække Halvdelen af Udgifterne til Grønlands Administration.

Da det netop i disse Dage er 75 Aar

I disse Dage kan Danskerbyen Ivigtut i Sydgrønland og det store danske Kryolitbrud fejre 75 Aars Jubilæum.

siden, den første Skibsladning Kryolit blev brudt og sejlet hjem til Danmark, er der en Anledning til at fortælle om, hvorledes Danskerne har forstaaet at udnytte denne Rigdomskilde paa en Maade, saa det er blevet til Gavn baade for Grønland og Danmark.

GENNEM flere Hundrede Aar har Eskimoerne kendt den hvide Kryolit, som de knuste til et Pulver og benyttede som en Slags Snus. Men, der gik lang Tid, inden det opdagedes, hvor værdifuldt et Mineral Kryoliten er.

De første Kryolitstykker blev bragt til Danmark af et af Den grønlandske Handels Skibe i Slutningen af det 18de Aarhundrede, og i 1799 foretog den danske Mineralog P. C. Abildgaard den første videnskabelige Udnyttelse af det

i Europa hidtil ukendte Mineral. Abildgaard sendte nogle Stykker af de mærkelige Sten til en fremragende portugisisk Mineralog J. B. d'Andrada e Silva, som bestemte Vægtfylde og Haardhedsgrad, og ham var det, der gav det grønlandske Mineral Navnet Kryolit. Det er et græsk Ord og betyder Issten, og Navnet passer godt paa det hvide, halvklare og isagtige Mineral.

Endnu havde man ikke tænkt paa at stedfæste Kryolitens Forekomst; men under en Ekspedition til Vestgrønland fandt Wieneren Karl Ludvig Giesecke i 1822 det mægtige Kryolitlæje, der strækker sig langt ud under Fjorden ved Ivigtut. Det er det eneste Sted i Verden, hvor der er fundet Kryolit i saa store Mængder.

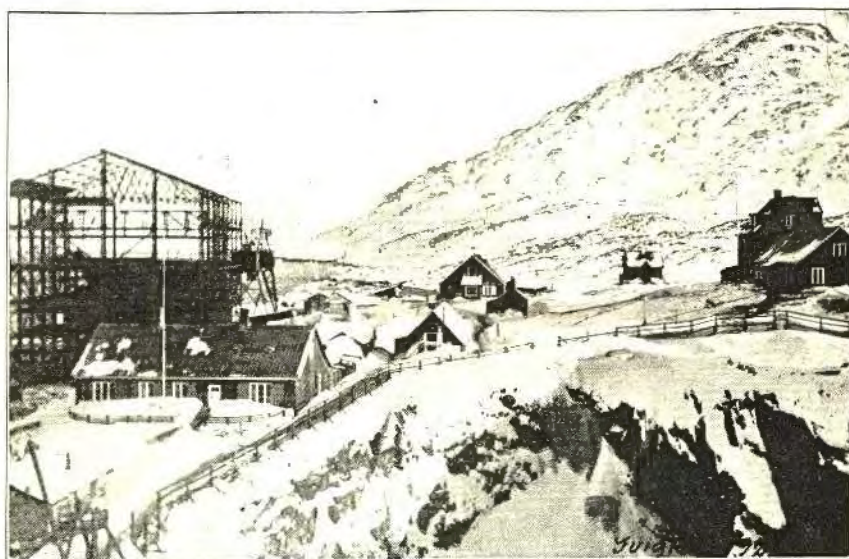
Men, selv efter Gieseckes Oplagelse betragtede man stadig Kryoliten som en Kuriositet uden egentlig Værdi.

FØRST 30 Aar efter Gieseckes Hjemkomst blev det konstateret, at Kryolit er et uhyre værdifuldt Mineral, der kan benyttes til Fremstilling af forskellige tekniske Produkter. Det var den unge danske Videnskabsmand, Professor Julius Thomsen, der gennem en Række Eksperimenter med de hvide Sten fandt ud af, at der af Kryolit kan fremstilles Alun, Soda, svovlsur Lerjord og Ivekulsur Natron. Julius Thomsen nøjedes dog ikke med at paavise Kryolitens Værdi, men satte alt ind paa at faa denne Værdi udnyttet.

Efter at have erhvervet sig Eneret paa sin Fremgangsmaade med Kryolitens Udnyttelse, søgte Julius Thomsen at faa Den grønlandske Handels Skibe til at bringe Kryoliten til Danmark, og i 1851 kom den første Ladning paa 50 Tønder. Men det var naturligvis alt for lidt til at grundlægge en ny Industri paa. »Handelen» var ikke interesseret i det nye Foretagende, og en Tid saa det ud til, at Julius Thomsens Planer ikke kunde gennemføres.

Men saa kom Tietgen som den frelsende Engel. Han havde fra Udlandet faaet Oplysninger om et nyt Metal, Aluminium, som var meget eftertragtet, og da han erfarede, at der kunde udvindes Aluminium af Kryolit, gik han straks til Den grønlandske Handel for at købe Retten til at bryde Kryolit i Grønland. Han kom nu i Forbindelse med Julius Thomsen og Vandværks-assistent, senere Gasværksbestyrer Howitz, der ogsaa var Kryolit-Ekspert og havde opdaget, at Kryoliten kunde benyttes til Emaljeret af Jernvarer. Og saa kom der Gang i Tingene.

Thomsen og Howitz fik Regeringens Tilladelse til at bryde Kryolit i Ivigtut og føre en enkelt Skibsladning til Dan-

I Forgrunden til højre et Hjørne af Kryolit-Brudet. Midt paa Billedet i Baggrunden ligger Direktorboligen, og foran denne ser man Gaden af Ivigtut Sygehus.

mark. Tietgen fik ved fem Venners Hjælp fremskaffet Penge til at købe og udruste et Skib til at foretage den lange Rejse. Og i Slutningen af Juni 1856 afsejlede Skibet fra København med Kaptajn Brockdorff som Fører og med 10 Mands Besætning og 10 Mand til at bryde Kryoliten.

I disse Dage er det saaledes 75 Aar siden, danske Minearbejdere huggede de første Kryolitblokke i den nu saa store Mine og dermed lagde Grunden til den mest indbringende Virksomhed i hele Grønland. Den første Sommer

Den hjemvendte Ivigtut-Læge Dr. Will. Thune Andersen med Vinterskøj. I Grønland har Lægerne ikke Fordvogn, men maa staa paa Ski, naar de skal ud til en Patient.

blev der brudt 343 Tønder af det værdifulde Mineral, og siden er der hver Sommer hentet saa mange Skibsladninger Kryolit, det har været muligt at faa op af Minen.

DA DEN FØRSTE SKIBSLADNING Kryolit var kommet velbeholden til Danmark, gjaldt det om at faa den omsat i Penge. En stor Del solgtes til en fransk Aluminiumfabrik; men da der ikke fandtes en lignende Industri i Danmark, laa man stadig inde med en betydelig Rest, som ikke kunde afsættes. Tietgen, som imidlertid var blevet Direktør i Privatbanken, fik andet at tænke paa; men Julius Thomsen tabte stadig ikke Modet. Inden der var gaaet et Aar, lykkedes det ham at komme i Forbindelse med Handels-huset Thbd. Weber & Co., som netop havde oprettet en Spejlglasfabrik paa Christiansdal ved Haderslev. Denne Fabrik skulde bruge ren Soda, og der byggedes derfor en ny Fabrik ved Siden af til at fremstille Soda af Kryolit.

Thomsen og Howitz fik nu deres Tilladelse til Minedrift i Ivigtut fornyet for Aarene 1857 og 1858, og de maatte paa de to Aar bryde 3—4 Skibsladninger.

Da Fabriken »Oresund» blev bygget i 1859 til Aflosning af Fabriken ved Haderslev, og da Minedriftsbevillingen samtidig forlængedes med 5 Aar, var baade Minedriften i Ivigtut og Kryolitens tekniske Udnyttelse kommet ind i de sikre Former, som har holdt sig siden. Og i 1864 stiftedes Aktieselskabet »Kryolit-Mine- og Handels-Selskabet» med Professor Julius Thomsen som Direktør. Dette Selskab har siden haft Koncession paa Kryolithbrydningen. Koncessionen fornyedes sidste Gang i 1915 og er løbende til 1939.

Statskontrolløren er Ivigtuts højeste Myndighed og har to Grønlændere til sin Oppartning. Her ses den nye Kontrollørbolig, og i det lille Hus i Forgrunden bor de to eneste Grønlændere, som findes i Ivigtut.

ETTERHAANDEN ER DER vokset en hel By op omkring Kryolit-brudet. De første Aar vendte Minearbejderne hjem med det sidste Skib; men da Minen blev større og mere moderne indrettet, maatte en Del af Mandskabet overvinde for at holde de forskellige Maskiner i Orden.

Nu bestaar Byen af 60—70 Huse foruden de store Maskinhaller og Oplagsbygninger, og hver Sommer befolkes den af 150—200 Arbejdere, og det er udelukkende danske Mænd, som bor her. Kvinder har indtil de allersidste Aar ikke haft Adgang til Ivigtut; men nu findes der et Par Repræsentanter for det svage Køn, nemlig Statskontrollørens og Lægens Hustruer. Det er paa det strengeste forbudt Arbejderne at besøge en Grønlænderhøplads, som ligger et Par Mil længere inde i Fjorden, ligesom de grønlandske Kvinder ikke maa nærme sig Ivigtut.

Der arbejdes fra Kl. 6 Morgen til Kl. 7½ Aften, og en Arbejder kan i Løbet af en Sommer tjene en hel Formue. Paa Akkordarbejde kan der holdes 3 Kr. 30 Ore i Timen, hvilket bliver ca. 1000 Kroner paa en Maaned. Og baade Rejsen, Opholdet og Maden er gratis. Størsteparten af Arbejderne er unge Landmænd, som paa denne Maade skaffer sig Penge til at købe en Gaard for.

Arbejdet er haardt, og det er kun kraftige og sunde unge Mænd, som kan gøre sig Haab om at faa Lov at komme med op til Minebyen. Men Arbejdet er meget sundt og Klimaet fortrinligt. I de varmeste Sommermaaned kan der være op til 20 Graders Varme. Der

kan endog lades i Fjorden; men det er et noget ejendommeligt Badeliv, der udfolder sig, idet man gaar i Vandet fra store Isblokke.

Sommeraftnerne er lange og lyse, og naar det haarde Arbejde er endt, samles Arbejderne paa deres Kegelbaner og Funktionærerne — eller Officererne, som de Overordnede kaldes — paa Tennisbanerne. Af anden Forlystelse er der et lille Biografteater. Det er saaledes umuligt at bruge Fortjenesten i Ivigtut.

Paa Fridagene gaar Arbejderne paa Rypejagt — og vil man staa sig godt med en Mand, der har tilbragt et Aar i Ivigtut, skal man ikke servere ham Ryper.

Blandt Ivigtuts mange Huse findes der ogsaa et Sygehus med Plads til fire Patienter. Men, saa gode er Sundhedsforholdene, at Sygehuset som Regel staar tomt og i værste Fald er kvart belagt.

LIGE FRA DEN første Dag, Kryolithbrydningen i Ivigtut begyndte, har den danske Stat faaet udbetalt en vis Afgift af Koncessionshaverne, og det er ikke noget helt ringe Beløb, der paa den Maade er indgaaet i Statskassen gennem de forløbne 75 Aar.

I Aarene 1856 til 1863 udgjorde Koncessionshavernes Afgift 125.265 Kroner, og i de første 40 Aar, Kryolit-Mine- og Handels-Selskabet havde Koncessionen, fik Staten 4.174.313 Kroner. Siden 1901 har det drejet sig om ganske anderledes store Tal, og alene i 1928 udgjorde Statsafgiften 1.535.000 Kroner.

Aage Barthold Vastev.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Socialdemokratiet

skriver den 12. JULI 1951

KVINDEN O

EN MODER

DER ER GRÆNSER FOR, hvor længe en Sag af dyster og trist Art skal drøftes i Pressen. Alligevel — den frugtellige Mordsag, hvor en Kvinde bliver dræbt og parteret, er saa egenartet og har saa mange Momenter, at den kun kan kalde paa Tankerne Gnaa efter Gang.

Nu drøftes Socialreformen overalt. Den skal tjene til Forenkling og Simplificering af mangfoldige Maskinerier i det offentlige og sociale Rets-system, hvor den ene Haand meget sjældent, som det nu er formet, ved, hvad den anden gør, Henriette Dalby's Tragedie viser det.

Hun er tuberkuløs, under stadig Observation. Hun udebliver fra Undersøgelse og Kontrol. Hvad sker der? At man mener, hun er under Forsorg andet Steds, og saa maa dette andet Steds klare for hende. Ikke at der forhøres eller absolut kræves oplyst, hvorfor hun udebliver fra den Hjælp og Støtte, en syg altid kan opnaa. Hun faar Børnepenge fra det Offentlige. Hendes Børn er i Varetægt af det Offentlige. Hun er med mange forskellige Traade knyttet med sit Liv til alle Arter af Forsorg, og alligevel er hun borte i Maaneder, uden at nogen Forsorgsinstitution for Alvor sætter ind for at faa oplyst, hvorfor hun overalt udebliver. Den ene Forsorgsinstitution mener, at den naden har Underretning om Grunden til Udeblivelsen. En Moder kan forsvinde fra sine Smaabørn — hun søges ikke saa energisk til at opfylde sin Tilsynspligt med Børnene, at det kan opklares, at hun er myrdet og parteret og forlængst ude af Stand til at værges sine Børn.

Naar man gennemtænker det store Problem rigtigt, saa ønsker man af Hjertet, at der maa komme et Net udenom og inden den sociale Forsorg, der har saa smaa Masker, at det er umuligt, at en Moder kan forsvinde ud af dem, uden at hun savnes ellers mangles. Kan Socialreformen blive det Net, fordi der kommer Forenkling i Administration og Forsorgsvæsen, saa er der mange Mennesker — ikke mindst Kvinder — der vil trække Vejret befriet og lettet.

C. R.

Kolde Retter.

Det er saa nemt med kolde Efterretter — eller Forretter. Det er jo en Smagesag, hvad man vil have først

af Middagens Forskelligheder. Prøv at servere sød Tykmælk.

Hertil bruges Løbetabletter. Knus 1 Løbetablet med en Ske og opløs den i 1 Spsk. koldt Vand. Hæld Opløsningen i 1 Liter lunken, uskummet Mælk. Det bliver mest lækkert og ser mest appetitligt ud, at det opbædes i smaa Glasskaale, der ikke koster meget pr. Stk. og er anvendelige til mange andre rare Anrettninger. Det er formaalstjenligt at smage Mælken til med Vanilje og Sukker maaske ogsaa lidt Kærnemælk. Skaalene henstilles paa et tørt Sted, saa vil den blive tyk i Løbet af en halv Time.

Meget stærk Afkøling forhøjer dens Velsmag. Skal den være rigtig festlig, kan den belægges med et Lag Jordbær, der i Øjeblikket er dyre, men dejlige, og derover et tyndt Lag Flødeskum, saa Bær igen.

Smager udmærket med Mælk eller Fløde paa. Selv Smaabørn kan den anvendes til. Løbetabletterne faas hos Materialister eller paa Apoteket.

Tyk Mælk.

Det er en saa kendt Ret, at en Vejledning for Tilberedningen er unødvendig. Maaske er der dog en og anden, der vil blive glad for at faa Oplysning om, at det fremmer Syrningen, om Mælken opvarmes til ca. 40 Grader, og at Tallerkenerne eller Skaalene, hvori Mælken ophældes, ogsaa varmes.

Kærnemælks Koldskaal.

Æggeblommer (2 til 1 Liter Kærnemælk) Sukker og Melis røres godt. Kærnemælk hældes i. Citrondraaber eller Skål afrevet med hugget Sukker kommes i. Spises stærkt afkølet.

Fars Skjorter skal stryges.

Er det ikke dejligt at tage smukt strøgne Manchetskjorter op fra Skuffen? Hvilken Ægteemand nyder ikke det? De fleste Ægte mænd vil finde det storartet, og Husmoderen vil glæde sig ved at stryge dem, om der i Kælderen af »egot Hus« var indrettet en praktisk Strygestue med Tørreskab. Ikke kostbart for den, der ved Husets Projektering tager den

MORGENM

En Læser sender os nedenstaaende Indlæg, som sikkert har Interesse for mange Hjem:

Jeg er Mor til 5 voksne Børn, der hver Morgen drager til forskelligt Arbejde. I flere Aar var det saadan, at de selv fik Lov til at bestemme, hvad de vilde spise om Morgenens, og hvordan de vilde spise. Kom de for sent op, ja, saa kunde jeg nok gøre Vrovl, med dem, men ikke anderledes, end at jeg lod dem tage af Sted med de Mundfulde The, de kunde faa jaget i sig med Overtøjet paa.

Saa begyndte den ene Datter, som næsten altid før havde været den kraftigste af Flokken, at se bleg og daarlig ud, og en Dag blev det konstateret, at der var en begyndende Tuberkulose. Hun kom paa Kur og kom rask hjem og maatte passes ekstra godt. En Søn havde længe været urimelig og gnæven om Morgenens. Han blev undersøgt, for nu var vi blevet ængstelige for Sygdom. Der var ikke direkte noget i Vejen med ham. Han skulde blot fedes og have megen Hvile og Søvn. Nu havde jeg to, der trængte til Paapasselighed, og saa kom det ganske af sig selv, at vi allesammen var paa Færde om Morgenens meget tidligere end før. Jeg havde ogsaa selv en Svaghed for at ligge og lure i Sengen om Morgenens, skønt jeg godt vidste, at det vilde knibe at faa Morgenmad og Frokostpakker færdig.

Ængstelsen for mine to Børns Helbred kurerede mig for min Lyst til at ligge længe, hvad der heller ikke gavner, naar man blot er i Seng i

HVALF

(Fortsat)

Senge

over hvilken Forske
Indsigt og Forbin
Dem det rigtige Fo

Norrebrogade 25
(Hj. af Blaagaardsg.)

Spis
ILWO
Rugbrød.

Kvinder, Ægtefolk.

Vi sender Dem gratis Bogen om hvorledes Børnesfædelse kan begrænses, udarbejdet af Læge, samt vort illustr. Katalog over hygiejne. Artikler. Vedlæg 0.35 i Frmk. til Ekspeditionsombodst. og skriv til Sygeplejeforret. Vesterg. 3, Kbhvn. K.

ATKA OLIE
FINESTE SPISEOLIE

Ny Sommerret

Cerena-Byggrodt med Rabarber.

Opskrift paa en frisk, velsmagende og vitaminrig Forret eller Morgenret:

Pr. Portion: 300 Gr. Rabarberstilke,

1/4 Liter Vand, 50 Gr. Cerena velsede Byg-

ryn. — Rabarberne skæres i Stykker og

Bygrynene vaskes grundigt.

Gamle Jonas, Stedets ældste og tidligere driftigste Fanger.

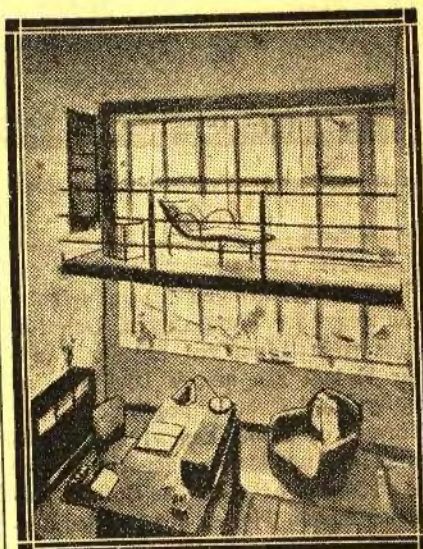
Længde har det været, før man har lært at tie, til Tid er.

Nu er Dyrene ud for den langstrakte Havn, i hvis bagerste Del Fangstbassinet er indrettet, men Vest for, bag et bredt Sund, ligger det aabne Hav, og her vil Dyrene ud, Igen maa vi derfor omgaa dem og presse dem fra den Side, og først, da det er lykkes, lægger vi an paa at forskrække dem, saa de mister Vild og Sans. Motorbaadene jager i hidsige Kryds frem og tilbage, Riffelkuglerne pisker Vandet op i Sprojt, hvor det er nødvendigt, og fra en velbemandet Ro-baad, der er illet os til Hjælp, gaar store Kampesten med Plump over Bord og forsvinder i Dybet med en Stribe af Luftperler efter sig.

Da Dyrene næste Gang kommer op, er nogle af dem paa Vej ind, og vi forfølger dem derfor skarpt, medens Kugler fra Skytterne i Land bag os piber os om Ørerne og hjælper til at skabe Forvirring. Endelig naar Fortroppen Stedet, hvor det mange Hundrede Kvadratmeter store Garn ligger paa Bunden. Et kort Nu standser de tvivlrådige her, men gaar saa over, og efter dem følger mange andre. Først da de opdager Blindgaden, der er inde i, og ilstomt vil vende, farer Vagtmandskabet i Land, lette som Katte, ned til de store Spil i Stranden og haler som gale eller som gjaldt det Livet. Langt Størsteparten af Hvidfiskene er ikke naaede ind, da den tunge Staalwire, der tjener som Garn-lig, begynder at vise sig i Vandskorpen, og nogle af de indespærrede sætter i det sidste kritiske Øjeblik til bage og over uden at se, at vi ligger paa den anden Side og vedligeholder en livlig Ild. Dog, det er kun faa. Da Wiren staar spændt som en Streng, er Bassinet bag den et Blæs af levende ophidsede Kropper, og ude fra Bopladsen lyder et Begejstrings-hyl mod Himlen, et Hyl, som selv Stedets Hundreder af Hunde stemmer i med. Den almindelige Ophidselse har

men. Man skal blot erindre, det er godt at tage til Hjælp.

Hvad er Meningen?

Den ser morsom ud den Solplads midt i Stuen. Men er den saa tosset endda? I Hjem med svagelige Mennesker, et Barn eller en ældre Mor eller Far, der maa ligge og hvile det meste af Dagen, er det saa ikke egentlig praktisk med en Liggehaal saadan lidt af Vejen? Og med Adgang lige fra Patientens Soveværelse? Eller hvad mener man om den til den Nyfødte, der skal sove friskt og solbeskinnet? Den syner, som den kun var for meget store Velhavere. Det er vist ikke rigtigt. Ikke, om man kan genvinde tabt Arbejdskraft og Sundhed ved at tilføje den til Husets Byggesum eller skaaene et Barn for aarelangt Hospitals- eller Sanatorieophold ved Hjælp af den.

Spørgsmålet er endnu maanedes saa vredeste: »Naa, er du fremdeles saa vred, at du ikke kan vinke til os?»

Naar man ser disse Mennesker, har man i det Hele taget ondt ved at forstaa, at deres Fædre for blot nogle Generationer siden med koldt Blod dræbte hinanden for Besiddelsesretten til et Fangstdyr. Nu fornægter deres gode Humør sig sjældent, munter Skæmt krydrer Dagen, og enhver maa uden at kny staa for Skud, naar det er hans Tur.

Da der ikke er flere Hvaler lagt tørre, begynder vi at hale nye op med dertil anbragte Spil, og saa flænses der videre, til det mærker og bliver Delingstid. Derefter tager man hjem for at faa de bløddige og vaade Klæder rensede en Smule og tørrede til fortsat Arbejde Morgendagen; men det er ingen Sag nu, man har Tranok til at kunne holde Lamperne tændt hele Natten.

Kun i Spækhuset bliver Bødkerne og nogle lejede Folk endnu ved at salte et Stykke Tid. Fire-fem tomme Daaser, nogle Stumper Tøj til Væger og et Par Stykker banket Spæk har givet en Række primitive Lamper, hvis brede Flammer lyser rødt i det store Rum. Unge Piger byltet ind i Uformelighed staar langs lange Borde og renser Spækken og skærer dets Fingrene, der er tykke og valne af Kulde. Knæse bærer til og fra og triller Tønderne ud, som de bliver fyldt.

ENDNU i mange Dage flænses vi, til Sneen er rød af Blod og Strandens Stene er fedtede af Spæk — til Vandet i Bassinet er ganske levret og Strømmen, som sætter igenem, er synlig som en Oliestribe

Har De tænkt rigtigt

over hvilken Forskel
indsigt og Forbin-
dem det rigtige For-

ses travle Skikkelser bevæge sig. For nede ved Butikken har man forlængst taget fat paa at uddele Krudt, Kugler og Fængthætter, og de morgendueligste er allerede i Gang med at lade. Snart travler riffelbevæbnede Mænd i Smaaflokke langs Stranden om til Bassinet, og andre tager Vandvejen til lette Kajakker og tunge fyldte Baade. De sidste — afløsende Nattevagten — bliver liggende over Garnene, og saasnart deres Antal er betryggende, skyder jeg det Skud, der starter Dræbningen.

Næste Gang Dyrene da dukker op, pisker Kuglerne ud over dem, og mangt et Blodspøjt staar ud af de hvide Flanker. Saa bliver der længe, til de igen lader sig se, og da er Natens dorske Vandren rundt og atter rundt afløst af en ophidsede Jagens hid og did.

Men der er ingen Vej ud, og der er ingen Fred inde, hver Opdykning hylses af nye Salver. Dyrenes hvide Farve røber dem. Før de nærmer sig Overfladen ses de som blaagrønne Lysninger, saa Fanger kan varsko Fanger, og naar Hovede ved Hovede bryder Vandskorpen, tager Døden mange, endnu før Lungerne er tømte for Luft. De flyder da længe, og mange driver med Strømmen ind mod Garnene og bliver fortøjede der.

DET hastige Tempo holdes hele Dagen. Til at tage hjem at spise har kun Sinkerne Tid. Grønlanderne her giver ikke deres rent eskimoiske

Digteren Andreas Lund-Drosvad, der nu paa Grønland leder Fangsten af Hvidhvaler, fortæller i denne Artikel om

Hvalfangst ved Upernivik.

DET er i det tidlige Gry, en svag Lysning inde over Østlandet bebuder Dagens Komme, men endnu hænger Stjernerne funkende over vore Hoveder, og Bopladsens Hytter ligger med slukkede Vinduer. Vi er tørnet til paa Baadene og har faaet Blæselamperne tændt, men det tager Tid at faa Cylindrenes iskolde Hoveder opvarmet til Rødgled, og det søvndrukne Mandskab skutter sig kuldskært og traver hid og did over Lugen for at faa lidt Varme i Kroppen.

Megen overflødig Snak er der ikke, for nu er det 12. Dagen, vi er tørnet til paa denne Vis. Hvidhvalerne skulde allerede have været her.

Dog, vi lever i Haabet, de maa jo komme, og da vi staar ud af Havnen,

Artiklens Forfatter, Lyrikeren, der blev Hvalfanger i det yderste Thule.

er Jagtinstinket atter vaagnet. Øjne søger langsynet ud over det mørke Vand.

Paa Toppen af en lille Ø et Stykke Nord i har vi rejst en Læmur. Der gør vi Landgang, og derfra afsøger vi Dag efter Dag — fra Lyset kommer til Lyset gaar under — Havet saa langt et kikkertbevæbnet Øje rækker. Ogsaa nu oplever vi her hele Morgens Farveskala, til Dagen springer ud i Ild og Guld om den stigende Sol. Revlingebærrene brister under vore

SIDEN 1926 har den unge jyske Lyriker Andr. Lund Drosvad ledet Grønlands Styrelses Hvidhvalfangst fra Stationen »Prøven» længst mod Nord (ved Upernivik) og opnaaet udmærkede Resultater til Gavn for Befolkningen, hvis Livsvilkaar er meget haarde i denne Egn, hvor Mørketiden varer 80 Dage. — Da Lund-Drosvad i Fjor Sommer sammen med Statsminister Stauning stævne mod Nord efter en Ferie herhjemme, bad vi ham ved Lejlighed sende os en Artikel om Fangstarbejdet i det yderste Thule. Denne Artikel har vi nu — 10 Maaneder efter — modtaget med første direkte Postlejlighed, og her bringer vi den.

nes Fart og Vandreretning, border vi Motorbaadene og gaar ud.

Til en Begyndelse ser vi intet fra det lavtliggende Stade, men inden længe har Udkigsmændene oppe i Ma-

Nattevagten faar en Hvidhval for sit Arbejde.

sten paany fundet Flokken, og vi styrer da, saa vi stadig er mellem den og det aabne Hav. Derved faar vi den efterhaanden helt ind mod Fastlandet og driver den her Syd efter langs

nyttigere Arbejde, end dens Frembringer vel nogen Sinde har drømt om. Hvinende slaar de rappe Kugler ned paa den Side af de gamle Hanner, hvor det ikke er ønskeligt, at de skal undvige. Aldrig er det Hensigten at ramme dem, det vilde blot skabe Panik og yderligere øge Farten. Nej, vi vil fremdeles blot udstikke Vejen og ved, at hvor de gamle gaar, følger de andre blindt efter.

Vi faar dem da ogsaa efter gentagne Undvigelsesforsøg og Kampe ned mod Øen, hvor Fangstbassinet er indrettet, og endnu er det kun Smaaafdelinger, der er ndvegne. Men nu kommer det egentlige, og vore Nerver bliver efterhaanden grebne af Jagtfeberen. Manden i Masten hylar sine Raad og Oplysninger ned med en Stemme, der forlængst er blevet hæs i Striden mod Vinden. Motorpasseren øger Hastigheden nok en Kende, og Skytten og Rørsmanden skændes ubehersket om Styringen og om, hvorledes den og den af mine Haandbevægelser skal forstås. Tilsyneladende er de mest oplagt til at vælte hinanden over Bord, men jeg kender dem og blander mig ikke i det, blot Baaden gaar, som jeg vil.

Krybende ganske tæt langs Land holder vi Dyrene foran os. Nu har vi naaet nogle Skær, som de i Reglen kvier sig ved at passere, da Bunden her er nær Overfladen, og her dykker de da ogsaa. Saa meget det end piner os, maa vi derfor vente, til vi igen har set dem oppe. Og virkelig har de atter drejet under Vandet. Paany maa vi en Vending tilbage, og paany smelder Riffelen. Denne Gang gaar det.

SNART dukker Bopladsens Huse frem. Oppe paa Fjældet ved det lille Skolekapel er alt, hvad der kan

Tegning af Anton Hansen.

Endnu en Timestid holdes Motorerne i Gang, medens store Bøjer sættes paa Garnligene, og indtil Dyrene har vænnet sig til, at de er indespærrede. Saa gaar vi til Ankers og vender i Ro-baade tilbage for at undersøge, om alt er, saa Dyrene ikke kan undvige. Thi det er nu ud paa Eftermiddagen, og det er følgelig nødvendigt at udsætte Dræbningen til den kommende Dag.

Senere er jeg oppe paa en Fjeldknold for at overse Bassinet. Det er givet, at det er flere Hundrede Dyr, vi her har faaet indespærret.

Om om Natten, da de smaa Hytter igen gaar ind i Sønnen, brøder man trøstigt sit sidste Spæk i Vinduernes Lamper i Bevidstheden om det nye, som gaar levende derude.

DEN ny Dag begynder endnu før Solen har givet sit Minde. »Inu-ingod, inu-ingoq! (Der kaldes paa Folk! Der kaldes paa Folk!) toner det ud over Pladsen, og bag alle de oplyste Ruder

ind til et af de forstøjede Dyr og flænser sig en forsvarlig Luns Matak af, der saa forsvinder spækket og blodig, som den er, mellem de misundelsesværdig stærke Tænder, blot snittet af for Næsen i afpassede Sluge-Stykker. Men det er ikke alene Nødnæring, det er Kræst! Unge Kvinder og Børn, der er kommet om langs Stranden med Kaffe paa Flaske til en eller anden Lækkermund, faar langet ind — i Reglen den lækre Kant fra Hale og Lakker — og fortærer med en vel-signet Madglæde.

Gang paa Gang er Baade og Kajaker inde at lade om og at hente ny Ammunition, og de første to Tusinde Kugler er allerede udleverede. Men Antallet af de bundne Dyr bliver ogsaa flere og flere, og fra de Kajakmænd, der nu og da har været fremme i Bassinet at give et haardt anskudt Individ Fangst, raabes der, at det er intet mod, hvad der ligger paa Bunden, thi her ses Dyrene ud for de sikreste Skytter flere Steder i Lag.

Da Solen omsider er langt nede paa sin Bane, maa jeg mene, at omkring to Hundrede er døde, og dog er der nær lige saa mange endnu i Live. Jeg maa derfor forberede mig paa nok en

i Sødyrs Flænsning, gaar man løs paa de vældige hvide Kroppe. Som i Leg trækkes Hud og Spæk af — paa samme Vis som man skræller en Banan — og Kødets tages ud i Strimer paa Mands Længde. Imedens løber Blodet som smaa Elve ned over den stenede Strand og farver Vandet i Bassinet purpurrødt til langt ud.

Allerede begynder det at lokke Hajer til. En saadan løber midt Formiddag helt op til Fødderne af de flænsende og bliver hugget med en Stenbakke i Hovedet og trukket paa Land, en anden har ædt sig saa mæt i de paa Bunden liggende Dyr, at den ved det slugte Spæks Opdrift har mistet Styret over sig selv og gaar i Overfladen uden at kunne dykke ned. Den ror et Par Drengene i Ro og Mag hen paa Siden af og slaar Kroge i Det og Ravnens og Falkenes hidsige Kampe over vore Hoveder om Retten til Flænspladsen er Adspredelserne, naar man retter Ryggen et Øjeblik og hvæsser Knivene.

MEN imedens fyldes Spækhusets vældige Jernkasser med den afskrællede Fedme, og i Stranden

Arktens Fortæller, Dyrkeren, der blev Hvalfanger i det yderste Thule.

er Jagtinstinktet atter vaagnet. Øjne søger langsynet ud over det mørke Vand.

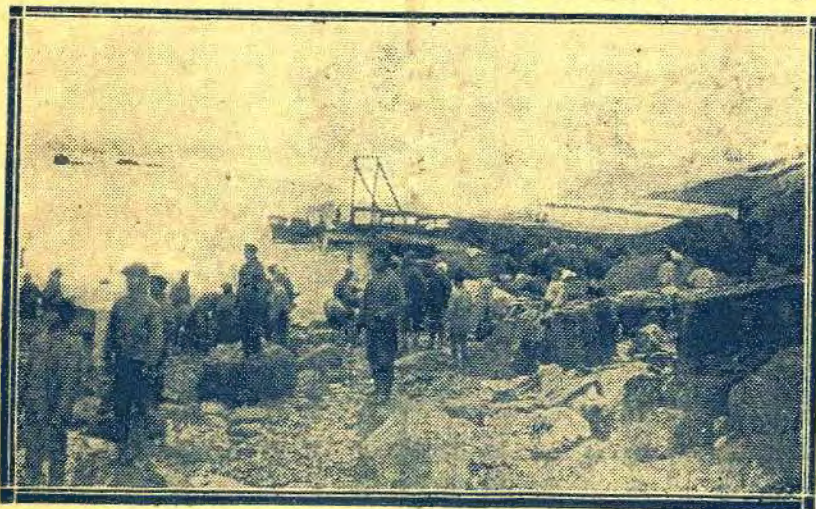
Paa Toppen af en lille Ø et Stykke Nord i har vi rejst en Læmur. Der gør vi Landgang, og derfra afsøger vi Dag efter Dag — fra Lyset kommer til Lyset gaar under — Havet saa langt et kikkertbevaagnet Øje rækker. Ogsaa nu oplever vi her hele Morgens Farveskala, til Dagen springer ud i Ild og Guld om den stigende Sol. Revlingebærrerne brister under vore Trad frem over Fjældet og sætter violette Pletter op gennem Sneen, og de halvilde Slædehunde, der er sat i Land paa Øen, rejser sig sky fra Nattelejet og ryster Sneen af de rimede Flanker, medens de misser med smalle Ulvesøjne mod Lutheden. Man føler Sorg over, at man ikke er Maler — og Glæde at man ikke skal kues mod Stoffet ogsaa i den Kamp ...

Saa bliver det op paa Dagen. Utallige stikker Sølerne sorte Hoveder op over Vandet og bliver langhalsede, naar de vejrer mod Vinden. Men Hvidhvaler har vi endnu ikke set, og den bidende Østenvind bringer os til evig Vandring.

PLUDSELIG standser den ældste af Fangerne, Gaba, og stirrer op mod Kangek-Landet, medens Taarerne fra hans anstrengte Øjne triller ned og forsvinder i Skægget. Saa smider han Bælvanterne og indstiller Kikkerten med de valne Fingre. »Poq amuniaritsee, (Hejs Posen op) siger han saa med tilkæmpet Ro.

Dog, vi er efter de mange Dages forgæves Venten saa skeptiske, at vi først selv vil se. Men det er rigtigt nok. Oppe langs Landets brændingsbrydende Næs er Vandet pludselig blevet forandret. For et uøvet Øje vilde det se ud, som en Hærskare af smaa Isskasser pludselig var dukket op og nu laa og glimtede vaade i Sollyset, men for os er der ingen Tvivl, vi ser hurtigt, at Isen er levende og dens Bevægelser uafhængige af Dønning og Strøm — ser, at det er Hvidhvaler.

Op glider da Signalet lægs den slanke Mast, at de hjemme ved Bopladsen kan gøre rede til Fangst, og saasnart vi er blevet klar over Dyre-

Nattevagten faar en Hvidhval for sit Arbejde.

sten paany fundet Flokken, og vi styrer da, saa vi stadig er mellem den og det aabne Hav. Derved faar vi den efterhaanden helt ind mod Fastlandet og driver den her Syd efter langs Stranden, nøje vaagende over at være saa tilpas langt borte, at de anser vore Skruers Kværnen for jagende Rovhvalers Halepiskken, men samtidig maa vi passe paa ikke at gøre dem saa forskræmte, at de sætter mere Fart op, end vi selv kan løbe.

DET gaar usædvanlig godt, som det i Reglen gaar, naar det gælder en Flok, der i lang Tid ugenert har haft Fred til at holde sig sammen. Gamle hvide Hanner gaar i Spidsen, og de øvrige følger efter. Nu og da er de alle neddykkede, men vi ved af Erfaring, hvor omtrent vi igen kan vente dem, og vi er da ogsaa sjældent langt borte, naar de igen bryder Vandskorpen og sender en Skov af regnbuefunktende Blæs op i Lyset. Manden i Masten melder, at det er en af de rigtige Storflokke, men det er ogsaa vi andre forlængst klare over. Det maa mindst dreje sig om nogle Tusinder.

Uden Uheld har vi faaet Dyrene til at opgive deres vestlige Kurs og ledet dem, som vi vilde, til vi har faaet dem ned inden for Øerne, men nu da vi gaar om paa den østre Side af dem og igen vil dreje dem — vil hindre dem ogsaa i at komme ind i Fjordene, begynder de at blive uregerlige, saa vi maa til at tage grovere Midler i Brug. Nu skærer vi pludselig Genvej for at løbe dem op og presser dem undertiden sammen, saa tæt, at det ser ud, som en Plet Hav spilskoger, og saa voldsom er Bevægelsen, naar de paa en Gang dykker, at vore jagende Baade i et Par Hundrede Meters Afstand vugger i den opstaaede Dønning. Nu maa vi ogsaa til at bruge Pisken — i dette Tilfælde en solid dansk Militærriffel, som saaledes er kommet til et

lille Skolekapel er alt, hvad der kan

Stedets største Fanger.

krybe og gaa, samlet, men der høres ikke en Lyd, kun de heftige Armbevægelser røber Sindenes Spænding. Længe har det vareet, før man har lært at tie, til Tid er.

Nu er Dyrene ud for den langstrakte Havn, i hvis bagerste Del Fangstbassiniet er indrettet, men Vest for, bag et bredt Sund, ligger det aabne Hav, og her vil Dyrene ud. Igen maa vi derfor omgaa dem og presse dem fra den Side, og først, da det er lykkedes, lægger vi an paa at forskrække dem, saa de mister Vid og Sans. Motorbaadene jager i hidsige Kryds frem og tilbage, Riffelkuglerne pisker Vandet op i Sprøjt, hvor det er nødvendigt, og fra en velbemandet Robaad, der er ilet os til Hjælp, gaar store Kampesten med Plump over Bord og forsvinder i Dybet med en Stribe af Luftperler efter sig.

Da Dyrene næste Gang kommer op, er nogle af dem paa Vej ind, og vi forfølger dem derfor skarpt, medens Kugler fra Skytterne i Land bag os piber os om Øerne og hjælper til at skabe Forvirring. Endelig naar Fortroppen Stedet, hvor det mange Hundrede Kvadratmeter store Garn ligger paa Bunden. Et kort Nu standser de tvivlrædige her, men gaar saa over, og efter dem følger mange andre. Først da de opdager Blindgaden, de er inde i, og ilskomt vil vende, farer Vagtmandskabet i Land, lette som Katte, ned til de store Spil i Stranden og haler som gale eller som gjaldt det Livet. Langt Størsteparten af Hvidfiskene er ikke naaede ind, da den tunge Staalwire, der tjener som Garnlig, begynder at vise sig i Vandskorpen, og nogle af de indespærrede sætter i det sidste kritiske Øjeblik tilbage og over uden at anse, at vi ligger paa den anden Side og vedligeholder en livlig Ild. Dog, det er kun faa. Da Wiren staar spændt som en Streng, er Bassinet bag den et Blæs af levende ophidsede Kroppe, og ude fra Bopladsen lyder et Begejstringshyl mod Himlen, et Hyl, som selv Stedets Hundreder af Hunde stemmer i med. Den almindelige Ophidselse har ogsaa grebet dem, og maaske dæmper der et Sted i deres Bevidsthed Erindringer om, at sligt Postyr tidligere

træstigt sit sidste Spæk i Vinduerne Lamper i Bevidstheden om det nye, som gaar levende derude.

DEN ny Dag begynder endnu før Solen har givet sit Minde. »Inu-ingod, inu-ingoq! (Der kaldes paa Folk! Der kaldes paa Folk!) toner det ud over Pladsen, og bag alle de oplyste Ruder

Gamle Jonas, Stedets ældste og tidligere driftigste Fanger.

ses travle Skikkelser bevæge sig. For nede ved Butikken har man forlængst taget fat paa at uddele Krudt, Kugler og Fænghætter, og de morgendueligste er allerede i Gang med at lade.

Snart travler riffelbevæbnede Mænd i Smaaflokke langs Stranden om til Bassinet, og andre tager Vandvejen i lette Kajakker og tunge fyldte Baade. De sidste — afløsende Nattevagten — bliver liggende over Garnene, og saasnart deres Antal er betryggende, skyder jeg det Skud, der starter Dræbningen.

Næste Gang Dyrene da dukker op, pisker Kuglerne ud over dem, og mangt et Blodsprøjt staar ud af de hvide Flanker. Saa bliver der længe, til de igen lader sig se, og da er Natens dørke Vandren rundt og atter rundt afløst af en ophidsset Jagen hid og did.

Men der er ingen Vej ud, og der er ingen Fred inde, hver Opdykning hilses af nye Salver. Dyrenes hvide Farve røber dem. Før de nærmer sig Overfladen ses de som blaagrønne Lysninger, saa Fanger kan varsko Fanger, og naar Hovede ved Hovede bryder Vandskorpen, tager Døden mange, endnu før Lungerne er tømte for Luft. De flyder da længe, og mange driver med Strømmen ind mod Garnene og bliver forløjede der.

DET hastige Tempo holdes hele Dagen. Til at tage hjem at spise har kun Sinkerne Tid. Grønlænderne her giver ikke deres rent eskimoiske Forfædre noget efter — Eskimo betyder som bekendt, den der spiser raat. Føler de Sulten for generende, lægger de et Pust, naar Flokken er under,

Ammunition, og de første to Tusinde Kugler er allerede udleverede. Men Antallet af de bundne Dyr bliver ogsaa flere og flere, og fra de Kajakmænd, der nu og da har været fremme i Bassinet at give et haardt anskudt Individ Fangst, raabes der, at det er intet mod, hvad der ligger paa Bunden, thi her ses Dyrene ud for de sikreste Skytter flere Steder i Lag.

Da Solen omsider er langt nede paa sin Bane, maa jeg mene, at omkring to Hundrede er døde, og dog er der nær lige saa mange endnu i Live. Jeg maa derfor forberede mig paa nok en Dags Skydning.

Men først da den sidste Himmelrødme slukner vestude, og det øgende Mørke frembyder Fare for, at en vildfarende Kugle skal træffe et Menneske, raaber jeg til de faa endnu ivrige Kajakmænd om at holde inde.

Bassiniet, som Hvidhvalerne drives ind i.

ENDNU en Dag skyder vi, og saa paa Fjerdedagen fra Inddrivningen begynder Flænsningen. Den forudgaaende Aften ved højeste Vande har vi lagt saa mange Dyr som vel muligt ind i Stranden, og nu da det er Morgen og Ebbe, kan vi derfor gaa tørskoede ud iblandt dem. Det sparer os en Masse Arbejde med Spil og Taljer og megen Tid, og der flænses derfor paa Livet løs, til Vandet paany stiger. Med Knive, der er skærpede, saa ingen Slagter havde behøvet at skamme sig over dem, og med Snit, bag hvilke ligger en hel Stammes Erfaring

Hvidhvaler lagt ind til Stranden.

ved det slugte Spæks Opdukt har mistet Styret over sig selv og gaar i Overfladen uden at kunne dykke ned. Den ror et Par Dreng i Ro og Mag hen paa Siden af og slaar Kroge i Det og Ravenes og Falkenes hidsige Kampe over vore Hoveder om Retten til Flænspladsen er Adspredelserne, naar man retter Ryggen et Øjeblik og hvæsser Knivene.

MEN imedens fyldes Spækhusets vældige Jernkasser med den afskrællede Fedme, og i Stranden over Højvandsmærket vokser Kødet fra Smaasamlinger til store røde Dynger, der stikker grelt af mod den hvide Sne. Og trint omkring ligger spredt Hoveder, Haler, Laller, Ben og Indvolde, Ting man tager til sig efter Tur. Kødet og Matak'en er alles og overvaages af en valgt Tilidsmand, til den om Aftenen deles i lige saa mange Parter, som der er flænsende Husstande og saa bortgives mellem dem ved at en med Ryggen til staaende Fanger nævner Ejermænd.

Det hænder vel, at der opstaar Stridigheder mellem et Par Liebhavere til en særlig god Bid af det

Ung Pige med Perlekrans.

der er allemands — et Hovede f. Eks. Man skændes da livligt med hidsige Øjne og grumme Miner, men til Slagsmaal i europæisk Forstand kommer det aldrig; gaar det saavidt, at man tager i og rusker hinanden, (Fortsættes Side 4)

naaflokke langs Stranden om til
sinet, og andre tager Vandvejen i
Kajakker og tunge fyldte Baade.
sidste — afløsende Nattevagten —
er liggende over Garnene, og saa
deres Antal er betryggende,
der jeg det Skud, der starter
bningen.

æste Gang Dyrene da dukker op.
Kuglerne ud over dem, og
ngt et Blodspøjt staar nd af de
de Flanker. Saa bliver der længe,
de igen lader sig se, og da er Nat-
s dørke Vandren rundt og atter
adt afløst af en ophidset Jagen
og did.

Men der er ingen Vej ud, og der er
gen Fred inde, hver Opdykning hil-
s af nye Salver. Dyrenes hvide Far-
røber dem. Før de nærmer sig
verfladen ses de som blaagrønne
nsninger, saa Fanger kan varsko
anger, og naar Hovede ved Hovede
yder Vandskorpen, tager Døden
ange, endnu før Lungerne er tømte
er Luft. De flyder da længe, og man-
e driver med Strømmen ind mod
arnene og bliver fortøjede der.

ET hastige Tempo holdes hele
Dagen. Til at tage hjem at spise
ar kun Sinkerne Tid. Grønlanderne
er giver ikke deres rent eskimoiske
orfædre noget efter — Eskimo bety-
der som bekendt, den der spiser raat.
Føler de Sulten for generende, lægger
de i et Pust, naar Flokken er under,

ind 1.
ENDNU en Dag skyder vi, og saa
paa Fjerdedagen fra Inddrivnin-
gen begynder Flænsningen. Den for-
udgaaende Aften ved højeste Vande
har vi lagt saa mange Dyr som vel
muligt ind i Stranden, og nu da det er
Morgen og Ebbe, kan vi derfor gaa
tørskoede ud iblandt dem. Det sparer
os en Masse Arbejde med Spil og Tal-
jer og megen Tid, og der flænses der-
for paa Livet løs, til Vandet paany stil-
ger. Med Knive, der er skærpede, saa
ingen Slagter havde behovet at skam-
me sig over dem, og med Snit, bag
hvilke ligger en hel Stammes Erfaring

Ung Pige med Perlekrans.

der er allemands — et Hovede f. Eks.
Man skændes da livligt med bidsige
Øjne og grumme Miner, men til
Slagsmaal i europæisk Forstand
kommer det aldrig; gaar det saavidt,
at man tager i og rusker hinanden.
(Fortsættes Side 4)

Hvidhvaler lagt ind til Stranden.

hyler alle de omstaaende straks: »Se
nu slaas Hundene«. Og Sammenlig-
ningen med dette det grønlandske
Samfunds laveste Væsen skal nok
bringe de stridende Parter til Besin-
delse. Saa raaber en anerkendt
Spøgefugl endnu haanende til den
vredste: »Naa, er du fremdeles saa
vred, at du ikke kan vinke til os?»

Naar man ser disse Mennesker,
har man i det Hele taget ondt ved at
forstaa, at deres Fædre for blot nogle
Generationer siden med koldt Blod
dræbte hinanden for Besiddelsesret-
ten til et Fangst dyr. Nu fornægter
deres gode Humør sig sjældent, mun-
ter Skæmt krydrer Dagen, og en-
hver maa uden at kny staa for Skud,
naar det er hans Tur.

Da der ikke er flere Hvaler lagt
tørre, begynder vi at hale nye op med
dertil anbragte Spil, og saa flænses
der videre, til det mørkner og bliver
Delingstid. Derefter tager man hjem
for at faa de blodige og vaade Klæ-
der rensede en Smule og tørrede til
fortsat Arbejde Morgendagen; men
det er ingen Sag nu, man har Tran
nok til at kunne holde Lamperne
tændt hele Natten.

Kun i Spækhuset bliver Bødkerne
og nogle lejede Folk endnu ved at
salte et Stykke Tid. Fire-fem tomme
Daaser, nogle Stumper Tøj til Væger
og et Par Stykker banket Spæk har
givet en Række primitive Lamper,
hvis brede Flammer lyser rødt i det
store Rum. Unge Piger byttet ind til
Uformelighed staar langs lange Bor-
de og renser Spækket og skærer dets
Hinder fra — imellem aandende paa
Fingrene, der er tykke og valne af
Kulde. Knæse bærer til og fra og
triller Tønderne nd, som de bliver
fyldt.

ENDNU i mange Dage flænses vi,
til Sneen er rød af Blod og
Strandens Stene er fedtede af Spæk
— til Vandet i Bassinet er ganske
levret og Strømmen, som sætter igeu-
nem, er synlig som en Oliestrib

langt Nord i. Forlængst lader man
Tarme og Ben ligge, saa Hundene
selv kan gaa til dem, naar Islæget
inden længe lægger Vej, og for-
længst ser man uden Kødrid, at an-
dre Pladsers Folk kommer og gør
sig tilgode. Det blev til 400 Dyr, og
Bødkerne har endnu travlt med at
fylde Tønder og lukke til; snart kan
de næsten ikke være i det store
Spækhus for opstabilede Produkter.

Men fremdeles gaar Flokke forbi,
nu om Dagen som en hvid Stribe, og
nu om Natten som blot et Brus af
Lyd. Vi maa se, om vi ikke kan naa
nok en Fangst, thi Knusemaskinerne
og Centrifugerne i den røde Fabrik
hjemme mellem Kristianshavns gam-
le ærværdige Pakhuse har graadige
Gab. Verdens Olieraab er aldrig stil-
nende og lyder krævende fra Syd-
havssørnes Copraplanter til Menne-
skenes yderste Bopladser i Nord.

Før vi fortsætter, maa vi dog have
synet og bødet Garnene, og et Døgn
maa Folkene ogsaa have til at faa
renset deres Tøj. I den Tid kan man
se dem gaa søndagsklædte mellem
Hytterne og dyrke længe forsømt
Selskabelighed, og om Aftenen fester
man højt.

OVRE i Bødkerværketødet har
man ryddet til Side, og til en
hæs Harmonika og en trestrengt
Violin gaar Dansen til langt hen paa
Natten. Fangedans, Sekstur, Ottetur
og Svejtrit danses med sydlandsk
Livlighed, medens Sveden perler paa
de trinde Ansigter, og Varmen fra de
mange Kroppe som en tyk Em staar
ud gennem de opslaaede Vinduer.
Glemte er Dagens Kulde og alle Da-
ges Kulde, glemt hver Tanke om
Mørke og Trangtid. Forraad nok er
nu forhaanden. Man gaar trøstigt
ind til den lange Polarnat, thi Islæg,
Sæltid og Soltid vil oprinde og stedse
finde Kødgravene velforsynede.

Prøven ved Upernivik, den 20. De-
cember 1930.

Andr. Lund-Drosvad.

"Tromsø" 24 april 1934

En passiar med Sverre Strøm

Grønlands-ekspedisjonen starter 15. juli — Antagelig kjøper man en norsk selfanger

Hvis det ikke kommer uforutsette vanskeligheter i veien, skriver Nordisk Tidende, kommer Byrds islos Sverre Strøm til å dra nordover i sommer som islos og nestkommanderende på en ekspedisjon til det nordvestlige Grønland, utsendt av National Geographical Society og ledes av kaptein F. M. Williams.

Bladet opsøkte Sverre Strøm på Byrd-ekspedisjonens offisielle utstilling som i flere uker har pågått ved 57. st. og Broadway, New York.

— Jo, det har nok sin riktighet dette med ekspedisjonen. Vi venter kaptein Williams til New York i denne uke. Vi drar avgårde den 15. juli, hvis de siste pengebevilgninger til ekspedisjonen går iorden.

— Hva slags skute blir det?

— En ekte norsk selfanger, en flott skute på 300 tonn. Da jeg reiste til Norge før jul var det jo blandt annet fordi jeg skulde kikke rundt etter et passe skib, og jeg fant det, hun ligger i Ålesund nu.

— Og hvis ekspedisjonen går iorden, så skal vel De — —?

— Så skal jeg over og hente henne på flyvende flekken.

— Og så er målet nord-vestlige Grønland?

— Det er meningen å gå så langt nordover som mulig på vestkysten, og der skal vi overvintrere; det gjelder kartlegging og videnskapelige undersøkelser.

I den siste måned har Strøm vært knyttet til Byrd-ekspedisjonens utstilling. Det er en meget interessant utstilling av allehånde utstyr, sleder, telter, drakter, instrumenter osv. Der er en helt enestående samling fotografier og flere av hundene som var med på barrieren er der.

— Hva har De nå å vise oss av særs interesse?

— Det må vel være denne, det, sier Strøm og henter frem fra et av glass-skapene en norsk fyrstikkeshke fra Halden, med springende hest; — dette er en av dem vi fant i Roald Amundsens varde på Mount Betty; den tilhører mig personlig, like god efter å ha ligget der 17 år. Her er noe annet: Denne lille stenen er tatt fra varden.

Stenen er av en kvadrattommers størrelse og er blitt forsvun-

innom og drog kjensel på den, for han hadde sydd om hodeklaffen med sine egne hender.

— Er De kjent med hundene? spør vi og ser på de lubne Sydpols-bikkjer som ligger lenket til en plattform i midten av rummet.

Strøm roper på et par av bikkjene som straks reiser sig op og logger med halen; de er forresten noen snilde dyr so mhvem som helst kan klappe; de tar livet med ro; et par ganger hver dag får de sig en liten spasertur i Central Park.

Utstillingen inneholder mangt og meget av spesiell norsk interesse. Der er et par av de ski som Amundsen forærte Byrd før ekspedisjonen drog avgårde; der er mangt og meget som seilmaker Rønne har sydd; der er Rønnes fine modell av «City of New York» og der er skikjelker som Strøm, Braathen og Balchen har laget.

— Har De noen forbindelse med ekspedisjonens medlemmer mere?

— Det er nu helst få, en femseks stykker. De fleste er spredt for alle vinde.

— Enn Byrd selv?

— Ja, han var nu innom her om dagen, og bare på jævelskap så kan jeg vise Dokker denne; men Dere må holde det for Dokker sjøl.

Vi får se et maskinskrevet ark og begynner å lese, og når Strøm like efter blir opfattet med å svare på noen spørsmål fra en mann, lurer vi oss til å kopiere denne attesten fra Byrd:

«To whom it may concern:

Now that the Byrd Antarctic Expedition has disbanded, I feel it my duty as well as my pleasure to record the contribution to the expedition by Mr. Sverre Strøm. — Strøm was with me the winter of 1927, until the disbanding of our expedition in Juli of 1930.

He acted in a dual capacity at sea, as first mate and as ice pilot on our auxiliary barque «City of New York». He is a Viking in the highest sense of the word — strongable and fearless, with a knowledge of the sea gained from vast experience since his childhood. He did extraordinarily fine work as mate and ice pilot of the «City of New York», for

velskap og det er ikke noe for andre å få rede på; jeg kan også fortelle to-tre ting som Dere bare må stikke op i armene foreløbig, for det er planer som ikke er for offentligheten ennu.

Strøm forteller på sitt strålende Tromsøisk-amerikansk — og vi «stikker alt op i armene» — foreløbig — — alt undtagen disse stjalne linjer fra denne attesten som har slik en interesse fordi den gir oss et nytt glimt av hvad nordmenn betød på den amerikanske Sydpols-ekspedisjon.

Grønland, utsendt av National Geographical Society og ledes av kaptein F. M. Williams.

Bladet opsøkte Sverre Strøm på Byrd-ekspedisjonens offisielle utstilling som i flere uker har pågått ved 57. st. og Broadway, New York.

— Jo, det har nok sin riktighet dette med ekspedisjonen. Vi venter kaptein Williams til New York i denne uke. Vi drar avgårde den 15. juli, hvis de siste pengebevilgninger til ekspedisjonen går iorden.

— Hva slags skute blir det?

— En ekte norsk selfanger, en flott skute på 300 tonn. Da jeg reiste til Norge før jul var det jo blandt annet fordi jeg skulde kikke rundt etter et passe skib, og jeg fant det, hun ligger i Ålesund nu.

— Og hvis ekspedisjonen går iorden, så skal vel De — —?

— Så skal jeg over og hente henne på flyvende flekken.

— Og så er målet nord-vestlige Grønland?

— Det er meningen å gå så langt nordover som mulig på vestkysten, og der skal vi overvintre; det gjelder kartlegging og videnskapelige undersøkelser.

I den siste måned har Strøm vært knyttet til Byrd-ekspedisjonens utstilling. Det er en meget interessant utstilling av allehånde utstyr, sleder, telter, drakter, instrumenter osv. Der er en helt enestående samling fotografier og flere av hundene som var med på barrieren er der.

— Hva har De nå å vise oss av særs interesse?

— Det må vel være denne, det, sier Strøm og henter frem fra et av glass-skapene en norsk fyrstikkjeske fra Halden, med springende hest; — dette er en av dem vi fant i Roald Amundsens varde på Mount Betty; den tilhører mig personlig, like god etter å ha ligget der 17 år. Her er noe annet: Denne lille stenen er tatt fra varden.

Stenen er av en kvadrattommestørrelse og er blitt forsynt med en liten beskrevet sølvplate, som forteller dens historie. En av de sjeldneste stener i verden kan man trygt si uten å ta munnen for full.

— Se, der ligger Balchens søpose, forteller Strøm; først visste jeg ikke hvis pose det var, men i forrige uke kom Bernt

met.

Strøm roper på et par av bikkjene som straks reiser sig op og logger med halen; de er forresten noen snilde dyr so mhvem som helst kan klappe; de tar livet med ro; et par ganger hver dag får de sig en liten spasertur i Central Park.

Utstillingen inneholder mangt og meget av spesiell norsk interesse. Der er et par av de ski som Amundsen forærte Byrd før ekspedisjonen drog avgårde; der er mangt og meget som seilmaker Rønne har sydd; der er Rønnes fine modell av «City of New York» og der er skikjelker som Strøm, Braathen og Balchen har laget.

— Har De noen forbindelse med ekspedisjonens medlemmer mere?

— Det er nu helst få, en femseks stykker. De fleste er spredt for alle vinde.

— Enn Byrd selv?

— Ja, han var nu innom her om dagen, og bare på jøvelskap så kan jeg vise Dokker denne; men Dere må holde det for Dokker sjøl.

Vi får se et maskinskrevet ark og begynner å lese, og når Strøm like etter blir opfattet med å svare på noen spørsmål fra en mann, lurer vi oss til å kopiere denne attesten fra Byrd:

«To whom it may concern:

Now that the Byrd Antarctic Expedition has disbanded, I feel it my duty as well as my pleasure to record the contribution to the expedition by Mr. Sverre Strøm.

— Strøm was with me the winter of 1927, until the disbanding of our expedition in Juli of 1930.

He acted in a dual capacity at sea, as first mate and as ice pilot on our auxiliary barque «City of New York». He is a Viking in the highest sense of the word—strongable and fearless, with a knowledge of the sea gained from vast experience since his childhood. He did extraordinarily fine work as mate and ice pilot of the «City of New York», for any work at sea, particularly in positions of authority and command, a better leader could not be produced. — In addition to this he has a sense of loyalty that is unswerving, and could be counted upon to be true under all conditions — — —»

Se det var alt vi fikk rable med at attesten før Strøm blev ferdig med mannen. Attesten var undertegnet av P. E. Byrd, — «On Lecture Tour, New York City, March 20th, 1931».

— Som sagt, sier Strøm, så viste jeg Dere denne bare på jø-

velskap og det er ikke noe for andre å få rede på; jeg kan også fortelle to-tre ting som Dere bare må stikke op i armene foreløpig, for det er planer som ikke er for offentligheten ennu.

Strøm forteller på sitt strålende Tromspisk-amerikansk — og vi «stikker alt op i armene» — foreløpig — — alt undtagen disse stjålne linjer fra denne attesten som har slik en interesse fordi den gir oss et nytt glimt av hvad nordmenn betød på den amerikanske Sydpols-ekspedisjon.

— De får vel mange rare spørsmål fra folk som kommer for å se på utstillingen?

Strøm rister opgitt på hodet:

— Ja, det ligger jo ikke for mig denne businessen; men her er jeg nå. Folk spør jo slik at man kunde dætte i svine. Der var nettop en her som spurte hvadslags «faarest» (skog) der var nede på Sydpolen. — Jeg svarte at den «faaresten» dernede var ikke annet enn som naaen kassebord den, og så snudde jeg mig væk.

C. S.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet: **Ekstrablade!**

skriver den 6 APR. 1931

FRA VIKINGETIDEN I GRØNLAND

En ny arkæologisk Ekspedition for at afdække den gamle Nordbobyg, der stammer fra Vikingetiden.

Arkitekt Roussell som Leder.

Museumsinspektør Dr. phil. Nørlund ved Nationalmuseet og Arkitekt Roussell foretog i Fjor nogle Udgravninger ved den gamle grønlandske Nordbobebyggelse „Vesterbygden“, der ligger i Bunden af Ameralikfjorden, som i Vikingetiden hed Lysefjorden. Man fandt en Mængde interessante Ting fra hine fjerne Tider,

Ting, der gav et Billede af Livet i Bygden, da Vikingerne huserede der.

Gravningerne vil blive fortsat allerede i Aar. Museumsinspektør Nørlund siger om den nye Ekspedition:

— Der er overordentlig meget at udforske deroppe. Det var i Fjor Sommer første Gang Vesterbygden har været Genstand for arkæologisk Behandling, og da denne Bygd danner den yderste Grænse for Nordbokulturens Fremtrængen mod Nord, er der ingen Tvivl om, at der kan drages endnu mange interessante Ting frem for Dagens Lys.

Vi har, siger Dr. Nørlund, været travlt beskæftiget med Samlingerne, vi bragte hjem sidste Sommer, og det er en uhyre interessant Samling, der viser Beboernes Evne for Tilpasning under primitive Forhold. De har udvundet Jern paa Stedet, saa der er antagelig Malm deroppe. Vi har fundet Slagger af Mysemalm samt Rester af Jernknive, Syle og andre Ting. Og en Mængde Træarbejder, meget kunstfærdigt behandlet. Genstandene stammer fra det 11. til det 14. Aar-

hundrede, da Vesterbygden forsvandt.

Til Sommer drager Ekspeditionen ud igen. Dr. Nørlund kan ikke deltage, da al hans Tid er optaget af Omtlytningen paa Nationalmuseet, men Ekspeditionen

vil blive ledet af Arkitekt Roussell, der ledsages af et Par yngre Arkæologer.

Der vil til Sommer blive gravet paa den største Gaard i Bygden „Sandnæs“, der vil blive afdækket.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Kristeligt Dagblad

skriver den

1. APR. 1931

Den gamle Nordbobygd i Grønland afdækkes.

Samtale med Dr. phil. Nørlund om de interessante arkæologiske Afsløringer fra Vikingetiden paa Grønland.

Sidste Sommer paabegyndte Museumsinspektør, Dr. phil. Nørlund ved Nationalmuseet og Arkitekt Roussell nogle interessante arkæologiske Udgravninger ved den gamle grønlandske Nordbobebyggelse Vesterbygden i Bunden af Ameralikfjorden, som i Nordbotiden kaldtes Lysefjorden. Det lykkedes at fremdrage en betydelig Samling karakteristisk Huseraader, der gav et tydeligt Billede af Livet i Bygden i hine fjerne Vikingetider.

Efter hvad vi erfarer, er det Meningen, at Udgravningerne vil blive ført videre i Sommer, og vi har derfor henvendt os til Dr. Nørlund og spurgt om hvilke Resultater, man venter at høste ved det fortsatte Arbejde.

— Udgravningerne sidste Sommer, siger Museumsinspektøren, viste, at der er overordentlig meget at udforske, og jeg vilde helst, at Undersøgelserne kunde strække sig over endnu to Aar i Vesterbygden. Det er første Gang, at Stedet har været Genstand for arkæologisk Behandling, og da Vesterbygden danner den yderste Grænse for Nordbokulturens Fremtrængen mod Nord, er der ingen Tvivl om, at der kan drages endnu mange interessante Ting frem for Dagens Lys.

Gammel Jernindustri i Grønland.

Vi har været travlt beskæftiget med Bearbejdelsen af Samlingerne, der blev hjembragt sidste Aar, og de mange smukke Ting viser, hvorledes Vesterbygdens Beboere har tilpasset

sig efter de ret vanskelige Erhvervs- og Naturforhold. Det er godtgjort, at Nordboerne har udvundet Jern paa Stedet, idet vi har fundet Slagger af Myremalm. Selve Jerngenstandene — Krumsegl, Syle og Knive — er meget diminutive, som Følge af den sparsomme Ertsbeholdning, og det er da ogsaa særlig Træarbejderne, som der er ofret Kunst og Udsmykning paa. Genstandene stammer fra forskellige Perioder i Vesterbygdens Historie fra det 11. Aarhundrede til det 14. Aarhundrede, da Vesterbygden gik under i Kamp med Elementer udefra.

— Hvor vil der blive gravet i Sommer?

Udviklet Landbrug med stor Kvægavl.

— Vi gravede i Fjor paa den største Gaard i Bygden »Sandnæs«, og her vil der blive fortsat, idet der mangler at blive afdækket Dele af Gaardens Bygninger. Den har været temmelig stor, endnu staar Murene flere Steder i deres fulde Højde, kun dækket af Jordvolde. Paa Sandnæs har der været drevet stor Kvægavl, og Staldene til Køerne, Svinene og Hestene er velbevarede. Foruden denne Gaard vil der ogsaa blive udgravet Dele af andre Bygninger.

— Hvem vil deltage i Ekspeditionen i Aar?

— Desværre kan jeg ikke selv tage Del i Arbejderne paa Grund af Omflytningen paa Nationalmuseet, antagelig bliver Arkitekt Rousses Leder og ledsages af et Par yngre Arkæologer.

1573-1931
Vad er sant a vad er lain kee?
E. A.
N.

Bare det ikke blir dansk outstanning i hele
grønlands kongerigum som Oslo itruer.

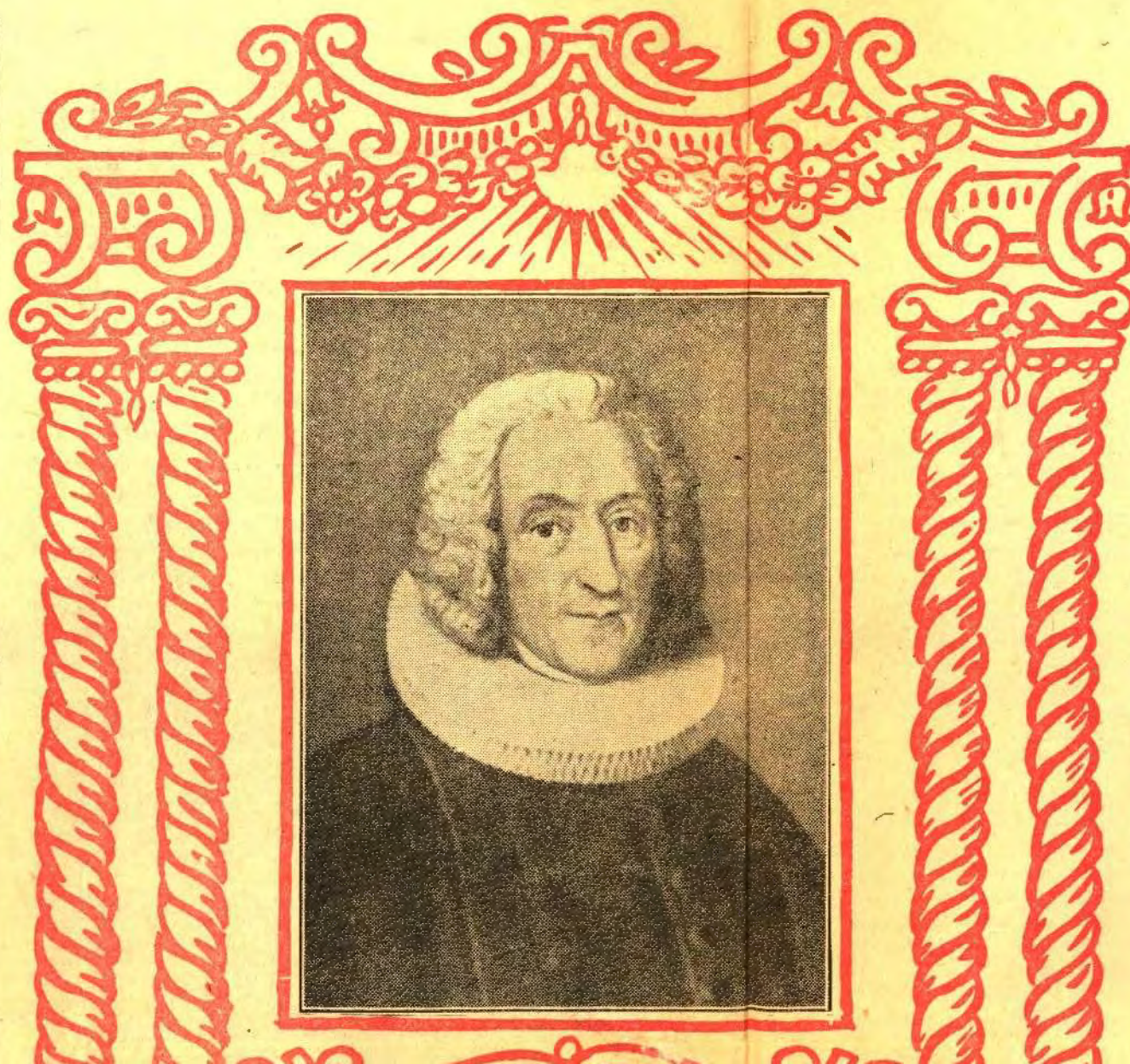
Den første Artikel i en dansk Avis om Grønland

GRØNLANDS APOSTEL Hans Egede tilhørte en dansk Præsteslægt, der havde taget sit Familienavn fra Vester Egede ved Præstø, hvor Hans Egedes Bedstefader 1619 var blevet Præst. Han bar Navnet Colding eller Ravn, og begge Navne viser, at han havde hjemme i Kolding-Egnen. Hans Egedes Fader kom til Norge, og blev 1679 Sørenskriver i Senjen Fogderi, og Hans Egede selv blev født 1686 paa Harstad i Nordlandene. I Maj 1721 sejlede han med Hustru og Børn med Skibet „Haabet“ til Grønland, og 11. Sept. 1722 fandtes i *Extraordinaire Relation*, det eneste Blad, der den Gang udgik i København, følgende Beretning om hans Rejse:

**En Beretning om Hans Egedes
Togt i Joachim Wielandt og In-
ger Windekildes Blad „Extraor-
dinaire Relation“ der var Forløbe-
ren for „Berlingske Tidende“**

In Bergen ere indløbne de Tidender, at det derfra in Majo udi afvigte Aar til Grønland affendte Skib Haabet kaldet, som der i Landet paa 64 Gra-der 7 Minuters Højde havde overvintret, til Bergen dend 14 Augusti afviget var ankommen og havde med sig bragt 14 Cordeeler eller 28 Tønder Spej eller Tran, 160 stykker Sælhund og Refskind, saa og en Probe paa Ertz. Med samme Skib ere indløbne Breve fra dend i Grønland værende Missionaire Hr. Hans Egede og Bogholderen Hartvig Gientoft af Grønland datered den 18 og 20 Junii 1722 hvoraf Extracten fortligen er denne:

Af de fra Bergen med Skibet Haabet udskiftede nogle og fyrgetinge Menneſter ere der ifkuns tvende ved Døden afgaaen, dend eene, en Tømmer-Mand af Profesſion, var allerede ſvag, da han gif om Borde, og døde ved Skibets Ankomst til Grønland dend 2 Julii 1721, dend anden døde den 12 Febr. 1722. Ved Ankomsten til Landet haver Præſten med de udsendte Folk fundet Indbyggene omgiengelige og frebsommelige, ſaa at de over Aar og Dag, ſom de have boed iblandt Grønlænderne, ey af dem ere tilføiede ringeſte ſkade eller have havt noget ubſtaaende med dem, en eniſte Norſk Mand alleene undtagen, der for deſto bedre at lære Indbyggernes Sprog haver ungefehr paa 14 Ugers tid logeret hos dem tvende Miile op i Landet fra Colo-nien, ſom da han blev kiennt med diſſe Folk, og de engang ſkientede med hinanden, blev fortrydelig derover og gav een af Grønlænderne en Munddaſt, hvil-ken igien betalte ham med lige Mont, hvorefter Grønlænderne træffede hin Quif-

eget Behag, hver for Een Rixdaler, og stragen for sine udlagde Penge med rig-tige Qbitteringer worde forſynet ſom Ede itruer. Hvorhos Liebhaberne paa det tienligſte anmodes, at de vilde behage at anmelde ſig hos bemelte M r. A l o c t e r hver Mor-gen fra 8 til 11 Clet.

Naar Abraham Klocker havde paataget ſig denne Kommiſſion, ſkyldtes det, at han var Medlem af Miſſionskollegiet.

Da Lotteriet heller ikke gav noget større Udbytte, maatte Kongen gribe til at udskrive en ſærlig Skat i Norge og Danmark, der indbragte omtrent 50,000 Rdl., og herved dannedes der en mere ſolid Basis for det fremtidige Arbejde i Grønland.

Desværre er den egentlige *Extraordinaire Relation* for diſſe Aar kun delvis be-varet; hele Aargang 1724 mangler paa vore Biblioteker, og af Aargang 1726 findes kun et enkelt Nummer paa Universitetsbiblioteket, hvad enten det nu ſkyldes de lærde Biblioteksherrers Animoſitet mod Opbevaring af den Slags Tryksager, eller det er Københavns Ildbrand 1728, der har været Odelæggeren; men pudsigt nok findes netop i det bevarede Nummer af Aargangen 1726 Gevinſtfortegnelsen for det grønlandske Lotteri.

Vi ſer deraf, at der er tre Hovedgevinſter, to paa hver 100 Rdl. og en paa 50 Rdl., Resten er paa 10 Rdl. Ogsaa Vindernes Navne faar vi Oplyſning om, for ſaa vidt de ikke ſkjuler ſig under et Mærke, der i Reglen var en eller anden Sentens. Følgende Navne nævnes: Johannes Friedenreich, Ludvig Paus, Anna Aſlagsdatter, Juſtitsraad og Præſident J. L., Chr. W. Monrach (Trykfejl for Monrath), Tolder H. Koef(od), Peder Laasbye i Aarhus, Elſe Anker og Søſter, Maxen Wulfsberg, Anders Thomſon, Lars Chr. Ruus, Erich Skines, Johan Hermansen, Gert Faye, Claus Jørgen, Hans Ibsen i Seilstrup, Magiſter Fog With, Peder Truelſen af Branderup, Erich Tastrup, Jørgen Wæver i Torchelstrup, Tøger Hendrichſen, Hans Larsen i Folle, Weſte Hvaſſe i Sorbye, Hans Wolmer, Anna Gullandsfar, Jens Jacobsen, Pe-der Lauritzen Grøn og Fiſkerne i Fejo.

Havde de manglende Aargange været bevaret, kunde vi maaske deri have fun-det en Beretning om Grundlæggelsen af den danſke Koloni paa Grønland, og hvor-ledes Beſejlingen af Grønland var bleven forlagt fra Bergen og til Hovedſtaden København, thi diſſe Ændringer maa i Begyndelsen af 1720'erne have fundet Sted.

Man kan herom læſe i *Extraordinaire Relation* for 27. Aug. 1728.

Fra Grønland har mand med ſeeniſte hjemkomne Skib meget onſkelige Efterret-ninger fra den danſke der anlagte Colo-nie og med ſeeniſte hid i Byen i Aar re-tournerte Skib er iblandt andre Bahre 9 1/2 Fod lang.

Og for Nummeret for 4. Oktober 1728.

Samme Dag (2. Okt.) havnede her paa Landet falbende Bahre ſamt nogle af Rheden det fra den Grønlandske Colonie Kalalerne af begge Rien, ſom i Gaar paa hjem ventende Kongelige Skib Morianen Slottet gjorde deres Opbærtning hos det falbet indehavende en deel af de her i Høje Kongelige Herſtab.

Kalalerne maa formodentlig være en Trykfejl for Kalalekerne, det Navn, hvor-med Grønlænderne kaldte ſig ſelv, og ſom formodes at hidrøre fra det af de gamle Iſlændere anvendte Navn for Eſkimoerne, nemlig „Skrælling“.

Selv om Hans Egede var udgaaet fra Bergen, var det jo kun naturligt, at Virk-

Folk, og de engang stienede med hinanden, blev fortrydelig derover og gav een af Grønlænderne en Munddast, hvilken igien betalte ham med lige Mønt, hvorpaa Normanden treffede sin Knif, men Grønlænderne bleve ham for megtige, toge dend fra ham og stotte ham i Ansigtet med Flaftet, saa Blodet udgik derefter, saa bemestrede de sig og hans labte Gervær og giente det, og som Normanden imidlertid faae sit Hæld udi et andet derved værende Krammer at faae fat paa en Øre og dermed vilde anfælde Grønlænderne, gave de ham saa gode Ord, at de dermed stillede hans Brede, tørrede Blodet af ham og bade, at hand ey skulde sige, at de havde slaget ham, men at hand skulde sige at have faldet og stød sig. Men i hvor fredelig end Colonien saa vel indbyrdes, som med Grønlænderne have leved, saa haver der dog iftuns falden liden Handling, Skiotterie og Fiskerie, som ialt har bestaaet udi 4 Rinddyr og nogle faae Kyper samt Hare, efterfom Fuglene og Dyrene derpaa Landet ere meget stye, thi Grønlænderne jage ideligen efter dem. Normændene have

ellers rejst rundt omkring faabel paa Derne som det faste Land og allestider taget Natteleje hos Indbyggerne, hvilket Grønlænderne og have ligeledes giorte paa deres side. Hvalfist-Fangsten er paa 69 Grader, og saa viit mand endnu har fundet erfare bygge og boe Indbyggerne Vinteren over paa 60 til 65 Grader, men om Sommeren rejse de Nord efter paa 60 til 70 Grader for at fortsætte deres Fiskerie. De Norstes Colonie er anlagt

HANS EGEDE

paa det sted, hvor Grønlænderne sig flest og længst opholde fornemmelig paa Derne, strax oppe i det faste Land findes bekvemme Stæder til Græsgang, hvor Dvæg land holdes, libet Krat og Skov af Virke træ til een Mand's Højde. Langs Derne og ved Strandbræden komme i Søen drivende store Træer af Gran og Fuure, hvorved de Norste have haft overflødig nok til at brende. Et af disse Træer haver været saa stort, at da det blev sauet istykker, fik de ej alleene Bræder nok til at legge Gulv med i en Stue, men endog saa mange, at de deraf bygde en Baad. Nogle vil vel holde for, at deslige Træer komme fra America, men Præsten Hr. Hans Egede slutter, at efterdi Driv-Tusen ei støder an der under Landet, hvor de sig Vinteren over have opholdet, da dog Træerne der rundt omkring findes drivendes, at deslige Træer maae komme ned af de store Fjorder, som strekke sig op imellem Landene, og at derinde i Landet maae være Skov og god Græsgang. Hvorvit Landet bebygges er ubesidst, men de endnu bekiendte Indbyggere leve meget fredelig, arbar og kydst. Der er aldrig hørt Krig og Trætte imellem Mand og Kone, Forældre og Børn, men der øves imellem dem en god Kierlighed og Forsaaelse. Deres unge Pigebørn have af Blusferdighed ej vildet tilkiendegive eller

forklare for de Norste hvad Brøstene kaldes paa deres Maal. Naar Normændene om Natten have indlogeret sig hos Grønlænderne, haver Qvinden i Huuset lagt Ungdommen til een side imod Huus-Væggen for, og de Norste Folk paa dend anden side bag ved sig, deres Spiise er gemeenlig en raad Mad og til deels Vindtørret; Indbyggerne blive temmeligen Gamle og sluttet, at mange af dem opnaar 100de Aar og derover. Paa dend højde af 64 Grader er om Vinteren længere Dag end udi Bergen, Kulde og fridst Vinter-Luft med maadelig Sne, og som de fleste siger haver Vinteren der ej været haardere end sædvanligen i Bergen. Det fra Bergen i Aar afsejlede Skib var kommen dend 8 Julii til Landet, og seigler paa Handlingen i Landet, dog er beordret at seigle sidst udi Julio derfra igien. Hr. Hans Egede var bleven udi Grønland tilbage med 18 Mennister, Resten har han sendt til Bergen igien og agter ei fornøden at have nogen Skib hos sig om Vinteren. Iblandt andre Ord ere overskrevne følgende Gloser: Soelen kaldes Sokenoch, en Skiofte Annas Annich, Skenaal Nitenich, Knappenaal Kullanich, Baad Kajok, Kone Kone, Hoeser Allesenich, Berler Tapane, Reensdyr Tuchtenuich, Reskind Kochomich, Spef Opsuch, Præsten Perlessee.

Hans Egedes Rejse var blevet muliggjort ved, at han 1720 i Bergen havde faaet oprettet et Interessentskab, der imidlertid ikke havde Held med sig, og da dets Kapital var opbrugt, traadte Kong Frederik IV hjælpende til, ved i Feb. 1723 at give Kompagniet en Oktroi med Eneret til Besejling af Grønland i 25 Aar, ligesom han tillod Oprettelsen af et Lotteri til Fordel for Kompagniet.

Til dette Foretagende søgte man ogsaa Støtte i Danmark; herom vidner følgende Avertissements, der fremkom i *Extraordinaire Relation* for 28. Maj 1723:

Givris hermed bekiendt for alle og enhver, i Særdeelighed for dem, som gierne ynske, at de vilde Hedninge i Grønland til Christi Kundskab maatte omvendis saaog, at Handelen paa bemelte Land kunde bringes i en god Stand, at de kunde adressere sig til Sr. Abraham Kløcker i Kiøbenhavn, og til hannem levere de Penge, som de til dette berømmelige Verks Befordring ville anvende, saasom enhver af

Hans Kongl. Majeests. Underjaatter, som forlanger at participere i det Kongl. Octroyerede Bergenske Grønlandske Compagnie hos bemelte Mr. Kløcker som en Interessent fandt vorde antagen, imod at erlegge Et Hundrede Rigdaler for hver Actie, Eller og i det af Hans Kongl. Majeest. til fornevnte Compagnies Optømt, alernaadigst bevilgede Lotterie bekvem enten faae eller mange Lodder efter

Artiklen i „*Extraordinaire Relation*“ er fremdraget af
HAUCH-FAUSBØLL
Den dekorative Indramning tegnet af Sandstrøm.

Kalalerne maa formodentlig være en Trykkefej for Kalalekerne, det Navn, hvormed Grønlænderne kaldte sig selv, og som formodes at hidrøre fra det af de gamle Islændere anvendte Navn for Eskimoerne, nemlig „Skrælling“.

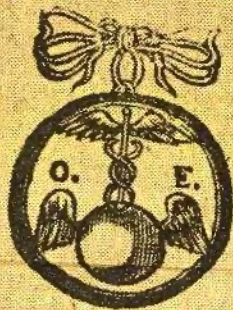
Selv om Hans Egede var udgaet fra Bergen, var det jo kun naturligt, at Virksomheden saa hurtigt forlagdes til Kiøbenhavn, hvor Missionskollegiet og Regeringen havde sit Sæde.

Saaledes forestiller Gerda Ploug Sarp sig, at Inger Windekilde saa ud. Hun var sin Mand Joachim Wielandts slutlige Medarbejder ved „*Extraordinaire Relation*“s Udgivelse, og efter hans Død forte hun Bladet videre, indtil hun i 1748 lod Privilegiet overgaa til Ernst Heinrich Berling. Holberg, der havde nærret Alumne paa Borch's Kollegium samtidig med Wielandts, skildrede i „Barselstuen“ Inger Windekilde som Arianke Bogtrykkers.

No. 73.
Extraordinaire

Relation

Kiøbenhavn/ dend 11 September/
1722.

Min Herre!

Fra Bergen ere indløbne de Tidender/
at det derfra inMajo udi afsligte Aar til
Grønland afsendte Skib Haabet kaldet/
som der i Landet paa 64 Grader 7 Minu-
ters Højde havde overvintret / til Bergen
dend 14 August afsligt var ankommen/
og havde med sig bragt 14 Eordeeler eller
28 Tønder Spef eller Tran / 160 Stykker
Søl.

For siden af „*Extraordinaire Relation*“ med Beretningen om Hans Egedes
Togt til Grønland.

Berlingske Tidende
1573-1931

15. Marts 1931

BERLINGSKE TIDEND

Danske Kogebogsforfatterinder.

En Række Beskrivelser af Forfatterinderne af de berømte danske Kogebøger indledes i Dag i „Kvinden og Hjemmet“ med Artiklen om Madam Mangor. Den fortsættes med Fru Nimb, Fru Constantin, Frøken Jensen og Fru Suhr-Møiland.

Madam Mangor, malet, da den første Kogebog udkom af Maleren C. A. Jensen.

AT gennemgaa Madam Mangors Levnedsløb, er som at læse et Stykke Danmarkshistorie. Der er mange gode danske Navne fra det nittende Aarhundrede, der lyser op i Slægten. Hun selv er født Bang, hendes tre Døtre, der i Familien kaldtes „Pryden“, „Dyden“ og „Fryden“, blev gift med Kontorchef i Finansministeriet Thiele, Havelnspektor, Etatsraad Rothe, der havde sin Bolig i et af de lave gule Huse i Frederiksberg Have, og Generallojtnant Lunding.

— Enten er man en Efterkommer af den berømte Madam Mangor, eller man er det ikke, siger en af Slægtens gæve Sønner, nuværende Generalmajor Koe-foed, og vi er stolte af vor prægtige Stammoder!

Hun har ogsaa været en sjælden Kvinde, hvis Historie, det nok er værd at lytte til, ikke mindst hvor man bliver bænket hvorpaa hendes Skrivebordsbord, har Udsigt til hendes dejlige indlagte Møbler, medens Barnebarnsbarnet Lektor Lunding fortæller.

Anne Marie Mangor blev født i 1781 her i København. Hendes Fader var Assessor i Hof- og Stadsretten Andreas Bang, der dog ikke er beslægtet med Herman Bangs Familie. Af hendes Sø-

skende var den mest kendte Skovrider Bang, der bestyrede Stendalgaard Plantage ved Karup Hede. Som purung, bare nitten Aar, blev hun gift med en Søn af Stadsfysikus Mangor. Han var Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten, men blev senere Grosserer. Han døde imidlertid pludseligt 1812, og den unge Enke, der sad i meget smaa Kaar, skulde nu være ene om at opdrage tre smaa Piger. Hendes Svoger, senere Gehejmerraad Holten, gjorde alt for at hjælpe hende, men hun var en selvstændig Natur, og kun i Nødsfald tog hun mod et Laan, som hun altid punktlig betalte tilbage. Derimod gav hun sig for at tjene Penge, til at strikke for Folk, og hun fandt paa at sy Klude-tæpper. Naturligvis maatte hun være gennemført sparsommelig, og hendes Sans for det økonomiske gav sig et morsomt Udtryk: for at spare Tid, naar hun var ude at gøre Indkøb, skraaede hun altid over Gaden fra Hjørne til Hjørne fremfor at følge Fortovet.

Men der fortælles i Slægten, at til „Knausighed“ udartede hendes Sparsommelighed ikke, og hun var bekendt for sin gode Mad. Tante Anne Maries „Blaa Bog“ med Kogepopskrifter gik paa Omgang i Familien, og omsider, men først da hun var over Halvtreds, forelaa det

store gennemarbejdede Materiale, som skulde gøre hende til den berømte Kogebogsforfatterinde. Naturligvis maatte Familien være Prøveklud og smage paa Retterne. De var ikke altid lige begejstrede, navnlig ikke, da Menuen en Gang stod paa Hestekød, som var ret usædvanligt i de Tider, eller da Madam Mangor havde stillet halvfjerds Krukker Syltetøj paa Bordet. Det var nemlig velset, at man smagte paa det hele.

I Begyndelsen var hun sit eget Forlag, da „Reitzel“ ikke turde løbe Risikoen. Hun maatte selv købe Papir, sende det til Bogtrykkeren, lade det afhente, læse Korrektur, og saa endelig kom Bogen til Boghandleren. I 1837 udkom hendes første Kogebog, 1840 kom Syltebogen og 1841 Fortsættelse af Kogebogen. 1841 blev Bogen oversat til Tysk, og senere udgav hun „Kogebog for smaa Piger af en Bedstemoder“, og i 1864 udsendte hun Kogebog for Soldater, der giver Raad for, hvorledes man skal stege ved en Bivouakild og lign. Hun udgav ogsaa nogle smaa Børnefortællinger og en Fortælling for Voksne, „Tante Cousine“.

Man maa ikke tro, at den dygtige Husmoder kun tænkte paa Mad. Hun var levende interesseret i alle Tidens Begivenheder og samlede mange Venner i sit Hjem. Carl Bille og Erik Bøgh satte hun

Madam Mangor efter et Fotografi, taget af hende som ældre.

særlig Pris paa, og hun nød at komme i Teatret. Da hun var blevet velhavende, tog hun ofte en Loge til hele Familien, men satte sig rigtignok beskedent selv paa bageste Række.

Hun døde 1865. Hun var en sjælden harmonisk og elskelig Karakter, trofast og opofrende.

Man kan ikke slutte Omtalen af Madam Mangor uden at fastslaa, at de kendte Ord „Man tager et Sølvfad“ — ikke findes hos hende. Hendes Kogebog var for smaa Husholdninger, og hun var altfor fornuftig til at give en saadan Anvisning. Derimod gør sene Slægter vel i at huske hendes tre indenlandske Krydderier: „En bestemt Spisetid“, „En snehvid Dug“ og „Husmoderens milde Ansig“.

G. O.

Ventes eller vises der ikke Ridderlighed i vore Dage?

BEGREBET „Ridderlighed“ har sin Oprindelse i Middelalderen.

Ridderligheden var da en rent ydre Anstandsform, der ikke blot omfattede Mandens Væremåde over for Kvinden, men hele hans ydre Fremtræden.

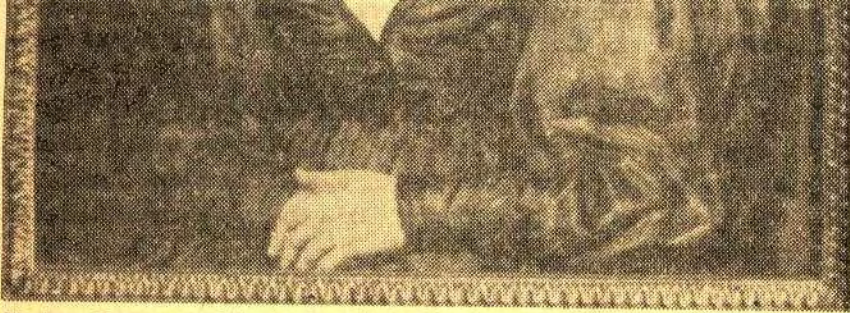
Efterhaanden udvikles Begrebet, d. v. s. mere og mere opfattes „Ridderlighed“ som et Udtryk for den stærkeres Hensynsfuldhed over for den svagere, in casu Kvinder og andre hjælpeløse Skabninger.

Saa længe Kvinden indtager den Stilling i Samfundet, som hun har i vore

Det er en Fornøjelse at
børste Tænder med
COLGATE

Madam Mangor, malet, da den første Kogebog udkom af Maleren C. A. Jensen.

A T gennemgaa Madam Mangors Levnedsløb, er som at læse et Stykke Danmarkshistorie. Der er mange gode danske Navne fra det nittende Aarhundrede, der lyser op i Slægten. Hun selv er født Bang, hendes tre Døtre, der i Familien kaldtes „Pryden“, „Dyden“ og „Fryden“, blev gift med Kontorchef i Finansministeriet Thiele, Haveinspektør, Etatsraad Rothe, der havde sin Bolig i et af de lave gule Huse i Frederiksberg Have, og Generallojtnant Lunding.

— Enten er man en Efterkommer af den berømte Madam Mangor, eller man er det ikke, siger en af Slægtens gæve Sønner, nuværende Generalmajor Koefoed, og vi er stolte af vor prægtige Stammoder!

Hun har ogsaa været en sjælden Kvinde, hvis Historie, det nok er værd at lytte til, ikke mindst hvor man bliver bænket til, ikke mindst hvor man bliver bænket til, hvorpaa hendes Skrivebords Mahognibord, Udsigt til hendes dejlige indlagte Møbler, medens Barnebarnsbarnet Lektor Lunding fortæller.

Anne Marie Mangor blev født i 1781 her i København. Hendes Fader var Assessor i Hof- og Stadsretten Andreas Bang, der dog ikke er beslægtet med Herman Bangs Familie. Af hendes Sø-

skende var den mest kendte Skovrider Bang, der bestyrede Stendalgaard Plantage ved Karup Hede. Som purung, bare nitten Aar, blev hun gift med en Søn af Stadsfysikus Mangor. Han var Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten, men blev senere Grosserer. Han døde imidlertid pludseligt 1812, og den unge Enke, der sad i meget smaa Kaar, skulde nu være ene om at opdrage tre smaa Piger. Hendes Svoger, senere Gehejmerraad Hoiten, gjorde alt for at hjælpe hende, men hun var en selvstændig Natur, og kun i Nødsfald tog hun mod et Laan, som hun altid punktilig betalte tilbage. Derimod gav hun sig for at tjene Penge, til at strikke for Folk, og hun fandt paa at sy Klude-tæpper. Naturligvis maatte hun være gennemført sparsommelig, og hendes Sans for det økonomiske gav sig et morsomt Udtryk: for at spare Tid, naar hun var ude at gøre Indkøb, skraaede hun altid over Gaden fra Hjørne til Hjørne fremfor at følge Fortovet.

Men der fortælles i Slægten, at til „Knausighed“ udartede hendes Sparsommelighed ikke, og hun var bekendt for sin gode Mad. Tante Anne Maries „Blaa Bog“ med Kogepskrifter gik paa Omgang i Familien, og omsider, men først da hun var over Halvtreds, forelaa det

Madam Mangor efter et Fotografi, taget af hende som ældre.

særlig Pris paa, og hun nød at komme i Teatret. Da hun var blevet velhavende, tog hun ofte en Loge til hele Familien, men satte sig rigtignok beskedent selv paa bageste Række.

Hun døde 1865. Hun var en sjælden harmonisk og elskelig Karakter, trofast og opofrende.

Man kan ikke slutte Omtalen af Madam Mangor uden at fastslaa, at de kendte Ord „Man tager et Sølvfad“ — ikke findes hos hende. Hendes Kogebog var for smaa Husholdninger, og hun var altfor fornuftig til at give en saadan Anvisning. Derimod gør sene Slægter vel i at huske hendes tre indenlandske Krydderier: „En, bestemt Spisetid“, „En snehvid Dug“ og „Husnoderens milde Ansigst“.

G. O.

Ventes eller vises der ikke Ridderlighed i vore Dage?

B EGREBET „Ridderlighed“ har sin Oprindelse i Middelalderen.

Ridderligheden var da en rent ydre Anstandsform, der ikke blot omfattede Mandens Væremåde over for Kvinden, men hele hans ydre Fremtræden.

Efterhaanden udvikles Begrebet, d. v. s. mere og mere opfattes „Ridderlighed“ som et Udtryk for den stærkeres Hensynsfuldhed over for den svagere, in casu Kvinder og andre hjælpeløse Skabninger.

Saa længe Kvinden indtager den Stilling i Samfundet, kan hun til en vis Grad gøre Krav paa at møde Ridderlighed hos Manden.

Men saa snart hun baade udadtil i Samfundet indtager en Plads som hans ligestillede og indadtil følger sig som hans jævnbyrdige og ikke som en Art lavere Skabning, saa er det kun naturligt, at hun hverken venter eller kræver den Ridderlighed, hvis Væsen, ret beset, er Hensynsfuldhed, Opofrelse, uden som noget gensidigt.

Thi vel tillader Sprogbrugen paa Grund af Ordets historiske Oprindelse næppe at tale om Ridderlighed fra Kvindens Side, men hvis denne ikke blot er Udtryk for noget rent ydre, men virkelig betyder Omtanke for andre, Hensynsfuldhed, Opofrelse af sit eget, ja, saa er Nutidens Kvinde sikkert i Reglen lige saa villig som Manden til at yde dette.

Med andre Ord: den ensidige Ridderlighed fra Mandens Side, som ofte var noget rent ydre, paaklistret, selv om det ogsaa kunde være Udslag af en værdifuld Følelse: Trangen til at værne og hjælpe den, der havde Værn og Hjælp behov — denne ensidige Ridderlighed afløses i vor Tid mere og mere af en gensidig Kammeratskabsfølelse, der giver sig Udslag i Hjælpsomhed, Hensynsfuldhed, Vilje til Opofrelse, hvor Anledning gives, ligegyldigt om det er Manden eller Kvinden, der i Øjeblikket har Brug derfor.

Er dette ikke nok saa værdifuldt som gamle Dages Kvindedyrkelse og Kvindeunderkastelse?

Eller kan Gennemsnitsmanden virkelig ikke uden Bitterhed give Afkald paa Følelsen af at være „Skabningens Herre“, der naadigst viser „Ridderlighed“ mod enhver af „det svage Køn“?

Dagmar Nielsen.

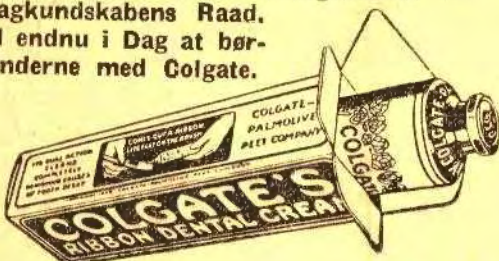
Det er en Fornøjelse at børste Tænder med COLGATE

Gør Dem til Regel at anvende Colgate Tandpasta. Den vil bevare Deres Tænder friske og sunde. Colgate er den ideelle Tandpasta, og De vil synes om dens friske Pebermyntesmag og dens forfriskende Virkning.

Colgate renser fuldstændigt og indeholder ingen skarpe Bestanddele, der ridser Emailen. Det fyldige Skum trænger frem til selv de mindste Ujævnheder i Tandrækken og fjerner alle Ansamlinger af Madrester og Bakterier. Colgate er effektiv endog de Steder, hvor andre Midler maa give op.

Flere Tandlæger anbefaler Colgate mere end noget andet Tandrensningsmiddel — følg Fagkundskabens Raad. Begynd endnu i Dag at børste Tænderne med Colgate.

Kæmpe-Tube ... Kr. 2.00
Stor Tube ... „ 1.00
Mellemstor Tube „ 0.60

COLGATE-PALMOLIVE-PETROLEUM-KØBENHAVN

Bladet:

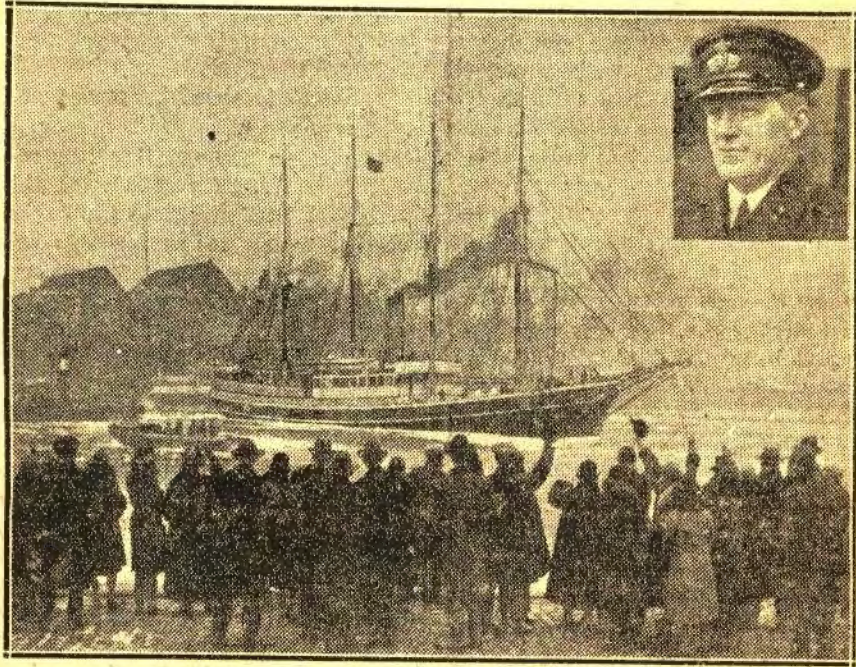
Berlingske Tidende

skriver den 14 MRS. 1931

Aarets første Grønlandsskib.

„Gertrud Rask“s Afrejse i Formiddags.

En Krudtladning blev taget om Bord paa Kajen.

Der vinkes Farvel fra Kajen. I Hjørnet: „Gertrud Rask“s nye Fører, konstitueret Kaptajn Tving.

Tidligt i Morges kom der ind paa Kajen ved Trangraven i Strandgade, hvor Aarets første Grønlandsskib „Gertrud Rask“ laa klar til Afgang til Julianehaab, rumlende to store Hestekøretøjer fra Hærens Krudtværk i Frederiksværk.

Vognene var belæsset med 88 Fustager, hver indeholdende 25 Kilo Krudt, en Sending, der skulde med „Gertrud Rask“, som i den Anledning havde det røde Ammunitionsflag vajende midt paa Stormasten.

Der eksisterer et Forbud mod at benytte Automobil til Krudttransport, saa man er henvist til Hestebefordring. I dette Tilfælde maatte der endda et For-spand af fire Heste for hver Vogn, fordi der er saa meget Sne paa Vejene, og for at være rettidig fremme tog man allerede i Gaar Middags af Sted fra Frederiksværk med alle de mange Krudtfustager.

Det var en hel Begivenhed, at Krudtladningen blev taget om Bord fra Kajen. Ellers sker det altid ude fra Fortet Quntus, men da Havnen er ret ufremkommelig paa Grund af Is, havde Myndighederne i Dag rent undtagelsesvis givet Tilladelse til at lade Krudtvognene køre frem paa Kajen.

En Strikkemaskine til Julianehaab.

Direktør Daugaard-Jensen, Handelschef Lyngbæk, Inspektør Harris, Skibsinspektør Thorsen samt adskillige andre af Sty-

Til venstre: Grønlænderinden Minna Dorph, der har været hernede for at lære at strikke paa Maskine. — Til højre: Landbrugskandidat Christensen fra Julianehaab.

relsens og Handelens Spidser var mødt op for at se „Gertrud Rask“ glide af og for at tage Afsked med de faa Passagerer. Der var bl. a. en ung grønlandsk Pige, Minna Dorph, der har opholdt sig her i Landet i tre Aar. Hun fulgte herved i sin Tid med en Lægefamilie, hos hvem hun siden har boet og under sit Ophold i Danmark har hun lært Husholdning samt Farvning og Maskinstrikning, og nu skal hun ved sin Hjemkomst til Julianehaab delagtiggøre sine Landsmandinder i disse Færdigheder. Hun medbragte en stor Strikkemaskine samt en større Kollektion af Farver, og det skal nok altsammen gøre stor Lykke deroppe.

Videre var der af Passagerer Telegraf-assistent Hansen og Frue samt endelig Landbrugskandidat K. M. Christensen, som er Leder af Landbrugsforsøgene i Julianehaab-Distriktet, og som fortæller:

— Vi har i Øjeblikket ude i Distriktet et halvt Hundrede Tønder Land under Dyrkning, men hertil kommer Hjemmemarkerne, der tilsammen udgør et Areal paa ca. femten Tønder Land. I Løbet af en halv Snos Aar skulde der efter Beregningen være omkring 100 Tønder Land opdyrket, saa det er alligevel ikke Smaating, det drejer sig om.

„Gertrud Rask“ føres paa denne Rejse af tidligere Førstestyrmand Tving, der nu er konstitueret som Kaptajn, en rask og dygtig Sømand med mange Aars Kendskab til Grønlands-Sejlads.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:
Nationaltidende

26 FEB. 1931

skriver den

Dansk-tysk Ekspedition

Den danske Deltager.

Aage Rose Bjare.

forsvundet i Isen.

*Et dristigt Forsøg,
som er mislykkedes.*

**En canadisk Hjælpe-
ekspedition vender
tilbage.**

EFTER de sidst indløbne Meddelelser fra Canada nærer man stor Ængstelse for, at en dansk-tysk geologisk Ekspedition, der ledes af Dr. Krüger fra Universitetet i Darmstadt, er forsvundet og Ekspeditionens to Medlemmer, Dr. Krüger og den 25-aarige Dansker Aage Rose Bjare er omkommet under Forsøg paa at trænge frem over Ismarkerne fra Nordgrønland til Canada.

Ekspeditionen og dens Formaal.

Den startede i Efteraaret 1929 med „Hans Egede“.

Den omtalte Ekspedition afsejlede i Efteraaret 1929 herfra med *Hans Egede* til Grønland og bestod den Gang, foruden af Lederen og Bjare — der havde været ansat i Grønlands Styrelse og var godt kendt med grønlandske Forhold, talte Grønlandsk og var en udmærket Hundeslædekører — af to unge, tyske Videnskabsmænd. De to sidstnævnte vendte allerede Aaret efter tilbage, mens Dr. Krüger og Bjare fortsatte den videnskabelige Ekspedition, som var udrustet med Støtte fra Darmstadts Universitet og den canadiske Regering. Dens Opgave var, efter en Tur over Indlandsisen, som skulde fuldendes i Foraaret 1930, at trænge frem mod *Elsmers Land* paa Canada-Siden, Nord for Grønland, paa den anden Side *Smithsund*.

Den sidste direkte Meddelelse, man har haft fra Ekspeditionen, er et Brev skrevet fra Bjare Nytaarsaften 1929. Dette Brev er af Kap York-Eskimoer bragt sydpaa og videresendt til den unge Danskers Slægt i København.

Efter hvad vi erfarer, er en canadisk Hjælpeekspedition i disse Dage vendt tilbage, uden at have fundet Ekspeditionens Deltagere, der allerede i August-September 1930 skulde være naaet frem til beboede Pladser i Canada.

Universitetet i Darmstadt har mod-

de som „Axel Bjerre“. Hans Navn er imidlertid som her anført *Aage Rose Bjare*, og han er Søn af Vaskeriejer *P. Rose* i København.

Vi aflagde i Gaar Besøg hos Forældrene, der ikke har opgivet Haabet om at se deres Søn hjemme igen.

— Det er ikke rigtigt, at vi sidst hørte fra Ekspeditionen ved Aarskiftet 1929—30. Gennem en tysk Videnskabsmand, Dr. Möller i Darmstadt, har vi modtaget Meddelelse om, at Kaptajnen paa et af den canadiske Regerings Skibe *Beothic* fra Eskimoerne har modtaget og videresendt et Brev fra Dr. Krüger til hans Forlovede i Tyskland. Dette Brev var skrevet i Sommeren 1930 og sammen med en Del videnskabeligt Materiale deponeret i en Varde.

**Bjare kørte en Hundeslæde
saa godt som nogen Eskimo.**

— Var det ikke en dumdristig Ekspedition, naar begge Deltagerne havde tilbragt største Delen af deres Liv paa Kontorstolen og i Laboratoriet?

— De medførte en 1. Klasses Udrustning, og min Søn kørte et Hundespannd saa godt som nogen Eskimo, fortæller den gamle Vaskeriejer, ikke uden Stolthed.

**Man kan haabe — men
maa være forberedt
paa alt.**

Vi har forespurgt Direktor *Daugaard Jensen*, hvad han mener om Ekspeditionens Skæbne.

— Det er umuligt for mig at sige noget; selv om det var en yderst dristig Tur at begive sig ud paa for to

Aage Rose Bjare.

Forsvundet i Isen.

*Et dristigt Forsøg,
som er mislykkedes.*

**En canadisk Hjælpe-
ekspedition vender
tilbage.**

EFTER de sidst indløbne Meddelelser fra Canada nærer man stor Ængstelse for, at en dansk-tysk geologisk Ekspedition, der ledes af Dr. Krüger fra Universitetet i Darmstadt, er forsvundet og Ekspeditionens to Medlemmer, Dr. Krüger og den 25-aarige Dansker Aage Rose Bjare er omkommet under Forsøg paa at trænge frem over Ismarkerne fra Nordgrønland til Canada.

Ekspeditionen og dens Formaal.

Den startede i Efteraaret 1929 med „Hans Egede“.

Den omtalte Ekspedition afsejlede i Efteraaret 1929 herfra med *Hans Egede* til Grønland og bestod den Gang, foruden af Lederen og Bjare — der havde været ansat i Grønlands Styrelse og var godt kendt med grønlandske Forhold, talte Grønlandsk og var en udmærket Hundeslædekører — af to unge, tyske Videnskabsmænd. De to sidstnævnte vendte allerede Aaret efter tilbage, mens Dr. Krüger og Bjare fortsatte den videnskabelige Ekspedition, som var udrustet med Støtte fra Darmstadts Universitet og den canadiske Regering. Dens Opgave var, efter en Tur over Indlandsisen, som skulde fuldendes i Foraaret 1930, at trænge frem mod *Elsmers Land* paa Canada-Siden, Nord for Grønland, paa den anden Side *Smithsund*.

Den sidste direkte Meddelelse, man har haft fra Ekspeditionen, er et Brev skrevet fra Bjare Nytaarsaften 1929. Dette Brev er af Kap York-Eskimoer bragt sydpaa og videresendt til den unge Danskers Slægt i København.

Efter hvad vi erfarer, er en canadisk Hjælpeekspedition i disse Dage vendt tilbage, uden at have fundet Ekspeditionens Deltagere, der allerede i August-September 1930 skulde være naaet frem til beboede Pladser i Canada.

Universitetet i Darmstadt har modtaget en Henvendelse fra den canadiske Regering om at finansiere en ny Eftersøgning.

Den sidste Meddelelse er skrevet Sommeren 1930.

Den unge danske Deltager i Ekspeditionen nævnes i de amerikanske Bla-

de som „Axel Bjerre“. Hans Navn er imidlertid som her anført *Aage Rose Bjare*, og han er Søn af Vaskeriejer P. Rose i København.

Vi aflagde i Gaar Besøg hos Forældrene, der ikke har opgivet Haabet om at se deres Søn hjemme igen.

— Det er ikke rigtigt, at vi sidst hørte fra Ekspeditionen ved Aarskiftet 1929—30. Gennem en tysk Videnskabsmand, Dr. Möller i Darmstadt, har vi modtaget Meddelelse om, at Kaptajnen paa et af den canadiske Regerings Skibe *Beothic* fra Eskimoerne har modtaget og videresendt et Brev fra Dr. Krüger til hans Forlovede i Tyskland. Dette Brev var skrevet i Sommeren 1930 og sammen med en Del videnskabeligt Materiale deponeret i en Varde.

Bjare kørte en Hundeslæde saa godt som nogen Eskimo.

— Var det ikke en dumdristig Ekspedition, naar begge Deltagerne havde tilbragt største Delen af deres Liv paa Kontorstolen og i Laboratoriet?

— De medførte en 1. Klasses Udrustning, og min Søn kørte et Hundespand saa godt som nogen Eskimo, fortæller den gamle Vaskeriejer, ikke uden Stolthed.

Man kan haabe — men maa være forberedt paa alt.

Vi har forespurgt Direktør *Daugaard Jensen*, hvad han mener om Ekspeditionens Skæbne.

— Det er umuligt for mig at sige noget; selv om det var en yderst dristig Tur at begive sig ud paa for to Mennesker, som ikke anede, hvad det vil sige at leve som Eskimner, skal man ikke straks opgive alt Haab. Det er umaadelige Strækninger, der her er Tale om, og der er sikkert Jagt nok, og de kan leve et Aar eller mere deroppe uden at kunne komme i Forbindelse med Omverdenen. Man har endnu Lov at haabe,

GL. MØNT 4 KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Arbejds Dagsblad

skriver den **2 FEB. 1931**

Vil Kryolitten paa Grønland slippe op?

Paa Foreningen »Det nye Grønlands Generalforsamling forleden fremsatte Dr. Krabbe den Paastand, at Kryolitten paa Grønland, der giver Arbejde til saa mange Hænder, var ved at slippe op, og at man for at modvirke ubehagelige økonomiske Konsekvenser burde ophæve Monopolet.

Vi har i Anledning af Dr. Krabbes Udtalelse henvendt os til Direktør Daugaard-Jensen i Grønlands Styrelse og spurgt ham, der kender de grønlandske Erhvervsforhold bedre end nogen, om der er Fare for, at Kryolitminerne indenfor kortere Tid vil være tømt.

— Der er foretaget Boringer og Beregninger over Kryolitlejerne deroppe, og herefter har det vist sig, at der er Kryolit til endnu mange Aars Brydning. Dette kan siges saa meget sikrere, som Forbruget i de sidste Aar har holdt sig konstant, og der har om Sommeren været beskæftiget ca. 100 Mand og om Vinteren det halve Antal.

— Og Eksporten har holdt sig?

— Ja, foruden til Danmark gaar der store Partier til Amerika. Det er jo iøvrigt et privat Selskab, der har kongelig Koncession paa Minedriften deroppe.